Aprobată
prin Hotărârea Guvernului nr.260/2025

Agenda de reforme
aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova
pentru anii 2025-2027

CUPRINS

PARTEA I: OBIECTIVELE ȘI CONSECVENȚA AGENDEI DE REFORME

1 PRINCIPALELE PROVOCĂRI 9

COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT 11

CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURĂ DIGITALĂ 13

GUVERNANȚA ECONOMICĂ 15

CAPITALUL SOCIAL 18

SECURITATEA ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ 24

VALORI FUNDAMENTALE 25

IMPACT 27

2 OBIECTIVELE AGENDEI DE REFORME 29

3. CONSECVENȚA CU CADRUL GENERAL DE POLITICI 30

4. PRIORITĂȚI ALE POLITICILOR CHEIE 38

4.1 SECTOARE FUNDAMENTALE 38

4.2 TRANSFORMAREA DIGITALĂ ȘI ASPECTE DE SECURITATE DIGITALĂ 38

4.3 EDUCAȚIE, FORMARE, OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI OBIECTIVE SOCIALE 39

4.4 PRINCIPIUL „NU PREJUDICIA ÎN MOD SEMNIFICATIV” 40

5. INTEGRARE 40

PARTEA 2: DESCRIEREA DOMENIULUI DE POLITICI ȘI A REFORMELOR CONEXE 41

1.DOMENIUL DE POLITICI 1: COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT 41

SUBDOMENIUL 1.1: MEDIUL DE AFACERI 41

SUBDOMENIUL 1.2: COMPETITIVITATEA SECTORULUI DE AFACERI 43

SUBDOMENIUL 1.3: ACCES LA FINANȚARE ȘI DEZVOLTAREA PIEȚEI DE CAPITAL 48

SUBDOMENIUL 1.4: PROMOVAREA COMERȚULUI ȘI A INVESTIȚIILOR 49

SUBDOMENIUL 1.5: CONCURENȚA / AJUTORUL DE STAT 50

SUBDOMENIUL 1.6: SPS 51

SUBDOMENIUL 1.7: AGRICULTURĂ 52

SUBDOMENIUL 1.8: DEZVOLTARE RURALĂ 54

SUBDOMENIUL 1.9: TURISM 55

SUBDOMENIUL 1.10: CERCETARE ȘI INOVARE 56

2. DOMENIUL DE POLITICI 2: CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURA DIGITALĂ 57

SUBDOMENIU 2.1: CONECTIVITATEA TRANSPORTURILOR 58

SUBDOMENIUL 2.2: DEZVOLTAREA SPAȚIALĂ 61

SUBDOMENIUL 2.3: DIGITAL **62**

3. DOMENIUL DE POLITICI 3: GUVERNANȚA ECONOMICĂ **63**

SUBDOMENIUL 3.1: MANAGEMENTUL FINANȚELOR PUBLICE **64**

SUBDOMENIUL 3.2: REFORMA ÎNTREPRINDERILOR DE STAT **77**

SUBDOMENIUL 3.3: REFORMA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE **79**

4. DOMENIUL DE POLITICI 4: CAPITALUL SOCIAL **84**

SUBDOMENIUL 4.1: EDUCAȚIA **84**

SUBDOMENIUL 4.2: PROTECȚIA SOCIALĂ **89**

SUBDOMENIUL 4.3: OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI PIAȚA MUNCII **90**

SUBDOMENIUL 4.4: SĂNĂTATEA **91**

5. DOMENIUL DE POLITICI 5: TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL **96**

SUBDOMENIUL 5.1: PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ACȚIUNI CLIMATICE **96**

OBIECTIVE 102

6. DOMENIUL DE POLITICI 6: ENERGIA **103**

SUBDOMENIUL 6.1.: PIAȚA ENERGIEI ELECTRICE **104**

SUBDOMENIUL 6.2: PIAȚA GAZELOR NATURALE **106**

SUBDOMENIUL 6.3: SECURITATEA ENERGETICĂ **107**

SUBDOMENIUL 6.4: EFICIENȚA ENERGETICĂ **108**

SUBDOMENIUL 6.5: SURSE DE ENERGIE REGENERABILĂ **110**

7. DOMENIUL DE POLITICI 7: VALORI FUNDAMENTALE **111**

SUBDOMENIUL 7.1: LUPTA ÎMPOTRIVA CORUPȚIEI **111**

SUBDOMENIUL 7.2: REFORMA SISTEMULUI JUSTIȚIEI ȘI AL PROCURATURII **113**

SUBDOMENIUL 7.3: COMBATEREA SPĂLĂRII BANILOR ȘI INVESTIGAȚIILE PRIVIND INFRACȚIUNILE FINANCIARE **115**

SUBDOMENIUL 7.4: DREPTURILE FUNDAMENTALE **117**

SUBDOMENIUL 7.5: ARMONIZAREA POLITICII PRIVIND VIZELE **119**

SUBDOMENIUL 7.6: COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE **119**

SUBDOMENIUL 7.7: STATISTICĂ **121**

6. CONDIȚII GENERALE DE PLATĂ **123**

7. CONSULTĂRI **128**

8. MONITORIZARE, RAPORTARE, EVALUARE **129**

9. CONTROL ȘI AUDIT **131**

10. COMUNICARE **132**

ANEXA 1: MĂSURI ŞI CONDIŢII DE PLATĂ PE DOMENII DE POLITICI 1

Lista figurilor

Figura 1. Ratele anuale de creștere ale producției reale și potențiale a Republicii Moldova (%, anual) 8

Figura 2. Venitul per capita în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (2021 PPC USD) 9

Figura 3. Credite interne acordate sectorului privat din Republica Moldova versus alte țări cu caracteristici similare (% din PIB) 10

Figura 4. Exporturile de bunuri și servicii ale Republicii Moldova versus țările cu caracteristici similare (% din PIB) 11

Figura 5. Punctajul acumulat de Republica Moldova și țările comparative pentru Indicele Performanței Logistice, 2023 (0 – foarte scăzut, 5 – foarte ridicat) 13

Figura 6. Eficacitatea guvernării în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (clasament în procente) 15

Figura 7. Formarea brută de capital fix în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (% din PIB) 15

Figura 8. Indicatori de calitate în domeniul educației în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare 17

Figura 9. Cheltuieli pentru protecția socială în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (% din PIB, 2022) 18

Figura 10. Participarea forței de muncă din Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare 18

Figura 11. Ponderea energiei din surse regenerabile în mixul de energie electrică al Republicii Moldova versus țările cu caracteristici similare (%) 22

Figura 12. Evoluții potențiale ale PIB-ului per capita (2021 PPC USD) urmare a implementării Agendei de reforme 27

Lista tabelelor

Tabelul 1. Punctaje fundamentale pentru Republica Moldova 24

Tabelul 2. Distribuția reformelor pe domenii de politici 26

Tabelul 3. Consecvența dintre recomandările Orientărilor privind politicile comune și Agenda de reforme 28

Tabelul 4. Consecvența dintre Strategia Națională de Dezvoltare Economică și Agenda de reforme 30

Tabelul 5. Consecvența dintre obiectivele de politici implicite PRE 2025-2027 și Agenda de reforme 32

Tabelul 6. Consecvența dintre Acordul de asociere și Agenda de reforme 33

Tabelul 7. Consecvența dintre Planul Național Integrat privind Energia și Clima și Agenda de reforme 35

Tabelul 8. Calendarul de raportare al Guvernului privind implementarea Agendei de reforme 122

LISTA DE ACRONIME

AIPA – Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură

AKIS – Sistem de cunoștințe și inovare în agricultură

PAPM – Politici active pe piața muncii

AMIS – Sistemul de informații privind piața agricolă

CSB – Combaterea spălării banilor

ANACEC – Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

ANI – Autoritatea Națională de Integritate

ANRE – Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică

PA – Procuratura Anticorupție

RSA – Registrul de stat al animalelor

PAC – Politica agricolă comună

CERT – Echipa de răspuns în caz de incidente de securitate informatică

CFM – Calea Ferată din Moldova

PESC – Politica externă și de securitate comună

UCA – Unitatea centrală de armonizare

CIPS – Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică

CNAM – Compania Națională de Asigurări în Medicină

AAPC – Autoritățile administrației publice centrale

CTF – Combaterea finanțării terorismului

PZU – Piața pentru ziua următoare

EB-GL – Linii directoare privind echilibrarea sistemului de energie electrică

SCE – Secretariatul Comunității Energetice

EED – Europa emergentă și în dezvoltare

LRM – Laboratorul de referință de mediu

EnC – Comunitatea Energetică

ENTSO-E – Rețeaua europeană a operatorilor de transport și de sistem pentru energia electrică

EQAR – Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior

PRE – Programul de Reformă Economică

UE – Uniunea Europeană

EUDI – Identitatea digitală a UE

EUR – Moneda euro

RDDA – Rețeaua de date privind durabilitatea agricolă

BCAM – Bunele condiții agricole și de mediu

HG – Hotărâre de guvern

PIB – Produsul intern brut

GES – Gaze cu efect de seră

GO – Garanții de origine

DES – Dosar electronic de sănătate

SI EMRU – Sistem informațional de evidență și gestionare a resurselor umane

SIAC – Sistem integrat de administrare și control

TIC – Tehnologia informației și comunicațiilor

PPZ – Piața pe parcursul zilei

OIM – Organizația Internațională a Muncii

IPARD – Instrumentul de asistență pentru preaderare pentru dezvoltare rurală

STI – Sisteme de transport inteligente

GAL – Grupuri de acțiune locală

AAPL – Autoritățile administrației publice locale

LPIS – Sistem de identificare a parcelelor agricole

M&E – Monitorizare și evaluare

MAIA – Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

PIM – Platforme industriale multifuncționale

CNA – Centrul Național Anticorupție

ONSA – Organizația Națională de Susținere a Aderării

BNM – Banca Națională a Moldovei

CNED – Centrul Național pentru Energie Durabilă

NSCT – Noul sistem computerizat de tranzit

SNDE – Strategia națională de dezvoltare economică

NEET – (Tânăr) care nu este încadrat profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare

PNIEC – Planul Național Integrat pentru Energie și Climă

ODA – Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului

CFPI – Controlul financiar public intern

PSP – Prestatori de servicii de plată

R&D – Cercetare și dezvoltare

FEERM – Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial

RFPFP – Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici

SIC – Situri de importanță comunitară

DCUVM – Depozitarul central unic de valori mobiliare

ÎMM – Întreprinderi mici și mijlocii

CLMG – Cerințe legale în materie de gestionare

ÎS – Întreprindere de stat

SPA – Arii de protecție specială

STEAM – Știință, tehnologie, inginerie, artă și matematică

OST – Operator de sisteme de transport

UNIDO – Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială

USD – Dolar SUA

PSAV – Prestatori de servicii privind activele virtuale

TVA – Taxa pe valoarea adăugată

ÎPT – Învățământ profesional tehnic

OMS – Organizația Mondială a Sănătății

PARTEA 1: OBIECTIVELE ȘI CONSECVENȚA AGENDEI DE REFORME

1 PRINCIPALELE PROVOCĂRI

Context

La începutul anilor 2000, Republica Moldova a înregistrat evoluții economice semnificative. După ce în anii 1990 a îndurat o recesiune transformațională timp de un deceniu, economia Moldovei a început să se redreseze în 2000. Către anul 2010, aceasta a luat amploare cu o rată medie de creștere a PIB-ului de aproximativ 5% anual. Totuși, mai recent, ratele de creștere economică au încetinit atât în termeni efectivi, cât și potențiali (a se vedea Figura 1). Reflectând repercusiunile crizei financiare din 2009-2010, rata medie de creștere a PIB-ului a scăzut până la 4,0% în perioada anilor 2011-2020. După o serie de șocuri complexe cauzate de crizele sectorului energetic, pandemia de COVID-19 și agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei, ratele de creștere anuală a economiei Republicii Moldova au atins nivelurile pre-pandemice.

FIGURA 1. RATELE ANUALE DE CREȘTERE A PRODUCȚIEI REALE ȘI POTENȚIALE A REPUBLICII MOLDOVA (%, FAȚĂ DE ANUL PRECEDENT)

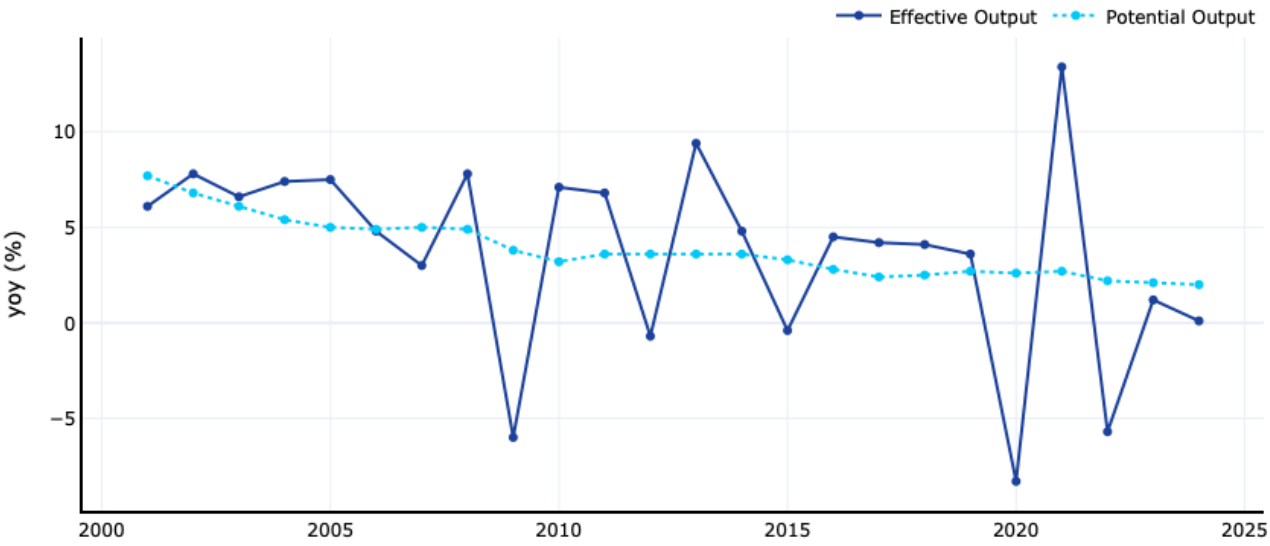

Sursa: *Calculate de autori pe baza datelor Biroului Național de Statistică (BSN) al RM.*

Migrația forței de muncă și remitențele asociate lucrătorilor migranți moldoveni sunt motoare importante ale creșterii, deși rolul remitențelor se reduce treptat pe măsură ce producția internă crește, iar cetățenii își diversifică sursele de venit în afara remitențelor. Ponderea remitențelor nete în PIB a scăzut de la 22%, un nivel istoric atins în anul 2013, până la 8% în anii 2023-2024. Pe măsură ce importanța remitențelor în finanțarea consumului intern s-a redus, efectul macroeconomic net al migrației devine chiar mai nefast din cauza ofertei insuficiente de forță de muncă.

Printre cele mai evidente schimbări structurale din ultimele decenii poate fi remarcată tranziția efectivă a țării de la o economie bazată pe agricultură la un fundament economic mai diversificat. În timp ce în 2001, contribuția sectorului agricol la formarea PIB-ului a fost de aproape 25%, în 2024, conform estimărilor, contribuția a fost de numai 10%. Cu toate acestea, agricultura rămâne în continuare un sector vital de creștere în mediul rural. Sectorul industrial contribuie cu aproximativ 14% la formarea PIB-ului, serviciile de asamblare bazate pe inputurile furnizate din străinătate reprezentând o parte semnificată în volumul de producție. Serviciile de piață vin cu aproximativ 58% la formarea PIB-ului, cele 18% rămase fiind atribuite serviciilor publice. Apariția sectorului TIC este o dezvoltare remarcabilă, în prezent TIC contribuind cu circa 7-8% la formarea PIB-ului.

Schimbări semnificative s-au produs, de asemenea, în structura comerțului. La începutul anilor 2000, produsele agricole și alimentare reprezentau peste 70% din exporturile moldovenești, fiind orientate preponderent spre Federația Rusă. În cursul ultimelor două decenii, s-a produs diversificarea exporturilor dincolo de bunurile și piețele tradiționale. În anul 2023, exporturile de bunuri au fost mai echilibrate din punct de vedere structural, cu produsele agroalimentare reprezentând 46%, urmate de utilaje (18%), produsele minerale (12%) și textile (9%). Actualmente, 65% din exporturile moldovenești de bunuri ajung pe piețele UE, în timp ce circa jumătate din importurile de bunuri provin din UE. Serviciile reprezintă motorul principal al creșterii exporturilor moldovenești, valoarea cărora a însumat 2,4 miliarde de dolari SUA, reprezentând în anul 2023 circa 42% din totalul exporturilor.

Reflectând aceste schimbări structurale, similar altor state membre ale UE cu caracteristici similare, activitatea economică în Moldova s-a concentrat tot mai mult în capitală – or. Chișinău. Cu o contribuție de peste 63% la formarea PIB-ului, zona metropolitană Chișinău oferă importante economii de scară și este în prezent centrul primar pentru comerț, servicii și industriile de producție. Totuși, această concentrație geografică a dezvoltării a intensificat, de asemenea, decalajele salariale regionale existente și a determinat migrația continuă din mediul rural în mediul urban, accentuând și mai mult provocările de dezvoltare cu care se confruntă de-a lungul anilor comunitățile rurale și regiunile periferice.

O preocupare importantă rămâne în continuare incluziunea socială insuficientă în creșterea economică. Grupuri mari geografice și sociale continuă să fie marginalizate în ceea ce privește dezvoltarea economică, fapt demonstrat de o rata foarte scăzută (42,7% în anul 2024) de ocupare a forței de muncă. În anul 2024, circa 25,4% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-34 de ani nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (tinerii NEET). În timp ce participarea forței de muncă a avut o tendință pozitivă începând din anul 2021, nivelul scăzut de participare economică reflectă obstacolele în calea intrării și reintrării pe piața muncii (în special a femeilor), o discrepanță între competențele solicitate și cele oferite, de rând cu nivelul scăzut al mobilității geografice și inter-sectoriale a forței de muncă.

Una dintre aspirațiile fundamentale ale Republicii Moldova este de a atinge o convergență între nivelul de trai din țară și cel din UE și țările regionale cu caracteristici similare. De-a lungul a două decenii și jumătate ce s-au scurs, cu certitudine, a fost atins un nivel tangibil de convergență în ceea ce privește veniturile în Republica Moldova în raport cu nivelul mediu înregistrat în UE și în alte țări din regiunea europeană emergentă (Figura 2).

FIGURA 2. VENITUL PER CAPITA ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (2021 PPC USD)

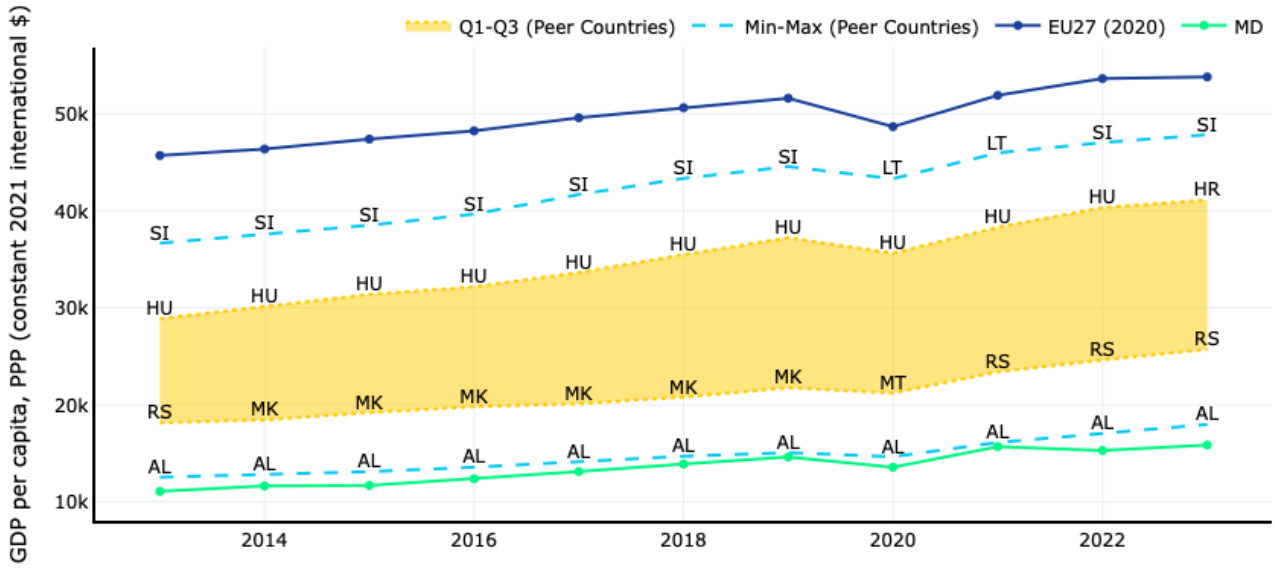

Sursa: *Banca Mondială.*

În timp ce această convergență este respectabilă în termeni istorici, viteza de ajustare este mai redusă decât potențialul Republicii Moldova. În cazul în care tendințele înregistrate în cursul ultimelor două decenii vor persista în viitor, este puțin probabil ca pe durata sa de viață un cetățean moldovean median să fie martorul unei convergențe depline a veniturilor cu nivelul înregistrat de țările cu caracteristici similare din Europa emergentă și în dezvoltare (EED)[1]. Date fiind ratele volatile de creștere economică din ultimele decenii, Moldova poate atinge o convergență deplină cu regiunea EED numai spre sfârșitul secolului, în timp ce decalajul față de UE ar putea rămâne deschis.

În linii mari, problemele structurale ce limitează creșterea în Republica Moldova pot fi clasificate în 7 domenii: 1) cele ce restricționează dezvoltarea sectorului privat; 2) factorii ce împiedică reziliența economică sistemică, inclusiv conectivitatea și infrastructura digitală; 3) probleme legate de calitatea guvernanței economice; 4) provocările asociate dezvoltării capitalului uman și a forței de muncă; 5) factorii se subminează tranziția la un model mai ecologic al creșterii economice; 6) problemele referitoare la securitatea și eficiența sectorului energetic; și 7) valori fundamentale precum o justiție eficientă. În paralel, Moldova continuă să depună eforturi de fortificare a pilonilor instituționali ai unei economii de piață cu caracter social, ce vizează funcționarea statului de drept, combaterea corupției și a fraudei și protecția drepturilor și a libertăților fundamentale.

[1] Țările cu caracteristici similare definite în acest document sunt după cum urmează: Albania, Bosnia și Herzegovina, Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Montenegro, Macedonia de Nord, Polonia, România, Serbia, Slovacia și Slovenia.

În timp ce abordarea acestor provocări de dezvoltare a fost un element-cheie pentru Moldova, dat fiind faptul că țara încearcă să ajungă spre nivelurile de venit din UE, progresul a fost afectat în mare măsură de repetatele crize externe ce s-au produs în deceniul trecut. Reformele cuprinzătoare din cadrul sectorului privat, politicile ce vizează infrastructura, sectorul energetic, guvernanța, capitalul uman și de mediu sunt esențiale pentru edificarea unei economii mai reziliente și mai competitive. Agenda de reforme a Republicii Moldova oferă un cadru strategic pentru ghidarea acestor eforturi, accentuând semnificația reformelor și a investițiilor legate de UE menite să accelereze procesul de aderare și să atingă o dezvoltare durabilă.

Competitivitatea economică / Dezvoltarea sectorului privat

Probleme structurale ce împiedică creșterea în Moldova și convergența cu UE

Reformele de dezvoltare a sectorului privat sunt fundamentale pentru îmbunătățirea mediului de afaceri din Moldova, accesul la finanțare, digitalizarea și competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM). Pentru a îndeplini acest obiectiv, este vital de conștientizat și de eliminat poverile de reglementare și administrative ce împiedică dezvoltarea sectorului privat. Actualmente, cadrul de reglementare din Moldova este mai puțin propice pentru afaceri decât cel din statele membre ale UE, unde reglementările simplificate stimulează creșterea economică într-o măsură mai mare. Costurile excesive de reglementare, sistemele fiscale complexe și ineficiențele birocratice impun poveri asupra întreprinderilor, sufocând spiritul de întreprinzător și inovativ. De exemplu, pentru a crea o companie, mediul de afaceri din Moldova trebuie să îndeplinească, în medie, 10 proceduri, comparativ cu doar 5 proceduri în mai multe state membre ale UE. Procedurile ineficiente de insolvabilitate se soldează cu perioade îndelungate de închidere a întreprinderilor, diminuând circulația activelor și fluxul de capital reintrodus în economie. Mai mult decât atât, corupția din administrația publică și din organismele de reglementare, deși la un nivel mai scăzut decât în deceniul trecut, continuă să submineze semnificativ încrederea mediului de afaceri, descurajează investițiile străine și escaladează costul desfășurării activităților economice.

Aceste aspecte structurale problematice obstrucționează creșterea sectorului privat din Moldova și împiedică dezvoltarea economică globală. În statele membre ale UE, accesul îmbunătățit la finanțare susține niveluri mai ridicate de investiții și creștere economică. Dimpotrivă, în Moldova, volumul de credite interne acordat sectorului privat este mult mai mic (aproximativ 25% din PIB) decât media din UE (circa 79% din PIB) și media din alte țări cu caracteristici similare. Într-adevăr, volumul de credite interne acordat sectorului privat din Moldova este la un nivel minim comparativ cu grupul relevant de țări regionale cu caracteristici similare. În pofida existenței unui exces de lichidități în sectorul bancar, această lichiditate nu este direcționată în mod eficace pentru investiții productive din cauza unor diverse obstacole. Rate ale dobânzii ridicate și cerințe stricte privind garanția limitează accesul ÎMM-urilor la finanțare, fapt ce împiedică creșterea și competitivitatea acestora. Mai multe companii moldovenești nu au complexitatea financiară cerută pentru a fi considerate rentabile de către instituțiile financiare. În cele din urmă, băncile din Moldova adesea sunt reticente să-și asume riscuri, în special în raport cu ÎMM-urile, din cauza riscurilor percepute mai ridicate de neplată. Mai mult, sistemul financiar din Moldova este caracterizat de absența depozitelor pe termen lung, restricționând astfel disponibilitatea opțiunilor de finanțare pe termen lung pentru mediul de afaceri.

FIGURA 3. CREDITE INTERNE ACORDATE SECTORULUI PRIVAT DIN MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

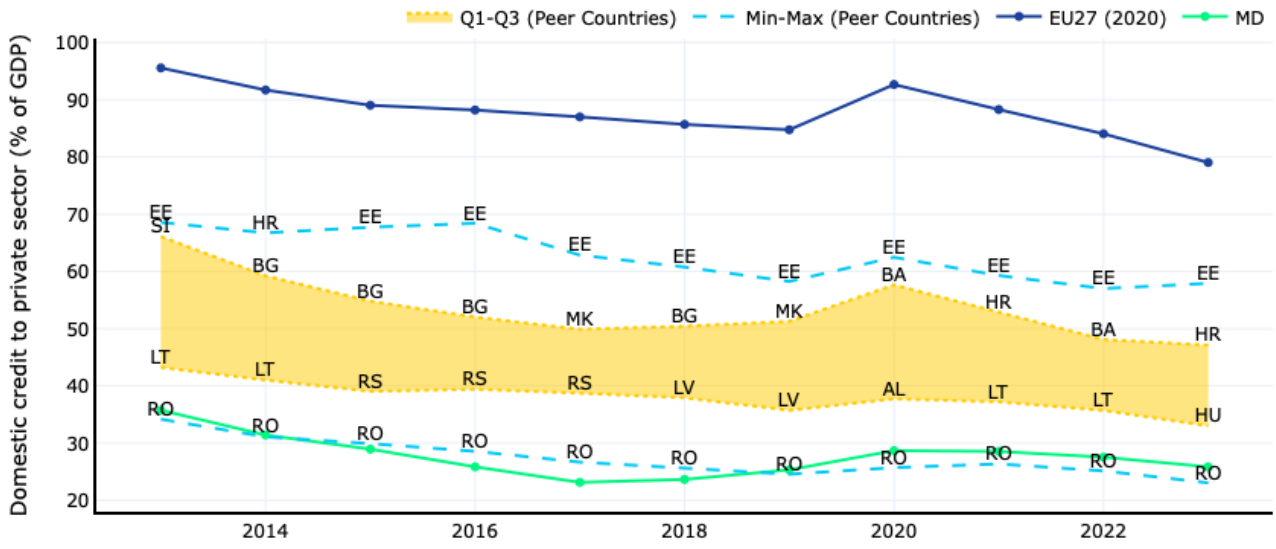

Sursa: *Banca Mondială.*

Statele membre ale UE cu un nivel mai ridicat de adoptare a soluțiilor digitale se bucură de o productivitate și o creștere economică mai mare. În Moldova, ponderea întreprinderilor ce utilizează servicii digitale este mică, fapt ce produce un impact negativ asupra productivității și accesului pe piață. Doar 30% din serviciile esențiale de business sunt disponibile online, față de >70% în multe state membre ale UE. Mai mult, o pondere semnificativă a populației și forței de muncă nu au competențe digitale de bază, cu doar 35% din populație care au competențe digitale de bază sau avansate, comparativ cu media de 58% înregistrată în UE. În pofida unei bune acoperiri, calitatea și fiabilitatea conexiunii la internet în unele regiuni este la un nivel neadecvat. Preocupările referitoare la securitatea cibernetică și protecția datelor descurajează mediul de afaceri să adopte soluții digitale. În plus, Moldova nu dispune de un ecosistem de inovare bine-dezvoltat, care să includă sprijin pentru startup-uri și activități de cercetare și dezvoltare.

Statele membre ale UE cu mecanisme robuste de sprijin pentru ÎMM-uri și cu volume mai mari de exporturi demonstrează o creștere economică mai solidă și o bunăstare mai pronunțată. În Moldova, sistemul public de sprijin al ÎMM-urilor este subdezvoltat, fapt ce generează ineficiențe și lipsa unui sprijin adaptat diferitor tipuri de întreprinderi. Volumul exporturilor moldovenești este inferior față de cel înregistrat de țările europene de dimensiune asemănătoare, limitând integrarea acestuia în lanțurile valorice globale (Figura 4). ÎMM-urile din Moldova se confruntă cu obstacole semnificative în calea accesului pe piața internă și cea internațională, inclusiv costuri mari de transport și proceduri vamale complexe. Frecvent, acestor entități le lipsesc resursele și sprijinul necesar pentru a investi în inovații și adopta noi tehnologii. Mai mult, ÎMM-urile întâmpină constrângeri financiare considerabile, inclusiv acces limitat la credite și costuri ridicate la împrumuturi.

FIGURA 4. EXPORTURILE DE BUNURI ȘI SERVICII ALE REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

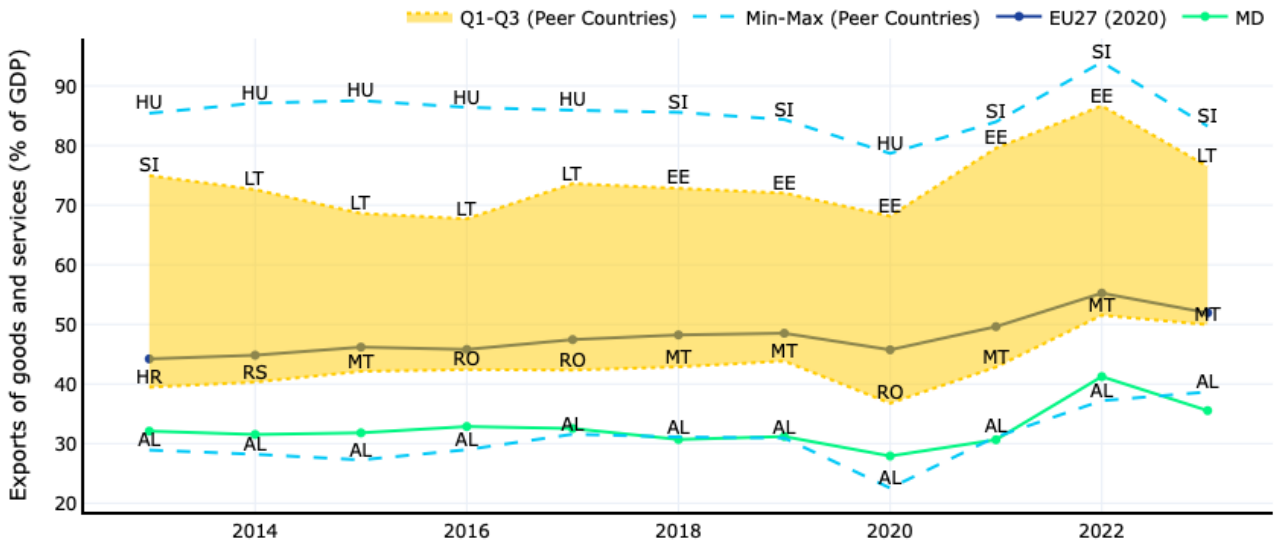

Sursa: *Banca Mondială.*

Reforme economice și impactul scontat

Pentru a aborda aceste provocări, o serie de reforme direcționate ce vizează dezvoltarea sectorului privat pot spori semnificativ creșterea economică și facilita alinierea Republicii Moldova la standardele europene. Mai exact, prin implementarea unor reforme de dereglementare vor fi reduse costurile de reglementare și va fi îmbunătățit mediul de afaceri. Procesele de faliment vor fi eficientizate prin introducerea unui Registru al cauzelor de insolvabilitate, fapt ce va permite o realocare mai rapidă a resurselor. Aceste reforme vor reduce povara de reglementare asupra mediului de afaceri, spori activitatea antreprenorială și contribui la creșterea economică. O mai mare transparență și reducerea corupției va spori în continuare încrederea mediului de afaceri și investițiile.

În al doilea rând, incluziunea financiară va lua amploare pe baza reformelor juridice și de reglementare care vor contribui la îmbunătățirea accesului la finanțare. Încurajarea ÎMM-urilor să recurgă la finanțarea bancară și nebancară va facilita extinderea afacerii și adoptarea inovațiilor. Accesul sporit la finanțare le va permite ÎMM-urilor să investească în oportunitățile de creștere, fapt ce va conduce la o productivitate și o creștere economică mai mare. Aceste acțiuni vor contribui la un PIB per capita mai mare și o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

În al treilea rând, o pondere mai mare de servicii digitale esențiale online va îmbunătăți eficiența afacerilor și reduce povara administrativă. Încurajarea inovațiilor digitale va facilita transformarea digitală și integrarea cu piețele UE, promovând creșterea și competitivitatea. Extinderea digitalizării va crește productivitatea, va lărgi baza de clienți

potențiali și va stimula creșterea economică în ansamblu. O forță de muncă cu mai multe competențe digitale și o infrastructură digitală îmbunătățită va susține o dezvoltare durabilă în cadrul convergenței cu UE.

În cele din urmă, implementarea programelor de sprijin adaptate și îmbunătățirea serviciilor consultative publice vor impulsiona competitivitatea ÎMM-urilor și accesul pe piață. Modernizarea procedurilor vamale și îmbunătățirea securității lanțului de aprovizionare va spori volumul exporturilor moldovenești, asigurând o mai bună integrare a acestuia în lanțurile valorice globale. Sistemele mai robuste de sprijin pentru ÎMM-uri vor contribui la o competitivitate sporită, exporturi mai mari și o creștere economică mai pronunțată. Astfel, Moldova va reuși să obțină un PIB per capita mai mare și o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

Prin abordarea ineficiențelor structurale și prin îmbunătățirea mediului de afaceri, aceste reforme vor stimula creșterea economică și spori alinierea Republicii Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Povara de reglementare redusă: costuri mai mici pentru mediul de afaceri, intensificarea activității antreprenoriale și investiții mai solide în sectorul privat;*
- *Acces îmbunătățit la finanțare: o incluziune financiară sporită, mai multe credite acordate ÎMM-urilor și inovații și productivitate mai mare;*
- *Transformare digitală și extinderea pieței: eficiență sporită, obstacole administrative diminuate și o integrare mai strânsă cu piețele UE;*
- *Competitivitate sporită a ÎMM-urilor: sisteme solide de sprijin, capacități extinse de export și acces îmbunătățit la lanțurile valorice globale.*

Abordarea aspectelor structurale problematice asociate poverii de reglementare și administrative, accesului la finanțare, digitalizării și inovațiilor și competitivității ÎMM-urilor este extrem de importantă pentru dezvoltarea sectorului privat din Moldova. Reforma propusă va îmbunătăți nu numai eficiența și competitivitatea întreprinderilor, dar va contribui și la obținerea unui PIB per capita mai mare și la alinierea mai strânsă la standardele economice ale UE. Prin implementarea acestor reforme, Moldova își poate debloca potențialul de creștere, atrage mai multe investiții și stimula o economie mai prosperă și mai rezilientă.

Conectivitate și infrastructură digitală

Probleme structurale

Creșterea economică volatilă din ultimele două decenii din Republica Moldova derivă, preponderent, din dimensiunea mică a economiei și șocurile externe majore. Deficiențele structurale și instituționale limitează abilitatea țării de a rezista la șocuri, a se adapta noilor condiții și a susține creșterea în perioada crizelor.

Vulnerabilitățile Republicii Moldova afectează creșterea incluzivă și durabilă prin două domenii cheie: conectivitatea transporturilor și infrastructura digitală. Aceste domenii sunt vitale pentru activitatea economică, competitivitate și prosperitate. Totuși, subfinanțarea și supravegherea strategică neadecvată nu permit atingerea unui progres tangibil.

Moldova se confruntă cu provocări continue în sectorul transporturilor. În timp ce indicatorii de performanță diferă în funcție de tipul de transport, o trăsătură comună este faptul că costurile comerțului internațional pe culoarele moldovenești sunt, de regulă, mari din cauza vehiculelor învechite, infrastructurii subdezvoltate și soluțiilor limitate de transport intermodal. Agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei a contribuit la creșterea acestor costuri, în special, pentru transportul rutier, cazurile de congestie și cozile lungi la frontiere devenind tot mai frecvente. Deși a acumulat un punctaj relativ bun pentru Indicele performanței logistice față de alte țări cu venituri medii-superioare, Moldova rămâne în urmă de țările regionale cu caracteristici similare.

Câteva proiecte rutiere și feroviare au fost finanțate de instituții internaționale, însă finanțarea lucrărilor de întreținere sub nivelul scontat a condus la deteriorarea rețelei. Jumătate din drumuri sunt într-o stare precară, în special în mediul rural. Viteza medie pe unele porțiuni de cale ferată este de 20 km/h. Transportul fluvial a intrat în colaps în anii 1990 și 2000, rămânând operațional un singur port, Giurgiulești.

Serviciile de logistică rămân subdezvoltate, ducând lipsă de centre intermodale și de suficiente centre de logistică pentru a satisface cererea (Figura 5). Cu o rată de accidente rutiere mortale de 84 la un milion de locuitori, numărul de decese rutiere în Moldova este mai mare cu 50% decât media din UE, implicând preponderent pietonii din Chișinău. Progresul atins în reducerea accidentelor rutiere mortale, în pofida diferitor strategii, este destul de lent, în mare măsură din cauza stării precare a drumurilor, condusului agresiv și a problemei legate de lipsa de rigoare în ceea ce privește aplicarea. Accidentele rutiere impun costuri economice semnificative, estimate la 1,6% din PIB.

FIGURA 5. PUNCTAJUL ACUMULAT DE REPUBLICA MOLDOVA ȘI ȚĂRILE COMPARABILE PENTRU INDICELE PERFORMANȚEI LOGISTICE, 2023 (0 – FOARTE SCĂZUT, 5 – FOARTE RIDICAT)

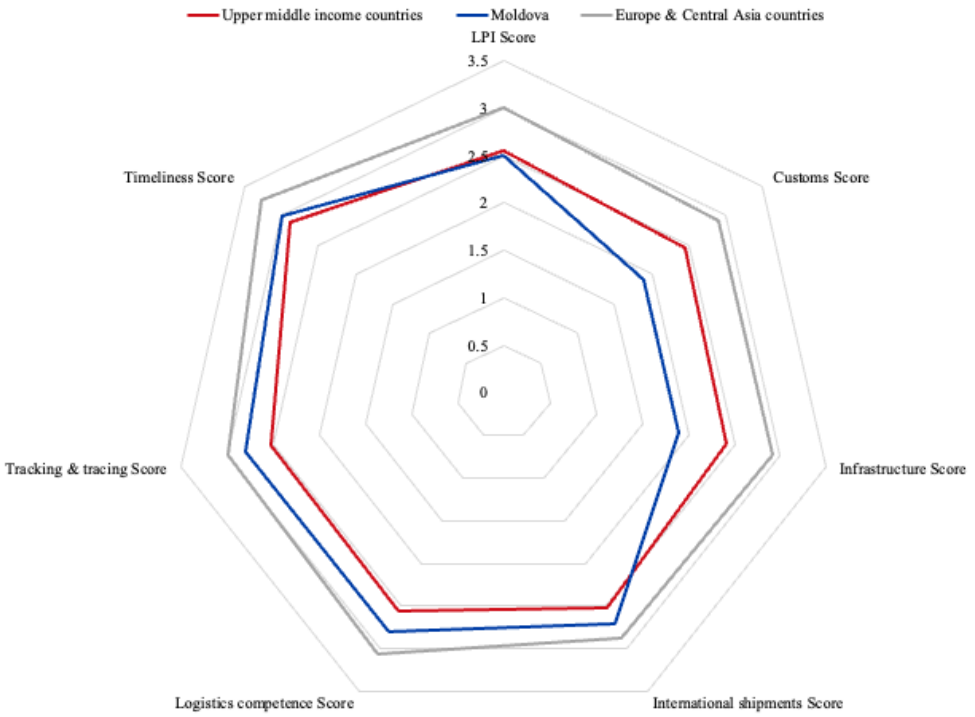

Sursa: *Indicele performanței logistice, Banca Mondială.*

Diviziunea digitală în Moldova prezintă provocări semnificative, în special, între mediul urban și mediul rural. Multe localități rurale nu dispun de o infrastructură adecvată, fapt ce afectează viteza și fiabilitatea conexiunii la internet. Doar o treime din persoanele ≥60 de ani folosesc internetul cu regularitate, comparativ cu 82% a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 15 și 59 de ani. Această diviziune restricționează accesul la serviciile e-guvernamentale, oportunitățile de educație și economice, exacerbând disparitățile regionale și îngreunând creșterea economică.

Rețelele 5G abia evoluează în Moldova, deși unii operatori planifică investiții substanțiale în acest sens. Tehnologia 5G promite o viteză și capacitate sporite, timp de așteptare mai redus, impulsionând potențial PIB-ul și economia digitală. Totuși, această tehnologie introduce noi provocări de securitate, în special, în raport cu vânzătorii terți. Modernizarea lentă a infrastructurii digitale (precum fibra optică și 5G) afectează conectivitatea și competitivitatea. Rețelele moldovenești au nevoie de o evaluare riguroasă a securității în vederea soluționării potențialelor riscuri, de rând cu investițiile direcționate și un cadru de reglementare robust pentru 5G.

În ultimul deceniu, Moldova a realizat progrese importante în digitizarea serviciilor publice, implementând astfel de platforme precum MCloud, MPass, MPay și MConnect. Portalul serviciilor publice asigură accesul prin autentificare unică la 166 de e-servicii, însă, deocamdată, nu dispune de integrarea cu sistemele UE, limitând interacțiunile transfrontaliere.

Rețelele digitale actuale sunt vulnerabile la întreruperi și atacuri cibernetice din cauza tehnologiei învechite și lacunelor în materie de securitate. Cadrul emergent de securitate cibernetică, cu unele instituții stabilite abia în anul 2024, lasă ecosistemul expus. Este nevoie de un cadru pentru identificarea operatorilor critici de infrastructură, gestionarea riscurilor cibernetice și asigurarea unei implementări consecvente a măsurilor de securitate cibernetică. Lipsesc planurile de gestionare a incidentelor cibernetice majore și mecanismele de sprijin, iar strategia de securitate informațională pentru anii 2019-2024 a expirat fără să fi soluționat aceste noi amenințări și riscuri.

Reforme economice și impactul scontat

În vederea fortificării rezilienței economice a Republicii Moldova și stimulării unei creșteri durabile pe termen lung, se impune o serie de reforme direcționate spre sectoarele cheie. Aceste intervenții vor spori conectivitatea transporturilor și transformarea digitală, conturând fundamentul pentru o economie mai competitivă și mai stabilă. Mai exact, îmbunătățirea infrastructurii transporturilor va reduce costurile comerciale, va extinde accesul pe piață și va facilita integrarea regională. Eforturile de transformare digitală vor stimula inovațiile, vor contribui la creșterea productivității și vor permite o integrare mai profundă cu economia UE.

Îmbunătățirea conectivității transporturilor este o prioritate atât pentru comerțul intern, cât și pentru cel internațional. Reformele principale se vor axa pe modernizarea infrastructurii, îmbunătățirea logisticii și asigurarea unor sisteme de transport eficiente. Modernizarea rețelelor rutiere și a infrastructurii feroviare va reduce costurile, va spori siguranța și va îmbunătăți integrarea economică. Mai mult, dezvoltarea unor sisteme de transport inteligente și a soluțiilor intermodale vor raționaliza operațiunile și impulsiona eficiența. O conectivitate îmbunătățită va facilita nu doar comerțul, dar și va încuraja investițiile private, consolidând legăturile economice ale Republicii Moldova cu piețele europene .

Avansarea transformării digitale va debloca noi oportunități economice și va accelera integrarea Republicii Moldova cu economia digitală a UE. Extinderea unei infrastructuri cu internet de mare viteză va îmbunătăți conectivitatea, în timp ce cadrele consolidate de securitate cibernetică vor proteja sistemele și serviciile critice. Creșterea interoperabilității digitale cu platformele UE va facilita fluidizarea tranzacțiilor transfrontaliere și expansiunea afacerilor. Încurajarea adoptării soluțiilor digitale printre instituțiile publice și mediul de afaceri va stimula eficiența, inovațiile și competitivitatea. De asemenea, eforturile de digitalizare vor stimula crearea unor locuri de muncă în industriile impulsionate de tehnologii, contribuind la creșterea economică globală și la obținerea unei productivități mai mari.

Implementarea reformelor vizate în infrastructura transporturilor și dezvoltarea digitală va produce beneficii economice semnificative. Modernizarea rețelelor de transport va îmbunătăți conectivitatea și comerțul regional, reducând costurile pentru mediul de afaceri și sporind eficiența economică. Transformarea digitală va impulsiona competitivitatea, va atrage investiții străine directe și va îmbunătăți eficiența serviciilor publice. Soluționând aceste provocări structurale, Moldova va reuși nu doar să accelereze creșterea PIB-ului per capita, dar și să atingă o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

Soluționând ineficiențele structurale și fortificând reziliența economică, aceste reforme vor stimula o creștere durabilă și vor alinia mai strâns Republica Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Conectivitatea îmbunătățită a transporturilor: costuri comerciale mai mici, acces extins pe piață și o integrare regională mai bună;*
- *Transformare digitală accelerată: o productivitate mai mare, eficiență sporită a afacerilor și o integrare mai profundă cu economia digitală a UE;*
- *Climat investițional îmbunătățit: creșterea încrederii investitorilor, mai multe investiții străine directe și oportunități extinse pentru dezvoltarea afacerilor.*

În concluzie, menționăm că din anul 2020, reziliența economică a Republicii Moldova a fost expusă unor teste repetate generate de crize, demonstrând vulnerabilități adânc înrădăcinate în sectorul transporturilor și al infrastructurii digitale. Rețeaua învechită de transport a țării și deficiențele de reglementare împiedică integrarea regională și eficiența comerțului. Modernizarea infrastructurii rutiere, feroviare și portuare este esențială pentru îmbunătățirea competitivității și reducerea costurilor logistice, în special, date fiind condițiile volatile de securitate regională.

Transformarea digitală oferă o oportunitate unică pentru depășirea dezavantajelor structurale ale Republicii Moldova, precum dimensiunea mică a economiei și constrângerile geografice. Extinderea conectivității de mare viteză, consolidarea măsurilor de securitate cibernetică și alinierea legislației digitale la standardele UE vor fi vitale pentru deblocarea potențialul economic al Republicii Moldova. Agenda reformei propuse—centrată pe modernizarea transporturilor și transformarea digitală—nu doar va atenua vulnerabilitățile economice, dar va stimula și investițiile străine directe, va spori integrarea comerțului și va promova o stabilitate pe termen lung. În cele din urmă, aceste intervenții strategice vor ajuta Moldova să închidă discrepanța de venituri cu UE, să stimuleze o creștere incluzivă și să edifice o economie rezilientă, competitivă și durabilă.

Guvernanța economică

Probleme structurale

Convergența economică a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană a fost împiedicată de ineficiențele structurale, deficiențele guvernanței și vulnerabilitățile externe. În pofida progresului înregistrat de reformele juridice și instituționale, persistă câteva provocări cheie în managementul finanțelor publice, guvernanța întreprinderilor de stat, eficiența investițiilor și administrația publică. Mai mult decât atât, achizițiile publice ineficiente generează pierderi fiscale anuale de aproape 1,5% din PIB, constrângând resursele disponibile pentru infrastructura esențială, investițiile în sănătate și cele sociale. Executarea investițiilor capitale rămâne o provocare majoră. În anul 2023, numai 60% din proiectele planificate ce vizează infrastructura publică au fost finalizate, reflectând deficiențe în selectarea proiectelor, întârzieri în debursarea mijloacelor financiare și o capacitate instituțională limitată. Aceste aspecte problematice împiedică implementarea inițiativelor importante de infrastructură, precum proiectele de modernizare a transporturilor, de transformare digitală și de reziliență climatică, care sunt vitale pentru creșterea economică pe termen lung și competitivitate.

De asemenea, neajunsurile identificate în eficiența sectorului public și a managementului fiscal sunt reflectate de Indicele eficacității guvernării în Republica Moldova, care măsoară calitatea serviciilor publice, formularea politicilor și capacitatea de implementare. Moldova a atins anumite progrese în ceea ce privește reformele guvernării, rangul procentual fiind de 44,34% în 2023 (Figura 6) – o îmbunătățire a situației comparativ cu deceniile trecute când acesta a însumat circa 30% în 2010 și doar 10% la începutul anilor 2000. În timp ce această tendință de creștere indică eforturile de consolidare a capacității de guvernare și de prestare a serviciilor, Moldova rămâne în urma țărilor cu caracteristici similare din regiune, subliniind nevoia pentru reforme continue în administrația publică, eficientizarea achizițiilor și a managementului fiscal cu scopul de a spori performanța instituțională și reziliența economică.

FIGURA 6. EFICACITATEA GUVERNĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (RANG PERCENTILĂ)

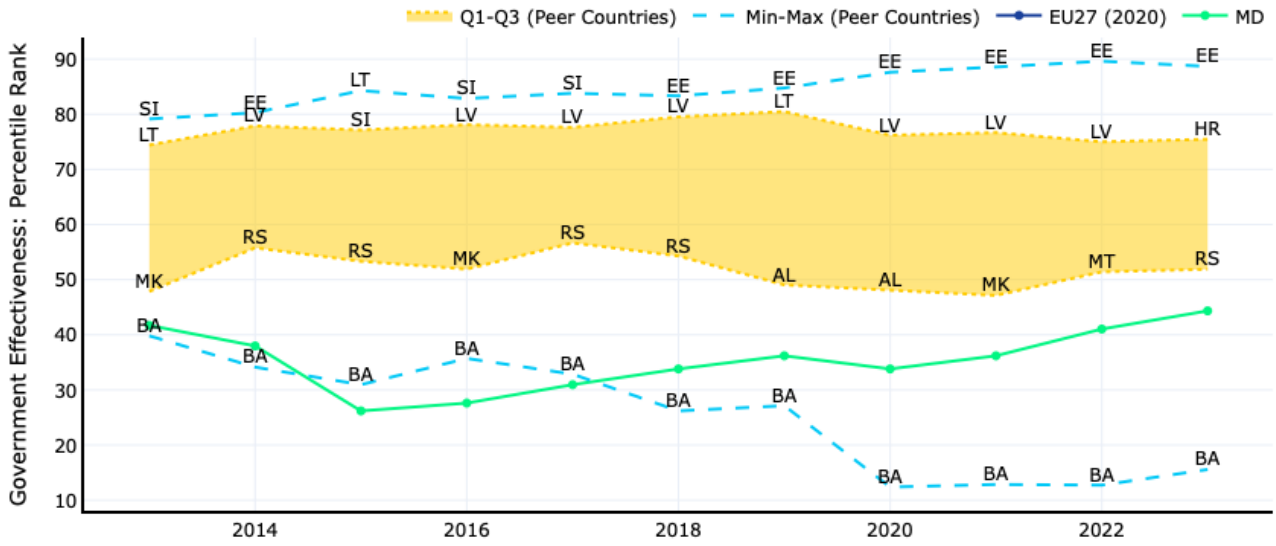

Sursa: *Banca Mondială.*

Întreprinderile de stat (ÎS), la fel, au un aport în ineficiențele din economia țării. Deși acestea contribuie cu 5% la formarea PIB, multe ÎS necesită recapitalizare din partea statului, deturnând astfel fondurile de la investiții productive. Guvernanța corporativă slabă, interferența politică și ineficiențele operaționale au condus la formarea unor datorii nete și restanțe la plată în volum ce depășește 10% din PIB, subliniind necesitatea urgentă pentru reformă structurală cu scopul de a îmbunătăți durabilitatea financiară și eficiența operațională. Lipsa supravegherii din partea unui consiliu independent și controalele financiare neadecvate au contribuit la instabilitatea fiscală din sector.

Ineficiențele din guvernanța ÎS și alocarea necorespunzătoare a fondurilor publice au afectat, de asemenea, nivelul de investiții în Moldova, după cum este reflectat în tendințele Formării brute de capital fix (FBCF). În ultimul deceniu, FBCF a fluctuat semnificativ, atingând 24,7% din PIB în 2018. Totuși, în anul 2020 nivelul de investiții a scăzut din nou până la 21,9%, parțial, din cauza șocurilor externe și a ineficiențelor structurale ale cheltuielilor sectorului public. În 2023, FBCF s-a contractat cu 6,8 puncte procentuale. Această volatilitate în formarea de capital subliniază nevoia reformei ÎS în vederea redirecționării resurselor fiscale spre investiții mai productive, de impulsionare a creșterii, asigurând o economie mai durabilă și mai competitivă (Figura 7).

FIGURA 7. FORMAREA BRUTĂ DE CAPITAL FIX ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

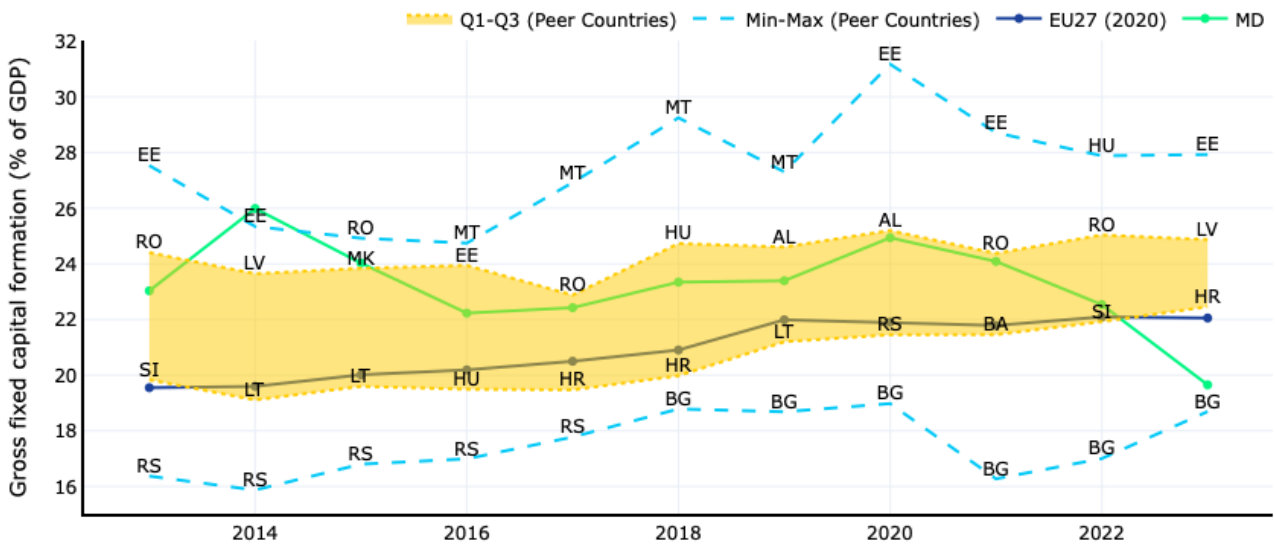

Sursa: *Banca Mondială.*

Ineficiențele din administrația publică continuă să constrângă progresul economic. Sistemul administrativ din Moldova este extrem de fragmentat, cu dublarea funcțiilor în cadrul agențiilor guvernamentale, majorând costurile și diminuând eficiența. Salariile mici din sectorul public împiedică atragerea și reținerea unui personal calificat, afectând capacitatea instituțională și tergiversând implementarea politicilor și a reformelor cheie. Abordarea acestor ineficiențe este esențială pentru asigurarea unei administrații publice mai agile și mai receptive.

Gestionarea datoriei prezintă, de asemenea, anumite vulnerabilități structurale. Portofoliul datoriei interne al Republicii Moldova este concentrat excesiv în titluri de valoare de stat pe termen scurt, cu 91,1% din aceste titluri scadente în termen de un an. Această situație creează riscuri de refinanțare și restricționează capacitatea autorităților de a finanța investiții pe termen lung. Piața de capital subdezvoltată limitează și mai mult eforturile de diversificare a surselor de finanțare și de sporire a stabilității financiare.

Reforme economice și impactul scontat

Pentru a soluționa aceste provocări, Moldova a implementat o serie de reforme ce vizează guvernanța economică cu scopul de a consolida stabilitatea fiscală, îmbunătăți eficiența sectorului public și impulsiona competitivitatea pieței. Aceste intervenții structurale vor avea o importanță majoră pentru facilitarea alinierii economice a Republicii Moldova la standardele UE și promovarea creșterii PIB-ului per capita.

În primul rând, o prioritate cheie este reforma managementului finanțelor publice, scopul urmărit fiind îmbunătățirea eficienței cheltuielilor publice și creșterea disciplinei bugetare. Instituționalizarea unor revizuiri ale cheltuielilor prin modificarea Legii nr. 181/2014 va asigura faptul că toate ministerele vor face obiectul unor evaluări periodice referitoare la eficiența cheltuielilor. Reducerea volumului de alocații din compartimentul „Acțiuni generale” al bugetului de stat cu 30% până în anul 2026 va spori transparența bugetului și eficacitatea cheltuielilor. Extinderea sistemelor de e-achiziții și centralizarea gestionării achizițiilor vor reduce ineficiențele din domeniul achizițiilor publice, minimizând pierderile fiscale și îmbunătățind responsabilitatea. Instituirea unui consiliu fiscal independent va consolida în continuare supravegherea fiscală, va îmbunătăți credibilitatea bugetului și va asigura durabilitatea financiară pe termen lung.

În al doilea rând, ameliorarea guvernanței întreprinderilor de stat (ÎS) și promovarea privatizării este un alt domeniu critic al reformei. Consilii independente vor fi introduse în companiile de stat mari, inclusiv „Moldtelecom”, „Moldovagaz” și „Calea Ferată din Moldova”, pentru a spori transparența și reduce interferența politică. Procesul de triaj va facilita lichidarea ÎS neviabile și restructurarea celor cu potențial economic, atenuând povara fiscală și îmbunătățind eficiența operațională. Privatizarea a cel puțin cinci ÎS non-strategice, începând cu „Fabrica de Sticlă din Chișinău” și „Hotelul Zarea”, va încuraja participarea sectorului privat, va crește oportunitățile de investiții și va spori eficiența serviciilor.

În al treilea rând, consolidarea administrației publice este esențială pentru minimizarea ineficiențelor birocratice și îmbunătățirea eficacității instituționale. Restructurarea autorităților publice centrale subordonate Guvernului va raționaliza operațiunile guvernamentale, eficientizând și responsabilizând sectorul public. Implementarea Sistemului informatic „Managementul resurselor umane” va îmbunătăți procesele de recrutare și de gestionare a funcționarilor publici, va asigura un sistem de ocupare a forței de muncă mai transparent și bazat pe merit. Introducerea unei reforme unitare a remunerării va contribui la atragerea și reținerea personalului calificat, soluționând concomitent deficitul de angajați talentați în sectorul public.

În al patrulea rând, îmbunătățirea gestionării investițiilor publice și asigurarea onorării serviciului datoriei sunt esențiale pentru atingerea rezilienței fiscale. Moldova este în procesul de tranziție spre obligațiuni de stat pe termen lung pentru finanțarea proiectelor de infrastructură, urmărind scopul de a reduce dependența de împrumuturile pe termen scurt. Stabilirea unui cadru de reglementare pentru emiterea de obligații europene va permite accesul responsabil al guvernului pe piețele internaționale de capital. Executarea investițiilor publice de capital în volum de 90% din alocații bugetare către anul 2027 va spori eficiența proiectelor de investiții de amploare și accelera modernizarea infrastructurii.

Soluționând ineficiențele structurale și îmbunătățind guvernanța, aceste reforme vor stimula creșterea economică și vor spori alinierea Republicii Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Managementul îmbunătățit al finanțelor publice: disciplină fiscală sporită, eficientizarea cheltuielilor publice și o durabilitate bugetară mai solidă;*
- *Reformele ÎS: povară fiscală redusă, o mai bună alocare a resurselor și mai multe investiții private;*
- *Eficiența administrației publice: operațiuni guvernamentale mai eficace, costuri birocratice reduse și o capacitate instituțională consolidată;*
- *Un management fortificat al investițiilor publice: o mai bună executare a proiectelor importante și dezvoltarea infrastructurii*.

În concluzie, soluționarea ineficiențelor structurale în domeniul finanțelor publice din Moldova, din guvernanța ÎS, administrația publică și gestionarea datoriei sunt vitale pentru accelerarea convergenței economice cu UE. Implementarea reformelor vizate va spori eficiența guvernării, va atrage investiții și va crea un mediu economic mai transparent și mai competitiv. Mai mult decât atât, consolidarea guvernanței financiare și îmbunătățirea independenței băncii centrale vor contribui la instaurarea unui cadru macroeconomic mai stabil, reducând volatilitatea economică și consolidând încrederea investitorilor. În perspectivă, aceste reforme vor stimula creșterea economică durabilă, promovând o aliniere mai strânsă la structurile economice europene. Prin raționalizarea proceselor de reglementare, îmbunătățirea supravegherii financiare și a eficienței instituționale, Republica Moldova își poate realiza integral potențialul economic, obținând un PIB per capita mai mare și asigurând o stabilitate și reziliență economică pe termen lung.

Capitalul social

Probleme structurale

Capitalul social deține un rol fundamental în conturarea dezvoltării economice, stabilității sociale și a traiectoriilor de creștere pe termen lung. În Moldova, ineficiențele structurale ale politicilor din domeniul educației, protecției sociale și al pieței muncii au afectat dezvoltarea unei societăți reziliente și adaptabile. Aceste provocări sistemice constrâng/rețin creșterea PIB-ului, încetinesc convergența economică cu standardele UE și previn crearea unei economii mai incluzive și mai durabile. Depășirea acestor obstacole necesită o abordare cuprinzătoare ce integrează intervenții economice, sociale și bazate pe politici pentru a spori capitalul uman și reziliența socială.

Un sistem de învățământ bine funcțional este vital pentru o forță de muncă competitivă și pentru progresul economic. Cu toate acestea, Moldova încă depune eforturi să-și alinieze sistemul la cererea pieței muncii. În anul 2024, 25,4% din tinerii cu vârsta de 15-34 de ani făceau parte din categoria NEET (care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare), un nivel mai mare decât media UE de 11,3% și puțin peste nivelul înregistrat de România – 19,3% . Disparitățile de gen persistă, indicatorul fiind mai mare pentru femei (24%). Ponderea NEET printre tinerii cu studii medii este de 35%. Deși Moldova oferă 215 de curricule pentru educația și formarea profesională (EFP), niciun curriculum nu îndeplinește standardele formale de calificare, fiind observat un decalaj între sistemul de învățământ și cerințele în materie de locuri de muncă. Mai mult, programele de studii nu includ competențe esențiale pentru tranziția verde, fapt ce va afecta progresul spre o economie durabilă. Alfabetizarea digitală deficitară exacerbează lacunele în materie de competențe, astfel că mulți lucrători rămân nepregătiți pentru o piață digitalizată a muncii. În cele din urmă, persistă disparități semnificative între copiii refugiați moldoveni și ucraineni în ceea ce privește accesul la educația formală, doar 3.500 de copii fiind înscriși în școli și grădinițe dintr-un total de aproximativ 80.000 de copii refugiați aflați în țară.

În mod încurajator, s-au extins programele de educație dual, cu o înrolare în educația și formarea profesională de până la 62,2% pentru anul academic 2024-2025. Ponderea studenților înrolați în educația dual a evoluat de la 10% la 14%, reflectând o schimbare spre formarea practică. Extinderea acestor programe de la un sector industrial la altul este esențială. Țări precum Germania și Austria demonstrează faptul că sistemele solide de învățământ mediu profesional reduc numărul de șomeri printre tineri și sporesc integrarea pieței muncii.

FIGURA 8. INDICATORI PRIVIND CALITATEA EDUCAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE

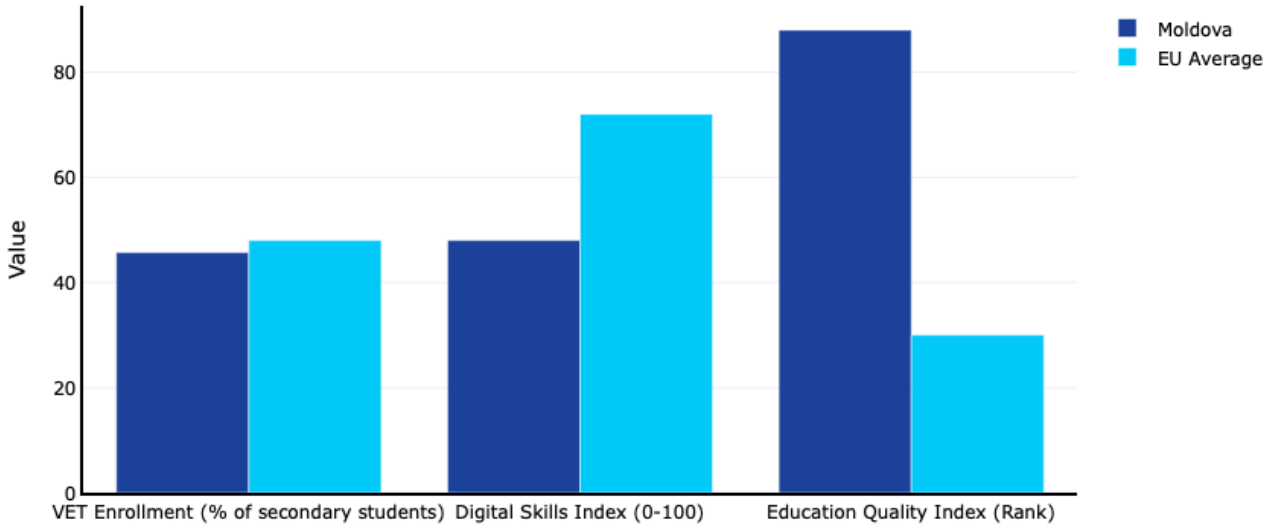

Sursa: *Date statistice în domeniul educației, Banca Mondială (2023), Eurostat Education and Training Data (2023).*

Un sistem funcțional de protecție socială este esențial pentru participarea economică și stabilitatea socială. Totuși, politicile dispersate și subfinanțate din Moldova asigură un acces limitat la serviciile de calitate, în special, în mediul rural (Figura 9). Diferite categorii de cetățeni se confruntă cu obstacole în calea accesului la asistența esențială, fapt ce sporește vulnerabilitățile și reduce participarea forței de muncă.

Spre deosebire de țările nordice, unde integrarea digitală eficientizează asistența, sistemele învechite din Republica Moldova cauzează întârzieri, redundanțe și o alocare dispersată a resurselor. Lipsa unui cadru integrat subminează eficacitatea cheltuielilor sociale și a programelor de asistență socială. O abordare bazată pe performanță, similară celei aplicate în Danemarca și Canada, ar putea îmbunătăți distribuirea resurselor și asigura faptul că ajutorul ajunge la persoanele care au cea mai mare nevoie. Mai mult decât atât, asistenții sociali din Moldova sunt sub plătiți. Asistenții sociali sunt vitali pentru intervenții direcționate, pe când salariile mici diminuează calitatea serviciilor și împiedică integrarea. Programele de formare structurate și evaluările bazate pe performanță ar putea spori prestarea serviciilor, reduce dependența și promova mobilitatea bunăstării sociale.

FIGURA 9. CHELTUIELI PENTRU PROTECȚIA SOCIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB, 2022)

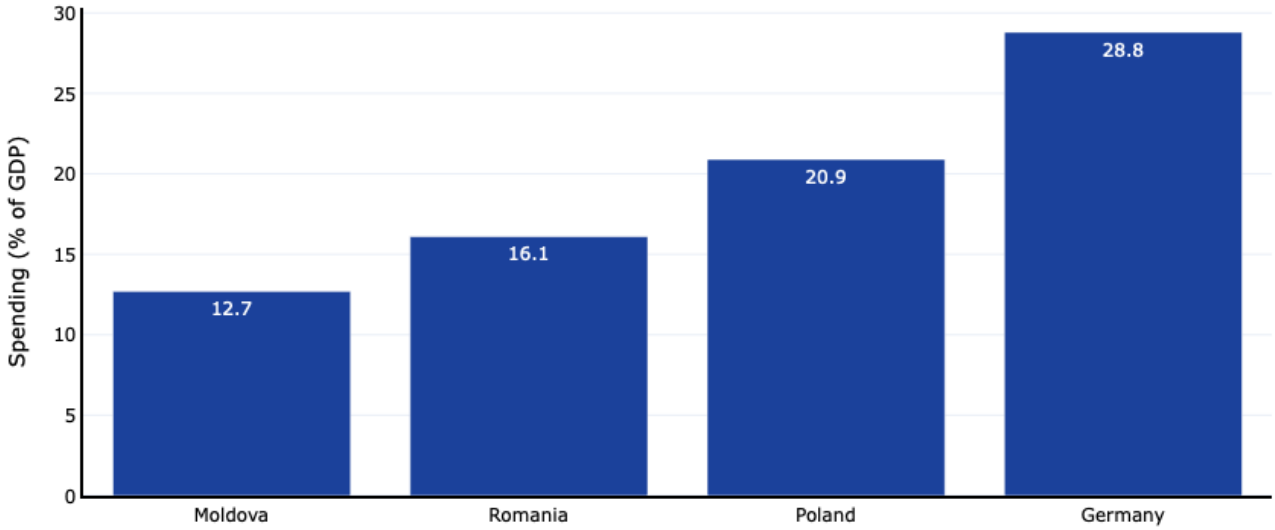

Sursa: *Raportul privind protecția socială al Comisiei Europene, BNS al RM, Baza de date OECD privind cheltuielile sociale.*

Piața muncii din Republica Moldova se confruntă cu provocări ce afectează participarea și productivitatea. Finanțarea este scăzută pentru politici active pe piața muncii (PAPM), care sunt esențiale pentru reintegrarea șomerilor și a persoanelor vulnerabile în forța de muncă. Țări precum Suedia și Regatul Țărilor de Jos demonstrează că PAPM eficace conduc la rate mai mari de ocupare a forței de muncă și o dependență mai scăzută de asistență socială.

Munca nedeclarată este prevalentă, diminuând veniturile fiscale și amenințând securitatea socială. O parte semnificativă a forței de muncă din Moldova este angajată informal (Figura 10), fapt ce restricționează avansarea în cariera profesională și amplifică insecuritatea economică. Consolidarea inspecției muncii și încurajarea mediului de afaceri să formalizeze contractele de muncă sunt fundamentale pentru o stabilitate pe termen lung. O piață a muncii stabilă contribuie la fortificarea încrederii în investiții și a rezilienței economice. Moldova ar trebui să prioritizeze politicile centrate pe crearea locurilor de muncă, protecția lucrătorilor și dezvoltarea competențelor. Extinderea formării profesionale, încurajarea companiilor să investească în capitalul uman și punerea în aplicare a reglementărilor privind forța de muncă vor promova o piață mai dinamică și mai incluzivă a forței de muncă.

FIGURA 10. PARTICIPAREA PE PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (ÎN CONFORMITATE CU DEFINIȚIA A 19-A A ICLS (CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ A STATISTICIENILOR ÎN DOMENIUL MUNCII)

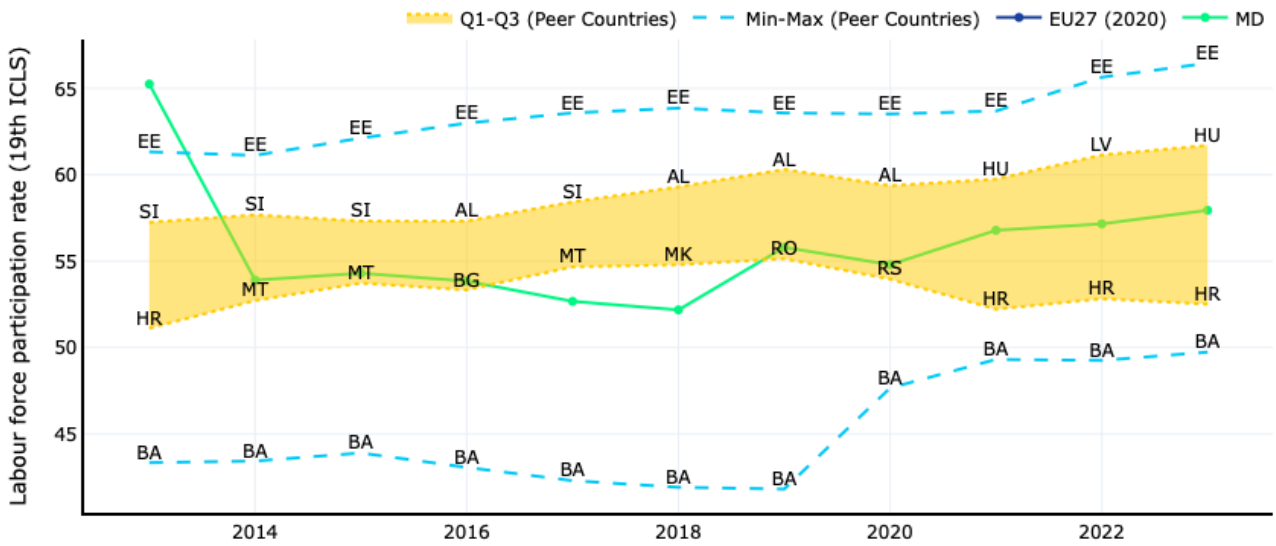

Sursa: Banca Mondială.

Numărul total de paturi de spital din Republica Moldova este în scădere, urmare a schimbărilor demografice. În 2023, numărul total de paturi de spital a constituit 16.989, ceea ce reprezintă o scădere de 5% față de anul 2019. La acest capitol, cu 7 paturi de spital per 1000 populație, Moldova se poziționează mai sus de media UE de 4,7, aliniindu-se la Bulgaria și România, cu cel mai mare număr de paturi de spital printre statele membre ale UE, din care 41% sunt amplasate în spitalele terțiare, perioada medie de ocupare a acestor paturi fiind de 7,5 zile, poziționându-se din nou la extrema de sus a acestui interval față de alte state membre ale UE. În ceea ce privește rata de spitalizare per 1000 persoane în Moldova, ultimele date disponibile din 2020 indică o rată dublă față de nivelul UE, sugerând o utilizare excesivă a serviciilor spitalicești. Aceste date indică faptul că îngrijirea pacienților spitalizați este suprareprezentată în sistemul de asistență medicală din Moldova comparativ cu valorile medii la nivelul UE.

Rata medie de ocupare a paturilor de spital la nivel de țară a fost de 76,5% în 2023 – un nivel apropiat de media UE. Totuși, în principalele centre urbane din țară, rata medie de ocupare a paturilor este de 87%, cu niveluri și mai mari de 92% în or. Bălți, fapt ce semnalizează o supraîncărcare potențială a spitalizării pacienților în aceste regiuni. Mai mult decât atât, rata de ocupare a paturilor poate fi semnificativ mai mică pentru anumite specializări, precum dermatologia sau oftalmologia (sub 60%), fiind concomitent foarte ridicată pentru alte specializări precum oncologia sau nefrologia (>95%). În același timp, ratele de ocupare a paturilor în cazul prestatorilor terțiari de servicii medicale (spitalele republicane) sunt mai mici decât în cazul prestatorilor secundari. Circa jumătate dintre pacienții spitalizați în Moldova în 2023 au fost internați la Chișinău (46.7%). Aceste date demonstrează o utilizare mai intensă a serviciilor spitalicești în orașele mai mari și prezintă o oportunitate semnificativă pentru utilizarea mai echilibrată a acestor servicii în conformitate cu nivelul de îngrijire și complexitatea cazurilor pe care un spital le poate gestiona.

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova implementează reforme direcționate pentru a spori reziliența economică și asigura creșterea incluzivă, axându-se pe politicile în domeniul educației, protecției sociale, ocrotirii sănătății și pieței muncii. Aceste reforme sunt critice pentru dezvoltarea unei forțe de muncă calificate, amplificând participarea pieței muncii și asigurând o durabilitate economică pe termen lung.

În primul rând, reformarea învățământului profesional tehnic este necesară pentru a reduce decalajul în materie de competențe de pe piața muncii. Alinierea educației la necesitățile forței de muncă va echipa absolvenții cu competențele necesare, reducând șomajul și impulsionând productivitatea. Consolidarea competențelor digitale va ușura tranziția la o economie bazată pe cunoștințe, îmbunătățind eficiența afacerilor și creșterea în cadrul sectorului tehnologiilor. Extinderea

învățământului profesional tehnic (ÎPT) de la o industrie la alta și de la o regiune la alta va reduce disparitățile regionale și va echilibra distribuirea forței de muncă. Îmbunătățirea evaluării performanței prin măsuri ferme de combatere a corupției și a fraudei va spori pregătirea absolvenților pentru a contribui în mod eficient la dezvoltarea economică.

În al doilea rând, îmbunătățirea sistemelor de protecție socială este esențială pentru stabilitatea socială și incluziunea economică. Modernizarea serviciilor sociale le va permite grupurilor vulnerabile să se implice mai deplin pe piața muncii. Un cadru coerent de servicii sociale, integrat cu sistemele digitale, va raționaliza asistența, reducând tergiversările birocratice pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. Evaluarea performanței și majorarea remunerării asistenților sociali vor îmbunătăți calitatea serviciilor și integrarea forței de muncă, soldându-se cu o dependență redusă de asistența socială și o participare mai intensă a forței de muncă.

În cele din urmă, consolidarea politicilor privind piața muncii este vitală pentru încurajarea ratelor de ocupare a forței de muncă, securitatea locurilor de muncă și asigurarea unor condiții de muncă echitabile. Extinderea PAPM va veni în sprijinul șomerilor și va spori producția economică. O mai bună inspecție a muncii va aborda munca nedeclarată și exploatarea prin muncă, stimulând instituirea unui mediu de afaceri mai echitabil și sporind veniturile statului. Accesul îmbunătățit la serviciile de îngrijire a copiilor le va permite mai multor femei să se alăture forței de muncă, contribuind astfel la creșterea productivității și a PIB-ului. Încurajarea investițiilor din partea întreprinderilor pentru dezvoltarea și reținerea forței de muncă va menține forța de muncă din Moldova competitivă și adaptabilă condițiilor schimbătoare.

Prin soluționarea lacunelor din domeniul educației, protecției sociale, serviciilor medicale prestate și politicilor pieței muncii, aceste reforme vor debloca o productivitate mai mare, vor amplifica participarea forței de muncă și vor accelera creșterea economică. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Învățământ profesional tehnic îmbunătățit: o forță de muncă mai calificată, mai puțin șomeri printre tineri și adaptabilitate economică sporită;*
- *Sisteme de protecție socială consolidate: o mai mare participare a forței de muncă, vulnerabilitate economică redusă și cheltuieli eficientizate pentru prestațiile sociale;*
- *O populație mai sănătoasă: o productivitate mai mare și cheltuieli mai mici de asigurare socială;*
- *Politici consolidate ale pieței muncii: o mai bună securizare a locurilor de muncă, rate mai mari de ocupare a forței de muncă și o piață a muncii mai dinamică și mai incluzivă.*

TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL

Probleme structurale

Guvernanța de mediu și gestionarea resurselor din Moldova se confruntă cu deficiențe structurale ce împiedică creșterea economică și tergiversează alinierea la standardele europene de mediu. Punerea neadecvată în aplicare a măsurilor de reglementare, lipsa de capacitate administrativă, investițiile limitate în energia regenerabilă și politicile ineficiente de utilizare a pământului au făcut țara vulnerabilă la riscurile climatice și la epuizarea resurselor. Moldova se confruntă cu provocări legate de gestionarea apei, inclusiv poluarea apei, din cauza infrastructurii subdezvoltate și a resurselor financiare insuficiente. De asemenea, există provocări legate de poluarea industrială și calitatea aerului. Fără reforme urgente, aceste provocări vor persista și vor submina reziliența economică pe termen lung și tranziția Republicii Moldova la o economie ecologică durabilă.

Republica Moldova rămâne puternic dependentă de importurile de combustibili fosili, țara fiind susceptibilă la șocurile externe ale prețurilor și la perturbările în aprovizionarea cu energie. În pofida unui angajament declarat de a amplifica ponderea surselor regenerabile, energia eoliană și solară dețin o fracțiune minoră în consumul total. Rețelele electrice depășite și rețelele ineficiente de distribuție a energiei obstrucționează în continuare progresul spre o energie securizată și durabilă. Investițiile în infrastructura energiei și sprijinul de reglementare pentru proiectele de energie ecologică sunt, deocamdată, insuficiente pentru a îndeplini ținta stabilită de guvern: 27% de energie din surse regenerabile către anul 2030.

Dependența masivă a țării de combustibilii fosili contribuie semnificativ la emisiile de gaze cu efect de seră (GES), printre contribuitorii majori fiind sectorul energetic, agricultura și transporturile. Actualmente, Moldova nu dispune de sisteme cuprinzătoare de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de GES, fapt ce limitează capacitatea guvernului de a elabora strategii direcționate de atenuare aliniate la obiectivele climatice ale UE. Această lacună nu doar tergiversează îndeplinirea angajamentelor climatice, dar afectează și oportunitățile de accesare a finanțării internaționale în domeniul climei și la investițiile ecologice. Mai mult decât atât, lipsa unor reglementări efective privind emisiile de GES și a

stimulentelor pentru tehnologiile cu nivel redus de carbon exacerbează poluarea aerului și măresc riscurile pentru sănătatea publică. Nivelul redus de punere în aplicare a reglementărilor privind utilizarea terenurilor și măsurile insuficiente de protecție a mediului permite să fie efectuate în continuare defrișări neautorizate, reducând biodiversitatea și amplificând vulnerabilitatea la schimbările climatice.

Infrastructură de gestionare a deșeurilor este extrem de subdezvoltată. Țara nu dispune de un cadru normativ cuprinzător care să asigure tranziția către economia circulară; doar o proporție mică din deșeurile generate sunt reciclate, majoritatea cărora sunt stocate în cele din urmă în spațiile de depozitare a deșeurilor. Evacuarea deșeurilor periculoase este slab reglementată, prezentând riscuri pentru sănătatea publică și durabilitatea de mediu. Lipsa unor programe orientate pentru susținerea regimului de responsabilitate extinsă a producătorului limitează stimulentele pentru mediul de afaceri de a adopta practici de producție durabile, contribuind astfel la utilizarea ineficientă a resurselor.

Moldova nu dispune nici de o strategie coordonată de adaptare la schimbările climatice, lăsând sectoare cheie - precum agricultura, transporturile și sectorul energetic - nepregătite pentru șocurile de mediu. Secetele severe și evenimentele extreme legate de vreme sunt tot mai frecvente; totuși, există doar câteva politici de atenuare menite să abordeze aceste riscuri. Extinderea programelor de reziliență la schimbările climatice și îmbunătățirea măsurilor pregătire în caz de calamități naturale vor fi critice pentru asigurarea unei stabilități economice pe termen lung.

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova și-a asumat o serie de reforme menite să îmbunătățească guvernanța de mediu, consolidând eficiența energetică și gestionarea resurselor naturale. Aceste inițiative sunt concepute să accelereze alinierea țării la standardele UE și să asigure o tranziție economică durabilă. Acestea, necesită elaborarea și adoptarea de către Guvern a unui set de strategii și planuri de acțiune bugetate pentru a aborda în mod cuprinzător provocările de mediu și cele legate de schimbările climatice.

În primul rând, îmbunătățirea guvernanței de mediu rămâne o prioritate critică. Agenda de reforme include stabilirea unui cadru instituțional mai structurat pentru supravegherea de mediu. Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului vor fi dotate cu mandate mai clare, cu personal suplimentar și cu instrumente modernizate pentru a pune în aplicare mai eficient reglementările de mediu. O platformă eco-alert integrată va fi incorporată în sistemul național de monitorizare a mediului, astfel încât să permită răspunsuri în timp real la incidentele de mediu. Mai mult decât atât, Guvernul va implementa un sistem transparent de autorizare și va fortifica mecanismele de auto-monitorizare pentru întreprinderile private pentru a asigura conformitatea acestora cu standardele de mediu. Toate investițiile noi vor fi în conformitate cu legislația și standardele UE. O atenție deosebită va fi acordată implementării legislației orizontale privind evaluările de mediu, prin „Evaluarea impactului asupra mediului" și „Evaluarea strategică de mediu", care va fi aplicată tuturor noilor investiții și planurilor și proiectelor majore, după caz.

În al doilea rând, avansarea tranziției la energia regenerabilă va diminua dependența Republicii Moldova de combustibilii fosili și va atenua șocurile energetice externe. Guvernul intenționează să introducă impozitarea pentru fiecare sector în conformitate cu principiul UE „poluatorul plătește", inclusiv taxe pentru emisiile de CO_2, taxe pentru depozitarea deșeurilor și taxe pentru utilizarea apei. Modernizarea infrastructurii pentru transportul de energie va facilita integrarea energiei eoliene și solare în rețeaua națională, îmbunătățind în acest mod securitatea energetică și reducând emisiile de gaze cu efect de seră. Mai mult, guvernul va lansa mecanisme de finanțare pentru a atrage investiții private în proiecte de producere a energiei regenerabile, asigurând astfel extinderea ponderii surselor regenerabile în mixul energetic al Republicii Moldova.

În al treilea rând, stabilirea unui cadru de modernizare a gestionării deșeurilor și a economiei circulare va spori eficiența resurselor și durabilitatea de mediu. Vor fi făcute investiții pentru a asigura o abordare cuprinzătoare a managementului deșeurilor, respectând ierarhia deșeurilor, și pentru introducerea măsurilor corespunzătoare de circularitate. Una din acțiuni, Guvernul va crea un Centru de gestionare a deșeurilor periculoase care să gestioneze mai eficient deșeurile industriale și medicale. De asemenea, vor fi puse în aplicare reglementări privind regimul de responsabilitate extinsă a producătorului cu scopul de a încuraja producția durabilă și practicile de ambalare. Va fi elaborată o bază de date digitală unificată pentru a duce evidența proceselor de gestionare a deșeurilor și a asigura o mai bună transparență și conformitate cu țintele de reciclare.

În al patrulea rând, protecția ecosistemelor naturale și a biodiversității va fi prioritizată prin intermediul unor practici consolidate de gestionare a pădurilor și solului. Facilitatea ar trebui să contribuie la atingerea obiectivului Uniunii de 10% din cheltuielile bugetare care sprijină biodiversitatea. Inventarierea Fondului forestier național va fi finalizată și va fi introdus un sistem permanent pentru monitorizarea defrișărilor și a degradării terenurilor. Va fi instituită și pusă în

funcțiune o agenție dedicată gestionării ariilor naturale protejate, asigurând strategii îmbunătățite de conservare și de pregătire pentru integrarea Republicii Moldova în rețeaua UE Natura 2000.

În cele din urmă, Republica Moldova va prioritiza instituirea unor mecanisme robuste de monitorizare și raportare a emisiilor de GES, își va îmbunătăți capacitatea de a ține o evidență cuprinzătoare a surselor de emisie și a tendințelor. Acest fapt va permite formularea unor politici sectoriale direcționate și ținte de reducere a emisiilor aliniate la obiectivele climatice ale UE. Reformele vor incorpora stimulentele financiare și de reglementare pentru a promova adoptarea unor tehnologii cu emisii reduse de dioxid de carbon și practici durabile în sectorul energetic, agricol, de transporturi și industrial. În consecință, aceste eforturi nu numai că vor reduce emisiile de gaze cu efect de seră la nivel național, dar vor susține și tranziția țării la o economie rezilientă, cu emisii reduse de dioxid de carbon.

Republica Moldova, în calitate de parte contractantă (PC) a Comunității Energetice (EnC) are angajamentul de a și transpune acquis-ul UE în domeniul climei în legislația națională e în procesul de aliniere la directivele emise de Consiliul Ministerial, organismul de guvernare al EnC. În calitate de parte la Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind imbările climatice (UNFCCC), Moldova și-a asumat obiective climatice ambițioase și s-a angajat să reducă emisiile de gaze cu efect de seră (GES) pentru a contribui la obiectivul comun privind menținerea creșterii temperaturii globale la suprafață cu mult sub 2 °C peste nivelurile preindustriale, în conformitate cu obiectivele globale ale Acordului de la Paris.

Inter-relația dintre angajamentele asumate conform Acordului de Paris, obligațiile în temeiul EnC și aderarea la UE impune Republica Moldova să adopte și să implementeze mecanisme inovative pentru a atinge țintele ambițioase de reducere a emisiilor de GES și a se alinia la agenda privind clima a UE.

Se consideră că partea contractantă EnC va implementa integral pachetul MRVA (monitorizare, raportare, verificare, acreditare) (Directiva ETS 2003/87/CE; Regulamentul MRR 2018/2066; Regulamentul AVR 2018/2067) până la sfârșitul anului 2025. Normele de reglementare a celor mai fundamentale componente ale pachetului MRVA includ, *inter alia*, obligația de a obține o autorizație pentru emisiile de GES, domeniul de aplicare a activităților și gazelor, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea MRVA în general și recunoașterea verificatorilor din UE sau cerințele de acreditare a verificatorilor de către Organismul Național de Acreditare stabilit de legislația națională

Republica Moldova a transpus deja Regulamentul MRR - Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/2066 al Comisiei privind monitorizarea și raportarea emisiilor de gaze cu efect de seră modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/2085 al Comisiei prin Hotărârea Guvernului nr. 575/2024, care va intra în vigoare în noiembrie 2025.

La etapa următoare, este inițiat procesul de adoptare a Regulamentului AVR (Regulamentul (UE) 2018/2067) privind verificarea datelor și acreditarea verificatorilor modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/2084 al Comisiei și această măsură este planificată pentru anul 2025 în Planul național de aderare. Normele ce reglementează cele mai fundamentale componente ale pachetului MRVA includ, *inter alia*, obligația de a obține o autorizație pentru emisiile de GES, domeniul de aplicare a activităților și gazelor, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea MRVA în general și recunoașterea verificatorilor din UE sau a cerințelor de acreditare a verificatorilor de către Organismul Național de Acreditare stabilit de legislația internă. Transpunerea pachetului MRVA va asigura faptul că părțile contractante ale Comunității Energetice vor avea deja stabilit cadrul instituțional necesar pentru aderarea viitoare la ETS UE.

Abordarea provocărilor legate de guvernanța de mediu din Moldova și accelerarea tranziției ecologice vor îmbunătăți durabilitatea economică, vor atrage investiții și vor spori competitivitatea țării. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *O mai bună guvernanță de mediu: punerea în aplicare consolidată a măsurilor de reglementare, o mai bună conformitate cu standardele de mediu ale UE și capacitate instituțională sporită;*
- *Expansiunea energiei regenerabile: securitate energetică consolidată, dependență redusă de combustibilii fosili și investiții mai mari în proiecte eoliene și solare;*
- *Gestionarea durabilă a terenurilor și resurselor naturale: o mai bună conservare a solurilor, eforturi de reîmpădurire, grad ridicat de protecție a naturii și reziliența agricolă pe termen lung;*
- *Sisteme modernizate de gestionare a deșeurilor și economie circulară: rate de reciclare mai mari, dependență redusă de spațiile de depozitare a deșeurilor și o utilizare mai eficientă a resurselor naturale.*

Capacitatea țării de a tranzita la o economie ecologică se bazează pe reformele decisive ale guvernanței de mediu, eficiența energetică și gestionarea durabilă a resurselor. Această tranziție și implementarea reformelor asociate trebuie susținute și monitorizate de organizațiile societății civile, oferind o abordare incluzivă și cele mai multe beneficii pentru cetățeni. Consolidarea cadrului de reglementare, investind în energia regenerabilă și modernizarea sistemelor de gestionare a deșeurilor va fi esențială pentru îndeplinirea standardelor de mediu ale UE și asigurarea creșterii economice pe termen lung. Fără acțiuni urgente, degradarea mediului și dependența energetică vor continua să obstrucționeze convergență țării cu Uniunea Europeană, fapt ce va împiedica progresul spre o economie viitoare rezilientă și durabilă.

Securitatea și eficiența energetică

Probleme structurale

Economia Republicii Moldova este puternic dependentă de carburanții și energia importate. Până nu demult, aproape tot volumul de gaze naturale și o parte semnificativă a energiei electrice proveneau de la furnizori nefiabili. Această dependență a expus țara unor riscuri geopolitice, rezultând în costuri energetice mari. După criza energetică din 2021, Moldova și-a diversificat cu succes aprovizionarea cu gaze. Totuși, dependența țării de termocentrala de la Cuciurgan, Transnistria, ce funcționează pe bază de gaze, o lasă vulnerabilă la furnizarea de energie electrică. Până în luna ianuarie 2025, termocentrala a funcționat pe baza gazelor rusești subvenționate, schimburile de energie electrică cu România fiind limitate din cauza capacității transfrontaliere reduse. Potrivit așteptărilor, această situație se va îmbunătăți spre sfârșitul anului 2025 când va fi finalizată interconectarea Isaccea - Vulcănești - Chișinău.

Moldova a adoptat Regulamentul de securizare a aprovizionării și stocării pentru gaze, însă nu îndeplinește cerințele pentru stocurile petroliere de urgență stabilite de Directiva privind stocurile de țiței. Un proiect de lege pentru asigurarea nivelului minimum de produse petroliere urmează a fi supus audierilor publice, motiv pentru care cadrul juridic al țării nu este conform deocamdată. Progresul privind integrarea energiei regenerabilă rămâne lent, deși sursele de energie regenerabilă sunt fundamentale pentru viitoarele strategii privind energia, în special, față de țările cu caracteristici similare (Figura 11). Creșterea acestora necesită servicii auxiliare îmbunătățite pentru stabilitatea rețelei, care solicită liberalizarea pieței și alinierea la standardele UE. Actualmente, piața moldovenească angro operează în temeiul legislației învechite privind energia electrică care nu sunt conforme cu orientările UE (EIP).

FIGURA 11. PONDEREA ENERGIEI DIN SURSE REGENERABILE ÎN MIXUL DE ENERGIE ELECTRICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (%)

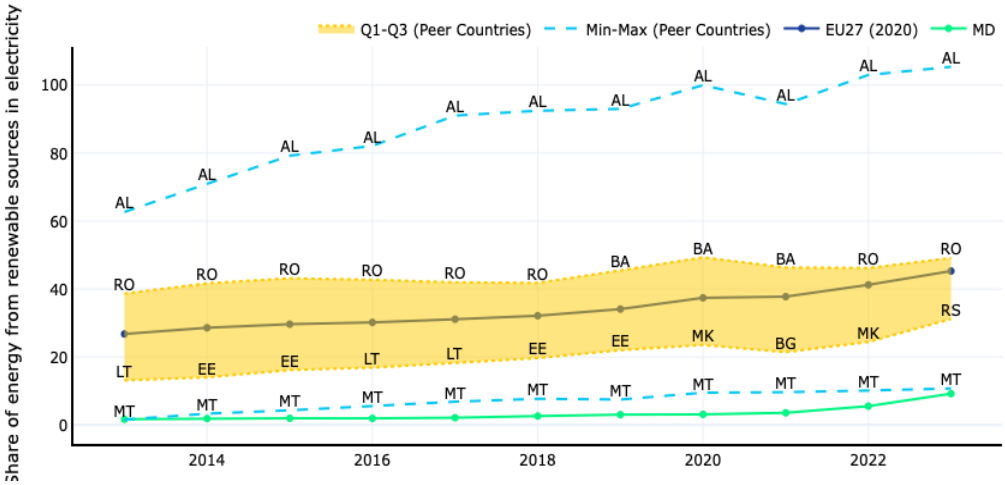

Sursa: *BNS RM, Banca Mondială.*

Reforme economice și impactul scontat

Asigurarea securității energetice și îmbunătățirea eficienței energetice sunt extrem de importante pentru economia Republicii Moldova și bunăstarea socială. Reformele vizate din sectorul energetic vor promova diversificarea, stabilitatea și previzibilitatea prețurilor, punând fundamentul pentru o economie mai competitivă și mai stabilă. Consolidarea securității energetice va reduce dependența țării de furnizorii externi, va atenua riscurile de întreruperi în aprovizionare și va sprijini tranziția către un sistem energetic mai durabil.

În primul rând, consolidarea rezilienței sistemului energetic din Republica Moldova este esențială pentru accelerarea creșterii economice pe termen lung. Se presupune că investițiile în infrastructura energetică vor îmbunătăți fiabilitatea rețelelor, vor spori comerțul transfrontalier cu energie electrică și vor asigura o aprovizionare neîntreruptă. Extinderea capacității de stocare pentru gazele naturale și securizarea rezervele de combustibili de urgență vor diminua riscurile asociate întreruperilor geopolitice. Mai mult, reformele legislative axate pe liberalizarea pieței energetice vor spori concurența și vor stimula un sector energetic mai rezilient.

În al doilea rând, amplificarea ponderii energiei regenerabile în mixul energetic al Republicii Moldova va reduce dependența de combustibilii fosili de import și va spori durabilitatea. Încurajarea investițiilor în producția energiei solare, eoliene și pe bază de biomasă va diversifica sursele de energie și va contribui la stabilitatea prețurilor. Consolidarea infrastructurii de rețele pentru a acomoda o mai mare penetrare a energiei regenerabile va îmbunătăți eficiența și va reduce pierderile cauzate de transport. Mai mult decât atât, extinderea stimulentelor pentru măsurile de eficiență energetică în sectoarele rezidențial, comercial și industrial va reduce consumul global și costurile.

În al treilea rând, dezvoltarea serviciilor conexe și a mecanismelor de piață pentru a menține stabilitatea rețelelor este o componentă esențială a securității energetice. Stabilirea unei piețe funcționale pentru ziua următoare și pe parcursul zilei pentru energia electrică va îmbunătăți competitivitatea și va optimiza alocarea resurselor. Consolidarea cadrului de reglementare pentru soluțiile de stocare a energiei, gestionarea cererii și tehnologiile rețelelor inteligente vor asigura un sistem energetic echilibrat și flexibil. Coordonarea cu piețele regionale de energie și alinierea politicilor Republicii Moldova la reglementările UE în domeniul energetic va spori în continuare integrarea securității.

Impactul scontat al acestor măsuri include:

- Extinderea energiei regenerabile: securitate energetică sporită, dependență redusă de combustibilii fosili și investiții mai mari în proiecte eoliene și solare;
- Modernizarea infrastructurii energetice: o mai bună fiabilitate a rețelelor, mai puține pierderi cauzate de transport și amplificarea comerțului transfrontalier cu electricitate;
- Dezvoltarea capacităților de stocare a energiei și a rezervelor de urgență: reziliență sporită la întreruperi în aprovizionare, o mai bună gestionare a sarcinii electrice și un nivel mai bun de pregătire în caz de criză;
- Instituirea unei piețe energetice competitive: o mai mare previzibilitate a prețurilor, o mai bună participare a sectorului privat și o eficiență sporită a pieței;
- Alinierea la standardele UE în domeniul energetic: o mai bună integrare regională, un cadru de reglementare mai solid și acces la piețele europene de energie.

În concluzie, economia Republicii Moldova s-a confruntat în ultimii ani cu numeroase provocări și crize energetice, devenind clară nevoia urgentă de a diversifica sursele de energie și moderniza infrastructura. Dependența puternică de energia de import expune țara la prețuri volatile și incertitudini privind aprovizionarea, solicitând investiții strategice în surse regenerabile, extinderea rețelelor și eficiența energetică. Prin prioritizarea reformelor de securitate energetică și atragerea de investiții străine, asigurând concomitent o mai bună aliniere la standardele UE, Republica Moldova este poziționată să-și reducă semnificativ vulnerabilitățile economice. Aceste eforturi nu numai vor stabiliza economia țării, dar vor contribui și la o dezvoltare durabilă și prosperitate pe termen lung.

Valori fundamentale

Probleme structurale

Sistemul de guvernanță al Republicii Moldova s-a confruntat în trecut cu provocări structurale ce au împiedicat dezvoltarea economică. Corupția descurajează investițiile și erodează încrederea publicului. Pe fundalul acestor provocări, Moldova a întreprins importante acțiuni în domeniul justiției, fapt ce a declanșat procesul de vetting al organismelor autonome și al principalelor servicii judiciare și de urmărire penală. Reformele realizate începând din anul 2021 și până în prezent deja au demonstrat un anumit progres intermediar, însă sunt necesare acțiuni suplimentare pentru a consolida instituțiile sectorului de justiție. Referitor la afaceri, este nevoie de mai multă transparență în achizițiile publice și procesele de reglementare.

Indexul privind percepția corupției în Republica Moldova s-a ameliorat, cu un punct la 43 în 2024, iar țara se poziționează printre țările ce demonstrează cel mai semnificativ progres în combaterea corupției și îmbunătățirea percepției corupției în societate, avansând cu 9 puncte față de 2020 (Tabelul 1). În pofida acestui rezultat, sunt necesar de acțiuni suplimentare pentru a consolida independența și stimula eficiența sistemului judiciar. Alegerile prezidențiale din 2024 s-au confruntat cu provocări fără precedent, cu dosare penale deschise pentru cazurile de fraudă și corupție electorală și cu o schemă de cumpărare a voturilor în valoare de 39 milioane de dolari SUA ce a vizat 130.000 de alegători. Penalități record ce au însumat peste 11 milioane de lei au fost impuse pentru fraudele electorale.

Printre constrângerile judiciare se numără starea inadecvată a unora dintre sediile instanțelor. Peste 50% din clădirile instanțelor necesită reparații urgente, iar numărul cazurilor nesoluționate crește cu 15% per an. Doar jumătate dintre instanțele din Moldova utilizează noul sistem SI e-DJ, care are un impact asupra accesibilității și transparenței judiciare. Ineficiențele judiciare sunt generate de condițiile precare din sediile unor instanțe de judecată. Peste 30% din aceste sedii necesită reparație urgentă, iar numărul de cauze nesoluționate crește anual cu 15%. Doar jumătate din instanțele moldovenești utilizează sistemul electronic de gestionare a cazurilor, fapt ce limitează eficiența judiciară și transparența.

Mecanismul național de verificare a averilor necesită îmbunătățiri. Autoritatea Națională de Integritate încearcă persistent să obțină acces la informațiile despre averile din străinătate ale subiecților declarării, însă fără un sistem integrat de verificare a declarațiilor de avere și interese personale, depistarea în timp real a abaterilor constituie o provocare. Astfel, un sistem digital de depistare a discrepanțelor ar îmbunătăți procesul de verificare realizată de Autoritatea Națională de Integritate prin identificarea automată a discrepanțelor.

Sectorul financiar este vulnerabil la fluxurile ilicite, numărul de tranzacții suspicioase majorându-se cu 20% din anul 2022, pe când ratele de urmărire penală cu doar 10%. Coordonarea slabă și capacitatea limitată de investigare stimulează mediul pentru infracțiunile financiare, subminând stabilitatea națională. Pentru remedierea lacunelor este esențială consolidarea supravegherii și a colaborării interinstituționale.

Abordarea violenței bazate pe gen rămâne o prioritate. Moldova dispune de numai 178 de adăposturi pentru victime, cu mult mai puține decât numărul necesar de 260, lăsând multe persoane fără ajutor.

Capacitatea statistică a Republicii Moldova, la fel, are nevoie de sprijin pentru a adera la standardele UE.

Reformele cuprinzătoare ale guvernanței sunt fundamentale pentru a îmbunătăți cadrul instituțional al țării, a asigura independența judiciară, a fortifica supravegherea financiară și a îmbunătăți protecția socială, încurajând astfel încrederea întreprinderilor și alinierea la standardele economice europene.

TABELUL 1. PUNCTAJE FUNDAMENTALE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Indicator	***Starea actuală***
Cazuri de corupție depuse în instanță	*Peste 140 în 2023*[4]
Condamnări emise de prima instanță	*130 de sentințe*[3]
Indicile de percepție a corupției	*Un scor egal cu 43 în 2024*[5]
Penalități pentru corupția electorală	*Peste 2 milioane de lei*[6]
Urmăriri penale pentru tranzacții suspicioase	*10%*[7]
Adăposturi operaționale împotriva violenței în familie	*182 din necesarul de 400*
Date macroeconomice conforme UE	*60%*[7]

Sursa: *BNS RM.*

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova implementează reforme privind guvernanța pentru a spori integritatea instituțională, consolida statul de drept și combate corupția. Aceste măsuri sunt vitale pentru încrederea societății, stabilitatea pieței și alinierea la UE. Prin consolidarea independenței judiciare, îmbunătățirea supravegherii financiare și abordarea riscurilor de fraudă, Moldova pune fundamentul pentru dezvoltarea economică și socială.

În primul rând, independența și eficiența judiciară sunt esențiale pentru un mediu juridic echitabil. Moldova aplică procedura de vetting judecătorilor și procurorilor pentru a contribui la încrederea publicului în sistemul de justiție. Normele disciplinare actualizate clarifică calendarul și procedurile de supraveghere. Mai mult, eforturile de accelerare a procedurilor judiciare prin intermediul instrumentelor digitale reduc întârzierile procesului de judecată și îmbunătățesc accesul. Reformele din procesele de selecție judiciară sporesc credibilitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor). Completul specializat anticorupție de la nivelul instanțelor Chișinău urmărește creșterea ratei de examinare a cazurilor de corupție deduse instanței de judecată de către procuratură. Organizarea și funcționarea unui cadru specializat anticorupție la nivelul instanțelor este prevăzută ca un mecanism de accelerare a înfăptuirii justiției. unor astfel de instituții precum Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor. Consiliile anticorupție specializate din cadrul tribunalelor își propun să îmbunătățească consecvența și transparența, cu planuri de a extinde aceste reforme asupra instanțelor inferioare și organelor de drept.

În al doilea rând, Moldova prioritizează drepturile fundamentale prin susținerea populațiilor vulnerabile și îmbunătățirea accesului la servicii publice, inclusiv măsuri pentru victimele violenței în familie și acces digital îmbunătățit.

În al treilea rând, progresul în urmărirea penală a corupției la nivel înalt include capacități de investigare îmbunătățite și coordonare îmbunătățită între autoritățile relevante. Instrumentele digitale pentru declararea averii și înregistrarea proprietarului efectiv pot spori transparența și preveni abaterile financiare. O strategie direcționată poate reduce influența grupurilor puternice în politică și economie, cu o mai strictă verificare a activelor, monitorizarea contractelor și controlul fluxurilor financiare transfrontaliere.

În al patrulea rând, Moldova consolidează integritatea financiară cu un cadru de control financiar public intern (CFPI) pentru a standardiza evaluarea riscurilor și îmbunătăți depistarea fraudelor. Rezerva unificată de proiecte a Ministerului Finanțelor asigură transparența investițiilor publice. Monitorizarea digitală consolidată a tranzacțiilor suspicioase vine în susținerea eforturilor de combatere a spălării banilor. Un sistem centralizat de baze de date va integrate datele financiare ale agențiilor, îmbunătățind supravegherea exercitată de Ministerul Finanțelor, CNA și reglementatorii concurenței.

În cele din urmă, Moldova aliniază politicile privind ajutorul de stat la normele UE privind concurența pentru a promova o concurență echitabilă. Reformele includ actualizarea Legii cu privire la ajutorul de stat și îmbunătățirea supravegherii subvențiilor publice și a intervențiilor guvernamentale. Rolul Consiliului Concurenței se extinde, însă este nevoie de mai multe resurse pentru intensificarea monitorizării. Restructurarea și privatizarea întreprinderilor de stat (ÎS) vor stimula concurența și vor atrage investiții, de rând cu reevaluarea drepturilor exclusive ale ÎS din sectorul energetic și de transporturi pentru a asigura un acces echitabil pe piață.

Prin soluționarea provocărilor privind guvernanța și consolidarea integrității instituționale, aceste reforme vor contribui la stabilitatea economică a Republicii Moldova, vor spori încrederea investitorilor și vor accelera alinierea la standardele UE. Impactul scontat include:

- *Statul de drept consolidat: o mai mare independență judiciară, soluționarea mai rapidă a dosarelor și o mai mare certitudine legală pentru mediul de afaceri și persoanele fizice;*
- *Protecția drepturilor fundamentale: o mai mare incluziune socială, acces digital extins și o protecție consolidată a drepturilor omului;*
- *Eforturi intensificate de combatere a corupției: interferență politică și economică redusă, o mai mare transparență și o aplicare mai robustă a legii;*
- *Supraveghere financiară îmbunătățită: o prevenire mai eficientă a fraudelor, măsuri mai solide de combatere a spălării banilor și responsabilitate sporită pentru cheltuielile publice;*
- *O concurență mai robustă și o piață loială: condiții de concurență echitabile pentru mediul de afaceri, intervenții reduse din partea statului în industriile cheie și o mai mare participare a sectorului privat.*

În concluzie, Republica Moldova întreprinde pași decisivi pentru a consolida guvernanța, independența judiciară, combate corupția și alinia politica privind concurența la standardele UE. Aceste reforme, susținute de inovații digitale și mecanisme performante de supraveghere, formează bazele procesului de aderare a Republicii Moldova la UE. Prin axarea pe reziliența instituțională, pe consolidarea capacităților pe termen lung și pe acțiunile corective proactive, Moldova creează un cadru de guvernanță ce va stimula dezvoltarea economică durabilă, încrederea investitorilor și va asigura o încredere mai mare a publicului în aceste instituții.

Impact

Planul de creștere al Republicii Moldova este impulsionat de scopul final de accelerare a creșterii economice într-o manieră incluzivă și durabilă. Această creștere ar trebuie să fie evidentă printr-un PIB per capita mai mare, asigurând faptul că toate segmentele din societate beneficiază de progresul economic, fiind menținută concomitent o stabilitate pe termen lung. Pentru a realiza acest obiectiv, Moldova și-a asumat implementarea a 56 de reforme ce vizează domeniile de politici și 153 de pași, axându-se pe modernizarea economică, îmbunătățirea guvernanței și pe competitivitatea pe termen lung.

Reformele cuprind șapte domenii principale de politici ce abordează provocările economice cheie (Tabelul 2):

- Dezvoltarea sectorului privat include 13 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 32 de pași cu scopul de a consolida mediul de afaceri, impulsiona investițiile și promova antreprenoriatul;

- Conectivitatea și infrastructura digitală cuprinde 4 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 11 pași cu scopul de îmbunătăți infrastructura cheie;
- Guvernanța economică, cu 10 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 28 de pași, axați pe managementul finanțelor publice, cadrul de reglementare și transparență;
- Capitalul social este vizat de 8 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 21 de pași cu scopul de a consolida educația, asistența medicală și incluziunea socială;
- „Tranziția ecologică și capitalul natural implică 6 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 13 pași, promovând protecția mediului, energia durabilă și reziliența la schimbările climatice"
- Securitatea și eficiența energetică conține 5 reforme și 24 de pași axați pe piața deschisă, securitatea furnizării energiei și eficiența energetică;
- Principiile fundamentale, cu 10 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 24 de pași, vizează guvernanța, administrația publică și stabilitatea macroeconomică.

TABELUL 2. DISTRIBUȚIA REFORMELOR PE DOMENII DE POLITIC

Policy Area / Sub area / Reform / Steps	June 2025	December 2025	June 2026	December 2026	June 2027	July 2027	December 2027	Total
1. Private sector development		4	3	11	5		9	**32**
2. Economic resilience and infrastructure		1	1	2	2		5	**11**
3. Economic governance		4	5	5	5		9	**28**
4. Social capital		3	1	7	2	1	7	**21**
5. Green transition and natural capital		1	3	3	2		4	**13**
6. Energy	1	13	1	2	1		6	**24**
7. Fundamentals		3	1	10	3		7	**24**
Total	**1**	**29**	**15**	**40**	**20**	**1**	**47**	**153**

Sursa: *Anexa 1: Măsuri și condiții de plată pe domenii de politici*

Cu scopul de a analiza traiectoria economică a Republicii Moldova, a evalua impactul politicilor și al factorilor externi a fost utilizat modelul BVAR (eng. *Bayesian Vector Auto-Regression Model*). Această abordare capturează atât fluctuările pe termen scurt, cât și tendințele pe termen lung, comparând Moldova cu țările cu caracteristici similare.

Metodologia clasifică țările în 3 clustere regionale - Europa Centrală și de Est, Balcanii și Statele Baltice - în timp ce Moldova este menținută în calitate de entitate independentă. Această clasificare facilitează comparațiile structurate, recunoscând diferitele traiectorii de tranziție. Țările Europei Centrale și de Est servesc drept criterii de referință pentru integrarea cu UE, Statele Balcanice se confruntă cu provocări structurale similare, iar Statele Baltice oferă un model de reformă rapidă.

Moldova rămâne o unitate distinctă în cadrul modelului pentru a reprezenta șocurile și politicile specifice țării. Abordarea Bayesiană îmbunătățește acuratețea estimărilor prin incorporarea cunoștințelor anterioare, chiar și în cazul în care datele sunt limitate, monitorizând impactul politicilor pe termen scurt și lung asupra indicatorilor cheie, precum valoarea adăugată brută per lucrător, care sunt esențiale pentru productivitate și competitivitate.

Compararea progresului atins de Republica Moldova cu valoarea medie înregistrată de țările regionale cu caracteristici similare și UE-27 ajută la alinierea recomandărilor de politici la obiectivele de convergență. Datele economice fiabile din surse precum Eurostat și agențiile naționale îmbunătățesc acuratețea previziunilor, în pofida evoluției alinierii datelor din Moldova. Modelul presupune că Moldova va atinge cel puțin nivelul minim al țărilor cu caracteristici similare către anul 2027 în cazul în care actualmente este sub acel prag, sau va converge spre cuantila inferioară în cazul în care este mai sus de acel prag.

Până în anul 2027, previziunile indică faptul că creșterea consumului va evolua de la 1,3% până la 1,7%, volumul de credite acordate sectorului privat va crește de la 25,8% până la 30% din PIB, iar Indexul de dezvoltare a e-guvernării se va alinia la punctajul 64 obținut de România. Se preconizează că ponderea energiei electrice regenerabile va crește de la 9,29% până la 20%, în timp ce eficacitatea guvernanței se va îmbunătăți de la 44 la 52, la același nivel cu Serbia. Este prevăzută o creștere a nivelului formării brute de capital fix de la 19% până la 24% din PIB, depășind nivelul înregistrat de Croația (22%), precum și participarea forței de muncă de la 57% la 61%, convergând cu Ungaria. Aceste ținte urmează o strategie etapizată de implementare a reformelor, venind în susținerea integrării și creșterii economiei Republicii Moldova.

Figura 14 ilustrează traiectoria proiectată a creșterii PIB-ului per capita în Moldova și poziția relativă a țării printre țările cu caracteristici similare. Din punct de vedere istoric, creșterea PIB-ului per capita a fost extrem de volatilă, fiind caracterizată de perioade de contractare urmate de redresări rapide. Pe viitor, previziunea de bază sugerează o creștere modestă de 1% în 2025, evoluând în anii ulteriori până la 1,5% anual, rezultând într-un PIB per capita de aproximativ 16,800 dolari SUA (2021 PPC) către anul 2028.

Totuși, în cazul în care Agenda de reforme este implementată integral, atrăgând investiții în valoare de 1,9 miliarde de euro, se preconizează o accelerare a creșterii până la 5,3% către anul 2028, majorând PIB-ul per capita până la 18.000 dolari SUA. Mai mult decât atât, executarea reformelor ar putea atrage adițional un volum de 2,5 miliarde de euro în investiții private, valorificând volumul inițial în sumă de 1,9 miliarde de euro. Acest fapt ar putea spori în continuare creșterea până la 6,1% în anul 2028, PIB-ul per capita însumând 18.700 dolari SUA.

În pofida acestui progres, PIB-ul per capita al Republicii Moldova va rămâne sub prima cuartilă (Q1) a țărilor cu caracteristici similare. Cu toate acestea, este indicată o traiectorie solidă de convergență aliniată la reformele în derulare menite să îmbunătățească reziliența economică, volumul de investiții și productivitatea. Este esențial de menționat că previziunile bazate pe BVAR sunt sensibile la ipotezele anterioare, în special, dată fiind volatilitatea creșterii economice în Moldova din ultimii ani.

FIGURA 12. EVOLUȚII POTENȚIALE ALE PIB-ULUI PER CAPITA (2021 PPC USD) URMARE A IMPLEMENTĂRII AGENDEI DE REFORME

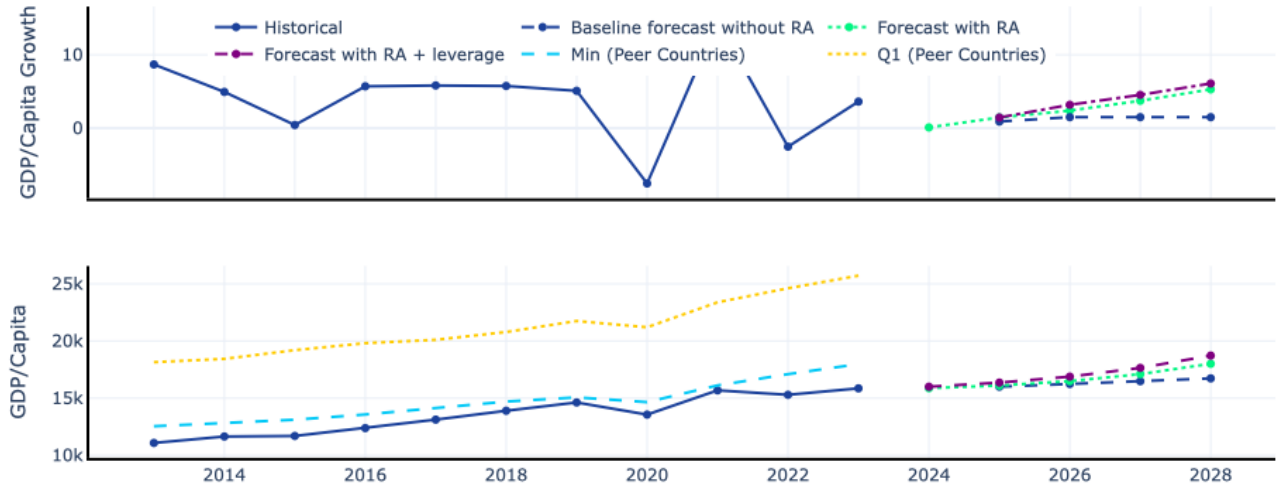

Sursa: *BNS RM, Banca Mondială..*

2 OBIECTIVELE AGENDEI DE REFORME

Obiectivul strategic al Agendei de reforme este de a accelera semnificativ creșterea economică a Republicii Moldova, promova o incluziune mai largă a tuturor grupurilor sociale și a domeniilor geografice în procesele economice și consolida în continuare reziliența economică a țării prin relații economice, investiționale și comerciale mai strânse cu UE.

Planul de creștere este aplicabil întreg teritoriului Republicii Moldova. Mulți din pașii incluși în Agenda de reforme vor fi relevanți în contextul integrării regionale și al convergenței.

Realizarea acestui obiectiv strategic depinde de progresul actual cu următoarele obiective:

- Intensificarea dezvoltării și competitivității sectorului privat prin îmbunătățirea mediului de afaceri și a climatului de investiții, adoptând un cadru inteligent de reglementare, facilitând accesul la finanțare din diverse surse și încurajând cultura antreprenorială și a inovațiilor;
- Consolidarea rezilienței economice sistemice prin fortificarea conectivității transporturilor și a infrastructurii digitale și interconexiunii cu UE pentru a îmbunătăți eficiența economică și stabilitatea globală, a reduce vulnerabilitățile și a fluidiza traiectoria creșterii economice pe termen lung;
- Consolidarea calității guvernanței economice prin sporirea transparenței, eficienței și responsabilității instituțiilor, autorităților și companiilor publice de a intensifica implementarea politicilor, reduce

oportunitățile pentru corupție și fraudă și atinge un mediu concurențial echitabil pentru toate entitățile economice, indiferent de dimensiunea, originea sau tipul de proprietate al acestora;

- Stimularea dezvoltării capitalului uman, investind în educație în vederea susținerea incluziunii economice prin intermediul pieței muncii, consolidarea politicilor de protecție socială pentru a reduce sărăcia și marginalizarea economică și promovând activ oportunități egale pentru toți;
- Consolidarea durabilității de mediu și avansarea spre tranziția ecologică prin fortificarea cadrului instituțional și legislativ pentru protecția mediului, minimizând poluarea, conservând biodiversitatea și promovând practicile economiei circulare în sectorul de gestionare a deșeurilor;
- Consolidarea în continuare a securității energetice prin reducerea dependenței de exporturi, diversificând furnizorii de energie și promovând sursele de energie regenerabilă, realizând concomitent o mai mare eficiență energetică prin adoptarea unor soluții robuste din punct de vedere tehnologic și economic pentru economiile de energie în principalele sectoare consumatoare de energie.

Republica Moldova împărtășește obiectivele și principiile politicii externe și de securitate comune (PESC) a UE și este dispusă să intensifice în continuare cooperarea în acest domeniu cu scopul de a aborda mai eficient provocările partajate în cadrul Parteneriatului de securitate și apărare RM-UE. O atenție deosebită se acordă cooperării cu UE în consolidarea rezilienței țării.

Republica Moldova condamnă cu fermitate agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei. Această situație continuă să prezinte riscuri semnificative pentru Moldova, ce variază de la fragmente de rachete și drone ce aterizează pe teritoriul său până la infracțiunile transfrontaliere în creștere, de rând cu presiunea enormă asupra economiei țării.

Republica Moldova este dedicată să asigure gradual, până la momentul aderării la UE, o aliniere deplină și o implementare efectivă a politicilor UE și pozițiilor adoptate în temeiul PESC.

În cazurile în care vulnerabilitățile politice, economice sau de securitate existente împiedică Moldova să se alinieze la vreun regim UE de sancțiuni, autoritățile moldovenești încearcă să acționeze în mod diligent cu atenția corespunzătoare pentru a preveni eludarea sancțiunilor. O abordare preventivă este aplicată prin intermediul mecanismului de control al exporturilor. Se preconizează că Agenda de reforme va contribui semnificativ la reziliența economică și socială din Moldova. În consecință, țara va fi mai bine pregătită pentru a atinge o aliniere sută la sută la declarațiile PESC și măsurile restrictive ale UE, precum și pentru o participare efectivă în temeiul PESC până la data aderării.

3. CONSECVENȚA CU CADRUL GENERAL DE POLITICI

Consecvența cu Orientările privind politicile comune din cadrul Dialogului în domeniul economic și financiar 2024

În conformitate cu Orientările privind politicile comune stabilite în cadrul Dialogului în domeniul economic și financiar, Republica Moldova a fost invitată pentru a-și spori investițiile publice și implementa cadrul unic al rezervei de proiecte. Această inițiativă își propune să asigure faptul că, indiferent de sursa de finanțare, proiectele investiționale sunt integrate într-o rezervă coerentă. Această prioritate cade sub incidența subdomeniului Managementul finanțelor publice (3.1) al Agendei de reforme, mai exact, reformele 3.1.1-3.1.4, care încearcă să consolideze planificarea bugetară, control cheltuielilor și executarea bugetului.

O altă componentă a orientărilor de politici încurajează alinierea reformelor fiscale cu Strategia de management al finanțelor publice 2023-2030 pentru a contribui la mobilizarea veniturilor. Aceasta este o dezvoltare semnificativă a obiectivului de guvernanță, pe care Agenda de reforme îl abordează prin intermediul aceluiași set de reforme 3.1.1-3.1.4. De asemenea, aceste reforme vor contribui la asigurarea unei alocări mai eficiente a resurselor publice, în special referitoare la sănătate și protecția socială.

O recomandare cheie de politici a fost pentru Moldova de a-și revizui programele de sprijin al afacerilor pentru a îmbunătăți accesul la finanțare și spori conformitatea cu ESG. Această prioritate este abordată în subdomeniul Competitivitatea sectorului de business, mai exact prin intermediul reformei 1.2.1, care se axează pe îmbunătățirea eficienței și relevanței asistenței guvernamentale oferite antreprenorilor. Tabelul 3 ilustrează consecvența dintre recomandările Orientărilor privind politicile comune și Agenda de reforme.

TABELUL 3. CONSECVENȚA DINTRE RECOMANDĂRILE ORIENTĂRILOR PRIVIND POLITICILE COMUNE ȘI AGENDA DE REFORME

Dialogul în domeniul economic și financiar Orientări privind politicile comune (PG)	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	Reforma

Creșterea investițiilor publice conform planificării PRE, cu aplicarea în același timp a noului cadru unic pentru portofoliul de proiecte care acoperă toate proiectele de investiții, indiferent de sursa de finanțare.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Îmbunătățirea capacității de a produce previziuni macroeconomice și fiscale, în special a deficitului ajustat în mod ciclic.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Continuarea extinderii bazei fiscale și a îmbunătățirii conformității fiscale în concordanță cu Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2023-2030.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Finalizarea și publicarea analizei în derulare a cheltuielilor sectorului de sănătate și efectuarea altor analize în domeniile cu cele mai semnificative cheltuieli precum protecția socială.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Revizuirea principalelor programe de sprijin al accesului mediului de afaceri la finanțarea bancară, precum programul de subvenționare a dobânzii 373, Fondul pentru antreprenori și Investiții pentru creșterea economică și Facilitatea de garantare a creditelor cu scopul de a îmbunătăți eficacitatea acestora în abordarea blocajelor în acordarea creditelor și evaluarea potențialului acestora pentru a sprijini implementarea principiilor de mediu, social și de guvernanță (ESG).	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.2.1: Sistemul de sprijin al ÎMM-urilor este fortificat, amplificând eficiența și relevanța asistenței guvernului pentru antreprenori cu scopul de a impulsiona competitivitatea
Întreprinderea de pași pentru a implementa rezultatele exercițiului de 'triere' a ÎS și asigurarea implementării reformelor conexe ale guvernanței recente, profesionalizarea consiliilor și instituirea comitetelor de audit la întreprinderile de stat.	3.8: Reforma ÎS	3.8.22-24: Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat
Asigurarea unei politici monetare suficient de austere pe durata necesară pentru a ancora prognozele privind inflația la niveluri consecvente cu stabilitatea prețurilor, susținut de o evaluare riguroasă a efectelor potențiale secundare și elaborarea unui studiu despre prognozele privind inflația.	Nu este disponibil	Nu este disponibil
Asigurarea independența băncii centrale, inclusiv independența personală a factorilor de decizie.	Nu este disponibil	Nu este disponibil
Sporirea supravegherii bazate pe risc în conformitate cu bunele practici internaționale și europene, inclusiv prin consolidarea continuă a cadrului de raportare în sistemul bancar, armonizând peisajul de reglementare și supraveghere dintre sectorul financiar bancar și nebancar și îmbunătățirea colectării datelor pentru a permite o evaluare cuprinzătoare a riscurilor sectorului financiar.	Nu este disponibil	Nu este disponibil

Consecvența cu Strategia națională de dezvoltare economică 2030

Strategia națională de dezvoltare economică 2030 (SNDE) a fost aprobată în 2024 și cuprinde 3 obiective strategice conexe creșterii economice durabile: 1) crearea unui mediu favorabil antreprenoriatului și investițiilor, pregătind economia Republicii Moldova pentru aderarea la UE; 2) extinderea și diversificarea sectorului de servicii cu valoare adăugată orientate spre exporturi; și 3) stimularea industriei inovative prin tranziția la produse tehnologice mai complexe cu valoare adăugată mai mare. Aceste scopuri sunt elaborate în câteva obiective specifice, după modul în care este prevăzut în Tabelul 4. Agenda de reforme se aliniază la aceste obiective prin intermediul unor numeroase inițiative vizate.

În ceea ce privește primul obiectiv SNDE de creare a unui mediu favorabil antreprenoriatului și investițiilor, Agenda de reforme se aliniază la subdomeniul de politici 1.1 (Mediul de afaceri) și reforma 1.1.1, care se axează pe îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial pe baza unui cadru de reglementare mai propice și a digitalizării. Mai mult decât atât, Agenda de reforme abordează nevoia de digitalizare, cu măsuri precum îmbunătățirea securității rețelelor 5G din cadrul reformei 2.3.1. Totodată, subdomeniul Administrației publice include reforma 3.3.2, care-și propune să sporească gestionarea resurselor umane prin aplicarea tehnologiilor digitale.

Pentru a extinde și a diversifica sectorul de servicii orientate spre export, subdomeniul 1.1 se conectează și cu reforma 1.2.3 (Dezvoltarea serviciilor), care stimulează un cadru de reglementare și digitalizare mai propice în sectorul de servicii. Această inițiativă funcționează de rând cu reformele din subdomeniul 2.1 (Conectivitatea transporturilor), inclusiv reformele 2.1.1 și 2.1.2, care vor îmbunătăți sistemul de transport (rutier și feroviar) din Moldova, vor asigura servicii de logistică mai bune și dezvoltarea serviciilor integrale pentru industriile orientate spre export.

Al treilea obiectiv SNDE de stimularea a industriei inovative este abordat de Agenda de reforme în temeiul subdomeniului 1.1, prin intermediul reformei 1.2.2 privind dezvoltarea industrială, promovând creșterea în sectorul industrial prin alinierea la directivele UE. Concomitent, reformele 1.5.14-1.5.18, axate pe competitivitatea sporită a exporturilor din același subdomeniu, potrivit așteptărilor, vor îmbunătăți integrarea pieței globale prin proceduri vamale și logistice mai bune, ajutând la integrarea produselor moldovenești în lanțurile valorice globale.

Durabilitatea economică este, la fel, asigurată de subdomeniul 2.2 (Securitatea energetică), care se concentrează pe reforme menită să consolideze securitatea energetică prin diversificarea furnizorilor de energie și prin eficientizarea utilizării energiei (reforma 2.2.1). Această reformă include 7 inițiative specifice direct relevante pentru temele legate de reziliența economică abordată în SNDE. În mod similar, subdomeniul 5.1 (Protecția mediului și acțiuni climatice) se axează pe consolidarea productivității resurselor prin intermediul reformei 5.1.3, care-și propune să îmbunătățească gestionarea deșeurilor și să promoveze practicile economiei circulare.

Agenda de reforme mai vizează îmbunătățirea managementului finanțelor publice în conformitate cu obiectivul SNDE de consolidare a întreprinderilor de stat (ÎS). Subdomeniul 3.1 (Managementul finanțelor publice) abordează sustenabilitatea fiscală prin consolidarea sistemului fiscal din Moldova, contribuind astfel la stabilitatea fiscală și servicii publice îmbunătățite.

În cele din urmă, Agenda de reforme subliniază ameliorarea pieței muncii prin intermediul reformei 4.3.1, care își propune să reducă munca nedeclarată și să promoveze participarea pe piața muncii. Această reformă vine în sprijinul obiectivului SNDE de a face piața muncii mai atractivă pentru lucrători. În sectorul de educație, reforma din subdomeniul 4.1, mai exact reforma 4.1.1, încearcă să alinieze competențele dezvoltate în cadrul învățământului profesional-tehnic inițial la cererea de pe piața muncii.

TABELUL 4. CONSECVENȚA DINTRE SNDE ȘI AGENDA DE REFORME.

Obiective SNDE	**Agenda de reforme**	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**
Digitalizarea instituțiile private și publice.	2.3: Digital	2.3.1: Îmbunătățirea conectivității prin intermediul comunicațiilor electronice și al infrastructurii digitale
	3.3: Reforma administrației publice	3.3.2: Instituirea unui cadru eficient de evoluție în carieră și a unui sistem de remunerare unitar și transparent, pentru a spori atractivitatea și performanța serviciului public
	4.2: Protecția socială	4.2.1: Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale în conformitate cu standardele minime și cu nevoile populației
Îmbunătățirea instrumentelor digitale și a digitalizării economice pentru a atrage și reține investitorii străini.	1.1: Mediul de afaceri	1.1.1: Îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial cu ajutorul unui cadru de reglementare și administrativ îmbunătățit și al digitalizării avansate
Un sector financiar diversificat pentru a sprijini creșterea economică.	1.3: Acces la finanțare și dezvoltarea pieței de capital	1.3.1: Accesul la finanțare al companiilor este consolidat și diversificat

Un ecosistem antreprenorial dinamic și inovativ, pentru bărbați și femei de toate vârstele din mediul rural și urban.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.2.1: Consolidarea sistemului public de sprijin al ÎMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental oferit antreprenorilor pentru a impulsiona competitivitatea
Mai multe investiții directe străine și locale.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.4.11-15: Dezvoltarea industriei și a serviciilor
O piață a muncii care face economia nai atractivă pentru lucrători.	4.1: Educație	4.1.1: Reducerea decalajului dintre competențe și cererea de pe piața muncii prin consolidarea învățământului profesional tehnic
Formalizarea economiei pentru a promova transparența activităților economice.	4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii	4.3.1: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă
Sustenabilitatea economică, asigurarea rezilienței pe baza securității energetice și a principiilor economiei circulare, susținute de investiții private.	6.3. Securitatea energetică	6.3.1. Garantarea securității energetice
	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	5.1.3: Consolidarea productivității și circularității resurselor, inclusiv a gestionării deșeurilor
Întreprinderile de stat eficientă și durabilă (ÎS)	2.1: Conectivitatea transporturilor	2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
Politici economice efective pentru a impulsiona creșterea și stabilitatea.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.4.11-12: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Un mediu favorabil afacerilor pentru sectorul de servicii, aliniat la directivele UE.	1.1: Mediul de afaceri	1.1.1: Îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial cu ajutorul unui cadru de reglementare și administrativ îmbunătățit și al digitalizării avansate
		1.2.3: Dezvoltarea serviciilor
Servicii de calitate exportate care îndeplinesc standardele internaționale.	1.1: Mediul de afaceri	1.2.3: Dezvoltarea serviciilor
Infrastructură și logistică consolidată pentru a susține activitățile economice.	2.1: Conectivitatea transporturilor	2.1.1: Consolidarea sistemului și a rețelei de transport, precum și a capacităților instituționale
		2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
Oferte de turism atractive din punct de vedere internațional.	1.11: Turismul	1.11.29-30: Turism
Un mediu favorabil afacerilor pentru sectorul industrial, aliniat la directivele UE.	1.1: Mediul de afaceri	1.2.2: Dezvoltarea industrială
Moldova adoptă standardele de calitate UE, principiile guvernanței corporative, practicile ESG și alte reglementări moderne.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.4.11-15: Dezvoltarea industriei și a serviciilor
Produse competitive de nișă integrate în lanțurile valorice globale, susținute de proceduri vamale și de logistică îmbunătățite.	1.1: Mediul de afaceri	1.5.14-18: Competitivitate îmbunătățită a exporturilor de bunuri și servicii moldovenești (Sisteme de decizii vamale, Aderarea la Convenția privind regimul de tranzit comun, Ghișeu unic vamal)
Servicii de calitate de procesare a deșeurilor în susținerea durabilității mediului.	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	5.1.3: Consolidarea productivității și circularității resurselor, inclusiv a gestionării deșeurilor

Consecvența cu Programul de reforme economice (2025-2027)

Republica Moldova a prezentat Programul secund de reforme economice (PRE) pentru 2025-2027 la 28 februarie 2025. În mod implicit, PRE conține câteva obiective de politici, inclusiv consolidarea fiscală, eficiența sporită și promovarea

performanței și a transparenței finanțelor publice, de rând cu monitorizarea și controlul deficitului bugetului public național și gestionarea responsabilă a datoriei.

Agenda de reforme abordează principalele obiective de politici din PRE, concentrându-se pe domenii critice precum cel fiscal și pe managementul finanțelor publice. Un obiectiv central al Agendei este consolidarea creșterii economice cu reducerea concomitentă a economiei tenebre și asigurarea alinierii la standardele UE. În această privință, reformele din subdomeniul Managementul finanțelor publice (reformele 3.1.1-3.1.4) sunt concepute pentru a spori procesul bugetar, controlul și executarea cheltuielilor, care, la rândul lor, vor îmbunătăți planificarea bugetară și implementarea politicilor. Prin consolidarea acestor elemente, Guvernul RM își propune să asigure un sistem fiscal mai eficient ce stimulează creșterea economică și sprijină finanțele publice durabile. Mai mult, prin eforturile reformei se încearcă reducerea economiei informale și impulsionarea participării pieței muncii, în special prin intermediul unor politici active pe piața muncii (reforma 4.3.1), menite să combată munca nedeclarată și exploatarea prin muncă.

Reformele în domeniul educației dețin un rol esențial în consolidarea capitalului uman al țării și abordarea cererii de pe piața muncii. Agenda de reforme se axează pe diminuarea decalajului dintre rezultatele educației și necesitățile pieței muncii, în special prin îmbunătățirea educației și a formării profesionale (reforma 4.1.1). Obiectivul este de a pregăti mai bine forță de muncă cu competențele cerute de industriile moderne, amplificând în acest mod ocuparea forței de muncă și productivitatea. Mai mult decât atât, reformele axate pe educația universitară (reforma 4.1.3) încearcă să îmbunătățească rezultatele procesului educațional, să asigure calitatea și să mențină integritatea învățământului superior. În mod colectiv, aceste reforme abordează obiectivele de politici privind accelerarea creșterii economice.

Guvernul RM este dedicat să îmbunătățească sistemul fiscal și vamal din țară, să asigure transparența și să faciliteze comerțul internațional. Reformele administrării fiscale prevăzute în Agenda de reforme (reformele 3.4.11-3.4.12) încearcă să îmbunătățească eficiența și sustenabilitatea sistemului fiscal, să asigure transparența fiscală, creând concomitent un mediu concurențial echitabil pentru mediul de afaceri. Acest fapt este esențial pentru susținerea sustenabilității fiscale și reducerea activităților economice informale. În mod similar, reformele referitoare la serviciile vamale și facilitatea comerțului (reformele 1.5.14-1.5.18) își propun să impulsioneze competitivitatea exporturilor moldovenești prin îmbunătățirea eficienței operațiunilor vamale, asigurarea unor tranzacții mai fluide pentru bunuri și pasageri și consolidarea securității economice a țării. Împreună, se preconizează că aceste reforme vor îmbunătăți guvernanța sectorului public din Moldova și vor poziționa țara pentru o mai bună integrarea în economia globală. Tabelul 5 evidențiază modul în care Agenda de reforme abordează obiectivele de politici.

TABELUL 5. CONSECVENȚA DINTRE OBIECTIVELE DE POLITICI IMPLICITE PRE 2025-2027 ȘI AGENDA DE REFORME

Obiectivul de politici PRE	**Agenda de reforme**	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**
Politica fiscală: consolidarea creșterii economice, stimularea cererii și ofertei de muncă, reducerea economiei tenebre și conectarea graduală a sistemului fiscal cu dispozițiile acquis-ului UE.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și executării cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
	4.1: Educație	4.1.1: Reducerea decalajului dintre competențe și cererea de pe piața muncii prin consolidarea învățământului profesional tehnic
		4.1.3: Consolidarea rezultatelor procesului educațional, calității și integrității învățământului universitar
	4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii	4.3.1: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă
Administrarea fiscală: asigurarea corectitudinii, coerenței și transparenței	3.1: Managementul finanțelor publice	3.4.11-12: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Administrarea vamală: facilitarea procesului de tranziție a bunurilor și pasagerilor, precum și îmbunătățirea metodelor de asigurare a securității economice a Republicii Moldova	1.5: Promovarea comerțului și a investițiilor	1.5.14-18: Competitivitate îmbunătățită a exporturilor de bunuri și servicii moldovenești (partea conexă Sistemelor de decizii vamale)

Cheltuieli publice: consolidarea stabilității și durabilității finanțelor publice, asigurarea disciplinei bugetare	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și executării cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
		3.3.8-10: Un sistem transparent și eficient de achiziții publice asigură cel mai bun raport cost/eficiență pentru cetățeni și creează un mediu concurențial echitabil pentru mediul de afaceri
Gestionarea datoriei de stat: asigurarea necesităților de finanțare a bugetului de stat echilibrat (deficitar) la un nivel acceptabil de cheltuieli pe termen mediu și lung.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și executării cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor

Consecvența cu Acordul de Asociere Uniunea Europeană – Republica Moldova

Acordului de Asociere dintre UE și Republica Moldova, care a intrat în vigoare deplină la 1 iulie 2016, stabilește un cadru cuprinzător pentru asocierea politică și economică între părți. Acordul își propune să aprofundeze relațiile dintre UE și Republica Moldova, venind în sprijinul stabilității politice din Moldova, dezvoltării economice și integrării în structurile europene.

Agenda de reforme deține un rol esențial în avansarea obiectivelor Acordului de Asociere UE-RM prin introducerea reformelor vizate în astfel de domenii cheie precum guvernanța, dezvoltarea economică, modernizarea sectorială și alinierea instituțională. Unul dintre obiectivele primare ale Acordului de asociere este promovarea statului de drept, în special asigurarea independenței sistemului judiciar și garantarea accesului universal și echitabil la justiție. Agenda de reforme răspunde acestui obiectiv prin axarea pe consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului judiciar (reforma 7.2.1), cu scopul de a îmbunătăți încrederea societății și eficacitatea sistemului de justiție. Combaterea corupției ocupă o poziție centrală în Acordul de asociere, cu Agenda de reforme axându-se pe îmbunătățirea prevenirii și represiunii corupției ca parte a reformei 7.1.1 și crearea unui mediu concurențial echitabil pentru afaceri prin combaterea infracțiunilor economice și de spălare a banilor ca parte a reformei 7.5.1. Aceste măsuri sunt vizualizate ca esențiale pentru consolidarea cadrului juridic din Moldova, îmbunătățirea transparenței și promovarea unui mediu mai competitiv pentru mediul de afaceri și pentru cetățeni.

Reforma administrației publice este un alt domeniu cheie unde Agenda de reforme încearcă să îndeplinească obiectivele Acordului de asociere, care îndeamnă la dezvoltarea unui sistem eficient și responsabil al administrației publice. În acest sens, Agenda de reforme se axează pe modernizarea instituțiilor publice și consolidarea capacităților administrative ale acestora (reforma 3.3.1), ceea ce este esențial pentru îmbunătățirea prestării serviciilor publice cetățenilor și întreprinderilor. De asemenea, Moldova își propune să-și alinieze sistemul de management al finanțelor publice la standardele UE, să asigure transparența, responsabilitatea și eficiența. Acestea sunt abordată prin intermediul reformelor ce consolidează procesul bugetar, controlul cheltuielilor și achizițiile publice sistemele (reformele 3.1.1-3.1.4, 3.3.8-3.1.10), contribuind la un mediu fiscal mai sustenabil și mai previzibil. Mai mult, sistemul fiscal din Moldova este setat pentru a fi reformat în temeiul Agendei de reforme în vederea sporirii sustenabilității fiscale, oferind concomitent servicii mai bune cetățenilor și mediului de afaceri (reforma 3.4.11-12).

Agenda de reforme mai abordează câteva domenii economice și sectoriale cheie pentru cooperarea Republica Moldova – UE în cadrul Acordului de Asociere, inclusiv sectorul energetic, transport, agricol și de protecție a mediului. În sectorul energetic, reformele asumate sunt parte a Agendei de reforme cu scopul de a reduce dependența Moldovei de importurile de energie și a spori securitatea energetică, care se aliniază totalmente la obiectivele Tratatului Comunității Energetice (reforma 2.2.1). Mai mult decât atât, Moldova se angajează să consolideze în continuare infrastructura transporturilor, axându-se pe modernizarea rețelelor rutiere și feroviare pentru a îmbunătăți conectivitatea și integrarea regională (reformele 2.1.1-2.1.2).

În sectorul agricol, reformele sunt implementate pentru a asigura o mai bună aliniere a cadrului de reglementare a sectorului la politicile UE, facilitând astfel integrarea produselor moldovenești pe piețele internaționale (reforma 1.5.1). În cele din urmă, angajamentul Moldovei în cadrul Acordului de Asociere față de sustenabilitatea mediului este reflectat în reformele sectoriale menite să modernizeze guvernanța de mediu, promovând o dezvoltare cu emisii reduse de carbon și îmbunătățind productivitatea resurselor (reformele 5.1.1-5.1.3), fapt esențial pentru combaterea schimbărilor climatice și venind în sprijinul unei dezvoltări durabile. Tabelul 6 evidențiază modul în care reformele specifice contribuie la îndeplinirea obiectivelor relevante ale Acordului de Asociere.

TABELUL 6. CONSECVENȚA DINTRE ACORDUL DE ASOCIERE ȘI AGENDA DE REFORME

Obiectivul Acordului de asociere	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**
Promovarea statului de drept, inclusiv independența sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptului la un proces echitabil (art. 12).	7.1: Lupta împotriva corupției	7.2.1: Consolidarea independenței, răspunderii și integrității sistemului de justiție
Prevenirea și combaterea tuturor formelor de activități infracționale și ilegale, organizate sau nu, inclusiv a celor cu caracter transnațional (art. 16).	7.1: Lupta împotriva corupției	7.1.1: Sporirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ
Cooperarea în vederea prevenirii utilizării sistemelor financiare și non-financiare relevante în scopul spălării veniturilor provenite din activități infracționale, precum și în scopul finanțării terorismului; cooperarea pentru recuperarea activelor sau a fondurilor provenite din veniturile obținute din infracțiuni (art. 18).		7.5.1: Crearea unor condiții echitabile pentru antreprenori prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor
Dezvoltarea unei administrații publice eficiente și responsabile în Republica Moldova (art. 21).	3.3: Reforma administrației publice	3.3.1: Asigurarea unui sistem instituțional flexibil și eficient al administrației publice centrale prin reformarea instituțiilor publice (agențiilor) și creșterea capacităților administrative ale acestora
Implementarea standardelor internaționale, precum și a bunelor practici UE în domeniul managementului finanțelor publice, care vor contribui la dezvoltarea unui sistem modern de management al finanțelor publice în Republica Moldova, care să fie compatibil cu principiile de bază ale UE și cu principiile internaționale în materie de transparență, responsabilitate, economie, eficiență și eficacitate (art. 47).	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Cooperare pentru a consolida buna guvernanță în domeniul fiscal, în vederea îmbunătățirii în continuare a relațiilor economice, a comerțului, a investițiilor și a concurenței loiale (art. 52)	3.1: Managementul finanțelor publice	3.4.11-12: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Dezvoltarea și consolidarea cooperării privind politica industrială și antreprenorială, îmbunătățind astfel mediul de afaceri pentru toți operatorii economici, dar cu un accent deosebit pe ÎMM-uri (art. 62)	1.1: Mediul de afaceri	1.2.2: Dezvoltarea industrială
Cooperare pentru a promova dezvoltarea agricolă și rurală, în deosebi prin apropierea treptată a politicilor și a legislației (art. 67)	1.5: Promovarea comerțului și a investițiilor	1.5.1: Cadru instituțional consolidat de reglementare și administrativ în domeniul agricol pentru o mai bună gestionare a politicilor PAC ale UE și pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale
Continuarea cooperării actuale referitoare la aspecte legate de energie pe baza principiilor de parteneriat, interes reciproc, transparență și previzibilitate cu scopul asigurării eficienței energetice, integrarea piețelor și convergența în materie de reglementare în sectorul energetic, ținând cont de necesitatea de a asigura competitivitatea și accesul la o energie sigură, durabilă din punct de vedere ecologic și la prețuri accesibile, inclusiv prin dispozițiile Tratatului de instituire a Comunității Energetice (art. 76).	6: Energie	Toate reformele din cadrul acestui domeniu de politici.

Extinderea și consolidarea cooperării în domeniul transporturilor pentru a contribui la dezvoltarea unor sisteme de transport durabile, promovarea unor operațiuni de transport eficiente, desfășurate în condiții de siguranță și securitate, precum și intermodalitatea și interoperabilitatea sistemelor de transport; și eforturi pentru a îmbunătăți principalele legături de transport între teritoriile lor (art. 80).	2.1: Conectivitatea transporturilor	2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
		2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
Dezvoltarea și consolidarea cooperării în chestiunile legate de mediu, contribuind astfel la obiectivul pe termen lung privind dezvoltarea durabilă și ecologizarea economiei (art. 86).	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	5.1.1: Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizarea guvernanței de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon
		5.1.2: Stoparea pierderii biodiversității, protejarea biodiversității și a ecosistemelor naturale
		5.1.3: Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor
Dezvoltarea și consolidarea cooperării în vederea combaterii schimbărilor climatice (art. 92).	6: Energie	6.4.1: Promovarea eficienței energetice 6.5.1: O piață prosperă pentru energia regenerabilă
Consolidarea cooperării cu privire la dezvoltarea societății informaționale în beneficiul cetățenilor și al întreprinderilor prin punerea la dispoziție la scară largă a TIC și prin îmbunătățirea calității serviciilor la prețuri rezonabile (art. 98).	2.3 Digital	2.3.1:Îmbunătățirea conectivității prin intermediul comunicațiilor electronice și al infrastructurii digitale
Cooperarea pentru a promova învățarea pe tot parcursul vieții și pentru a încuraja cooperarea și transparența la toate nivelurile educației și formării, cu un accent deosebit pe învățământul superior (art. 122).	4.1: Educație	4.1.3: Consolidarea rezultatelor procesului educațional, a calității și integrității învățământului universitar

Consecvența cu Planul național integrat privind energia și clima 2025-2030

Planul național integrat privind energia și clima 2025-2030 (PNIEC) a fost aprobat la 26 februarie 2025 prin Hotărârea Guvernului. Planul implică implementarea mecanismelor de guvernanță a energiei și a măsurilor de combatere a schimbărilor climatice de-a lungul celor 5 dimensiuni ale Comunității Energetice integrarea pieței de energie, securitatea energetică, o dezvoltare durabilă, cooperarea și dialogul și integrarea europeană. Respectiv, Planul reprezintă o inițiativă ambițioasă, dar fiabilă cu scopul de a îndeplini obligațiile Republicii Moldova în procesul de transpunere a acquis-ului Comunității Energetice în legislația sa națională, continuând procesul de liberalizare a pieței energiei, promovând sursele de energie regenerabilă și integrarea cu sistemele energetice ale Uniunii Europene. Planul își propune să asigure implementarea dispozițiilor legislației naționale cu privire la energie și regulamentul național privind mecanismul de guvernanță a energiei și măsurile climatice.

Planul prevede un set a cuprinzător de reforme și măsuri clasificate în 5 dimensiuni de politici în domeniul energiei și al climei: decarbonizarea (inclusiv prin reducerea emisiilor de GES și promovarea în continuare a energiei regenerabile), eficiența energetică, securitatea energetică, piața internă a energiei și cercetarea, inovarea și competitivitatea. Agenda de reforme, la rândul său, incorporează un număr de reforme pe termen scurt și mediu, venind în sprijinul implementării obiectivelor pe termen lung ale Planului. Tabelul 7 asigură o privire de ansamblu a corelației dintre dimensiunile politicilor și obiectivele PNIEC și domeniile Agendei de reforme.

TABELUL 7. CONSECVENȚA DINTRE PLANUL NAȚIONAL INTEGRAT PRIVIND ENERGIA ȘI CLIMA ȘI AGENDA DE REFORME

Dimensiunea de politici și obiectivele PNIEC 2025-2030	**Agenda de reforme**	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**

Decarbonizarea: îndeplinirea obligațiilor asumate în temeiul Acordului de la Paris și Comunitatea Energetică; contribuind la îndeplinirea obiectivului Comunității Energetice de a reduce emisiile GES cu 60,9% prin reducerea emisiilor naționale până în anul 2030; atingerea obiectivului național de reducere a emisiilor de GES cu 68,6% by 2030 față de nivelul din 1990; atingerea obiectivului național privind ponderea de 27% a energiei din surse regenerabile în consumul final de energie până în 2030.	6.5: Surse regenerabile de energie	6.5.1. O piață prosperă pentru energia regenerabilă
Eficiența energetică: obiectivul național de consum al energiei este de maximum 2800 ktep până în anul 2030, pentru o valoare maximă a consumului intern brut de 3000 ktep până în anul 2030.	6.4: Eficiența energetică	6.4.1. Promovarea eficienței energetice
Securitatea energetică: reducerea dependenței de importurile de energie și diversificarea resurselor de energie și a rutelor de import.	6.3: Securitatea energetică	6.3.1. Garantarea securității de aprovizionare
Piața internă a energiei: Implementarea unei piețe a energiei mai funcționale.	6.1: Piața de electricitate 6.2 Piața de gaze naturale	6.1.1. Piață deschisă și competitivă de energie electrică Reforma 6.2.1. Piață deschisă și competitivă de gaze naturale
Cercetare, inovare și competitivitate: facilitarea și promovarea cercetării, dezvoltării și inovării	1.9: Cercetare, inovare	1.9.1: Îmbunătățirea capacităților de cercetare, inovare în domeniile prioritare ale Strategiei inteligente de specializare

4. PRIORITĂȚI ALE POLITICILOR CHEIE

4.1 Sectoare fundamentale

Agenda de reforme își propune să consolideze procesul de extindere al UE, axându-se pe statul de drept, instituțiile democratice, reforma administrației publice, drepturile fundamentale și măsurile anti-corupție. Moldova privește aceste elemente ca fiind vitale pentru o economie competitivă și o societate mai sigură, contribui prin politici bine coordonate.

Pentru a soluționa problemele legate de corupție, Republica Moldova va spori eficacitatea instituțională și va îmbunătăți investigațiile și urmăririle penale, în special în cauzele de rezonanță și totodată, va spori verificările averilor subiecților declarării.

Reformele din justiție vor asigura independența și responsabilitatea prin suplinirea pozițiilor vacante principale și numirea în instanțe, inclusiv la Curte Supremă de Justiție, a candidaților evaluați. Moldova va implementa hărțile revizuite ale instanțelor și procurorilor și va stabili o strategie de resurse umane pentru sectorul judiciar.

Eforturile de combatere a spălării banilor se vor alinia la standardele UE, creând un registru central al proprietarilor efectivi pentru o mai bună conformitate și cooperare transfrontalieră. Aplicarea legii va intensifica depistarea și urmărirea penală a infracțiunilor financiare, susținute de o nouă CSB națională evaluare a riscurilor pentru strategiile vizate.

Moldova va consolida cadrele de protecție socială și securitate cadrelor, axându-se pe îngrijirea supraviețuitorilor violenței bazate pe gen și îmbunătățirea migrației acesteia. Controlul de la frontieră va fi consolidat pentru a combate activitățile ilegale.

Combaterea crimei organizate include cadrele juridice pentru reutilizarea activelor confiscate și a unui registru funcțional privind confiscarea activelor obținute în mod ilicit. Măsurile îmbunătățite privind finanțele publice vor preveni fraudele și deturnările de fonduri, asigurând protecția intereselor UE.

4.2 Transformarea digitală și aspecte de securitate digitală

Republica Moldova s-a angajat într-un proces ambițios de transformare digitală destinat integrării tehnologiilor digitale pe toate fațetele vieții economice, sociale și culturale. Această transformare necesită schimbări semnificative în modul în care mediul de afaceri operează, modul în care guvernul funcționează și prestează servicii și modul în care persoanele

interacționează între ele, infrastructură de stat și tehnologică. Revoluția digitală cuprinde o varietate de tehnologii cu mare impact, inclusiv automatizarea proceselor de rutină, inteligența artificială, capabilitățile de cloud computing și integrarea analizei de date mari în politici publice, de rând cu alte inovații concepute să sporească eficiența și să îmbunătățească calitatea procesului decizional. Pentru Moldova, transformarea digitală prezintă cea mai promițătoare oportunitate de a depăși constrângerile impuse de dimensiunea sa economică mică, poziția geografică și dotarea modestă cu resurse naturale.

Bazându-se pe lecțiile învățate în ceea ce privește amenințările hibrid și riscurile din ultimii ani, Moldova și-a stabilit Agenda de reforme pentru a accelerate alinierea politicilor naționale la standardele UE, contribuind la securitatea cibernetică, creșterea numărului, calității și relevanței serviciilor publice digitale și consolidarea infrastructurii digitale și convenționale.

În vederea consolidării infrastructurii, Republica Moldova își va alinia legislația primară și secundară la Regulamentul (UE) privind infrastructura gigabit, asigurarea conexiunii de mare viteză și fiabile. În urma unei analize atente a riscurilor și impactelor măsurilor de securitate cibernetică, a vulnerabilităților lanțurilor de aprovizionare și a deficiențelor în dispozitivele critice de infrastructură și pentru utilizatorii finali, Moldova își va adapta cadrul de securitate cibernetică pentru a fi conform Recomandării Comisiei (UE) 2019/534, asigurând astfel aderarea la standardele UE pentru securitatea și reziliența rețelelor 5G.

Cu scopul de a îmbunătăți cadrul pentru identitatea digitală și securiza schimburile și tranzacțiile transfrontaliere, Moldova își va ajusta, de asemenea, structura juridică în concordanță cu Regulamentul eIDAS II privind identitatea digitală. Mai mult decât atât, portofelul digital moldovenesc (EVOSign) va fi elaborat în continuare și extins să integreze cel puțin 20 de servicii publice digitale. La fel, Moldova va întreprinde pași pentru a se alătura Listei UE de terțe țări de încredere pentru a valida semnătura electronică avansată și spori recunoașterea semnătura electronică în conformitate cu standardele UE.

Agenda de reforme va contribui semnificativ la îmbunătățirea cadrului instituțional pentru securitatea cibernetică. Un număr suficient de personal va fi recrutat pentru noua Agenție Națională pentru Securitatea Cibernetică și pentru operaționalizarea Echipei de răspuns la incidente de securitate informatică (CERT), asigurând faptul că țara deține resursele necesare pentru a depista, preveni și răspunde la incidente cibernetice. Mai mult, Agenția Națională pentru Securitatea Cibernetică va fi autorizată juridic să efectueze audituri de securitate cibernetică și să pună în aplicare măsuri de conformitate bazate pe rezultatele acestor audituri.

Pentru a spori securitatea serviciilor critice de infrastructură și digitale, Moldova va elabora în continuare și va pune în aplicare reglementări privind securitatea cibernetică. Un pas semnificativ în această privință este adoptarea Legii privind securitatea cibernetică care transpune Directiva NIS II. Ca parte a transpunerii Regulamentului privind reziliența cibernetică, vor fi introduse cerințe obligatorii de securitate cibernetică pentru componentele hardware și software ale produselor digitale.

Împreună, se preconizează că aceste măsuri vor îmbunătăți semnificativ securitatea, vor crește incluziunea digitală și sprijini eforturile de integrare europeană ale Republicii Moldova.

4.3 Educație, formare, ocuparea forței de muncă și obiective sociale

Agenda de reforme a Republicii Moldova sprijină progresul social pe termen lung prin promovarea unei creșteri economice incluzive, durabile și echitabile. Aceasta se axează pe îmbunătățirea educației și pe oportunitățile de ocupare a forței de muncă (inclusiv pentru minorități și refugiați) și de îmbunătățire a protecției sociale pentru a edifica o societate prosperă.

În domeniul educației, prioritatea de top este reducerea decalajul de competențe pe piața muncii prin îmbunătățirea educației și formării profesionale. Consolidarea cadrului de calificare EFP aliniază programele la standardele și schimbările tehnologice. Extinderea căilor de educație duală contribuie la creșterea numărului de studenți înmatriculați, îmbunătățirea șanselor de angajare ale absolvenților EFP. Pentru a impulsiona rezultatele procesului educațional, vor fi revizuite curricula pentru învățământul gimnazial și liceal, fiind implementate programe de formare a cadrelor didactice. Mai mult, vor fi stabilite măsuri anti-corupție în universități și o platformă națională anti-plagiere cu asigurarea calității.

Pentru protecția socială, Agenda încearcă să îmbunătățească calitatea și accesibilitatea serviciilor, punând în aplicare standarde minime pentru prestatori. Sistemul de protecție a copilului va fi consolidat prin contractarea unui număr mai mare de specialiști. O reformă cheie este crearea unui sistem informațional automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) pentru a integra sistemele actuale de date ale Ministerului.

De asemenea, Agenda consolidează politicile privind piața muncii pentru a impulsiona participarea și combate munca nedeclarată. Inspectoratul de Stat al Muncii va dobândi atribuții aliniate la convențiile OIM, iar regulamentele vor fi actualizate pentru punerea în aplicare în domeniul sănătății și siguranței. Problema muncii nedeclarate va fi abordată prin intermediul unei platforme digitale de tip voucher pentru lucrătorii informali, asigurând înregistrarea și achitarea impozitelor. După revizuirea măsurilor active pe piața muncii, vor fi acoperiți mai mulți șomeri.

4.4 Principiul „Nu prejudicia în mod semnificativ"

Majoritatea reformelor sau proiectelor de investiționale prevăzute în Agenda de reforme / Planul de creștere nu vor avea un impact negativ asupra celor 6 obiective de mediu după cum sunt definite în Articolul 17 din Regulamentul (UE) privind taxonomia. Mai mult, un număr semnificativ de reforme anticipate din Agenda de Reforme se preconizează să contribuie activ la angajamentele UE și Republica Moldova de atenuare a schimbărilor climatice, adaptare la schimbările climatice, utilizarea durabilă și protecția resurselor de apă și marine, avansarea tranziției spre o economie circulară, prevenirea și controlul poluării, precum și protecția și restabilirea biodiversității și ecosistemelor. Agenda alocă un domeniu întreg de politici (numărul 5) tranziției ecologice și conservării capitalului natural. În cazul proiectelor de investiții care implică riscuri de mediu, la fiecare investiție se va aplica principiul DNSH și se vor efectua evaluări DNSH corespunzătoare, valorificând rezultatele procedurilor de evaluare a impactului asupra mediului, după caz.

În ceea ce privește obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice prevăzut la Articolul 17, Agenda de reforme anticipează măsuri de mare impact menite să atenueze schimbările climatice, inclusiv extinderea resurselor de energie regenerabilă relevante pentru Moldova (preponderent energie solară și eoliană) și, în consecință, reducerea dependenței de combustibilii fosili importați. Contribuții adiționale la acest obiectiv vor fi făcute prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice în clădiri, precum și în sectorul industrial și de transporturi.

Dată fiind vulnerabilitatea Moldovei la schimbările climatice, obiectivul adaptării schimbărilor climatice va fi urmat prin consolidarea sistemele de gestionare a apei și îmbunătățirea rezilienței agricole prin promovarea practicilor ecologice în agricultură.

Obiectivele interconectate ale utilizării durabile și protecției apei și de tranziție la o economie circulară vor fi abordate prin diverse măsuri și proiecte investiționale de reforme menite să reducă poluarea apelor freatice și fluviale. Gestionarea municipală a deșeurilor și sistemele de reciclare vor fi extinse pentru a reduce dependența de locurile de depozitare a deșeurilor în măsura în care aceste lucru este fiabil din punct de vedere economic și tehnic. În concordanță cu aceasta, va fi stabilită o facilitate specializată pentru colectarea în siguranță, tratarea, stocarea și evacuarea deșeurilor periculoase.

Obiectivul de prevenire și control al poluării va fi atins, printre alte măsuri, prin elaborarea și aprobarea unui proiect de lege care stabilește un nou sistem de plăți pentru poluarea mediului și impozite pentru utilizarea resurselor naturale, alinierea la metodele și cerințele UE. Creșterea treptată a producerii energiei din surse regenerabile, reducând astfel dependența economiei de combustibilii fosili, constituie, la fel, o contribuție semnificativă la atingerea acestui obiectiv.

În cele din urmă, Agenda de reforme prevede reforme menite să stopeze pierderile biodiversității și să protejeze ecosistemele naturale. Vor fi direcționate eforturi substanțiale pentru consolidarea conservării și reabilitării forestiere, inclusiv consolidarea legislației pentru trasabilitatea produselor forestiere și îmbunătățirea cadrului de reglementare, instituțional și tehnologic pentru efectuarea inventarierilor forestiere. Va fi stabilită o autoritate dedicată pentru a supraveghea implementarea politicii de stat referitoare la protecția și managementul tuturor ariilor naturale protejate.

5. INTEGRARE

Agenda de reforme pentru Republica Moldova se axează pe drepturile omului, egalitatea de gen și a grupurilor vulnerabile, urmând o abordare duală. Pe orizontală, aceasta aliniază intervențiile la valorile UE și angajamentele internaționale, asigurarea unui proces decizional transparent pentru beneficiile unei reforme echitabile. Pe verticală, Agenda include inițiative orientate spre grupurile vulnerabile, abilitează femeile și consolidează instituțiile democratice prin reforme ale sectorului judiciar și anti-corupție, promovând accesul egal la justiție și protecția drepturilor. Măsurile de asigurare a transparenței sectorului public vor stimula încrederea și susține democrația.

Un mecanism de integrare pentru străini și un cadru juridic mai clar despre regimul de ședere vor spori securitatea comunității, asigurând concomitent un tratament echitabil persoanelor strămutate și apatrizilor, în conformitate cu standardele internaționale. Investițiile suplimentare în servicii adresate victimelor violenței pe bază de gen vor îmbunătăți accesul la servicii de sănătate și asistență juridică, în timp ce inițiativele de abilitare economică vor echilibra oportunitățile

pe piața muncii și vor combate exploatarea femeilor și fetelor. Reformele vor eleva reprezentarea femeilor în roluri de luare a deciziilor.

Agenda impune necesitatea reproiectării serviciilor de protecție socială pentru a îmbunătăți accesibilitatea. Un sistem coerent de management al cazului va deservi mai bine populațiile vulnerabile. Mai mult decât atât, Agenda subliniază tranziția Moldovei la o economie ecologică, axându-se pe decarbonizare și reziliența la schimbările climatice prin reforme instituționale, guvernanță consolidată de mediu și legislație ce promovează responsabilitatea pentru daunele aduse mediului.

Pentru a facilita tranziția ecologică, vor fi stabilite măsuri mai solide de gestionare a deșeurilor și măsuri de promovare a economiei circulare, inclusiv un Centru specializat pentru gestionarea deșeurilor periculoase și îmbunătățirea colectării datelor de mediu. În linii mari, Agenda are ca obiectiv construirea unui viitor durabil prin eforturi conjugate în diverse sectoare.

PARTEA 2: DESCRIEREA DOMENIULUI DE POLITICI ȘI A REFORMELOR CONEXE

1.DOMENIUL DE POLITICI 1: COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT

Introducere

Republica Moldova se confruntă cu provocări considerabile care constrâng dezvoltarea sectorului privat, competitivitatea și creșterea economică globală. În pofida progresului recent, peisajul de reglementare și instituțional rămâne fragmentat, marcat de ineficiențe birocratice, proceduri administrative învechite și integrarea digitală limitată, toate afectând negativ antreprenoriatul, inovațiile și investițiile. Sectorul agricol, un factor vital al economiei Republicii Moldova, îndură deficiențe structurale, infrastructură neadecvată, acces limitat la finanțare și servicii de consultanță subdezvoltate, împiedicând integrarea producătorilor în lanțurile internaționale de valori și conformitatea cu standardele UE.

Accesul la finanțare continuă să fie un obstacol semnificativ, în special, pentru ÎMM-uri, din cauza sistemelor incomplete de raportare a creditelor, cadrului restrictiv privind garanția și infrastructura limitată a pieței de capital. Mai mult decât atât, competitivitatea comerțului în Moldova este afectată de procesele vamale depășite și digitalizarea insuficientă, complicând eforturile de integrare pe piețele UE și internaționale.

Concomitent, mediul rural se confruntă cu disparități socioeconomice substanțiale, o infrastructură subfinanțată și o capacitate limitată pentru diversificarea economică durabilă. Sectorul de turism rămâne subdezvoltat, fără a se bucura de o diversificare strategică și transformarea digitală necesară pentru a atrage vizitatorii internaționali și investiții.

Abordarea acestor obstacolele structurale și instituționale este esențială pentru asigurarea unei creșteri durabili în Moldova și integrarea cu succes în economia europeană. Reformele prevăzute în această secțiune urmăresc scopul de a îmbunătăți mediul de afaceri, extinde accesul ÎMM-urilor la finanțare, cadrul de modernizare agricolă și de dezvoltare rurală, consolida competitivitatea comerțului și accelera capacitățile de transformare digitală și inovative, poziționând Moldova ca o economie dinamică, competitivă și atractivă aliniată la standardele UE și bunele practici internaționale.

SUBDOMENIUL 1.1: Mediul de afaceri

Reforma 1.1.1-4: Îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial cu ajutorul unui cadru de reglementare și administrativ îmbunătățit și al digitalizării avansate

Provocări

Mediului de afaceri din Moldova continuă să fie împiedicat de cadrul de reglementare complex și caduc ce impune povara administrativă și descurajează antreprenoriatul. Peisajul de reglementare este marcat de un număr mare de acte permisive și aprobări, multe dintre care n-au fost revizuite sau reevaluate timp de mai mult de un deceniu. Actualmente, 139 de acte permisive cad sub incidența Legii nr. 160/2011, în timp ce alte 57 există în afara acestui cadru în calitate de așa-zisele autorizații ascunse. Cele din urmă creează inconsecvente semnificative de reglementare, frecvent rezultând în birocrație excesivă, costuri mari de conformitate și incertitudine juridică pentru mediul de afaceri. Lipsa unui sistem standard și

transparent de management al autorizațiilor restricționează previzibilitatea mediului de afaceri și descurajează investițiile, în special, din partea firmelor străină care solicită condiții clare și stabile de reglementare.

Cadrul de insolvabilitate existent este depășit și nu reușește să asigure mecanisme eficiente pentru restructurarea și recuperarea afacerilor. Antreprenorii se confruntă cu proceduri îndelungate de insolvabilitate, măsuri de protecție obscure pentru drepturile creditorilor și cu lipsa unor oportunități structurate cu a doua șansă pentru mediul de afaceri în dificultate financiară, dar viabil. ÎMM-urile, care formează coloana vertebrală a economiei Republicii Moldova, sunt în special vulnerabile din cauza accesului lor limitat la ajutor juridic și financiar în perioadele de dificultate financiară. Contrar jurisdicției UE care oferă programe structurate cu a doua șansă și opțiuni de restructurare favorabile datornicilor, cadrul moldovenesc nu dispune de dispoziții cuprinzătoare privind stingerea datoriei, fapt ce constituie o provocare pentru antreprenorii care încearcă să se redreseze și să se reintegreze în economie după ce s-au confruntat cu neajunsuri financiare.

Compoziția acestor provocări este un progres lent în digitizarea serviciilor publice pentru mediul de afaceri. Ecosistemul de e-guvernare din Moldova este subdezvoltat, caracterizat de servicii digitale fragmentate și inconsecvente. În timp ce unele procese conexe afacerilor au fost digitizate, multe funcții critice, precum alocarea autorizațiilor, managementul cazului de insolvabilitate și actualizările registrului de întreprinderi, continuă să necesite birocrație excesivă și interacțiune fizică cu autoritățile. Lipsa unui registru de stat deplin operațional al persoanelor juridice împiedică mediul de afaceri, inclusiv investitorii străini, să gestioneze la distanță în mod efectiv afacerile juridice și administrative. Această absență a integrării digitale conduce la ineficiențe, sporind oportunitățile pentru corupție și suportă costuri inutile, fiind destul de dificil pentru Moldova în asemenea condiții să concureze la nivel regional în calitate de destinație favorabilă afacerilor.

Fără o reformă de reglementare decisivă, Republica Moldova riscă să rămână în urmă și mai mult în ceea ce privește îmbunătățirea climatului investițional, sprijinirea creșterii ÎMM-urilor și încurajarea inovării, inclusiv inovația tehnologică. Reducerea sarcinii de reglementare, simplificarea procedurilor de insolvență și accelerarea transformării digitale sunt măsuri esențiale pentru deblocarea potențialului de afaceri și alinierea mediului de afaceri din Moldova la cele mai bune practici ale UE.

Obiective

Această reformă își propune să raționalizeze reglementările cu privire la întreprinderi prin eliminarea actelor permisive ce nu sunt necesare și asigurarea faptului că toate aprobările de reglementare sunt aliniate la principii îmbunătățite de reglementare și la standardele UE. Obiectivul este de a implementa o abordare unificată pentru gestionarea actelor permisive, eliminarea obstacolelor de reglementare nejustificate și incorporarea actelor permisive ascunse într-un cadru transparent. Mai mult decât atât, reforma va spori procedurile de insolvabilitate prin introducerea unor amendamente juridice ce va îmbunătăți adjudecarea cazului, consolida drepturile creditorilor și rafina mecanismele de redresare. Un program structurat cu a doua șansă pentru ÎMM-uri, de rând cu instituirea unui registru electronic privind insolvabilitatea, va contribui la reziliența întreprinderilor. În cele din urmă, reforma încearcă să accelereze transformarea e-guvernării, amplificând disponibilitatea serviciilor publice digitale pentru mediul de afaceri și facilitând managementul afacerii de la distanță, inclusiv pentru investitorii străini.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Actele permisive de activitate sunt simplificate, fiind pusă în aplicare abordarea unificată a acestora, cu cel puțin 20 de acte permisive anulate și cel puțin 80 de acte permisive revizuite în conformitate cu principii îmbunătățite de reglementare și cu normele UE. Pe baza cartografierii reglementării, este adoptat un pachet de dereglementare normativă, incorporând cel puțin 15 măsuri vizate de dereglementare. Decembrie 2025*
- *Sunt implementate alte reforme de dereglementare, cu cel puțin 20 de alte acte permisive anulate, iar 'actele permisive ascunse' rămase sunt anulate sau integrate în legea-cadru, în cazul în care acest lucru este justificat de evaluarea impactului de reglementare. Nu vor exista acte permisive în afara legii-cadru. Pe baza cartografierii de reglementare sunt adoptate, cel puțin, 2 pachete normative de dereglementare, incorporând cel puțin 30 de măsuri de dereglementare ce vizează un număr de sectoare strategice /domenii de reglementare. Decembrie 2026*
- *Moldova își consolidează procedurile de insolvabilitate și de faliment prin revizuirea legislației relevante, lansând programul de sprijin cu a doua șansă pentru ÎMM-uri și instituirea/crearea registrului electronic al cauzelor de insolvabilitate . Decembrie 2026*

- *Este stabilit un ecosistem funcțional de e-guvernare ce asigură servicii digitale eficiente și accesibile mediului de afaceri cu disponibilitate sporită a serviciilor digitale G2B. Este deplin operațional și securizat Registrul de stat al persoanelor juridice, care permite managementul afacerilor la distanță, inclusiv pentru investitorii străini. Este aprobată Metodologia privind instituționalizarea evenimentelor de viață pentru cetățeni și business. Decembrie 2025*

Descrierea procesului de implementare

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării va supraveghea revizuirea Legii nr. 160/2011 pentru a spori eficiența reglementării și aduce actele permisive neînregistrate în conformitate. Vor fi întreprinse evaluări de reglementare în cadrul sectoarelor economice cheie și domeniile de reglementare pentru a identifica și elimina actele permisive inutile. Modificările juridice vor fi aliniate la acquis-ul UE, asigurând consecvența și previzibilitatea reglementărilor cu privire la întreprinderi.

Pentru reformele de insolvabilitate, analiza cuprinzătoare a cadrului juridic actual va identifica ineficiențele și va raționaliza procedurile pentru a reduce timpii de prelucrarea a cazului, consolidând concomitent protecția creditorilor.

Totodată, va fi dezvoltat și lansat un Program de suport dedicat de a doua șansă pentru ÎMM-uri și va fi elaborat un registru electronic în materie de insolvență pentru a îmbunătăți transparența și eficiența. Analiza comparativă cu Directiva UE 2019/1023 va fundamenta aceste ameliorări.

Serviciile digitale pentru afaceri vor fi extinse prin intermediul operaționalizării depline a Registrului de stat al persoanelor juridice și instituționalizarea prestării serviciilor bazate pe evenimentele de viață. Această va simplifica interacțiunile dintre mediul de afaceri și autoritățile public, facilitând investițiile și creșterea.

Aceste reforme vor fi spre beneficiul antreprenorilor prin diminuarea poverii birocratice, contribuind la reziliența afacerii și extinderea accesului digital la serviciile publice.

Părțile interesate cheie includ instituțiile guvernamentale responsabile pentru amendamentele legislative, prestatorii IT pentru dezvoltarea infrastructurii digitale și partenerii internaționali, venind în sprijinul implementării tehnice și financiare. Organizațiile societății civile vor asigura transparența și implicarea părților interesate pe întreg procesul de reformă.

SUBDOMENIUL 1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri

Reforma 1.2.5-8: Consolidarea sistemului public de sprijin al ÎMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental oferit antreprenorilor pentru a impulsiona competitivitatea

Provocări

Accesul la finanțare rămâne una dintre cele mai semnificative constrângeri pentru ÎMM-urile din Moldova. Obstacolele primare se conturează din cauza sistemului informațional de creditare subdezvoltat care nu reușește să asigure date cuprinzătoare, de calitate și transparente referitoare la credite. Cadrul actual limitează raportarea obligațiilor către bănci, organizațiile de creditare nebancare și platformele crowdfunding, cu excluderea surselor esențială precum asociațiile de economii și de împrumut și creditorii alternativi. Această rezultă într-un profil financiar incomplet pentru ÎMM-uri, amplificând riscul perceput și restricționând accesul la finanțare.

Mai mult, birourile de credit nu capturează sistematic datele despre credit alternative - precum creditele de comerț, aranjamentele de factoring și datele istorice de plată cu furnizorii și prestatorii de utilități. Fără aceste puncte de date, multe ÎMM-uri, în special startup-urile și micro-întreprinderile, depun eforturi să creeze o situație solidă de credite, fiind dificil să securizeze împrumuturi. Lipsa unor mecanisme clare pentru ÎMM-uri necesare pentru a revizui și corecta datele incorecte din rapoartele lor de credit erodează încrederea în sistem și descurajează participarea la canalele formale de finanțare.

Ineficiențele legate de garanții, la fel, împiedică accesul la finanțare. În timp ce există un registru al garanțiilor, funcționalitatea acestuia nu este optimală din cauza reglementărilor caduce, lipsa standardizării și integrarea digitală sub nivel. Multe ÎMM-uri se confruntă cu dificultăți în mobilizarea activelor mobile - precum utilaje, creanțe și stocuri -

precum garanția, restricționând semnificativ capacitatea de împrumut a acestora. Fără un cadru eficient de garanție, furnizorii de credite sunt reticenți să acorde împrumuturi, în special mediului de afaceri cu active fixe limitate.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este de a spori accesul la finanțare pentru ÎMM-uri, inclusiv cele care facilitează măsurile de tranziție verde, prin îmbunătățirea calității, acoperirii și transparenței datelor de credit, consolidând concomitent cadrul de garanție. Prin modificarea Legii privind birourile istoriilor de credit, reforma își propune să creeze un sistem mai cuprinzător și fiabil de raportare a creditelor ce include un spectru mai amplu de surse de date financiare și non-financiare. Extinderea domeniului de aplicare al entităților de raportare pentru a include asociațiile de economii și de împrumut, creditorii activităților de comerț și creditorii alternativi va permite efectuarea unei evaluări mai complete a bonității ÎMM-urilor, reducând asimetria informațiilor și permițându-le creditorilor să adopte decizii de finanțare mai bine informate. Mai mult, incorporând datele despre credite alternative - precum istoria creditelor de comerț, plăți furnizorilor și aranjamentele de factoring - vor oferi o mai exactă reprezentare a comportamentului financiar al ÎMM-urilor, asigurând faptul că mediul de afaceri fără relații bancare tradiționale sau garanție semnificativă nu este exclus pe nedrept de pe piețele formale de creditare.

Un alt obiectiv cheie este de a îmbunătăți transparența și accesibilitatea în cadrul sistemului de raportare a creditelor. Stabilirea unor mecanisme clare pentru ÎMM-uri pentru a accesa rapoartele lor credit, dezbaterea și corectarea erorilor vor stimula încrederea în sistemul financiar și îi va permite mediului de afaceri să-și gestioneze activ profilurile de credit. Simplificarea procesului și reducerea costului pentru obținerea rapoartelor de credit va încuraja în continuare participarea ÎMM-urilor, fapt ce va conduce în cele din urmă la dezvoltarea unui mediu de afaceri mai dinamic și mai incluziv financiar.

În paralel, reforma urmărește modernizarea registrului de garanție prin actualizarea cadrului de reglementare și a infrastructurii digitale pentru a facilita utilizarea activelor mobile - precum utilaje, creanțe și stocuri - în calitate de garanție pentru împrumuturi. Prin îmbunătățirea procedurilor de înregistrare a activelor, ameliorarea standardizării datelor și integrarea soluțiilor digitale, reforma va face creditarea securizată mai eficientă și mai accesibilă pentru ÎMM-uri. Obiectivul final este de a reduce dependența ÎMM-urilor de garanțiile sub formă de active fixe, a debloca noi canale de finanțare și reduce costurile de împrumut, amplificând astfel incluziunea financiară și competitivitatea în sectorul ÎMM-urilor din Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Responsabilitatea și eficiența mecanismelor de sprijin guvernamental al ÎMM-urilor din gestiunea ODA sunt consolidate prin simplificarea mecanismelor de sprijinire a IMM-urilor, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Decembrie 2026*
- *Legea privind birourile istoriilor de credit este modificată pentru a spori calitatea și transparența datelor, în timp ce normele privind garanțiile mobile sunt consolidate în registrul de garanții pentru a îmbunătăți accesul la finanțare. Decembrie 2026*
- *Cadastrul digital cuprinde tot teritoriul țării. Datele sunt actualizate sistematic și sunt disponibile online. Decembrie 2027*
- *Accesul la finanțare pentru ÎMM-uri este facilitat de ODA prin: (i) finalizarea evaluării principalelor instrumente ale ODA privind accesul la finanțare bancară;(ii) îmbunătățirea procedurilor interne FGC, (iii) introducerea a 2 instrumente noi în cadrul Fondului de garantare a creditelor al ODA, consolidând capacitățile de împrumut ale ÎMM-urilor, ce vizează, în special, ÎMM-urile orientate spre export și (iv) 2 noi programe în cadrul Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM), pentru a permite asigurarea unei game mai largi de instrumente de acces la finanțareși (v) prestarea serviciilor de consultanță pentru ÎMM-uri. Decembrie 2026*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestei reforme va fi structurată prin intermediul unei abordări coordonate, implicând amendamente legislative, ajustări de reglementare, actualizări ale infrastructurii și inițiative de dezvoltare a capacităților.

Ca parte a unui efort mai amplu de îmbunătățire a accesului ÎMM-urilor la finanțare, va fi realizată o analiză pentru a evalua eficacitatea a două instrumente cheie ale ODA: Programul de stimulare a investițiilor „373" gestionat prin FACEM și garanțiile financiare individuale oferite prin Fondul de Garantare a Creditelor. Exercițiul dat va examina în ce măsură aceste instrumente și-au atins obiectivele preconizate și indicatorii cheie de performanță, efectuând în același timp o analiză cost-beneficiu pentru a determina impactul asupra finanțelor publice și blocajele existente. Constatările identificate vor contribui la elaborarea recomandărilor specifice pentru a spori eficacitatea acestor instrumente de suport, a asigura utilizarea eficientă a resurselor disponibile și va avea un impact pozitiv asupra întreprinderilor beneficiare.

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, în strânsă colaborare cu Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei, va conduce procesul de modificare a cadrului juridic existent ce reglementează birourile istoriilor de credit. Această etapă implică consultări cuprinzătoare cu instituțiile financiare, reprezentanții ÎMM-urilor, birourile de credit și experții juridici pentru a asigura faptul că amendamentele propuse abordează adecvat decalajele din colectarea datelor, raportarea standardelor și accesibilitatea datelor. Ulterior, vor fi elaborate reglementări secundare pentru a oferi orientări clare despre formatul raportării, protocoale de confidențialitate a datelor, proceduri de corectare a datelor și mecanisme de soluționare a disputelor/litigiilor.

Concomitent, reforma va prioritiza modernizarea infrastructurii digitale și a capacității operaționale a birourilor istoriilor de credit și a registrului de garanții. Aceasta implică investiții semnificative în sistemele IT, îmbunătățirea interoperabilității datelor, asigurarea unor măsuri solide de securitate cibernetică și asigurarea unor interfețe favorabile utilizatorilor pentru ÎMM-uri și instituțiile financiare. Platforma modernizată a registrului de garanție va facilita înregistrarea mai facilă și mai rapidă și verificarea activelor mobile, creând un mediu mai eficient și mai fiabil pentru creditare securizată.

Pentru a asigura faptul că părțile interesate sunt adecvat pregătite pentru noul peisaj de reglementare și operațional, vor fi inițiate programe de formare și de dezvoltare a capacităților. Instituțiile financiare, birourile de credit, asociațiile de ÎMM-uri și agențiile publice relevante vor primi formare cuprinzătoare, familiarizându-le cu sistemele și procesele ameliorate. Aceste eforturi vor fi însoțite de companii de sensibilizare, promovând o conștientizare mai amplă printre ÎMM-uri referitoare la beneficiile îmbunătățirii transparenței istoriei de credit și utilizării activelor mobile în calitate de garanție.

În cele din urmă, vor fi stabilite mecanisme continue de monitorizare și evaluare, cu evaluări periodice efectuate pentru a măsura eficacitatea și impactul reformelor asupra accesului la finanțare al ÎMM-urilor. Vor fi introduse ajustări și îmbunătățiri pe baza feedback-ului părților interesate și a dezvoltatorilor pieței, asigurarea durabilității pe termen lung și adaptabilității cadrelor de creditare și garantare. Implementarea acestei abordări structurate și integrate va conduce în final la un ecosistem financiar mai incluziv, mai eficient și mai competitiv pentru ÎMM-urile din Moldova.

Reforma 1.3.9-10: Capacitățile producătorilor agricoli privind accesul pe piață și la finanțare sunt consolidate prin introducerea serviciilor de consultanță în conformitate cu standardele UE

Provocări

Sectorul agricol din Moldova continuă să se confrunte cu obstacole semnificative în calea creșterii din cauza accesului limitat pe piață, a oportunităților limitate de finanțare și a absenței unor a absenței unor servicii de consiliere agricolă structurate și cuprinzătoare. ÎMM-urile agricole și fermierii individuali nu beneficiază asistență tehnică direcționată, ceea ce limitează capacitatea de a adopta practici moderne, de a respecta standardele de piață și de a accesa resurse financiare necesare.

Deși, în anul 2024 a fost creat Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală, acesta operează în prezent în principal prin inițiative-pilot și fără structuri regionale funcționale. Această situație creează o lacună substanțială în ceea ce privește sprijinul tehnic constant și adaptat contextului local lăsând producătorii agricoli fără acces fiabil la date de piață, expertiza specializată și mecanisme eficiente de finanțare.

Obiective

Obiectivul primar al reformei este instituționalizarea unui Serviciu de consiliere transfer de cunoștințe și inovare în agricultură prin inițierea și dezvoltarea Sistemului de Cunoștințe și Inovare pentru Agricultură (AKIS). Implementar camerelor agricole regionale, care vor constitui principalul instrument de intervenție la nivel local.

Aceste structuri regionale vor furniza servicii de consultanță coerente direcționate și adaptate specifice ale fermierilor și ÎMM-urilor agricole, asigurînd totodată conformarea acestora la la standardele UE și bunele practici internaționale.

Reforma urmărește creșterea capacității de acțiune a fermierilor, urmând ca cel puțin 5 camere înregistrate să acorde sprijin anula unui număr minim de 200 de ÎMM-uri. Serviciile de consiliere vor viza facilitarea accesului la piață, extinderea oportunităților de finanțare și promovare a practicilor agricole durabile și competitive.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Accesul la finanțare prin intermediul unor granturi investiționale pentru fermieri și operatorii agroalimentari este îmbunătățit în temeiul Fondului național pentru agricultură și dezvoltarea rurală, în conformitate cu noul program de subvenționare în proces de aprobare ce setează condiții mai stricte pentru eligibilitate. Numărul de beneficiari va crește până la cel puțin 300, cel puțin, inclusiv fermierii tineri (<40 de ani), fermierii mici (mai puțin de 10ha), și start-up-uri pentru anii 2026 și 2027. Decembrie 2027*

- *Serviciul de consiliere, transfer de cunoștințe și inovare în agricultură (inițierea AKIS) este instituționalizat în regiuni, oferind sprijin direcționat ÎMM-urilor agricole. ASP a înregistrat cel puțin 5 camere agricole care oferă servicii la cel puțin 200 de membri (ÎMM-uri agroalimentare, inclusiv fermieri) anual, începând cu 2026.*

Descrierea procesului de implementare

Procesul de implementare va fi condus de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare în colaborare cu Agenția Servicii Publice (ASP) , autoritățile regionale și Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală, asigurând crearea unui sisteme de cunoștințe și inovare în agricultură (AKIS) crearea unui sisteme de cunoștințe și inovare în agricultură (AKIS) instituirea eficientă, înregistrarea și operaționalizarea camerelor agricole. Dezvoltarea cadrului legislativ și de reglementăări aferente AKIS și Camerelor Agricole prin consultări cu părțile interesate relevante, inclusiv cu ÎMM-urile agricole, asociațiile de fermieri și comunitățile locale. În urma adoptării actelor legislative, fiecare cameră va fi dotată cu infrastructură dedicată și resurse umane calificate pentru a presta servicii de consultanță în procesul de aliniere la standardele UE.

Părțile interesate, inclusiv producători agricoli, autoritățile publice, instituții UE și parteneri internaționali de dezvoltare - vor avea un rol activ și vor contribui la asigurarea transparenței, responsabilității și unei abordări participative în procesul de reformă. Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și organizațiile societății civile vor participa activ, fiind asigurată transparența, responsabilitatea și implicarea părților interesate, stimulând astfel o abordare incluzivă și de colaborare pentru a consolida sectorul agricol din Moldova. Beneficiarii finali ai acestei reforme sunt fermierii și ÎMM-urile agricole care vor avea un acces îmbunătățit la consiliere, tehnologii, resurse financiare și pieței, contribuind astfel la consolidarea competitivității și sustenabilității sectorului agricol.

Reforma 1.5.12-16: Dezvoltarea industriei și a serviciilor

Provocări

Sectorul industrial din Republica Moldova se confruntă cu un declin îndelungat, caracterizat de de-industrializare, tehnologii depășite și subfinanțare. Industria producătoare din țară rămâne puternic dependentă de produsele low-tech, fapt ce limitează competitivitatea acesteia pe piețele regionale și globale. Deficiențele structurale sunt exacerbate de întreruperile cauzate de crizele geopolitice, precum invazia Rusiei în Ucraina, eveniment ce a întrerupt lanțurile de aprovizionare, a sporit costurile de energie și a restricționat accesul pe piață. Mai mult, infrastructura industrială rămâne neadecvată, împiedicând mai mulți producători să îndeplinească standardele internaționale și să intre pe noi piețe. Lipsa unor mecanisme de dezvoltare industrială susținute de stat aliniate la standardele UE afectează competitivitatea mediului de afaceri local.

În mod similar, Moldova se confruntă cu provocări semnificative de reglementare în dezvoltarea unui cadru pentru furnizorii de cripto-active și PSAV. Interzicerea actuală activelor virtuale creează un vacuum juridic, mediul de afaceri și consumatorii fiind expuși unor riscuri financiare precum frauda, atacurile cibernetice și volatilitatea pieței. Mai mult, supravegherea neadecvată de reglementare sporește riscurile de spălare a banilor, finanțare a terorismului și alte infracțiuni financiare. Autoritățile din Moldova actualmente nu dispun de expertiza tehnică necesară pentru a monitoriza și reglementa rapid și eficient ecosistemul digital financiar emergent. Abordarea acestor provocări necesită o strategie industrială cuprinzătoare de pentru a spori competitivitatea și reziliența economică a Republicii Moldova.

Obiective

Reforma urmărește scopul de a revitaliza sectorul industrial din Moldova prin îmbunătățirea competitivității, atragerea de investiții strategice și integrarea mediului de afaceri local în lanțurile valorice europene și globale. Măsurile cheie includ introducerea unei noi scheme a ajutorului de stat aliniate la normele UE privind concurența pentru a stimula investițiile, stabilirea unor platforme industriale multifuncționale (PIM) în vederea abordării lacunelor de infrastructură și consolidarea calității infrastructurii din Moldova pentru a spori accesul pe piață și avansarea tehnologică.

Concomitent, reforma încearcă să stabilească un cadru robust de reglementare pentru cripto-active și PSAV în alinierea deplină la legislația UE (Regulamentul MiCA). Cadrul va încuraja creșterea responsabilă în sectorul financiar, asigurând concomitent stabilitatea financiară, protecția solidă a consumatorului și conformitatea cu standardele internaționale CSB/CFT. Prin stimularea inovațiilor, amplificând transparența și atenuând riscurile financiare, Moldova dorește să se poziționeze ca un jucător competitiv în economia digitală emergentă.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cel puțin 10 companii beneficiază (au semnat contracte) de noua schemă de ajutor de stat aliniată la standardele UE. Decembrie 2025*

- *4 platforme industriale multifuncționale (PIM) sunt pe deplin operaționale, cu finalizarea lucrărilor de construcții a 2 platforme noi, în conformitate cu Programul Național de Industrializare și 14 companii rezidente se alătură celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau sunt atrase investiții în echivalentul a 2 milioane EUR. Moldova are prevederi de reglementare clare pentru definirea metodologiei de evaluare a valorii investițiilor implementate în parcurile industriale. Mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții este stabilit de către Guvern. Decembrie 2027*

- *Moldova adoptă și pune în aplicare cadrul de reglementare pentru cripto-active, PSAV. Iunie 2027*

- *Planul de acțiune pentru implementarea recomandărilor din cadrul evaluării operaționale preliminare a Comisiei în vederea semnării unui ACAA este aprobat, iar recomandările cu termen limită decembrie 2026 sunt implementate. Decembrie 2026*

- *Sunt implementate trei măsuri privind calitatea infrastructurii consolidate, în conformitate cu Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de industrializare: standardizare, evaluarea conformității și acreditare. Decembrie 2026*

Descrierea procesului de implementare

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării va supraveghea implementarea inițiativelor de dezvoltare industrială, conlucrând strâns cu autoritățile locale, asociațiile sectoriale de business și partenerii internaționali de dezvoltare. Va fi instituită o subdiviziune specializată pentru a administra schema ajutorului de stat și asigura alocarea transparentă în conformitate cu standardele UE. Selectarea competitivă a locațiilor PIM va implica autoritățile locale care vor prezenta propuneri bazate de strategii economice regionale, deciziile fiind luate dede Ministerul Dezvoltării Economice și IP „ODA”.

Pentru a asigura alinierea la standardele globale, Moldova își va consolida infrastructura calității prin îmbunătățirea comitetelor de standardizare și a capacităților laboratoarelor de testare din sectoarele prioritare. Aceste îmbunătățiri vor permite companiilor din Moldova să îndeplinească cerințele internaționale de conformitate, generând noi oportunități de export și atragerea investițiilor străine.

Pentru cadrul de reglementare a cripto-activelor și PSAV, Banca Națională a Moldovei (BNM) și Comisia Națională pentru Piețele Financiare (CNPF) vor conduce elaborarea și implementarea noii legislații. Cadrul va defini cerințele operaționale, organizaționale și prudențiale pentru toate activitățile conexe criptomonedei, incorporând standardele de transparența și dezvăluire obligatorie pentru emitenții și platformele de criptomonedă. PSAV vor face obiectul unor proceduri de autorizare riguroase și al conformității CSB/CFT pentru a diminua riscurile crimelor financiare.

Vor fi lansate programele de dezvoltare a capacităților și inițiativele de asistență tehnică pentru a echipa organismele de reglementare cu expertiza necesară pentru a supraveghea și pune eficient în aplicare noul cadru. Aceste măsuri vor asigura

faptul că reformele industrială și digital financiară din Moldova vor impulsiona o creștere economică durabilă, vor spori încrederea investitorilor și integrarea pe piața globală.

SUBDOMENIUL 1.3: Acces la finanțare și dezvoltarea pieței de capital

Reforma 1.5.16: Piețele de capital

Provocări

Infrastructura pieței de capital din Moldova, , se confruntă cu numeroase provocări ce împiedică creșterea pieței, limitează încrederea investitorilor și împiedică integrarea cu piața financiară europeană. În pofida pașilor inițiali întreprinși prin Legea nr. 234 (2016), DCUVM operează într-un mediu tehnologic caduc, ceea ce nu le permite accesul de la distanță sau interacțiunea pe piață în timp real. Lipsa unei infrastructuri digitale moderne și a unor instrumente analitice de date restricționează semnificativ transparența pieței, reduce eficiența operațională și limitează oportunitățile pentru participarea investitorilor locali și internaționali.

Cadrul juridic actual referitor la protecția investitorului și reglementările pieței de valori mobiliare nu este aliniat adecvat la standardele europene, în special la Directiva MiFID II. Această aliniere necorespunzătoare rezultă în incertitudine de reglementare, protecția insuficientă a drepturilor investitorilor și obstacole în calea activităților transfrontaliere privind investițiile. Adițional, potrivit cadrului normativ actual, nu sunt implementate conturi omnibus pentru entitățile eligibile. Mai mult decât atât, lipsa legăturilor stabilite ale depozitarului cu Depozitarul central de valori mobiliare al UE restricționează fluxul transfrontalier de investiții, diminuând atractivitatea pieței din Moldova pentru investitorii internaționali.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este modernizarea și consolidarea infrastructurii pieței de capital din Moldova, pentru a o aduce în conformitate deplină cu standardele UE. Obiectivele cheie includ îmbunătățirea încrederii investitorilor și a transparenței pieței prin alinierea cadrului de reglementare la standardele MiFID II, modernizând cadrul operațional al DCUVM, prin introducerea a segregării de tip omnibus a conturilor și stabilirea legăturilor depozitarului operațional cu depozitarul central de valori mobiliare al UE. Realizarea acestor obiective va facilita accesul facil la piețele europene de capital pentru mediul de afaceri din Moldova, promovarea unei lichidități mai mari, reducerea riscurilor asociate tranzacțiilor și stimularea unei participări mai ample a investitorilor, atât la nivel intern, cât și la nivel internațional.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Este stimulată dezvoltarea pieței de capital, în special prin bursa de valori și infrastructura post-tranzacționare și consolidat cadrul de reglementare privind protecția investitorului. Iunie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestei reforme va fi coordonată de BNM și de CNPF, în colaborare strânsă cu DCUVM, instituțiile financiare și participanții pe piață. Revizuirile legislative inițiale se vor efectua prin consultări extensive cu părțile interesate, asigurarea faptului că modificările de reglementare sunt aliniate deplin la standardele UE, în special la MiFID II. Acest cadru de reglementare va spori drepturile investitorului, raționaliza supravegherea de reglementare și stabili proceduri operaționale standard clare.

Concomitent, capabilitățile operaționale ale DCUVM vor face obiectul unei modernizări tehnologice semnificative, fiind introdus accesul pe piață de la distanță, instrumente analitice avansate a datelor și un cadru robust de securitate cibernetică. Adoptarea segregării de tip omnibus a conturilor va simplifica structura portofoliilor de valori mobiliare, reducând complexitatea administrativă și îmbunătățind eficiența pieței. Pentru a facilita o integrare mai profundă a pieței, Moldova va stabili conexiuni cel puțin cu un Depozitar central de valori mobiliare al UE, promovând fluxuri transfrontaliere de investiții și internaționalizarea instrumentelor financiare moldovenești.

Implementarea va fi coordonată de Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Banca Națională a Moldovei și DCUVM, în colaborare cu instituțiile pieței financiare, emitenții corporatiști locali și cu partenerii internaționale. Aceste

acțiuni vor spori în mod colectiv atractivitatea pieței moldovenești, vor stimula încrederea investitorilor și vor impulsiona creșterea economică durabilă pe baza unei piețe competitive de capital mai bine integrate la nivel internațional.

SUBDOMENIUL 1.4: Promovarea comerțului și a investițiilor

Reforma 1.6.17-20: Creșterea competitivității la export a Moldovei Comerțul cu mărfuri

Provocări

Competitivitatea comerțului din Moldova se confruntă cu provocări semnificative din cauza procedurilor vamale depășite și ineficiente. Actualmente, majoritatea proceselor vamale rămân pe suport de hârtie, soldându-se cu timpi îndelungați pentru procedurile de la frontieră, costuri mai mari și previzibilitate redusă pentru mediul de afaceri implicat în comerțul internațional. La situația din 2024, Moldova nu avea un sistem vamal electronic integrat pe deplin; doar un număr limitat de cereri și autorizații în cadrul Sistemului de decizii vamale (CDS) sunt disponibile în format electronic. Mai mult decât atât, Moldova nu a aderat deocamdată la Convenția de tranzit comun, fapt care limitează operațiunile adecvate de comerț transfrontalier și complică integrarea în lanțurile de aprovizionare european și internațional.

O altă provocare critică este lipsa cooperării digitale interdepartamentale, dat fiind faptul că organismele naționale de reglementare—precum cele ce reglementează sănătatea, siguranța, agricultura și protecția mediului—funcționează independent de autoritățile vamale, rezultând în procese repetitive și deconectate. Mai mult, autoritățile vamale din Republica Moldova nu dispun de sisteme automatizate avansate de management al riscului, fapt ce conduce la utilizarea ineficientă a resurselor și o vulnerabilitate sporită la activitățile de comerț ilicit.

Obiective

Obiectivul dominant al acestei reforme este sporirea competitivității exporturilor moldovenești prin modernizarea și digitalizarea procedurilor vamale, integrând deplin țara în ecosistemul vamal european și îmbunătățirea semnificativă a facilității comerțului. Republica Moldova urmărește scopul de a adera la Convenția privind regimul de tranzit comun, a implementa integral Sistemul de decizii vamale (CDS), a stabili un ghișeu unic național pentru operațiunile vamale și de a adopta sisteme automatizate robuste de management al riscului aliniate la standardele UE.

Prin aceste îmbunătățiri, Moldova încearcă să reducă substanțial povara administrativă și timpii de efectuare a procedurilor la frontieră, să sporească previzibilitatea și transparența comerțului și să îmbunătățească condițiile generale de business pentru exportatorii și importatorii din Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Moldova aderă la Convenția privind regimul de tranzit comun și implementează 8 din 17 cereri/autorizații ale CDS în format electronic, facilitând simplificări ale regimului de tranzit și integrarea cu noul Sistem de tranzit informatizat (NSCT - New Computerised Transit System). Decembrie 2025*
- *Implementarea completă a CDS cu 17 din 17 aplicații/ autorizații operaționale. Iunie 2026*
- *Timpul de efectuare a procedurilor vamale/prelucrare a declarațiilor vamale este redus cu 30% datorită simplificării procedurilor vamale, digitalizării și utilizării managementul automatizat al riscurilor: (i) Simplificările propuse la noul Cod vamal sunt implementate; (ii) toate declarațiile din procedurile vamale pentru importuri și exporturi sunt prelucrate electronic și există o tendință pozitivă în digitalizarea procedurilor vamale speciale; (iii) Sistemul automatizat de management al riscurilor în principalele proceduri vamale este implementat pentru procedurile vamale înainte de sosire și pentru. Analiza riscurilor datelor vamale înainte de sosire privind aspectele de securitate și siguranță (declarație sumară intrare/ieșire) este operațional. Controalele vamale ulterioare vămuirii pe baza riscurilor sunt implementate. Iunie 2027*
- *Ghișeul vamal unic este operațional. Decembrie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestor reforme va adopta o abordare etapizată. Inițial, Republica Moldova va finaliza aderarea la Convenția privind regimul de tranzit comun și va implementa integral noul Sistem de tranzit informatizat (NSCT), efectuând tranziția de la procese vamale pe suport de hârtie la proceduri electronice. Acest deziderat necesită modernizare tehnică extensivă, formarea personalului și armonizarea legislației vamale a Moldovei cu acquis-ul UE.

Ulterior, CDS va deveni deplin operațional, permițându-le agenților economici să beneficieze de pe urma procedurilor electronice simplificate ce reduce semnificativ timpii de vămuire și costurile de conformitate. Introducerea unui ghișeu unic național pentru vamă va facilita partajarea facilă a datelor și coordonarea printre organismele de reglementare, îmbunătățirea semnificativă a vitezei și a eficienței procedurilor vamale.

Mai mult decât atât, Moldova va implementa și operaționaliza instrumente de management automatizat al riscurilor, înainte de sosire și după efectuarea procedurilor vamale, îmbunătățind astfel eficiența și eficacitatea controlului vamal. Această abordare cuprinzătoare bazată pe riscuri va optimiza alocarea resurselor, accelera procedurile vamale pentru tranzacțiile comerciale conforme și proteja mai bine piața din Moldova de activități ilicite.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt mediul de afaceri din Moldova, exportatorii și importatorii, care se vor bucura de o povară administrativă redusă, timpi mai scurți de vămuire, costuri mai mici și o competitivitate sporită a pieței. Părțile interesate cheie implicate în implementarea reformei includ Serviciul Vamal, agențiile de reglementare, prestatorii de servicii TI de infrastructură și agenții economici din Moldova. Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal și agențiile de reglementare vor partaja eforturile de implementare, susținute de asistența tehnică a instituțiilor UE și de organizațiile partenere internaționale.

SUBDOMENIUL 1.5: Concurența / Ajutorul de stat

Reforma 1.5.21-22: Concurența / ajutorul de stat

Provocări

Cadrul privind concurența în Republica Moldova și gestionarea ajutorului de stat se confruntă cu ineficiențe operaționale semnificative din cauza infrastructurii digitale depășite și punerea în aplicare fragmentată a măsurilor de reglementare. Autoritatea Națională privind Concurența se confruntă cu capabilități tehnologice limitate, în special, în absența unui sistem de management al e-cazurilor și a instrumentelor IT criminalistice. Metodele de prelucrare manuală împiedică urmărirea eficientă a cazurilor, tergiversează investigațiile și reduce transparența, afectând în cele din urmă punerea în aplicare a legislației privind concurența. Mai mult, lipsa de instrumente digitale criminalistice limitează capacitatea Autorității de a efectua investigații în profunzime în cazurile complexe de încălcare a legislației privind concurența, în special în cazul piețelor digitale și cazurile transfrontaliere. Aceste deficiențe slăbesc conformitatea Moldovei cu reglementările privind concurența ale UE și bunele practici, având un impact negativ asupra loialității pieței, încrederii consumatorilor și a investitorilor.

În mod similar, sistemul de management al ajutorului de stat este constrâns de un registru caduc care nu urmărește toate măsurile ajutorului de stat, inclusiv ajutorul de minimis. Lipsa unei platforme digitale unificate și obligatorii de raportare rezultă în colectarea unor date inconsistente, supraveghere redusă și monitorizare ineficientă a alocațiilor ajutorului de stat. Dependența de procesele manuale de raportare printre instituțiile publice exacerbează erorile și tergiversările guvernanței ajutorului de stat. Fără un registru robust și integrat al ajutorului de stat, Moldova riscă să nu îndeplinească standardele UE privind transparența și conformitatea, care ar putea împiedică integrarea economică a țării și atractivitatea investițiilor.

Obiective

Această reformă își propune să modernizeze cadrul privind concurența și ajutorul de stat prin implementarea soluțiilor digitale care sporesc eficiența operațională, transparența și conformitatea cu reglementările UE. În aplicarea legislației privind concurența, reforma se axează pe implementarea deplină a unui sistem digital de management al e-cazurilor, raționalizând prelucrarea cazurilor, reducând ineficiențele administrative și îmbunătățind supravegherea de reglementare. Adoptarea instrumentelor IT criminalistice va consolida capacitatea Autorității de a efectua investigații riguroase, depista probe digitale și aborda încălcări complexe ale concurenței.

In guvernanța ajutorului de stat, reforma încearcă să modernizeze registrul ajutorului de stat din Moldova pe o platformă cuprinzătoare și integrată digital care impune raportare în timp real și monitorizarea tuturor măsurilor privind ajutorul de stat, inclusiv ajutorul de minimis. Această modernizare va îmbunătăți transparența, conformitatea de reglementare și alocarea eficientă a resurselor. Prin alinierea sistemelor privind concurența și managementul ajutorului de stat cu bunele practici UE, reforma își propune să îmbunătățească competitivitatea pieței, să stimuleze un mediu economic echitabil și încrederea investitorilor.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de management e-cazuri este operațional, fiind utilizate instrumente IT criminalistice pentru inspecții în vederea îmbunătățirii capacităților Autorității Naționale să efectueze investigațiile relevante, proceduri referitoare încălcarea Legii concurenței. Iunie 2026*
- *Registrul actualizat al ajutorului de stat este deplin operațional și toți cei concedenții ajutorului de stat sunt obligați să raporteze ajutorul de stat acordat prin intermediul sistemului digital. Iunie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Reforma va fi implementată prin intermediul unei abordări coordonate cu implicarea Autorității Naționale a Concurenței, Consiliului Concurenței, Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării și altor instituțiile publice relevante. Implementarea îmbunătățirilor din Legea concurenței va fi condusă de Autoritatea Națională a Concurenței, care va supraveghea achiziția și punerea în aplicare a sistemului de management e-cazuri. Alinierea la bunele practici ale autorităților UE în domeniul UE concurenței va fi asigurată, fiind stabilite programe de formare pentru a echipa personalul cu competențele necesare pentru a opera noul sistem și instrumentele TI criminalistice. Întreprinderile și consumatorii vor beneficia de o piață mai competitivă și mai transparentă, în timp ce investitorii vor avea încredere mai mare în cadrul de reglementare din Moldova. Evaluările continue a performanței vor fi efectuate pentru a asigura eficacitatea pe termen lung în domeniul implementării concurenței.

În vederea îmbunătățirii gestionării ajutoarelor de stat, vor fi introduse modificări legislative pentru a impune raportarea cuprinzătoare prin intermediul registrului digital modernizat. Dezvoltarea tehnică a registrului va include interfețe ușor de utilizat, mecanisme de raportare automată și capacități sporite de analiză a datelor pentru a îmbunătăți monitorizarea și procesul decizional. Instituțiile publice responsabile cu acordarea ajutoarelor de stat vor fi supuse unor programe de consolidare a capacităților pentru a asigura conformitatea deplină cu noile cerințe de raportare.

Reforma va contribui la o alocare mai echitabilă și mai eficientă a resurselor publice, îmbunătățirea responsabilității și asigurarea unei mai bune supravegheri. Instituțiile publice și autoritățile de reglementare vor beneficia de instrumente îmbunătățite de implementare și o eficiența operațională sporită, în timp ce UE și partenerii internaționali vor asigura asistență tehnică pentru a alinia politicile privind concurența și ajutorul de stat la standardele europene . Vor fi efectuate evaluări și ajustări sistematice de optimizare a funcționalității sistemului și menținerii alinierii la standardele de reglementare ale UE. În cele din urmă, reforma va stimula un mediu economic transparent, eficient și competitiv, facilitând integrarea mai profundă în cadrul de reglementare UE și îmbunătățirea atractivității pentru investiții și creștere durabilă.

SUBDOMENIUL 1.6: SPS

Reforma 1.8.23-24: SPS

Provocări

Moldova se confruntă cu provocări semnificative în cadrul său sanitar și fitosanitar (SPS), în special referitor la monitorizarea și supravegherea siguranței alimentare. Programul național actual de monitorizare a reziduurilor acoperă un spectru limitat de produse agroalimentare, fiind omise câteva categorii cheie precum carnea de ovină și caprină, de iepure și produse porcine. Această acoperire incompletă creează lacune considerabile în supravegherea siguranței alimentare, fapt care împiedică capacitatea Moldovei de a asigura protecția consumatorilor și gestiona eficace potențiale riscuri pentru sănătatea publică.

Mai mult decât atât, infrastructură existentă de laboratoare în Moldova este neadecvată pentru a asigura o supraveghere națională cuprinzătoare, lipsind capabilități regionale și metode de acreditare necesare pentru o testare eficientă și fiabilă.

Lipsa de laboratoare regionale tergiversează semnificativ timpii de răspuns, diminuează frecvența testării și crește costurile logistice din cauza testării centralizate. Laboratoarele actuale au un număr limitat de metode analitice acreditate, restricționând capacitatea Moldovei de a se conforma standardelor UE și monitoriza eficace reziduurile, patogenii și alte contaminante de-a lungul întregului lanț agroalimentar de aprovizionare.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este consolidarea monitorizării sanitare și fitosanitare (SPS) în Republica Moldova și a sistemului de supraveghere prin extinderea semnificativă a acoperirii controalelor oficiale pentru a include grupuri adiționale de produse și îmbunătățirea capacităților testării de laborator. Aceasta implică lărgirea programului național de monitorizare a reziduurilor pentru a conține produse agroalimentare cheie care nu sunt monitorizate în prezent, aliniind în acest fel practicile de siguranță alimentară din Moldova mai strâns la standardele UE.

Pentru a îndeplini acest deziderat, Moldova va spori semnificativ capacitățile analitice naționale prin dezvoltarea unor laboratoare regional deplin operaționale echipate să efectueze controale oficiale cuprinzătoare și autocontroale în sectorul privat. Reforma se va concentra pe amplificarea numărului de metode de testare acreditate disponibile, în special pentru depistarea reziduurilor, asigurarea conformității robuste cu standardele SPS ale UE. Acest efort urmărește scopul de a garanta siguranța alimentară, asigura protecția sănătății consumatorului și facilita integrarea Republicii Moldova pe piața unică a UE prin îmbunătățirea infrastructurii naționale pentru a gestiona efectiv riscurile de siguranță alimentară.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Domeniul de aplicare al Programului național de monitorizare și supraveghere a SPS, monitorizarea reziduurilor este extins pentru grupul de produse și numărul de mostre prelevate pentru controalele/inspecțiile oficiale. Iunie 2027*
- *Sporirea capacităților analitice și de testare naționale pentru a eficientiza controalele de siguranță alimentară, monitorizarea SPS este consolidat prin intermediul a 4 laboratoare regionale devenite operaționale pentru controalele oficiale (supraveghere) și testare pentru autocontroale de către sectorul privat, cu un număr amplificat de metode de acreditare pentru sănătatea alimentară /animală și sănătatea plantelor, precum și pentru reziduurile chimice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea va urma o abordare structurată condusă de ANSA. Inițial, Programul național de monitorizare și supraveghere SPS va fi extins pentru a include categorii cuprinzătoare de produse, aducându-l în conformitate cu cadrul de reglementare și standardele privind siguranța consumatorului ale UE. Această extindere va incorpora actualizări de reglementare și măsuri practice precum mostre sistematice, frecvență sporită de control și analiză a datelor.

Concomitent, dezvoltarea și operaționalizarea laboratoarelor regionale va începe odată cu aprobarea oficială a planului cuprinzător de dezvoltare a laboratoarelor. Acest plan va conține alocații financiare, metode de acreditare, validări metodologice și cerințele de formare a personalului, îmbunătățind astfel fiabilitatea laboratoarelor și precizia de testare. Formarea extensivă și dezvoltarea capacităților vor fi oferite personalului de laborator, asigurând competența acestuia în ceea ce privește noi metodologii de testare și managementul de laborator.

Capacitățile sporite de testare îi vor permite Republicii Moldova că monitorizeze efectiv și să răspundă la riscurile de siguranță alimentară, venind în sprijinul creșterii sectorului agroalimentar prin asigurarea unei mai bune conformități cu standardele internaționale SPS. Beneficiari ai acestei reforme sunt consumatorii, producători agricoli și operatorii de prelucrare a produselor alimentare, care se vor bucura de produse mai sigure și de acces îmbunătățit pe piață. Părțile interesate cheie includ ANSA, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, laboratoarele, autoritățile regionale, comunitatea de afaceri și UE, partenerii internaționali asigurând expertiză și asistență financiară.

SUBDOMENIUL 1.7: Agricultură

Reforma 1.9.25-27: Cadrul instituțional de reglementare și administrativ agricol este consolidat pentru a se integra mai bine în lanțurile valorice internaționale

Provocări

Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricol din Moldova se confruntă în prezent cu mai multe provocări structurale, tehnologice și instituționale care limitează potențialul sectorului de a se integra eficient în lanțurile valorice internaționale, îndeosebi, cele asociate cu Uniunea Europeană. O constrângere fundamentală este lipsa unui Registru Național operațional și cuprinzător al Fermierilor (RNF), ceea ce împiedică identificarea, înregistrarea și monitorizarea exactă a entităților agricole, a fermierilor și a activităților acestora. Ca urmare, se limitează capacitatea guvernului de a gestiona în mod eficient subvențiile agricole, subminând atât transparența, cât și eficiența măsurilor întreprinse.

O altă provocare critică se referă la statutul nefuncțional al Sistemului de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF), un element esențial pentru gestionarea și controlul plăților de subvenții pe suprafață de teren, în conformitate cu practicile Politicii Agricole Comune a UE (PAC). Fără un SIPF funcțional, Moldova nu dispune de un instrument vital pentru a asigura verificarea precisă a cererilor de utilizare a terenurilor agricole și respectarea condițiilor de subvenționare, lăsând sistemul vulnerabil la inexactități și abuzuri. Deși s-a desfășurat anterior o inițiativă-pilot, instituționalizarea cuprinzătoare și consolidarea capacităților tehnice nu au fost încă abordate în mod adecvat.

În plus, absența unor mecanisme de condiționalitate clar definite - care să definească cerințele legale de gestionare pentru acordarea sprijinului financiar - și a unor măsuri de sancționare solide pentru neconformitate slăbesc și mai mult controlul și supravegherea administrativă. În prezent, controalele de Conformitate sunt limitate și fragmentate, subminând eficiența, transparența și responsabilitatea distribuirii subvențiilor. Această situație creează riscul ca fondurile să fie alocate greșit sau să nu stimuleze adoptarea unor practici agricole durabile.

În cele din urmă, constrângerile de capacitate din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) și al instituțiilor conexe, inclusiv Agenția pentru Intervenție și Plăți în Agricultură (AIPA), complică și mai mult gestionarea administrativă a politicilor agricole aliniate la UE. Aceste instituții necesită investiții substanțiale în dezvoltarea capitalului uman, perfecționarea cadrului de reglementare și digitalizare pentru a gestiona în mod eficient complexitatea implicată în punerea în aplicare a standardelor agricole ale UE și promovarea conformității printre părțile interesate din domeniul agricol.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricol al Republicii Moldova pentru a asigura o conformitate sporită cu standardele UE, facilitând astfel o integrare mai armonioasă a întreprinderilor agricole din Moldova în lanțurile valorice internaționale. Acest obiectiv va fi realizat prin operaționalizarea unei infrastructuri digitale cuprinzătoare, care includ Registrul Național al Fermierilor (RNF) și Sistemul de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF), esențiale pentru administrarea, monitorizarea și evaluarea subvențiilor agricole și a politicilor aliniate Politicii Agricole Comune (PAC).

Reforma urmărește, de asemenea, să îmbunătățească transparența, responsabilitatea și conformitatea prin stabilirea unor criterii clare de condiționalitate și a unui mecanism robust de monitorizare și sancționare. Astfel de abordare va spori administrarea subvențiilor, va reduce utilizarea abuzivă și va stimula practicile agricole durabile. Introducerea măsurilor de condiționalitate și creșterea capacităților de monitorizare vor asigura că politicile agricole ale Republicii Moldova promovează practici conforme cu standardele de reglementare ale UE și managementul durabil al mediului, facilitând în cele din urmă, o mai bună integrare în lanțurile valorice agricole internaționale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- Registrul Național al Fermierilor din Moldova este operațional și complet populat cu date. Decembrie 2026
- Sistemul de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF) este operațional, fiind o condiție prealabilă pentru plățile pe suprafață în viitor. Decembrie 2027
- Condiționalitățile (aderarea la cerințele de gestionare a statuarelor) și mecanismul de sancționare pentru nerespectarea condițiilor sprijinului financiar acordat de AIPA sunt introduse pentru a stimula punerea în aplicare a standardelor UE pentru sănătatea și bunăstarea publică, vegetală și a animalelor. Decembrie 2027

Descrierea implementării

Implementarea cu succes a acestei reforme agricole necesită o abordare etapizată și coordonată care implică modificări legislative, dezvoltarea infrastructurii tehnice, consolidarea capacităților și restructurarea instituțională. În primul rând, Registrul Național al Fermierilor va fi elaborat ca o bază de date digitală cuprinzătoare care va conține informații detaliate cu privire la toți beneficiarii subvențiilor. Agricultorii și întreprinderile agricole vor fi obligate să furnizeze informații actualizate și exacte cu privire la dimensiunea fermei, tipul de producție și respectarea condițiilor de subvenționare, permițând astfel o administrare transparentă și eficientă.

În același timp, operaționalizarea SIPF va implica o cartografiere digitală extinsă a parcelelor agricole din Moldova, utilizând imagini de satelit de înaltă rezoluție pentru a verifica cu exactitate revendicările terenurilor agricole. Integrarea cu bazele de date agricole existente va facilita interoperabilitatea, îmbunătățind semnificativ procesele de verificare și reducând ineficiențele administrative sau utilizarea abuzivă a fondurilor publice.

Consolidarea instituțională este o componentă critică, cu instruire dedicată oferită funcționarilor din MAIA, AIPA și agențiilor regionale cu privire la gestionarea și utilizarea eficientă a acestor noi instrumente digitale. În plus, va fi instituit un mecanism de condiționalitate prin definirea clară a cerințelor legale de gestionare și a mecanismelor de sancționare, asigurând respectarea acestora printr-o monitorizare riguroasă. Se vor asigura activități periodice de formare și de consolidare a capacităților pentru a asigura pregătirea instituțională pentru aceste funcții administrative consolidate.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt producătorii agricoli din Moldova, care vor beneficia de procese de subvenționare mai clare și mai fiabile și de un acces îmbunătățit pe piață printr-o mai bună aliniere la standardele internaționale. În plus, instituțiile guvernamentale responsabile cu guvernanța agricolă vor beneficia de capacități operaționale consolidate și de o credibilitate sporită în gestionarea subvențiilor.

Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), responsabil cu supravegherea generală a reformelor și a modificărilor de reglementare; Agenția pentru Intervenție și Plăți în Agricultură (AIPA), însărcinată cu gestionarea subvențiilor și monitorizarea conformității; furnizorii tehnici de IT însărcinați cu dezvoltarea infrastructurii; partenerii UE și internaționali care furnizează expertiză și resurse tehnice; cooperativele și asociațiile agricole, care vor sprijini activitățile de diseminare, formare și monitorizare a conformității.

SUBDOMENIUL 1.8: Dezvoltare rurală

Reforma 1.10.28: Dezvoltare Rurală

Provocări

Zonele rurale ale Republicii Moldova se confruntă cu provocări semnificative de dezvoltare ceea ce afectează negativ oportunitățile economice, coeziunea socială și calitatea vieții. Comunitățile rurale se confruntă cu acces limitat la resurse economice, infrastructură insuficientă și servicii publice inadecvate. Aceste constrângeri contribuie la sărăcia persistentă, la lipsa diversificării economice și la depopularea rurală considerabilă din cauza migrației către zonele urbane sau în străinătate.

Mecanismele existente de dezvoltare rurală, în special abordarea LEADER, au înregistrat progrese, dar necesită o extindere și o consolidare substanțială. Deși 56% din teritoriul Republicii Moldova beneficiază în prezent de măsurile de dezvoltare rurală implementate prin intermediul Programului LEADER, rămâne 44% din teritoriu care nu poate beneficia de măsurile de dezvoltare rurală, prin urmare, multe comunități nu au acces la resurse esențiale și servicii de consultanță. Din cele 54 de grupuri de acțiune locală (GAL) existente, pe parcursul anului 2024, doar 32 GAL-uri au primit finanțare, subliniind necesitatea unor structuri de guvernanță îmbunătățite, a unor criterii de finanțare mai clare și a unor resurse financiare suplimentare.

Totodată, fragmentarea și coordonarea inadecvată a programelor de dezvoltare rurală și a mecanismelor de finanțare contribuie la ineficiențe, ceea ce duce la ratarea oportunităților de creștere rurală integrată și inovare.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a spori dezvoltarea rurală pe întreg teritoriul țării prin extinderea acoperirii geografice, îmbunătățirea guvernanței și creșterea eficienței finanțării proiectelor rurale prin implementarea cuprinzătoare a abordării LEADER. Această reformă se va concentra pe consolidarea GAL-urilor , extinderea domeniului lor de aplicare și asigurarea de sprijin financiar specific pentru proiectele locale care stimulează diversificarea economică, spiritul antreprenorial și reziliența comunității.

Prin stabilirea unui cadru de dezvoltare rurală mai robust, durabil și incluziv, Republica Moldova își propune să stimuleze activitatea economică locală, să reducă disparitățile regionale și să creeze condiții de viață și de afaceri mai favorabile în zonele rurale. Reforma va consolida, de asemenea, capacitatea de guvernanță locală, asigurând o mai bună coordonare între părțile interesate și promovând astfel o dezvoltare rurală echitabilă și alinierea la standardele de dezvoltare rurală ale UE.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cel puțin 70% din teritoriul național este acoperit de strategiile de dezvoltare rurală LEADER și cel puțin 80% din GAL-urile înregistrate beneficiază de sprijinul din partea AIPA. Cel puțin 500 de proiecte de dezvoltare rurală sunt implementate anual de către aceștia din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

În rezultatul implementării acestei reforme va fi extinsă în mod sistematic abordarea LEADER prin alocări financiare specifice, dezvoltare instituțională și mecanisme eficiente de guvernanță. Alocările anuale din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural, administrat de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), vor oferi sprijin financiar consistent inițiativelor rurale selectate prin procese decizionale participative la nivel local.

Extinderea abordării LEADER va implica înregistrarea și operaționalizarea unor GAL-uri noi , sprijinirea acestora în elaborarea strategiilor de dezvoltarelocală și facilitarea accesului acestora la cadrul național de finanțare. Vor fi oferite cursuri regulate de formare și măsuri de consolidare a capacităților pentru a spori capacitățile părților interesate locale în gestionarea proiectelor, raportarea și practicile de dezvoltare comunitară durabilă.

Implementarea va fi susținută de o infrastructură digitală robustă prin sistemul informatic „Moldova LEADER IT SOFT"(MLIS)), asigurând monitorizarea și raportarea transparentă, în timp real, a implementării proiectului, a managementului financiar și a rezultatelor obținute. Această platformă digitală va îmbunătăți transparența, eficiența și responsabilitatea pe tot parcursul ciclului de viață al proiectului, oferind o bază solidă pentru îmbunătățirea continuă și colaborarea cu părțile interesate.

Beneficiarii principali ai acestei reforme includ comunitățile rurale, antreprenorii locali și fermierii care vor avea acces la infrastructură îmbunătățită, oportunități economice și servicii de sprijin îmbunătățite. Autoritățile publice locale și GAL-urile vor beneficia în mod semnificativ de consolidarea capacităților de guvernanță și de un acces mai bun la mecanismele de finanțare. Printre principalii actori implicați în această reformă se numără Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), AIPA, autoritățile publice locale, sectorul antreprenorial, GAL-urile, organizațiile societății civile și partenerii internaționali care oferă asistență financiară și tehnică pentru a asigura alinierea la practicile de dezvoltare rurală ale UE.

SUBDOMENIUL 1.9: Turism

Reforma 1.11.29-30: Turismul

Provocări

Sectorul turismului din Republica Moldova este limitat în mod semnificativ de lipsa diversificării ofertelor sale, infrastructura depășită și măsurile inadecvate de consolidare a capacităților pentru ÎMM-uri. Sectorul se bazează în mare măsură pe produsele tradiționale, în special pe turismul vitivinicol, care, în pofida atracției sale culturale, nu și-a atins încă întregul potențial. În plus, capacitățile digitale și inovatoare actuale din industria turismului din Moldova rămân limitate, împiedicând capacitatea țării de a-și prezenta în mod eficient patrimoniul cultural și bunurile naturale pe piețele internaționale mai largi.

Absența unor mecanisme cuprinzătoare de sprijin pentru ÎMM-urile din turism limitează și mai mult creșterea sectorului, întrucât aceste întreprinderi se confruntă adesea cu dificultăți în adoptarea unor practici ecologice și inovatoare din cauza accesului insuficient la expertiză tehnică, resurse financiare și competențe comerciale moderne. Această limitare afectează capacitatea Moldovei de a atrage turiști aflați în căutarea unor experiențe turistice autentice, integrate digital și durabile. Efectul general este diminuarea competitivității și a atractivității pieței în comparație cu alte destinații regionale care își aliniază deja strategiile turistice mai strâns la standardele Uniunii Europene.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a spori substanțial competitivitatea Republicii Moldova în sectorul turismului, de a asigura practici durabile și de protecție a mediului înconjurător în procesul de dezvoltare a turismului și de a diversifica ofertele, sporind astfel atractivitatea țării atât pentru turiștii interni, cât și pentru cei internaționali. Realizarea acestui obiectiv va necesita o abordare strategică care să cuprindă sprijinul pentru întreprinderile turistice mici

și mijlocii (ÎMM-uri), utilizarea inovatoare a tehnologiilor digitale și promovarea integrată din punct de vedere cultural a drumurilor unice ale vinului din Moldova.

Reforma are ca scop abilitarea ÎMM-urilor prin furnizarea de inițiative adaptate de consolidare a capacităților, împreună cu asistență financiară și tehnică specifică, permițând acestor întreprinderi să adopte practici durabile și să îmbunătățească calitatea serviciilor în conformitate cu standardele UE. Totodată, reforma intenționează să valorifice inovația digitală, inclusiv inteligența artificială și digitalizarea patrimoniului cultural, pentru a îmbogăți experiențele turiștilor și a facilita accesul mai ușor la atracțiile unice ale Moldovei. În cele din urmă, promovarea turismului vitivinicol integrat cultural prin marketingul îmbunătățit și infrastructură îmbunătățită va ajuta țara să se poziționeze distinct în peisajul turistic global, atrăgând un număr mai mare de vizitatori și stimulând creșterea dezvoltării economice durabile.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Este implementat un plan strategic de diversificare a ofertei turistice, care va asigura creșterea numărului de turiști în Moldova cu 30% față de anul 2024. Decembrie 2026*

- *Cel puțin 6 programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și financiară pentru ÎMM-uri în turism și servicii de călătorie sunt operaționale, în timp ce Oficiul Național al Turismului (ONT) are cel puțin trei programe de dezvoltare aliniate la Agenda Europeană pentru Turism 2030. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme va urma o abordare structurată, integrată, menită să valorifice atuurile unice ale Moldovei pentru a-și spori atractivitatea turistică. În nucleul acestui efort va fi realizarea unui plan strategic cuprinzător menit să diversifice oferta turistică a țării prin îmbunătățirea vizibilității și atractivității bunurilor culturale și naturale ale Moldovei, în special prin experiențe digitale și servicii inovatoare.

Oficiul Național al Turismului (ONT) va juca un rol esențial, direcționând alinierea strategiei turistice a Republicii Moldova la Agenda UE pentru turism 2030. Aceasta va cuprinde programe de consolidare a capacităților adaptate în mod specific ÎMM-urilor, dotându-le cu asistența financiară și tehnică necesară pentru adoptarea de practici durabile, digitalizare și integrarea modelelor de afaceri inovatoare. Aceste programe vor promova un sector turistic mai rezistent, mai competitiv și mai durabil din punct de vedere ecologic.

Extinderea turismului vitivinicol integrat cultural va implica inițiative strategice de marketing, cooperare regională și infrastructură îmbunătățită. ONT, colaborând îndeaproape cu comunitățile locale, producătorii de vin și operatorii de turism, va dezvolta campanii promoționale specifice, evidențiind bogatul patrimoniu vinicol al Moldovei, tradițiile culinare și experiențele rurale autentice. Vor fi utilizate instrumente digitale și platforme inovatoare pentru a oferi informații cuprinzătoare și atrăgătoare potențialilor vizitatori, atât la nivel local, cât și la cel internațional.

Printre principalii beneficiari ai acestei reforme se numără ÎMM-urile din domeniul turismului, comunitățile locale și turiștii, care vor beneficia de o infrastructură turistică îmbunătățită, de produse turistice diversificate și de o calitate sporită a serviciilor. În plus, instituțiile guvernamentale, în special Ministerul Culturii și ONT, vor beneficia de capacități consolidate de proiectare și implementare a strategiilor turistice aliniate la standardele UE. Părțile interesate implicate în reformă sunt autoritățile locale și naționale, IMM-urile din domeniul turismului, instituțiile UE și partenerii internaționali care vor contribui cu expertiză tehnică, resurse financiare și cele mai bune practici pentru a sprijini eforturile de punere în aplicare cu succes.

SUBDOMENIUL 1.10: Cercetare și inovare

Reforma 1.12.31: Îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare în domeniile prioritare ale Strategiei de Specializare Inteligentă

Provocări

Peisajul cercetării și inovării (C&I) din Moldova se confruntă cu provocări semnificative care împiedică alinierea sa la standardele UE și îi limitează competitivitatea. Deși Programul „Smart Moldova" a fost aprobat oficial, implementarea sa practică rămâne incompletă, evidențiind slăbiciunile structurale ale infrastructurii C&I, colaborarea public-privat limitată și mecanismele inadecvate pentru transferul de tehnologie. Starea actuală a laboratoarelor, centrelor de cercetare și departamentelor universitare este slab echipată și subfinanțată, limitând capacitatea Republicii Moldova de a efectua cercetări avansate, în special în domenii strategice identificate ca avantaje competitive: agricultură și prelucrarea

alimentelor, tehnologia informației și comunicațiilor (TIC), energie durabilă, biomedicină și produse biofarmaceutice. În plus, Republica Moldova se confruntă cu un angajament slab între instituțiile publice de cercetare și entitățile din sectorul privat, subminând potențialul de inovare și ducând la comercializarea lentă a rezultatelor cercetării. Lipsa instrumentelor de finanțare axate pe inovare, cum ar fi voucherele pentru inovare și parteneriatele public-privat specifice, împiedică în continuare capacitatea ÎMM-urilor și a întreprinderilor nou-înființate de a dezvolta soluții inovatoare sau de a accesa tehnologii avansate. În consecință, Republica Moldova rămâne în urma concurenților regionali și nu este în măsură să își valorifice pe deplin potențialul în sectoarele prioritare identificate.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este consolidarea semnificativă a capacităților de cercetare și inovare ale Republicii Moldova prin implementarea Programului Național de Specializare Inteligentă („Smart Moldova 2024-2027"). Programul prevede investiții specifice în infrastructuri critice de cercetare și inovare, promovarea unei colaborări solide între sectorul public și cel privat, facilitarea transferului de tehnologie și furnizarea de instrumente financiare specifice pentru încurajarea inovării. Reforma își propune să poziționeze ecosistemul de cercetare al Moldovei ca un catalizator pentru o creștere economică durabilă, sporind astfel productivitatea și competitivitatea în cele patru sectoare prioritare.

Prin sprijinirea proiectelor de cercetare colaborativă, dotarea și modernizarea infrastructurilor de cercetare, oferirea de vouchere de inovare pentru stimularea inovării în afaceri și îmbunătățirea mecanismelor de transfer tehnologic, Moldova își propune să stimuleze cercetarea orientată spre piață și să promoveze un mediu inovativ vibrant. În cele din urmă, reforma urmărește alinierea sistemului de cercetare și inovare al Republicii Moldova la cele mai bune practici ale UE, asigurând integrarea în rețelele europene de inovare și sporind atractivitatea Republicii Moldova ca destinație de investiții pentru industriile de înaltă tehnologie.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Capacitățile de cercetare și inovare sunt consolidate prin implementarea Programului Național de Specializare Inteligentă, prin acordarea de programe de infrastructuri de cercetare și inovare, parteneriat public-privat colaborativ pentru activități de cercetare și inovare și vouchere de inovare și programe de transfer de tehnologie. Iunie 2026*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme va fi condusă de Ministerul Educației și Cercetării, alături de Agenția Națională pentru cercetare și dezvoltare, în colaborare cu universități, instituții de cercetare și reprezentanți ai industriei. Procesul va începe cu o cerere de propuneri în cadrul programelor de infrastructură definite, al proiectelor de parteneriat public-privat, al schemelor de vouchere pentru inovare și al inițiativelor de transfer de tehnologie, asigurând transparența și competitivitatea pe tot parcursul procesului de selecție.

Programele de infrastructură pentru cercetare și inovare (C&I) vor acorda prioritate modernizării instalațiilor existente și creării de noi capacități aliniate sectoarelor strategice. Parteneriatele de colaborare public-privat vor fi structurate pentru a încuraja investițiile comune, schimbul de cunoștințe și asumarea comună a proiectelor, sporind astfel rezultatele inovării. Voucherele pentru inovare vor oferi ÎMM-urilor și antreprenorilor acces la finanțarea și expertiza necesare pentru a depăși barierele inițiale în calea adoptării inovării, în timp ce programele de transfer de tehnologie vor aborda în mod sistematic lacunele în materie de comercializare, oferind sprijin specific pentru brevete, licențe și incubarea startup-urilor.

Beneficiarii cheie includ instituții de cercetare, ÎMM-uri, startup-uri și companii bazate pe tehnologie care operează în sectoarele prioritare identificate în Moldova. Aceste entități vor beneficia de facilități de cercetare îmbunătățite, de legături mai puternice cu industria, de capacități de inovare îmbunătățite și de un acces mai bun la finanțare. Instituțiile guvernamentale vor beneficia de pe urma consolidării capacităților instituționale și a alinierii îmbunătățite la standardele europene. Partenerii internaționali și UE vor oferi expertiză tehnică critică, transfer de cunoștințe și sprijin financiar, asigurând respectarea obiectivelor de referință ale UE. Organizațiile societății civile vor juca un rol de sprijin, asigurând responsabilitatea și încurajând participarea pe scară largă a părților interesate la ecosistemul procesului de inovare.

2. DOMENIUL DE POLITICI 2: CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURA DIGITALĂ

Introducere

Reformarea sectoarelor transporturilor, amenajării teritoriului și conectivității digitale din Republica Moldova este esențială atât pentru integrarea în UE, cât și pentru favorizarea unei creșteri economice mai puternice, mai favorabile incluziunii și mai durabile. Pentru aderarea la UE, Republica Moldova trebuie să se alinieze la acquis-ul comunitar pentru a deveni un participant activ la inițiativele europene, cum ar fi rețeaua transeuropeană de transport și piața unică digitală.

Având în vedere că dezvoltarea economică a Republicii Moldova se bazează semnificativ pe accesul fizic și digital la piețele externe, datorită unor sisteme de transport mai eficiente se vor reduce costurile comerciale și se va îmbunătăți accesul la piețele UE, ceea ce va duce la majorarea volumului de schimburi comerciale. Conectivitatea digitală directă va stimula și mai mult comerțul electronic transfrontalier și serviciile digitale, permițând întreprinderilor să se integreze în lanțurile valorice europene și să profite de avantajele comparative considerabile pe care Republica Moldova le are în sectorul comerțului cu servicii. Mai mult, prin modernizarea conexiunilor sale de transport intern și extern și prin îmbunătățirea accesului digital și a rezilienței rețelelor, Republica Moldova va conecta zonele periferice îndepărtate și slab acoperite la centrele economice, reducând astfel inegalitățile regionale. În lipsa unor reforme majore, Republica Moldova riscă să adopte un model de dezvoltare suboptimal, să se izoleze economic și să rateze oportunitățile oferite de aderarea la Uniunea Europeană.

SUBDOMENIU 2.1: Conectivitatea transporturilor

Reforma 2.1.1-4: Consolidarea sistemului și a rețelei de transport, precum și a capacităților instituționale

Provocări

În prezent, infrastructura de transport din Republica Moldova nu corespunde standardelor și cerințelor funcționale ale Uniunii Europene, ceea ce constituie o provocare în procesul de modernizare și aliniere. În țară se înregistrează o agravare a ambuteiajelor, în mare parte din cauza lipsei infrastructurii sistemelor de transport inteligente (STI) atât la nivel național, cât și la nivel local, precum și a finanțării insuficiente pentru reînnoirea, modernizarea și întreținerea rețelei rutiere. Aproximativ 50% din rețeaua de drumuri se află într-o stare proastă sau foarte proastă, cu implicații grave asupra siguranței publice, confortului utilizatorilor și calității mediului. Legislația privind transportul rutier este parțial aliniată la acquis-ul UE corespunzător, fiind necesare eforturi și mai multe pentru o aliniere completă. Modificările aduse Codului transporturilor rutiere nr. 150/2014, aprobate la sfârșitul anului 2023, au marcat un progres semnificativ în alinierea la acquis-ul UE relevant în acest domeniu. Cu toate acestea, majoritatea actelor legislative aferente au fost transpuse doar parțial. De asemenea, în infrastructura rutieră a Republicii Moldova există probleme semnificative pentru gestionarea siguranței. Printre aceste probleme se regăsesc caracteristici rutiere necorespunzătoare din perspectiva siguranței, semnalizare deficitară prin indicatoare, sisteme de control al traficului învechite sau insuficiente, precum și absența auditurilor sistematice și a evaluărilor de risc în domeniul siguranței rutiere. Lipsa unei abordări unitare în gestionarea siguranței rutiere amplifică vulnerabilitatea participanților la trafic, contribuind la creșterea numărului de accidente și la deteriorarea standardelor de siguranță la nivelul întregii rețele rutiere. Remedierea acestor deficiențe în gestionarea siguranței rutiere este esențială nu doar pentru îmbunătățirea calității generale a infrastructurii, ci și pentru protejarea sănătății populației și reducerea costurilor economice asociate accidentelor rutiere. Republica Moldova se află încă la primele etape ale elaborării soluțiilor STI pentru infrastructura sa rutieră. Alinierea regulamentelor la acquis-ul relevant nu s-a realizat încă, fiind îngreunată de capacitatea instituțională limitată și de o piață internă subdezvoltată pentru soluțiile STI. De asemenea, nici cadrul instituțional corespunzător nu a fost încă stabilit.

Obiectiv

Prin această reformă se urmărește îmbunătățirea rețelei și serviciilor rutiere din Republica Moldova, prin consolidarea managementului și a cadrului legislativ din sector, investiții continue în infrastructură și echipamente moderne, precum și prin adoptarea celor mai înalte standarde de siguranță rutieră.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În baza programului de siguranță rutieră, numărul accidentelor rutiere soldate cu decese și traumatisme grave este redus cu 20% față de 2024. Decembrie 2027*

- *Pentru un acces mai bun la piața rutieră, condițiile de muncă și accesul la profesie sunt îmbunătățite. Este desemnată sau instituită o autoritate competentă pentru autorizarea ocupației de operator de transport rutier, este introdus sistemul de certificare a managerilor de transport, iar sistemul de autorizare a operatorilor de transport internațional este pe deplin operațional. Este instituit registrul electronic al transporturilor rutiere. Registrul operatorilor de transport rutier urmează a fi ajustat pentru a respecta normele UE în domeniu. De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto va fi modificat, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR. Iunie 2027*

- *Republica Moldova prezintă spre validare Planul de implementare a tahografului inteligent la nivel național. Decembrie 2027.*

- *Sistemul de transport inteligent este implementat, punctul național de acces și entitatea națională sunt stabilite în cadrul rețelei STI și este adoptată armonizarea legislației cu standardele sistemului de transport inteligent. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

În domeniul politicilor din acest sector, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) este principala autoritate responsabilă de inițierea reformei. Reforma va începe cu adoptarea și implementarea Programului național de siguranță rutieră pentru perioada 2025-2030, care include desemnarea autorității responsabile pentru siguranța rutieră și îmbunătățirea siguranței infrastructurii rutiere. Rapoartele de audit privind siguranța rutieră vor fi reflectate în toate proiectele actuale de reabilitare, modernizare și construcție a drumurilor. De asemenea, rapoartele anuale privind inspecția siguranței drumurilor se vor publica pe site-ul MIDR.

În cadrul celei de-a doua etape, Republica Moldova va desemna și va indica cel puțin o autoritate competentă responsabilă de supravegherea și aprobarea activității operatorilor de transport rutier, în conformitate cu standardele UE stabilite. Vor fi create și implementate programe de formare și procese de certificare pentru managerii de transport care îndeplinesc cerințele UE. Va fi instituit un sistem de aprobare a operatorilor de transport internațional, care va include verificarea constituirii, a competențelor profesionale, a reputației și a stabilității financiare a acestora. De asemenea, Republica Moldova își va actualiza registrul electronic național al operatorilor în conformitate cu standardele UE, ceea ce va permite o mai bună supraveghere și un mai bun schimb de informații. De asemenea, Republica Moldova va adopta norme privind perioadele de odihnă obligatorie pentru șoferi, punând accentul în special pe cerințele de odihnă săptămânală, în vederea alinierii la standardele de siguranță ale UE.

La a treia etapă, MIDR va elabora și va supune validării planul național de implementare a politicii naționale privind tahograful inteligent. Etapa finală a acestei reforme constă în definirea unei viziuni clare și a unor obiective strategice pentru dezvoltarea sistemelor de transport inteligente (STI) în Republica Moldova prin formularea unei strategii STI detaliate, care va servi drept plan detaliat pentru dezvoltarea și implementarea STI în țară.

Principalii beneficiari ai acestei reforme vor fi cetățenii Republicii Moldova, care vor avea acces la un sistem de transport mai sigur, inteligent și durabil, ce va sprijini sustenabilitatea mediului prin optimizarea fluxului de trafic și reducerea emisiilor. Operatorii de transport vor beneficia, de asemenea, de un acces sporit la piața transporturilor rutiere și de condiții de muncă mai bune, în timp ce întreprinderile vor beneficia de o conectivitate mai bună cu UE, ce va facilita comerțul și alte activități economice.

Reforma 2.2.5-6: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin reabilitare și modernizare a rețelei feroviare

Provocări

Codul Transportului Feroviar al Republicii Moldova nr. 19/2022, în vigoare de la 18 februarie 2024, este parțial aliniat la acquis-ul UE. Acesta introduce dispoziții pentru înființarea unei entități independente de gestionare a infrastructurii și a unor întreprinderi separate pentru serviciile de transport de marfă și de călători, suplimentar la crearea unui organism independent de reglementare a pieței și a unei autorități de siguranță feroviară având scop asigurarea unui tratament transparent, echitabil și nediscriminatoriu pentru orice viitoare întreprinderi feroviare care doresc să presteze servicii în Moldova. În prezent, Guvernul continuă reorganizarea întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”, axată pe separarea funcțiilor de gestionare a infrastructurii și operaționale.

Sectorul feroviar din Moldova are un potențial considerabil de a oferi o soluție de transport competitivă, sustenabilă și favorabilă din punctul de vedere al mediului. Cu toate acestea, este necesar de abordat mai multe provocări tehnice. Absența unui cadru cuprinzător de finanțare pentru infrastructura feroviară constituie o problemă majoră, ceea ce limitează capacitatea sporirii calității serviciilor. Starea deteriorată a rețelei feroviare a dus la numeroase restricții de viteză, afectând negativ calitatea și gama serviciilor și cauzând multiple consecințe, inclusiv creșterea costurilor operaționale, tarife mai mari și reducerea vitezelor comerciale. Pentru sectorul transportului de călătorii acest lucru a făcut ca serviciile de transport feroviar să devină mai puțin atractive în comparație cu alternativele oferite de transport rutier.

Printre altele, sectorul feroviar se confruntă cu provocări semnificative din cauza îmbătrânirii și reducerii rapide a disponibilității materialului rulant, pe fundalul constrângerilor financiare care împiedică investițiile în noi flote. Un alt obstacol în calea transportului feroviar eficient este variația ecartamentului feroviar între Moldova și UE, care creează operațiuni de transbordare complexe și costisitoare la frontiere, obstrucționând interoperabilitatea deplină între cele două

rețele. Având în vedere poziția strategică a Republicii Moldova ca țară de tranzit și potențialul său de a adera la UE, alinierea ecartamentului său feroviar la standardul European este crucială pentru a elimina necesitatea transbordării sau a schimbărilor de osii la granița cu România. Această aliniere ar spori conectivitatea și ar facilita fluiditatea operațiunilor feroviare transfrontaliere, contribuind la integrarea Republicii Moldova în rețeaua mai largă a sistemului European de transport.

Obiectiv

Scopul acestei reforme este de a spori atractivitatea economică a sectorului feroviar, de a promova concurența, de a îmbunătăți eficiența operațiunilor feroviare și de a reorganiza Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova" (CFM). Aceste sunt condiții prealabile esențiale pentru menținerea și consolidarea rolului Republicii Moldova în transportul regional și internațional, precum și pentru promovarea sustenabilității pe termen lung a serviciilor de transport feroviar.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova" este reorganizată în două societăți pe acțiuni, Societatea pe Acțiuni „CFM Infra" și Societatea pe Acțiuni „Pasageri și Marfă" cu organigrame adoptate, separare financiar-contabilă finalizată și planuri de dezvoltare a strategiei de afaceri adoptate. Decembrie 2026*

- *Sunt puse în aplicare dispoziții esențiale ale noului Cod feroviar, inclusiv atribuirea contractelor de servicii publice și a contractelor multianuale de infrastructură, în conformitate cu cerințele prevăzute de acquis-ul UE. Aceasta include: (i) instituirea unei autorități naționale operative de siguranță feroviară, (ii) înființarea unui organism național operativ de investigare obligat să investigheze accidentele grave, (iii) înființarea unui organism funcțional de autorizare (acordarea de autorizații pentru exploatarea serviciilor de transport feroviar), (iv) introducerea unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice ale UE în vederea asigurării interoperabilității. Mai mult, pentru a încheia un contract de prestări servicii publice, autoritatea competentă stabilește cerințele și parametrii compensației concomitent cu asigurarea unui mecanism de evitare a supracompensării. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Principalii beneficiari ai acestei reforme vor fi atât persoanele fizice, cât și cele juridice, deoarece aceasta sporește capacitatea de transport feroviar, reduce timpul de călătorie și aliniază infrastructura feroviară a Republicii Moldova la standardele și reglementările europene. Prin îmbunătățirea eficienței și a calității serviciilor feroviare, reforma va oferi opțiuni de transport mai fiabile și mai competitive, contribuind la o mai bună experiență generală de călătorie pentru pasageri și la o rețea logistică mai eficientă pentru întreprinderi. Mai mult ca atât, alinierea la standardele UE va fluidiza legăturile transfrontaliere, va stimula creșterea economică și va atrage investiții, în beneficiul lărgirii spectrului economic a Moldovei.

MIDR va juca un rol-cheie în lansarea reformei, care va începe cu reorganizarea întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova" (CFM) în două societăți distincte: Societatea pe Acțiuni „CFM Infra", responsabilă cu gestionarea infrastructurii, și Societatea pe Acțiuni „CFM Pasageri și Marfă", responsabilă de transport de pasageri și mărfuri. Acest proces va include aprobarea structurilor organizaționale și a planurilor de personal de către Consiliul de administrație, suplimentar la deciziile de asigurare a separării financiare și contabile interne. Separarea angajaților în domenii distincte - cum ar fi infrastructura, pasagerii și transportul de marfă - va fi, de asemenea, realizată, în vederea aprobării planurilor de afaceri și a strategiilor de dezvoltare pentru fiecare entitate.

În ceea ce privește noul Cod feroviar, accentul va fi pus pe asigurarea unei autorități naționale operaționale de siguranță feroviară care să supravegheze sistemul de management al siguranței feroviare, a unui organism național operațional de anchetă mandatat să investigheze accidentele grave, a unui organism funcțional de acordare a licențelor pentru exploatarea serviciilor feroviare și a unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice ale UE în vederea asigurării interoperabilității. Pentru a stabili un contract public (multianual) de servicii, autoritatea competentă va stabili cerințele respective (perimetru, frecvențe, cerințe de calitate) și parametrii de compensare. În plus, va fi creat un mecanism pentru evitarea supracompensării.

Acești pași comprehensivi vor spori competitivitatea, eficiența și durabilitatea sectorului feroviar din Moldova, asigurând alinierea acestuia la standardele UE și integrarea în Rețeaua europeană mai largă de transport. Această transformare va

contribui la creșterea economică pe termen lung și va consolida rolul Republicii Moldova în activitățile de transport regional și internațional.

SUBDOMENIUL 2.2: Dezvoltarea spațială

Reforma 2.2.7: Dezvoltarea spațială

Provocări

Un cadru juridic și instituțional fragmentat reprezintă una dintre principalele provocări pentru o planificare mai eficientă și o dezvoltare spațială echilibrată. Legislația națională și de urbanism a Republicii Moldova rămâne incoerentă, depășită și adesea incompatibilă cu directivele și cele mai bune practici europene. Lipsește armonizarea între diferitele legi care reglementează utilizarea terenurilor, planificarea spațială, protecția mediului și dezvoltarea infrastructurii. Suprapunerea responsabilităților între autoritățile naționale, raionale/municipale și locale creează dificultăți de coordonare și ineficiențe în procesele de planificare.

Capacitatea administrativă limitată reprezintă, de asemenea, o preocupare semnificativă. De mai multe ori, autoritățile publice locale, în special în zonele rurale și orașele mai mici, nu dispun de expertiza tehnică, resursele umane și mijloacele financiare pentru a elabora și implementa planuri urbane și spațiale în conformitate cu cerințele UE. Multe comunități din Moldova operează cu planuri de dezvoltare învechite care nu reflectă realitățile demografice, economice sau de mediu actuale. Absența unor planuri urbane generale cuprinzătoare și a unor planuri de zonare împiedică utilizarea durabilă a terenurilor, promovarea investițiilor și dezvoltarea infrastructurii. Mai mult ca atât, aplicarea reglementărilor existente de planificare urbană este incoerentă, ceea ce contribuie la extinderea urbană nereglementată, la construcția informală și la utilizarea ineficientă a terenurilor. În plus, corupția și lipsa de transparență în acordarea autorizațiilor de planificare subminează și mai mult conformitatea și încrederea publicului în procesul de planificare.

Obiective

Scopul principal al acestei reforme este modernizarea și armonizarea cadrului național și urbanistic al Republicii Moldova cu standardele UE pentru a promova dezvoltarea teritorială durabilă, incluzivă și rezistentă la schimbările climatice, pentru a îmbunătăți disponibilitatea investițiilor și pentru a promova o creștere mai echilibrată a dezvoltării regionale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea și implementarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include și planificarea investițiilor. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Reforma va fi lansată prin consolidarea cadrului de reglementare pentru dezvoltarea spațială durabilă. Guvernul Republicii Moldova va consolida cadrul național de amenajare a teritoriului și dezvoltare urbană prin modificări legislative cuprinzătoare și Hotărâri de Guvern care se aliniază standardelor și bunelor practici ale UE. Sub conducerea MIDR, aceste reforme vor stabili standarde clare și aplicabile pentru dezvoltarea spațială durabilă atât la nivel național, cât și la nivel local. Procesul va cuprinde consultarea părților interesate cu autoritățile locale, agențiile de Dezvoltare Regională, planificatorii urbani și societatea civilă pentru a se asigura că cadrul propus este incluziv și practic. Introduse prin modificările legislative vor fi mecanisme de control al calității și sisteme de monitorizare pentru a asigura conformitatea, pentru a îmbunătăți calitatea planificării și pentru a promova o dezvoltare teritorială echilibrată, în conformitate cu agendele și standardele relevante ale UE.

În plus, Moldova va instituționaliza Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD) prin adoptarea unei metodologii naționale aliniate la principiile PMUD ale UE. MIDR va elabora și va promova un cadru standardizat pentru ca municipalitățile să pună în aplicare PMUD ca parte a strategiilor lor de dezvoltare urbană. Reglementările adoptate de Guvern vor defini standardele de calitate, indicatorii de monitorizare și cerințele de raportare, asigurând integrarea PMUD

în inițiativele mai largi de planificare spațială. Vor fi instituite programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și mecanisme de finanțare pentru a sprijini autoritățile locale în elaborarea și punerea în aplicare a planurilor de mobilitate care promovează neutralitatea climatică, sistemele de transport favorabile incluziunii și reducerea congestiei.

Beneficiarii principali ai acestor reforme sunt autoritățile publice locale, care vor beneficia de instrumente, metodologii și claritate juridică îmbunătățite pentru a ghida inițiativele de planificare urbană și mobilitate. Cetățenii și comunitățile vor beneficia de o dezvoltare urbană mai incluzivă, mai durabilă și mai eficientă, de sisteme de transport îmbunătățite și de o calitate sporită a vieții. Sectorul privat va beneficia de un mediu de reglementare mai transparent și mai previzibil, ceea ce va servi la încurajează investițiilor în infrastructură și locuințe durabile. Organizațiile societății civile vor avea oportunități sporite de a participa la procesele de planificare, contribuind la o dezvoltare urbană mai receptivă și mai echitabilă.

SUBDOMENIUL 2.3: Sectorul Digital

Reforma 2.3.8-11: Îmbunătățirea conectivității prin intermediul comunicațiilor electronice și al infrastructurii digitale

Provocări

Sectorul comunicațiilor electronice din Moldova se confruntă cu provocări care limitează implementarea accesului la Internet de mare viteză în bandă largă. Cadrul juridic nu este pe deplin aliniat la Codul UE al comunicațiilor electronice sau la Regulamentul UE privind roamingul, ceea ce duce la apariția lacunelor de reglementare împiedicând concurența, protecția consumatorilor și extinderea rețelei. Legislația secundară nu dispune de norme coerente de punere în aplicare. Partajarea rețelei cu operatorul actual rămâne minimă (0,95% din infrastructură), ceea ce crește costurile de implementare și descurajează noii intrați. Absența unui sistem cuprinzător de Cartografiere în Bandă Largă restricționează în continuare monitorizarea eficientă, strategiile de investiții și direcționarea subvențiilor publice.

Moldova nu a adoptat încă un cadru holistic de securitate cibernetică, lăsându-l vulnerabil la riscurile lanțului de aprovizionare, atacurile cibernetice și amenințările la adresa infrastructurii critice. Lipsa unei analize aprofundate a riscurilor și a impactului împiedică dezvoltarea contramăsurilor. Implementarea standardelor de securitate cibernetică va necesita investiții semnificative în infrastructură, formarea forței de muncă și aplicarea reglementărilor, cu rezistență potențială din partea operatorilor de pe piață din cauza costurilor de conformitate. Totodată țara nu are un portofel digital național aliniat la standardele UE privind identitatea digitală (EUDI), ceea ce limitează oferta serviciilor de identitate digitală securizată. Fără recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice cu UE și alinierea la Regulamentul eIDAS II, tranzacțiile digitale transfrontaliere și serviciile de guvernare electronică sunt împiedicate. Agenția pentru Securitate Cibernetică din Moldova nu dispune de personal suficient, resurse IT și autoritate juridică, ceea ce îi reduce capacitatea de a aplica reglementările, de a desfășura controale și de a coordona eforturile de securitate cibernetică.

Obiectiv

Reforma propusă vizează îmbunătățirea conectivității digitale, a securității cibernetice și a serviciilor publice digitale din Moldova prin alinierea la standardele și cadrele UE, îmbunătățirea partajării infrastructurii și a rezilienței rețelelor, implementarea rețelelor 5G sigure, implementarea unui sistem național de identitate digitală de încredere și consolidarea capacităților naționale de securitate cibernetică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Viteza și partajarea infrastructurii conectivității digitale sunt îmbunătățite prin punerea în aplicare a Codului UE al comunicațiilor electronice. Stabilitatea conexiunii la internet este de 2 ms, procentul de infrastructură (adică poli utilizați de alți operatori) care este partajată este de cel puțin 3%. Iunie 2026*

- *Reziliența rețelelor din Moldova este îmbunătățită prin alinierea deplină la setul de instrumente 5G, care include: adoptarea cadrului normativ adecvat pentru implementarea setului de instrumente 5G; evaluarea activelor și furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; adoptarea restricțiilor - excluderea furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor la nivelul UE pentru rețelele 5G în conformitate cu setul de instrumente al UE privind securitatea cibernetică 5G. Decembrie 2027*

- *Serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică (aplicația EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la standardele UE privind identitate digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul serviciului EvoSign. Decembrie 2026*

- *În scopul implementării noului Program național de acțiuni în domeniul securității cibernetice pentru perioada 2025-2030, Republica Moldova asigură funcționarea deplină a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică și înființează Echipa de răspuns la incidentele legate de securitatea calculatoarelor (CERT). Agenția este asigurată cu competențe, spații, resurse umane și IT relevante, iar competențele dintre diferitele instituții moldovenești de securitate cibernetică sunt clar delimitate. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Reforma va stabili un cadru de reglementare modern pentru a facilita implementarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice de mare viteză și accesibile în Moldova, aliniate pe deplin la Codul UE al Comunicațiilor Electronice și la Regulamentul UE privind roamingul. Legislația secundară va asigura aplicarea consecventă a acquis-ului UE, inclusiv Regulamentul privind serviciile de roaming, regulamentul de punere în aplicare, actul delegat privind tarifele de terminare a apelurilor și regulamentul BEREC. Operatorul actual va pune în aplicare acorduri de partajare a rețelei, reducând astfel costurile de implementare în conformitate cu legea UE privind infrastructura gigabiților. Va fi dezvoltat un sistem de cartografiere în bandă largă pentru a permite monitorizarea precisă a acoperirii internetului, a calității serviciilor și a disponibilității infrastructurii, sprijinind astfel strategiile de investiții bine orientate. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, împreună cu Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații, vor supraveghea implementarea și aplicarea reglementărilor respective.

Cadrul juridic al Republicii Moldova se va alinia, de asemenea, la setul de instrumente de securitate cibernetică 5G al UE. O evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor furnizorilor de rețele 5G va fi efectuată în consultare cu UE, identificând furnizorii cu risc ridicat și aplicând restricțiile necesare pentru activele critice, în conformitate cu orientările UE privind evaluarea coordonată a riscurilor. Aceste măsuri vor spori securitatea și reziliența rețelelor 5G din Moldova și vor asigura o implementare sigură a tehnologiilor avansate.

În paralel, Moldova va asigura recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice cu UE prin implementarea cerințelor tehnice și adoptarea unei legi pe deplin conforme cu Cadrul de identitate al UE (eIDAS II). Acest lucru va permite lansarea portofelului digital Moldovenesc (aplicația EVO), dezvoltat conform standardelor UE și care integrează cel puțin 20 de servicii publice digitale, stimulând interacțiunile digitale sigure și tranzacțiile transfrontaliere.

În cele din urmă, Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică va deveni pe deplin operațională, cu cel puțin 30 de angajați recrutați și instruiți. CERT (Echipa națională de răspuns la incidentele legate de securitatea calculatoarelor) va fi înființată pentru a oferi monitorizare în timp real și răspunsuri coordonate la incidentele de securitate cibernetică. Agenția va fi împuternicită legal să efectueze controale și să opereze din birouri complet echipate. Responsabilitățile instituționale pentru securitatea cibernetică vor fi clarificate și aliniate la practicile UE, consolidând astfel guvernanța cibernetică a Republicii Moldova. Printre principalele părți interesate se numără MEDD, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații, Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică și instituțiile UE. Beneficiarii sunt cetățenii Republicii Moldova, întreprinderile, instituțiile publice și operatorii de infrastructură critică, care vor obține o conectivitate îmbunătățită, o securitate cibernetică sporită și o mai mare încredere în serviciile digitale.

3. DOMENIUL DE POLITICI 3: GUVERNANȚA ECONOMICĂ

Introducere

Republica Moldova se află într-un moment critic în dezvoltarea sa economică, confruntându-se cu provocări presante în ceea ce privește managementul finanțelor publice, sustenabilitatea datoriei, eficiența investițiilor publice și guvernanța fiscală. În timp ce țara a făcut progrese în alinierea cadrelor sale juridice și instituționale cu cele mai bune practici internaționale, ineficiențele sistemice continuă să împiedice stabilitatea economică și creșterea economică. Crizele recente, inclusiv tensiunile geopolitice, presiunile inflaționiste și dezechilibrele bugetare, au exacerbat și mai mult deficiențele structurale existente, subliniind necesitatea urgentă de reforme cuprinzătoare pentru consolidarea guvernanței economice.

Una dintre prioritățile cheie este consolidarea gestionării finanțelor publice pentru a asigura alocarea și executarea eficientă a resurselor bugetare. În ciuda îmbunătățirii transparenței bugetare și a programării bazate pe performanță, cheltuielile excesive, transferurile bugetare netransparente și controalele slabe ale cheltuielilor limitează eficacitatea politicilor fiscale. Creșterea datoriei publice centrale, în special dependența de împrumuturile interne pe termen scurt, prezintă riscuri suplimentare pentru stabilitatea macroeconomică. Abordarea acestor provocări necesită instituționalizarea analizelor cheltuielilor, îmbunătățirea strategiilor de gestionare a datoriilor și consolidarea disciplinei fiscale pentru a optimiza utilizarea resurselor publice.

Un alt domeniu critic pentru reformă este gestionarea investițiilor publice, unde ineficiențele în execuția proiectelor, studiile de fezabilitate de calitate scăzută și capacitatea instituțională slabă au împiedicat dezvoltarea infrastructurii. Consolidarea planificării investițiilor de capital, alinierea proceselor de bugetare la standardele internaționale și asigurarea unei execuții transparente a proiectelor vor fi esențiale în promovarea creșterii economice durabile.

Administrarea fiscală și gestionarea riscurilor de conformitate necesită, de asemenea, o atenție urgentă. În timp ce Moldova a introdus măsuri de modernizare a sistemului său fiscal, persistă provocări în ceea ce privește asigurarea conformității contribuabililor, reducerea sarcinilor administrative și integrarea soluțiilor digitale. Recomandările Comisiei Europene, inclusiv necesitatea unei strategii IT cuprinzătoare în domeniul fiscal, evidențiază necesitatea alinierii politicilor fiscale ale Republicii Moldova la standardele UE pentru a spori colectarea veniturilor și competitivitatea economică.

În plus, sistemul de achiziții publice din Moldova rămâne fragmentat, lipsit de coordonare centrală și eficiență uniformă. Absența unei autorități centralizate de achiziții pentru sectoare-cheie, cum ar fi infrastructura și energia, a dus la ineficiențe, disparități de costuri și concurență limitată. Consolidarea procedurilor de achiziții prin digitalizare, profesionalizare și reforme în materie de transparență va fi esențială pentru promovarea responsabilității și a raportului calitate-preț.

Aceste provocări în materie de guvernanță economică sunt agravate de ineficiențele întreprinderilor de stat (ÎS), care necesită restructurări, privatizări sau lichidări urgente pentru a îmbunătăți managementul corporativ și competitivitatea. În plus, reforma administrației publice este necesară pentru a spori capacitatea instituțională, pentru a eficientiza procesele birocratice și pentru a stabili un sistem meritocratic de servicii publice.

Recunoscând aceste provocări presante, Moldova s-a angajat într-o agendă ambițioasă de reforme pentru consolidarea guvernanței economice, îmbunătățirea sustenabilității fiscale și alinierea la obiectivele de integrare europeană. Aceste reforme vizează modernizarea gestionării finanțelor publice, sporirea eficienței investițiilor, consolidarea respectării obligațiilor fiscale și construirea unui sistem economic rezilient și transparent. Implementarea cu succes a acestor măsuri va fi crucială pentru stabilitatea economică pe termen lung a Republicii Moldova, creșterea încrederii investitorilor și progresele înregistrate în procesul de integrare în UE.

SUBDOMENIUL 3.1: Managementul finanțelor publice

Reforma 3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor

Provocări

Cadrul juridic pentru planificarea bugetară se bazează pe bunele practici internaționale. Procesul bugetar depinde de programele bazate pe performanță. Documentația bugetară anuală este amplă și publicată în mod vizibil pe site-urile web guvernamentale; clasificarea bugetară este conformă cu standardele internaționale, iar riscurile bugetare sunt analizate cu strictețe.

Sporirea eficienței alocărilor bugetare rămâne o provocare pe termen mediu. Crizele din ultimii ani au afectat negativ bugetul public național și au creat noi provocări pentru guvern în identificarea metodelor de satisfacere a necesităților publice și de abordare a deficitului bugetar. În același timp, cheltuielile bugetare sunt mai mari decât cele ale țărilor cu un nivel similar de dezvoltare, ceea ce sugerează potențialul de eficientizare în conformitate cu principiul performanței prevăzut la articolul 11 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, care prevede că resursele bugetare se alocă și se utilizează în mod econom, eficient și eficace, în concordanță cu principiile bunei guvernări.

Procesul actual de planificare bugetară presupune reflectarea transferurilor către alte bugete în cadrul „Acțiunilor generale”. Prin urmare, din cauza ponderii semnificative a acestor transferuri în cheltuielile bugetului de stat, mai mult de jumătate din cheltuielile bugetului de stat sunt înregistrate la „Acțiuni generale”.

O altă provocare care limitează transparența este neraportarea resurselor proprii ale entităților autonome în documentele bugetare.

Obiectiv

Obiectivele pe termen mediu și lung pentru consolidarea procesului bugetar, a controlului și a execuției cheltuielilor sunt prezentate în Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030.

Pentru a asigura măsuri de economisire bine direcționate și durabile, precum și cheltuieli de calitate superioară, este esențial să se continue și să se instituționalizeze procesul de analiză a cheltuielilor. Această măsură va garanta, în termen de șapte ani, efectuarea unei analize a cheltuielilor pentru fiecare sector gestionat de ministere. În plus, includerea instituțiilor autonome în raportul privind execuția bugetului și reducerea alocărilor pentru „Acțiuni generale” reprezintă, de asemenea, priorități pe termen mediu.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Elaborarea și implementarea unui cadru integrat de previziuni și elaborarea previziunilor privind piața forței de muncă și a dimensiunii externe (balanței de plăți). Decembrie 2026*
- *Sporirea transparenței planificării bugetare pe termen mediu, și consolidarea legăturii dintre cadrul bugetar pe termen mediu și bugetul anual prin modificarea Regulamentului MF privind procesul bugetar și punerea în aplicare a prevederilor relevante pentru Cadrul bugetar pe termen mediu 2028-2030. Regulamentul Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar este modificat pentru a eficientiza calendarul bugetar. Decembrie 2027*
- *Este introdusă obligația legală de raționalizare periodică a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia. Iunie 2026*
- *Sporirea transparenței bugetare prin includerea unităților extrabugetare în raportul de execuție a bugetului pentru 2024, și reducerea Acțiunilor generale din bugetul de stat începând cu 2026 la sub 32% din totalul cheltuielilor bugetare și prin obligarea tuturor unităților extrabugetare să raporteze cu privire la bugetele lor începând cu 2027. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Guvernul își va perfecționa previziunile macroeconomice și bugetare, inclusiv evaluările soldului bugetar structural, sustenabilitatea datoriei și tendințele pieței forței de muncă, încorporând, de asemenea, factori externi, cum ar fi balanța de plăți. Se va institui un mecanism de coordonare pentru eficientizarea acestor previziuni.

Pentru a îmbunătăți procesul bugetar, Ministerul Finanțelor va modifica reglementările pentru a prevedea o evaluare a impactului bugetar pentru cadrul pe termen mediu care cuprinde perioada 2028-2030. Această evaluare va prezenta detaliat elementele de cheltuieli și sursele de finanțare, clarificând diferențele referitoare la previziunile și plafoanele de venituri și cheltuieli față de anul precedent.

Modificările Legii finanțelor publice vor permite Guvernului, Ministerului Finanțelor și autorităților centrale să efectueze analize ale cheltuielilor, care vor fi gestionate sistematic la fiecare șapte ani. Prevederile cheie includ publicarea analizelor, încorporarea recomandărilor și stabilirea termenelor și responsabilităților pentru implementare.

Pentru reducerea „Acțiunilor generale” în bugetul de stat, transferurile către Bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală vor fi gestionate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și, respectiv, Ministerul Sănătății. În cadrul evaluărilor viitoare se va examina posibilitatea clasificării transferurilor către autoritățile locale în funcție de scopul acestora. Raportul privind bugetul pentru 2024 va cuprinde, de asemenea, entitățile autonome, iar începând cu 2027, toate entitățile extrabugetare vor fi obligate să prezinte rapoarte cu privire la bugetele lor.

Reforma: 3.2.5. Managementul datoriilor

Provocări

La 31 decembrie 2024, structura portofoliului datoriei publice interne în Republica Moldova relevă faptul că valorile mobiliare de stat cu maturitatea de până la un an reprezintă o pondere substanțială de 94,7% în totalul datoriei publice interne, iar obligațiunile de stat reprezintă diferența de 5,3%. În 2024, volumul valorilor mobiliare de stat emise pe termen scurt a ajuns la 35,2 miliarde de lei, în contrast puternic cu volumul modest al obligațiunilor de stat emise, 0,6 miliarde de lei.

Pentru a satisface necesitatea de prelungire a maturității și de diversificare a canalelor de vânzare a valorilor mobiliare de stat, Ministerul Finanțelor a lansat o platformă electronică intitulată „Programul de vânzare directă a valorilor mobiliare de stat către persoane fizice". Această inițiativă a obținut un răspuns impresionant, cererea depășind oferta de 3,8 ori, ceea ce demonstrează un interes puternic din partea investitorilor.

Cu toate acestea, piața internă este afectată în prezent de o concurență insuficientă, ceea ce împiedică dezvoltarea eficientă a acesteia. Ca răspuns la aceste provocări, Ministerul Finanțelor a modificat Hotărârea Guvernului nr. 1136/2007 cu privire la unele măsuri de executare a Legii nr. 419/2006 cu privire la datoria sectorului public și aspectele conexe în 2023. Aceste modificări vizează îmbunătățirea procedurilor de contractare a datoriei publice externe. În special, emiterea de euroobligațiuni va fi acum reglementată printr-un ordin al Ministrului Finanțelor. În urma aprobării acestui ordin, Ministerul Finanțelor va fi responsabil pentru selectarea companiilor specializate, inclusiv a instituțiilor financiare care vor acționa în calitate de administratori principali și consilieri juridici pentru emiterea euroobligațiunilor.

De asemenea, este important de menționat că Programul „Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2025-2027)" (MDSTM) nu prevede în prezent nicio emisiune de euroobligațiuni pe termen mediu, reflectând un nivel ridicat al datoriei externe și o abordare prudentă a instrumentelor de datorie externă.

Obiectiv

Pentru a spori concurența între dealerii primari și, astfel, a consolida sistemul dealerilor primari, va fi operată o modificare a Regulamentului nr. 170/2018. Asigurarea transparenței și competitivității pe piața internă a Republicii Moldova este esențială pentru consolidarea încrederii investitorilor și promovarea unui ecosistem financiar sănătos.

În plus, este necesar să se elaboreze un regulament cuprinzător privind emiterea euroobligațiunilor. Acest regulament va facilita accesul la piețele internaționale ale datoriei și va fi conceput pentru a respecta standardele aplicabile, asigurând conformitatea și consolidând încrederea pieței. Regulamentul va fi aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor și publicat ulterior în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, marcând un pas semnificativ spre îmbunătățirea managementului fiscal al țării și lărgirea oportunităților de finanțare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Aprofundarea și diversificarea pieței interne a datoriei publice a Republicii Moldova este avansată. Decembrie 2025:*
    - Perfecționarea cadrului de reglementare în vederea consolidării sistemului de dealeri primari;
    - Adoptarea cadrului de reglementare pentru emiterea instrumentelor de datorie pe piețele internaționale.

Descrierea implementării

Modificarea Regulamentului BNM nr. 170/2018 va favoriza dezvoltarea sistemului de dealeri primari. În plus, noua legislație secundară va stabili proceduri clare pentru selectarea intermediarilor financiari și juridici. Ministerul Finanțelor va introduce noi criterii pentru dealerii primari și va efectua evaluări trimestriale și anuale. Aceste evaluări vor culmina într-un clasament public al performanțelor, sporind astfel transparența și responsabilitatea pe piață. După aprobare, regulamentul va prezenta, de asemenea, procedurile de emitere a euroobligațiunilor, extinzând astfel opțiunile de finanțare. Principalele părți interesate vor include, dealerii primari și bugetul de stat.

Reforma 3.3.6-7: Sistemul de management al investițiilor publice este transparent și bine-reglementat, cu procese de evaluare, bugetare și de execuție aliniate la bunele practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor capitale

Provocări

Eficacitatea implementării proiectelor în cadrul autorităților administrației publice centrale (AAPC) a fost afectată de mai multe provocări semnificative. Una dintre problemele principale este capacitatea redusă a acestor autorități, care afectează capacitatea lor de a gestiona și de a executa proiecte în mod eficient. În plus, există adesea o lipsă de subdiviziuni specializate sau de unități de personal dedicate în cadrul AAPC care posedă competențele necesare pentru planificarea eficientă a cheltuielilor bugetare pentru investiții capitale. O altă preocupare importantă este calitatea scăzută a studiilor de fezabilitate elaborate. Aceste studii servesc drept instrumente vitale pentru evaluarea viabilității și a impactului potențial al proiectelor propuse, iar atunci când acestea nu sunt exhaustive și precise, se compromite succesul investițiilor viitoare. Abordarea acestor provocări este esențială pentru consolidarea capacităților AAPC și pentru asigurarea unei planificări și implementări eficiente a investițiilor capitale publice.

Obiectiv

Sistemul de gestionare a cheltuielilor bugetare pentru investițiile capitale publice este conceput pentru a asigura transparența și respectarea reglementărilor stabilite. Acesta include procese de evaluare, iar execuția bugetelor se realizează în conformitate cu instrucțiunile prevăzute în HG nr. 684/2022. Obiectivul este de a spori eficiența execuției cheltuielilor pentru investițiile capitale publice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Managementul investițiilor publice este prin instituirea unui punct focal desemnat pentru Managementul Investițiilor Publice (MIP) în fiecare minister, prin crearea unor unități de planificare a investițiilor publice în cel puțin 5 ministere, prin simplificarea procedurilor MIP și prin digitalizarea monitorizării proiectelor de investiții capitale. Decembrie 2025*
- *Portofoliul unic de proiecte naționale este implementat integral pentru toate fondurile, cu cerințe coerente și aliniate la nivel intern. Iunie 2026:*
    - Numai propunerile de proiecte evaluate în conformitate cu regulile generale pentru MIP stabilite în Regulamentul 684 și considerate eligibile sunt incluse în CBTM și examinate pentru finanțare din bugetul anual;
    - Pentru Fondurile Speciale, toate propunerile de proiecte de investiții capitale publice cu valoarea peste pragul minim stabilit în Regulamentul 684 sunt transmise prin sistemul informatic de evaluare a proiectelor și evaluate în conformitate cu regulile generale privind elaborarea și evaluarea proiectelor de investiții capitale.

Descrierea implementării

Implementarea acțiunilor viitoare se va axa pe consolidarea managementului investițiilor publice prin consolidarea capacităților instituționale, armonizarea cadrului de reglementare și îmbunătățirea supravegherii proiectelor. În toate ministerele vor fi înființate subdiviziuni de planificare a investițiilor publice, care vor oferi personalului metodologiile necesare pentru coordonarea eficientă a managementului investițiilor. În plus, vor fi create subdiviziuni specializate de management al investițiilor publice (MIP) în cel puțin 5 ministere pentru a spori coordonarea și eficiența.

Pentru simplificarea procedurilor se vor alinia prevederile Hotărârilor Guvernului nr. 1070/2023 și nr. 684/2022, asigurând consecvența în procesul de investiții publice. Numai proiectele evaluate integral vor fi incluse în cadrul de planificare bugetară anuală și multianuală, ceea ce va consolida responsabilitatea și alocarea strategică a resurselor.

Proiectele mari de investiții de capital vor fi definite în legislație pe baza bunelor practici internaționale, asigurându-se transparența și guvernarea eficientă. Legislația primară și secundară care reglementează fondurile speciale va fi modificată astfel încât proiectele mari să respecte procedurile generale de investiții și să fie integrate în portofoliul unic de proiecte. Proiectele de investiții finanțate din Fondul Rutier, Fondul de Dezvoltare Regională și Fondul de Mediu vor fi, de asemenea, incluse în acest portofoliu unic.

Pentru a îmbunătăți evaluarea proiectelor, se va actualiza circulara bugetului și se vor consolida capacitățile ministerelor. Pentru a îmbunătăți execuția, anumite proiecte de investiții capitale publice vor fi implementate de Instituția Publică Oficiul Național pentru Dezvoltarea Infrastructurii „Moldova – Proiect”. În plus, pentru o mai bună supraveghere, proiectele finanțate din surse externe vor fi împărțite în proiecte sau subproiecte separate de investiții capitale publice.

În cele din urmă, va fi examinată posibilitatea modificării Legii nr. 181/2014 pentru a permite redistribuirea alocărilor pentru investiții capitale între proiecte din anexa la legea bugetului anual. Autoritățile publice centrale vor fi beneficiarii primari și principalele părți interesate în aceste reforme, asigurând implementarea și supravegherea eficientă a acestora.

Reforma 3.4.8-10: Un sistem de achiziții publice transparent și eficient, care asigură un bun raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.

Provocări

Achizițiile publice sunt esențiale pentru guvernare, având impact asupra dezvoltării economice și sociale. Un sistem eficient contribuie la realizarea obiectivelor naționale, cum ar fi modernizarea infrastructurii, eficiența energetică, crearea locurilor de muncă, dezvoltarea afacerilor și serviciile de calitate.

Moldova a înregistrat progrese în alinierea legislației sale privind achizițiile publice la standardele europene, concentrându-se pe transparență și modernizare. În 2023, Guvernul a aprobat Programul național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice (2023-2026) pentru a spori eficiența și a asigura un bun raport calitate-preț. Planul de acțiuni prevede alinierea la normele UE, reformarea sistemului electronic de achiziții publice și integrarea aspectelor sociale și de mediu, precum și profesionalizarea personalului din domeniul achizițiilor publice. Un sistem transparent de achiziții publice este esențial pentru buna guvernare și concurența loială, dar lipsește coordonarea centralizată, ceea ce afectează eficiența și transparența. Mii de autorități contractante gestionează un sistem descentralizat, fiecare formând grupuri de lucru pentru desfășurarea achizițiilor.

O problemă majoră este lipsa unei structuri centrale de achiziții pentru așa sectoare ca infrastructura, educația și energia. În timp ce sectorul sănătății beneficiază de un sistem centralizat, alte sectoare se confruntă cu procese fragmentate care deteriorează calitatea și capacitățile de negociere. Optimizarea costurilor reprezintă, de asemenea, o provocare; în lipsa unui mecanism național, autoritățile negociază independent, ceea ce duce la diferențe de costuri și la gestionarea ineficientă a fondurilor. Instituțiile nu beneficiază de economiile de scară și plătesc adesea prețuri diferite pentru bunuri identice, ceea ce generează inegalități și risipă.

Fragmentarea resurselor complică și mai mult achizițiile. Fiecare entitate gestionează procedurile în mod separat, ceea ce duce la proceduri administrative excesive și la o infrastructură suprasolicitată. Instituțiile cu capacități limitate se străduiesc să aplice legile în mod consecvent, ceea ce afectează eficiența. Certificarea specialiștilor în achiziții publice este esențială pentru succesul reformei. În prezent, Moldova nu dispune de un sistem de certificare, ceea ce afectează uniformitatea procesului de achiziții publice și determină diferențele de competențe între autorități.

Lipsa certificării determină formarea inconsecventă a specialiștilor în achiziții publice, care se bazează pe inițiative individuale fără o evaluare standardizată. Această lipsă a cadrului de reglementare afectează în mod semnificativ calitatea achizițiilor publice, deoarece persoanele care elaborează documentația de achiziție pot avea competențe diferite. În lipsa unor standarde minime, deciziile în materie de achiziții publice pot fi influențate de interpretări eronate ale legislației, ceea ce duce la întârzieri și nereguli în gestionarea fondurilor.

Reforma propusă include digitalizarea ciclului de achiziții publice. Sistemul MTender din Moldova are drept scop sporirea transparenței și eficienței prin proceduri electronice. De la lansarea sa în 2018, acesta a facilitat achizițiile electronice, asigurând accesul public la documente. MTender funcționează prin intermediul unei baze de date centrale și a unor platforme comerciale pentru publicarea documentelor, depunerea ofertelor și vizibilitatea procedurilor, promovând transparența prin informații disponibile publicului. Cu toate acestea, din cauza limitărilor tehnice, MTender nu cuprinde integral ciclul achizițiilor, neavând module-cheie precum planificarea anuală și gestionarea contractelor, ceea ce obligă autoritățile să caute soluții alternative care pot cauza întârzieri. În prezent, MTender susține doar atribuirea contractelor pe baza celui mai mic preț, neglijând alte criterii importante, cum ar fi calitatea și inovarea, ceea ce împiedică luarea unor decizii întemeiate privind achizițiile publice pe termen lung.

În plus, nu toate procedurile de achiziții publice autorizate și instrumentele de atribuire sunt accesibile prin MTender, ceea ce limitează flexibilitatea autorităților contractante. Datorită neintegrării sistemului, procesele sunt fragmentate, împiedicând utilizarea eficientă a resurselor. Modernizarea sistemului de achiziții publice electronice este esențială pentru a cuprinde toate etapele și a permite utilizarea mai multor criterii de atribuire, ceea ce va conduce la creșterea eficienței și la o mai bună aliniere la standardele europene de achiziții publice.

Obiectiv

Reforma are drept scop îmbunătățirea proceselor de achiziții publice prin centralizare, profesionalizare și digitalizare. Crearea unui sistem centralizat va permite agregarea cererii și utilizarea mai eficientă a resurselor, reducând astfel costurile și sporind competitivitatea. Profesionalizarea specialiștilor în domeniu prin introducerea unui sistem de certificare va asigura un nivel consecvent de competență și va contribui la aplicarea uniformă a legislației în toate etapele achizițiilor publice. În același timp, reingineria sistemului electronic de achiziții publice va promova transparența

procesului, asigurând accesul egal al tuturor participanților și reducând birocrația. Aceste măsuri au drept scop crearea unui sistem eficient și durabil de achiziții publice, care va contribui la creșterea economică a țării și va consolida încrederea cetățenilor în administrarea serviciilor publice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Crearea a cel puțin 3 instituții centralizate de achiziții publice, funcționale la nivel central și/sau local. Ponderea valorii totale a contractelor încheiate de instituțiile de achiziții publice centralizate va crește la 25% din totalul achizițiilor publice. Decembrie 2027*
- *Sporirea profesionalizării personalului din domeniul achizițiilor publice din cadrul autorităților contractante, inclusiv punerea în aplicare a unui sistem de certificare în conformitate cu cele mai bune practici ale UE. Certificarea în domeniul achizițiilor publice a cel puțin 200 de specialiști și realizarea a cel puțin 10 programe de formare. Iunie 2027*
- *Pilotarea noului sistem electronic de achiziții publice, cu accent pe modulele esențiale impuse de acquis-ul UE, cum ar fi licitația electronică (eTendering), atribuirea electronică (eAwarding), facturarea electronică (eInvoicing) și contestația electronică (eComplaint), inclusiv lansarea cataloagelor electronice de achiziții publice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va implementa un sistem centralizat de achiziții publice la toate nivelurile, bazat pe o analiză a categoriilor de achiziții și a impactului agregării cererii. Va fi definit modelul optim, apoi vor fi elaborate actele normative pentru organizarea autorităților centrale de achiziții publice pentru categoriile principale. Cel puțin 3 instituții centralizate vor fi funcționale, asigurând procese eficiente și transparente, consolidând guvernarea prin consolidarea puterii de cumpărare, reducerea costurilor și îmbunătățirea coordonării între autorități.

Moldova va elabora, de asemenea, un sistem național de certificare a specialiștilor în achiziții publice, aliniat la practicile UE. Acest sistem va asigura disponibilitatea unor specialiști calificați în cadrul autorităților contractante, cu autorizare oficială și programe de formare structurate pentru cel puțin 200 de funcționari publici. Modificările legislative vor prevedea crearea unui grup de lucru în domeniul achizițiilor publice, care va include specialiști certificați în procesul decizional. Cadrul va prevedea programe de formare generală și certificare aprofundată pentru specialiștii care gestionează proceduri complexe, asigurând standarde înalte de competență și responsabilitate.

Modernizarea achizițiilor publice va include un nou sistem electronic și cataloage electronice, începând cu un concept de reinginerie pentru integrarea națională și europeană. Vor fi definite procesele operaționale, va fi elaborată documentația de achiziție și vor fi lansate procedurile de achiziție pentru selectarea furnizorilor. După selectarea furnizorilor, sistemul va include module precum licitația electronică (e-Tendering), atribuirea electronică (e-Awarding), facturarea electronică (e-Invoicing) și contestația electronică (e-Complaint). Instruirea autorităților și a operatorilor economici va permite utilizarea eficientă a sistemului, cu o fază pilot înainte de implementarea integrală, ceea ce va spori transparența, eficiența și accesibilitatea achizițiilor publice.

Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Finanțelor (MF), care supraveghează implementarea și asigură alinierea la legislația națională și la cea a UE, precum și Agenția Achiziții Publice și Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor, care se ocupă de reglementarea și corectitudinea sistemului.

Reforma 3.5.11-13: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi

Provocări

Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova se confruntă cu mai multe provocări care îi afectează eficiența și eficacitatea. Una dintre problemele cheie este disponibilitatea limitată a resurselor umane și de timp necesare pentru digitalizarea completă a serviciilor. În plus, mulți contribuabili preferă în continuare interacțiunile tradiționale, în persoană, la ghișeele de deservire, în locul utilizării serviciilor electronice, ceea ce încetinește trecerea la un sistem de administrare fiscală mai modern și mai eficient.

O altă provocare majoră este lipsa unui sistem automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate și a unui depozit centralizat de date. În lipsa acestor instrumente esențiale, SFS se străduiește să identifice, să evalueze și să reducă în mod eficient riscurile de conformitate. În plus, metodele existente de analiză a riscurilor necesită actualizări pentru a fi aliniate

la cele mai bune practici. Sistemul de audit rămâne, de asemenea, neautomatizat și nu este integrat cu analizele riscurilor, ceea ce limitează eficiența acestuia în identificarea domeniilor cu risc sporit.

În același timp, SFS își evaluează în mod activ procesele de gestionare a riscurilor de conformitate pentru a identifica și implementa cele mai eficiente soluții utilizate în țările UE, fie prin achiziție, fie prin dezvoltare internă. Consolidarea gestionării riscurilor este esențială pentru identificarea domeniilor cu cele mai mari riscuri și potențiale pierderi de venituri. Această necesitate rezultă din recomandări precum evaluarea TADAT și rapoartele de asistență tehnică ale Fondului Monetar Internațional. În plus, Raportul privind extinderea UE în 2024 oferă recomandări din partea Comisiei Europene cu privire la impozitare, subliniind importanța consolidării capacității administrative și operaționale a administrației fiscale, a elaborării unei strategii informatice pentru a îmbunătăți gestionarea riscurilor și a asigurării unei conformități mai mari a contribuabililor.

Pentru a răspunde acestor provocări, Serviciul Fiscal de Stat planifică să implementeze mai multe acțiuni strategice. Acestea includ revizuirea programului de conformare, implementarea unor măsuri menite să influențeze comportamentul fiscal al contribuabililor mari. Aceste demersuri urmăresc modernizarea administrației fiscale, îmbunătățirea nivelului de conformare și creșterea numărului de controale fiscale planificate în baza analizelor de risc.

Obiectiv

Moldova va spori digitalizarea și interoperabilitatea sistemului său de administrare fiscală în vederea pregătirii pentru aderarea la UE prin alinierea la sistemele informatice ale UE legate de impozitare și prin valorificarea experienței altor state membre. Acest proces va fi susținut prin asistența tehnică de specialitate, inclusiv o misiune de experți TAIEX și colaborarea cu parteneri externi. În cadrul acestui efort de modernizare, în vederea orientării reformelor, va fi aprobat Programul de dezvoltare IT al Serviciului Fiscal de Stat pentru anii 2025-2027. Până în 2025, vor fi digitalizate cel puțin 2 servicii fiscale, urmate de încă 2 servicii în 2026, cu scopul final de a realiza digitalizarea serviciilor în proporție de 90%.

Pentru a îmbunătăți gestionarea riscurilor de conformitate, se va adopta o abordare echilibrată între conformarea voluntară și cea forțată. Aceasta va include utilizarea eficientă a măsurilor punitive, cum ar fi sancțiunile, acordând în același timp prioritate domeniilor de risc pe baza unei analize cuprinzătoare. Va fi implementat un sistem complet automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate, care va integra norme și mecanisme de evaluare a riscurilor. Soluția informatică pentru gestionarea riscurilor de conformitate va fi pe deplin funcțională, incluzând un modul analitic pentru a spori eficiența administrării fiscale.

În vederea consolidării eficacității aplicării legii și a auditului, Moldova va majora ponderea cazurilor de audit fiscal bazat pe riscuri la cel puțin 30% din totalul auditurilor efectuate în perioada iulie 2026 - iunie 2027. În plus, va fi implementat un sistem automatizat de gestionare a monitorizării pentru a îmbunătăți supravegherea. Va fi creat un depozit de date securizat, care va permite Serviciului Fiscal de Stat să coreleze, să extragă și să analizeze în mod eficient volume mari de date, sprijinind în continuare procesul decizional bazat pe dovezi și îmbunătățind respectarea obligațiilor fiscale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Mai multe servicii fiscale sunt puse la dispoziție electronic pentru întreprinderi și cetățeni, 18 din 19 (90%) servicii pentru contribuabili fiind digitalizate. Decembrie 2026*
- *Administrația fiscală este modernizată prin (i) consolidarea abordării bazate pe riscuri a gestionării riscurilor de conformitate prin revizuirea și implementarea noului program de conformare și (ii) un sistem automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate devine funcțional. Decembrie 2027*
- *Ponderea auditurilor fiscale bazate pe riscuri a crescut la 30% din totalul auditurilor din ultimele 12 luni; procesul de audit fiscal este digitalizat prin implementarea unui sistem automatizat de gestionare a cazurilor și prin crearea unui depozit de date. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va continua să promoveze transformarea digitală în domeniul administrației fiscale, punând accentul pe automatizarea și standardizarea proceselor. Eforturile vor fi îndreptate spre asigurarea unui acces sigur și eficient la date, acordând prioritate instruirii personalului și educării contribuabililor pentru a facilita o tranziție lină la serviciile digitale. Pentru a sprijini această tranziție, Serviciul Fiscal de Stat (SFS) va efectua testări aprofundate înainte de lansarea principalelor servicii digitale. Aceste eforturi vor fi aliniate la cerințele de aderare la UE, sporind interoperabilitatea cu sistemele informatice ale UE și pregătind infrastructura fiscală a Moldovei pentru integrarea în cadrul european.

În paralel, SFS va contribui la consolidarea gestionării riscurilor de conformitate prin proiectarea și testarea arhitecturii necesare pentru susținerea sistemului avansat de evaluare a riscurilor. Etapa inițială va include discuții în cadrul echipei de gestionare a riscurilor și a conducerii SFS pentru a asigura alinierea arhitecturii platformei de date propuse la necesitățile operaționale. După confirmarea acestei alinieri, va avea loc alocarea resurselor interne, apoi crearea unei echipe de dezvoltare. Departamentul TI va evalua apoi opțiunile disponibile pentru a susține o probă de concept, asigurând o capacitate de stocare și resurse de calcul suficiente pentru prelucrarea datelor. Dacă acești pași sunt finalizați cu succes, vor fi mobilizate resurse externe, inclusiv recrutarea unor specialiști în date cu experiență pentru dezvoltarea și optimizarea sistemului. După crearea bazei, următorii pași vor implica finalizarea arhitecturii sistemului, definirea și instalarea tehnologiei necesare, elaborarea modelelor pentru abordarea domeniilor de risc prioritare și aplicarea instrumentelor de conformare adaptate contribuabililor în cadrul noului program de conformare.

Pentru a îmbunătăți în continuare asigurarea respectării legislației fiscale, SFS va implementa măsuri de modernizare a auditurilor fiscale și de sporire a detectării riscurilor. Având în vedere evoluția peisajului economic și diversificarea tot mai mare a activităților comerciale, SFS va monitoriza continuu comportamentul contribuabililor pentru a identifica riscurile fiscale emergente. În cadrul acestor eforturi, va fi elaborat și aprobat un plan de acțiune pentru modernizarea auditurilor fiscale, care va defini principalele strategii pentru îmbunătățirea eficienței auditurilor. SFS va crea, de asemenea, tablouri de bord și va implementa instrumente de vizualizare a datelor pentru a-și îmbunătăți sistemul de monitorizare, asigurând o mai bună supraveghere și analiză a respectării obligațiilor de către contribuabili. În plus, va fi îmbunătățit cadrul de evaluare a riscurilor pentru a crește numărul de cazuri de audit planificate, asigurându-se că cel puțin 30% din auditurile din perioada iulie 2026 - iunie 2027 se vor baza pe analiza riscurilor. Prin implementarea acestor reforme, SFS va consolida mecanismele de asigurare a respectării legislației fiscale, va îmbunătăți colectarea veniturilor și va sprijini dezvoltarea economică și integrarea în UE a Republicii Moldova.

Principalele părți interesate în transformarea digitală a serviciilor fiscale și gestionarea riscurilor de conformitate în Moldova includ Serviciul Fiscal de Stat, Ministerul Finanțelor, Guvernul Republicii Moldova, Uniunea Europeană, instituțiile financiare internaționale și echipele din domeniul TI.

Reforma 3.6.14-15: Consolidarea sistemului de audit extern și control financiar public intern

Provocări

Auditul extern din Republica Moldova este efectuat de Curtea de Conturi (CC), o autoritate publică autonomă, care se subordonează Parlamentului. Independența, mandatul și organizarea CC sunt stabilite în mod adecvat în Legea privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi. Însă, elementele critice ale independenței sale nu sunt susținute în practică, deoarece punerea în aplicare a altor legi subminează unele aspecte esențiale ale eficacității operaționale ale CC.

Independența deplină a Curții de Conturi ar trebui asigurată în conformitate cu INTOSAI-P 10 (Declarația de la Mexic privind Independența ISA), Principiul 8, care prevede că ISA ar trebui să aibă acces la resursele umane, materiale și financiare necesare și rezonabile, fără control sau instrucțiuni din partea Executivului cu privire la aceste resurse. În acest context, legile referitoare la buget, serviciul public și salarii ar trebui modificate și implementate pentru a preveni compromiterea independenței organizaționale și financiare a CC.

Statutul Instituției Supreme de Audit (ISA), ca autoritate publică constituțională, presupune un nivel de salarizare adecvat pentru angajații CC. În practică, situația este nesatisfăcătoare, întrucât angajații majorității entităților publice supuse auditurilor de către CC primesc salarii mai mari decât cei de la Curtea de Conturi.

Sunt necesare îmbunătățiri pentru a amplifica auditul performanței. Deși CC efectuează audituri ale performanței, domeniul de aplicare și cuprinderea domeniilor de politici sunt relativ limitate. Dezvoltarea capacității de audit a performanței este o prioritate în cadrul strategiilor CC. Strategia de dezvoltare a CC pentru anii 2021–2025 se concentrează pe obiective, care ar consolida auditul performanței: construirea capacității instituționale de a efectua audituri de înaltă calitate; asigurarea alinierii metodologiei de audit la standardele internaționale pentru instituțiile supreme de audit; și efectuarea de audituri în domenii de importanță semnificativă pentru societate, pentru a contribui la eficiența cheltuielilor publice și la îmbunătățirea serviciilor publice.

Obiectiv

Reforma are ca scop de a spori independența bugetară a Curții de Conturi. Pentru asigurarea independenței financiare și implementarea recomandărilor Comisiei Europene, ar trebui de adoptat proiectul de lege pentru modificarea articolului 4 privind modalitatea de aprobare a bugetului CC din Legea nr. 260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de

Conturi. Salariile angajaților CC nu trebuie să fie mai mici decât cele din autoritățile publice centrale (entități supuse auditului). Scopul reformei este de a asigura sustenabilitatea funcției de audit al performanței a Curții de Conturi.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Vor fi adoptate modificări ale legislației, care sporesc independența bugetară a Curții de Conturi. Iunie 2026*

- *Funcția de audit extern va fi consolidată prin audituri îmbunătățite ale performanței și o urmărire mai bună a recomandărilor: (i) ponderea capacității totale de audit a CC dedicată auditurilor performanței va spori până la 15%; (ii) ponderea recomandărilor CC adresate instituțiilor publice supuse auditului pentru toate tipurile de audituri efectuate în 2025 va avea o tendință pozitivă, cel puțin 50% din recomandări fiind implementate parțial sau integral. (iii) capacitățile CC vor fi consolidate. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Curtea de Conturi (CC) a elaborat un proiect de propunere legislativă de modificare a articolului 4, alin. (3) din Legea nr. 260/2017, prin care se asigură că proiectul de buget al CC se va înainta direct comisiei parlamentare competente în materie de buget. Această comisie își va exprima poziția cu privire la versiunea finală a bugetului CC pentru anul următor și o va transmite guvernului pentru includere în proiectul Legii bugetului de stat. Deoarece CC nu are drept de inițiativă legislativă, modificarea propusă trebuie promovată în Parlament de către o autoritate publică centrală sau o comisie parlamentară. Pentru a consolida independența financiară a CC și pentru a asigura alinierea la cele mai bune practici internaționale, amendamentele legislative ar trebui adoptate de Parlament până în iunie 2026, asigurându-se că bugetul CC este aprobat fără intervenția executivului. Procedurile parlamentare vor fi ajustate în consecință pentru a sprijini această reformă. În plus, salariile angajaților CC ar trebui mărite până la niveluri cel puțin egale cu cele din autoritățile publice centrale (entități supuse auditurilor), asigurând capacitatea instituției de a atrage și reține specialiști calificați.

Pentru a spori eficacitatea supravegherii financiare publice, CC își va consolida funcția de audit extern prin extinderea capacității sale de audit a performanței și asigurând o mai bună urmărire a recomandărilor de audit de către instituțiile publice. Ponderea capacității totale de audit a CC dedicată auditurilor performanței va spori până la 15%, întărind capacitatea instituției de a evalua eficiența și impactul cheltuielilor publice. În plus, se anticipă că rata de implementare a recomandărilor CC de către entitățile supuse auditurilor se va îmbunătăți, cel puțin 50% dintre recomandări fiind implementate parțial sau integral până în anul 2025. Vor fi adoptate modificări la legea privind CC și alte acte legislative relevante pentru a alinia cadrul de reglementare al instituției la standardele internaționale, eliminând inconsecvențele cu alte legi și sporind eficiența generală a proceselor de audit.

CC își va consolida capacitățile instituționale prin parteneriat cu organizații externe, inclusiv cu Biroul Național de Audit al Suediei, pentru a-și susține și îmbunătăți funcția de audit al performanței. În cadrul proiectului de dezvoltare 2025-2030, auditorilor performanței din cadrul CC li se vor oferi programe specifice de instruire și coaching pentru a obține abilități avansate în efectuarea auditurilor de înaltă calitate. CC se va concentra, de asemenea, pe identificarea subiectelor de audit de interes public semnificativ, sporind numărul de audituri ale performanței de la două în 2025 până la patru în 2026. În paralel, controalele fiscale bazate pe riscuri vor fi extinse, asigurându-se că cel puțin 30% din toate auditurile efectuate între iulie 2026 și iunie 2027 vor fi bazate pe riscuri. În plus, va fi implementat un sistem automatizat de gestionare a cazurilor și va fi elaborat un depozit de date securizat care îi va permite Serviciului Fiscal de Stat (SFS) să proceseze și să analizeze în mod eficient volume mari de date fiscale. Aceste inițiative vor îmbunătăți sistemul de management al finanțelor publice din Moldova, vor consolida executarea în materie de conformitate și vor asigura o mai mare responsabilitate în cheltuielile sectorului public.

Reforma 3.6.16: Consolidarea sistemului de audit extern și control financiar public intern

Provocări

Republica Moldova a făcut progrese semnificative în alinierea cadrului său de control financiar public intern (CFPI) la standardele internaționale și la cele mai bune practici ale UE. Însă, mai rămân câteva provocări în implementarea managementului riscurilor, inclusiv integrarea insuficientă a evaluărilor riscurilor de fraudă și corupție, capacitatea limitată a organismelor publice de a adopta standarde de control intern și lipsa instrumentelor digitale, care să ajute la monitorizarea și raportarea riscurilor.

Managementul riscurilor nu este integrat sistematic în operațiunile zilnice ale autorităților centrale (ministere și agenții). Elaborarea registrelor riscurilor și a strategiilor privind riscurile este la un nivel minim. Acest lucru este parțial atribuit lipsei de cunoștințe și de înțelegere a cerințelor de control intern, precum și capacității și abilităților insuficiente în rândul managerilor și personalului din sectorul public în ceea ce privește identificarea, evaluarea și atenuarea riscurilor. Mai mult decât atât, lipsa unui sistem TI integrat pentru managementul riscurilor legat de planificarea și raportarea rezultatelor performanței a avut ca rezultat o supraveghere limitată și o coordonare redusă a eficienței instituționale.

Obiectiv

Prin reformă se propune de a instituționaliza managementul riscurilor în organismele publice centrale, inclusiv a datelor privind frauda structurată și a datelor anticorupție, cu proceduri de risc implementate în cel puțin 50% dintre entitățile guvernamentale centrale. În plus, modulul integrat de management al riscurilor din cadrul sistemului TI, E-Monitorizare, (dedicat monitorizării politicilor publice) va facilita planificarea și raportarea în timp real și luarea deciziilor atât la nivel strategic, cât și la niveluri operaționale ale guvernului.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Abordarea managementului riscurilor în cadrul CFPI va fi desfășurată: (i) ghidul privind managementul instituțiilor publice la nivel central va fi aliniat la cele mai bune practici ale UE, bazate pe cadre de management al riscurilor recunoscute la nivel internațional și implementate în cel puțin 50% din organizațiile utilizatorilor bugetului de prim nivel (ministere, agenții); (ii) instrumentul de management al riscurilor, cu rol de susținere și aliniat la ghidul de management al riscurilor, bazat pe cele mai bune practici ale UE și pe cadrele de management al riscurilor recunoscute la nivel internațional, integrat în sistemul TI de monitorizare și raportare a performanței guvernului central (E-monitorizare) va fi operațional în cel puțin 50% din organismele publice centrale. Decembrie 2026*

Descrierea implementării

Moldova va implementa o abordare structurată și sistematică a managementului riscurilor la nivelul guvernului central, aliniindu-se la cele mai bune practici ale UE și la cadrele de management al riscurilor recunoscute la nivel internațional. Ghidul de management al riscurilor, care include proceduri cuprinzătoare privind identificarea, evaluarea și atenuarea riscurilor de fraudă și corupție, va servi drept material de referință principal pentru instituțiile publice. Pentru a asigura aplicabilitatea practică a Ghidului, un exercițiu pilot va fi desfășurat în cadrul unui organism public central selectat, oferind oportunitatea de a perfecționa și adapta ghidul pe baza implementării în viața reală. Opiniile obținute în urma acestui exercițiu pilot vor fi utilizate pentru a facilita implementarea graduală a practicilor de management al riscurilor în ministere, instituții subordonate și agenții, asigurând un cadru consecvent și eficient pentru controlul riscurilor la nivel național.

Pentru a consolida supravegherea și responsabilitatea instituțională, un instrument de management al riscurilor va fi integrat în sistemul informatic al guvernului, E-Monitorizare, care este în prezent în curs de elaborare pentru a îmbunătăți planificarea, monitorizarea și raportarea politicilor publice. Acest instrument digital va permite organismelor publice centrale să urmărească, să raporteze și să abordeze în mod sistematic problemele legate de riscuri, îmbunătățind astfel mecanismele de luare a deciziilor și de răspuns. Până în 2026, se prevede că cel puțin 50% dintre organismele publice centrale, inclusiv ministere, instituții subordonate și agenții, vor adopta proceduri structurate de gestionare a riscurilor, asigurând astfel un cadru de guvernanță mai rezilient și mai transparent.

Reforma va fi condusă de Ministerul Finanțelor în coordonare cu Cancelaria de Stat, ca părți interesate cheie.

Reforma 3.6.17: Consolidarea sistemelor de audit și de control financiar public intern

Provocări

Deși Republica Moldova și-a creat un cadru legislativ bine structurat pentru CFPI, părțile slabe cheie instituționale în materie de resurse umane și expertiză îi împiedică eficacitatea. Consiliul CFPI și Unitatea Centrală de Armonizare (UCA) sunt principalele entități responsabile de coordonarea și armonizarea practicilor de control intern și audit în sectorul public. Ministerul Finanțelor (MF) monitorizează evoluțiile din domeniul CFPI și raportează guvernului printr-un Raport anual consolidat privind CFPI. Însă, din cauza capacităților limitate ale UCA, abilitățile acesteia de a monitoriza și supraveghea cuprinzător implementarea standardelor de control intern și de audit în sectorul public sunt subminate. Mai

exact, resursele UCA sunt inadecvate pentru a asigura o supraveghere suficientă a evoluțiilor la nivel de administrație publică locală. În acest context, ar trebui de examinat opțiunea unui instrument informatic pentru a spori eficient capacitățile de supraveghere ale UCA.

Obiectiv

Consolidarea structurii de guvernanță a CFPI prin îmbunătățirea capacităților UCA din cadrul MF și extinderea mandatului Consiliului CFPI pentru a îmbunătăți supravegherea independenței auditului intern. Capacitățile consolidate ale UCA, realizate prin expertiză și resurse îmbunătățite, împreună cu introducerea unui instrument de raportare bazat pe TI, va facilita coordonarea și monitorizarea mai eficiente a controlului intern și a practicilor de audit intern în tot sectorul public.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de control financiar public intern va fi consolidat: (i) Mandatul Consiliului CFPI va fi consolidat prin capacități sporite de supraveghere a funcționării independente a activității de audit intern. (ii) Capacitățile și resursele UCA vor fi îmbunătățite, inclusiv prin un număr mai mare de personal al UCA, iar instrumentul informatic de raportare al CFPI va fi extins să cuprindă și administrațiile publice locale; (iii) rețeaua de coordonatori de control intern va fi extinsă pentru a cuprinde și administrațiile publice locale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va implementa reforme instituționale cuprinzătoare pentru a îmbunătăți coordonarea și eficacitatea implementării Controlului Financiar Public Intern (CFPI). Mandatul Consiliului CFPI va fi extins pentru a-și consolida capacitățile de supraveghere, asigurând independența funcțiilor de audit intern din cadrul instituțiilor publice. Această reformă va garanta că unitățile de audit intern funcționează fără influență externă și pot evalua în mod obiectiv sistemele publice de management și control. Structura și cadrul de reglementare al Consiliului CFPI vor fi revăzute pentru a consolida rolul Consiliului în menținerea integrității și eficienței funcțiilor de audit intern, unitățile de audit intern existente fiind principalii beneficiari ai acestei inițiative.

Capacitățile Unității Centrale de Armonizare (UCA) din cadrul Ministerului Finanțelor vor fi îmbunătățite semnificativ pentru îmbunătățirea funcțiilor sale de coordonare și monitorizare. Aceasta va include creșterea numărului de personal al UCA până la minimum zece experți și asigurarea UCA cu resurse tehnice și financiare suplimentare. Un accent prioritar se va pune pe schimbul de bune practici cu statele membre UE, oferind personalului UCA cunoștințe de specialitate în controlul intern și procesele de audit. În plus, va fi introdus un nou instrument informatic de monitorizare și raportare a implementării CFPI, acesta fiind extins ca să cuprindă administrațiile publice locale cu populații care depășesc 50.000 de locuitori. Acest instrument va îmbunătăți supravegherea, permițând UCA să urmărească în mod sistematic conformitatea, să identifice punctele slabe și să asigure aderarea la principiile de control intern aliniate la cele ale UE.

Reforma va fi implementată de Ministerul Finanțelor, cu sprijinul părților interesate cheie reprezentate în Consiliul CFPI, inclusiv Curtea de Conturi, Cancelaria de Stat, organizațiile profesionale relevante ale societății civile și mediul academic.

Reforma 3.7.18-21: Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE

Provocări

Asigurarea protecției intereselor financiare ale UE rămâne o provocare fundamentală pentru Republica Moldova pe măsură ce aceasta progresează în agenda sa de reformă. Comisia Europeană a subliniat importanța prevenirii fraudei financiare, recunoscând că existența unor garanții eficiente este crucială pentru menținerea încrederii în gestionarea fondurilor UE. Consolidarea măsurilor antifraudă este esențială nu numai pentru asigurarea unei absorbții de înaltă calitate a fondurilor, dar și pentru creșterea credibilității instituționale a Republicii Moldova și pentru consolidarea angajamentului său față de transparență, responsabilitate și statul de drept. Însă, Moldova nu are în prezent o strategie națională antifraudă structurată și cuprinzătoare, aliniată la cele mai bune practici europene. Lipsa unui cadru unificat slăbește coordonarea instituțională, limitează cooperarea între agenții și duce la inconsecvențe în prevenirea, detectarea și raportarea fraudelor. Va fi esențial de a stabili o abordare strategică și structurată pentru abordarea acestor lacune și pentru asigurarea unui sistem antifraudă mai eficient.

În pofida eforturilor de amplificare a mecanismelor de control financiar, Moldova continuă să se confrunte cu provocări în crearea unui sistem robust de gestionare și investigare a fraudelor și neregulilor. Deși mandatul Inspectoratului Control Financiar de Stat a fost extins prin revederea cadrului de reglementare cu scopul protecției intereselor financiare ale UE, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare. Capacitățile instituționale rămân o provocare cheie, deoarece nu există încă ghiduri procedurale clare privind investigațiile financiare. Lipsa unei metodologii unificate de detectare, documentare și raportare a fraudelor duce la practici fragmentate, iar formarea insuficientă și alocarea unor resurse insuficiente împiedică eficacitatea investigațiilor. Mai mult, coordonarea slabă între funcțiile de control financiar și cele de audit intern creează ineficiențe, reducând eficacitatea globală a mecanismelor de prevenire a fraudelor. Abordarea acestor probleme va necesita investiții specifice în consolidarea capacităților instituționale, proceduri simplificate și cooperare îmbunătățită între agenții.

Un pas cardinal în direcția depășirii acestor provocări este digitalizarea Sistemului Național Antifraudă prin elaborarea și punerea în funcție a unui sistem informațional integrat. Acest sistem va facilita raportarea, monitorizarea și coordonarea în timp real a eforturilor de prevenire a fraudelor, îmbunătățind semnificativ capacitatea de răspuns și eficiența instituțiilor de supraveghere financiară. Prin consolidarea comunicării și colaborării dintre instituțiile naționale și partenerii internaționali, în special cu Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF), Moldova își va consolida capacitatea de a detecta și preveni frauda financiară. Implementarea cu succes a acestui sistem va fi esențială în alinierea mecanismelor de supraveghere financiară din Moldova la standardele UE, asigurând gestionarea eficientă și transparentă a fondurilor publice.

Cadrul juridic al Republicii Moldova privind combaterea criminalității financiare este incomplet, fragmentat, acesta neavând prevederile necesare pentru prevenirea și investigarea efectivă a acestor infracțiuni. Acest lucru se reflectă prin clasamentul scăzut al țării în Indicele de Percepție a Corupției (IPC), care măsoară eficiența sistemelor financiare în prevenirea fluxurilor financiare ilicite. Corupția și lipsa de transparență în sectorul financiar al Republicii Moldova pot facilita criminalitatea financiară. Nivelul corupției din țară subminează eficiența agențiilor de drept în abordarea criminalității financiare. Prin urmare, instituirea unui sistem de investigare a criminalității financiare este esențială pentru a acorda o atenție deosebită gestionării riscurilor de corupție aferente. Se consideră că e necesară modernizarea și eficientizarea modului de abordare a unor instituții naționale în prevenirea și combaterea crimelor și a altor infracțiuni împotriva sistemului financiar al Republicii Moldova. Pentru o supraveghere financiară eficientă sunt necesare mecanisme solide de documentare, care ar permite monitorizarea cuprinzătoare a fondurilor și activelor publice. Prin consolidarea unei autorități naționale, care ar detecta astfel de infracțiuni și ar genera documentație substanțială, partenerii externi și agențiile de drept pot beneficia de un cadru riguros de probe. Această abordare asigură transparența, responsabilitatea și verificarea sistematică a tranzacțiilor financiare la nivel de resurse de stat și la nivelul resurselor UE, susținând, în ultima instanță, integritatea managementului bugetar și a guvernanței.

Obiectiv

Guvernul își propune să elaboreze și să adopte un cadru strategic național pe termen mediu pentru protecția intereselor financiare ale UE, asigurând o abordare structurată și coordonată pentru prevenirea, detectarea și investigarea fraudelor. Acest cadru va defini responsabilități instituționale clare, va consolida ghidurile procedurale și va integra cele mai bune practici recomandate de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF). Prin crearea unui sistem mai robust și mai transparent, Moldova își va spori capacitatea sa de a proteja integritatea și utilizarea corectă a fondurilor UE, consolidând astfel încrederea în mecanismele sale de supraveghere financiară.

Un obiectiv cheie este elaborarea și implementarea unei metodologii standardizate pentru gestionarea și investigarea fraudelor și a neregulilor, asigurând conformitatea deplină cu standardele UE. Această metodologie va oferi un cadru structurat și transparent pentru identificarea, documentarea neregulilor financiare și răspunsul la acestea, abordând inconsecvențele în practicile actuale de investigație. Prin consolidarea acestor mecanisme se va îmbunătăți semnificativ credibilitatea și eficacitatea Inspectoratului Control Financiar de Stat, asigurându-se că eforturile de prevenire a fraudelor sunt sistematice, bazate pe dovezi și aliniate la cele mai bune practici internaționale.

O prioritate cardinală este digitizarea sistemului național antifraudă prin elaborarea și punerea în funcție a unui sistem informațional integrat. Acest sistem va permite raportarea, monitorizarea și coordonarea în timp real a eforturilor de prevenire a fraudelor, sporind capacitatea de răspuns a instituțiilor de supraveghere. Prin facilitarea comunicării și colaborării armonioase între agențiile naționale și partenerii internaționali, inclusiv OLAF, Moldova își va consolida capacitatea de a detecta, preveni și aborda fraudele financiare, asigurând gestionarea transparentă și eficientă a fondurilor publice.

Un alt obiectiv este ajustarea cadrului juridic, atribuind, astfel, competențe actualului sistem național de investigare a criminalității financiare și consolidându-l pentru a asigura integritatea și securitatea fluxurilor financiare naționale și ale UE. Aceasta implică o combinație de reforme juridice, consolidare a capacităților și cooperare strategică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Rețeaua AFCOS va fi creată și implementată prin desemnarea oficială a coordonatorului național AFCOS, modificarea cadrului de reglementare pentru înființarea Platformei de Coordonare Antifraudă și semnarea acordurilor pertinente între instituțiile publice naționale ale Moldovei, care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Decembrie 2025*

- *Cadrul multianual al strategiei antifraudă va fi adoptat. Aceasta include un plan de acțiuni cuprinzător, aliniat la ghidurile stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) privind strategiile naționale antifraudă. Metodologia de gestionare/investigare a neregulilor și fraudelor este adoptată asigurând o abordare structurată și consecventă a raportării unor asemenea cazuri. Noua metodologie va fi pilotată în cel puțin 2 autorități publice, care utilizează fonduri UE, iar apoi va fi implementată la nivel național. Decembrie 2026*

- *Sistemul informațional automatizat pentru monitorizarea și coordonarea luptei antifraudă va fi funcțional. Sistemul Informațional Antifraudă va deveni funcțional integrând module cheie pentru eficientizarea proceselor antifraudă, inclusiv Registrul Neregulilor și Suspiciunilor de Fraudă și Sistemul de Recepționare / Diseminare / Monitorizare pentru Coordonarea Antifraudă. Decembrie 2027*

- *Prin consultare cu serviciile Comisiei Europene, consolidarea sistemului de investigare a criminalității financiare, prin revizuirea competențelor juridice și creșterea capacităților organelor naționale de investigare specializate în a detecta și investiga în mod activ infracțiunile financiare și actele ilegale conexe care afectează interesele financiare ale Republicii Moldova și ale UE. Iunie 2026*

Descrierea implementării

Moldova va elabora un cadru strategic național antifraudă bazat pe cele mai bune practici ale OLAF și ale statelor membre ale UE, asigurând o abordare structurată față de prevenirea, detectarea și raportarea fraudelor. Prin o Hotărâre a Guvernului se va desemna Inspectoratul Control Financiar de Stat ca Autoritate Națională de Coordonare Antifraudă, extinzându-i responsabilitățile pentru a cuprinde cooperarea transfrontalieră. Prin o altă decizie se va reglementa cadrul instituțional și mecanismele operaționale ale AFCOS pentru clarificarea rolurilor și îmbunătățirea coordonării. Pentru a spori cooperarea interinstituțională, vor fi semnate acorduri între autoritățile naționale implicate în protejarea intereselor financiare ale UE. Ministerul Finanțelor va conduce reforma, în timp ce Inspectoratul Control Financiar de Stat își va consolida capacitatea operațională de implementare eficientă a Programului Național Antifraudă.

Prin o analiză cuprinzătoare a cadrului juridic și instituțional privind identificarea fraudelor și investigațiile financiare se vor identifica lacunele și se vor ghida reformele necesare. Va fi adoptat cadrul strategic național pe termen mediu pentru protejarea intereselor financiare ale UE, care integrează garanții împotriva fraudei și a deturnării de fonduri. Prin un ordin al Ministerului Finanțelor se vor stabili proceduri standardizate de documentare, investigare și raportare a fraudei, asigurând coerența între instituții. Inițiativele de consolidare a capacităților vor include formare specializată pentru anchetatorii financiari, în timp ce cooperarea interinstituțională va fi consolidată prin definirea rolurilor funcțiilor de control financiar și audit intern. Inspectoratul Control Financiar de Stat va supraveghea aceste reforme, îmbunătățind supravegherea, responsabilitatea și procesele de documentare a fraudei în rețeaua AFCOS.

Sistemul informațional automatizat pentru monitorizarea antifraudă va fi implementat în două etape. Prima etapă, condusă de Ministerul Finanțelor cu sprijinul Inspectoratului Control Financiar de Stat, se va concentra pe conformitatea reglementărilor, fezabilitatea tehnică și asigurarea aprobării guvernamentale printr-o Hotărâre a Guvernului, care ar defini specificațiile sistemului și reglementările de funcționare. A doua etapă va implica elaborarea sistemului, testarea pilot de către agențiile AFCOS și implementarea deplină la nivel național. După ce sistemul va deveni funcțional, acesta va asigura monitorizarea fraudelor în timp real, va îmbunătăți analiza datelor și va asigura îmbunătățiri continue pentru adaptabilitate și eficiență. Această abordare bazată pe date va consolida capacitatea Moldovei de a detecta și preveni fraudele financiare și de a răspunde la acestea, de a consolida responsabilitatea instituțională și de a asigura alinierea la cele mai bune practici ale UE.

În prezent au loc discuții cu privire la câteva opțiuni alternative de consolidare a sistemului de investigare a crimelor financiare. Opțiunile discutate includ consolidarea Direcției Generale Antifraudă a Serviciului Fiscal de Stat, a Inspectoratului Control Financiar de Stat, extinderea competențelor Centrului Național Anticorupție, sau crearea unei Agenții separate specializate în investigarea crimelor financiare. Hotărârea Guvernului cu privire la mandatele și capacitățile revăzute va fi facilitată de implementarea unei foi de parcurs / a unui plan de implementare cu costuri, ceea ce ar conduce la alocarea resurselor bugetare prevăzute în legea privind bugetul național. Toate deciziile și măsurile se vor lua în strânsă consultare cu serviciile Comisiei Europene.

SUBDOMENIUL 3.2: Reforma întreprinderilor de stat

Reforma 3.8.22-24. Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat

Provocări

Elaborarea profilului investițional, adăugător la caietul de sarcini necesar, reprezintă o provocare semnificativă pentru unele întreprinderi de stat implicate în activități de producție, precum Întreprinderea de Stat „Fabrica de Sticlă din Chișinău". Aceste întreprinderi au nevoie de mai multe documente de specificații, care pot complica și prelungi procesul. Asigurarea acurateței și deplinătății acestor documente este crucială pentru atragerea investițiilor și facilitarea restructurării întreprinderilor; însă, multe Î.S. pot să nu aibă expertiza internă sau resursele necesare pentru a se conforma eficient acestor cerințe.

Lichidarea și reorganizarea întreprinderilor de stat sunt asociate de complexități suplimentare. În cazul întreprinderilor de din categoria 5, recomandate spre lichidare, Agenția Proprietății Publice întâmpină provocări în supravegherea procesului, deoarece lichidarea se desfășoară prin proceduri judiciare stabilite în Codul civil, mai degrabă decât prin hotărâri unilaterale ale Agenției. Această dependență de hotărârile instanțelor poate încetini procesul și poate limita capacitatea agenției de a accelera lichidarea. În mod similar, pentru întreprinderile din categoria 2, care sunt recomandate pentru reorganizare în diferite forme juridice, este necesară colaborarea între mai multe autorități publice centrale. Deoarece restructurarea Î.S. trebuie să fie aprobată prin o hotărâre a guvernului și susținută de ministerul de ramură relevant cu sprijinul Agenției Proprietății Publice, acest proces poate fi prelungit, întârziind și mai mult reformele atât de necesare.

O altă provocare, cu care se confruntă în prezent Agenția Proprietății Publice este interesul scăzut în rândul experților de a servi ca membri independenți ai consiliilor de administrație ale Î.S.. Această lipsă de interes poate proveni din stimulentele limitate, preocupările legate de guvernanță sau riscurile de reputație asociate cu întreprinderile de stat. Fără a atrage specialiști calificați, întreprinderile de stat se pot confrunta cu dificultăți în îmbunătățirea guvernanței corporative, a responsabilității și luării deciziilor strategice, împiedicând în ultima instanță eforturile de modernizare și creștere a eficienței acestora.

Obiectiv

Obiectivul este de a privatiza întreprinderile de stat prin proceduri transparente și competitive, asigurându-se că aceste întreprinderi sunt achiziționate și dezvoltate pentru a le spori eficiența, competitivitatea și contribuția la economia națională. Procesul de privatizare se va desfășura prin concursuri de investiții, promovând creșterea durabilă a afacerilor, încurajând, în același timp, un mediu economic mai dinamic și condus în mai mare măsură de piață. Prin asigurarea că privatizarea se desfășoară într-un mod corect și deschis, guvernul își propune să atragă investitori strategici capabili să modernizeze aceste întreprinderi și să sporească impactul acestora pe piața internă.

Un alt obiectiv cheie este de a eficientiza sectorul Î.S. prin lichidarea întreprinderilor neviabile, permițând Agenției Proprietății Publice să se concentreze pe îmbunătățirea guvernanței corporative în cadrul întreprinderilor de stat profitabile și care funcționează bine. Acest lucru va asigura că numai întreprinderile viabile din punct de vedere comercial vor continua să funcționeze având o structură corporativă, iar întreprinderile de stat care realizează activități sociale vor trece la organizații publice, și nu vor mai funcționa ca entități comerciale. Această restructurare va crea un sector al Î.S. mai transparent, mai eficient și mai durabil, aliniindu-l la cele mai bune practici în managementul activelor publice și asigurând că resursele de stat se alocă în mod eficient.

Îmbunătățirea guvernanței corporative este, de asemenea, o prioritate, cu accent pe îmbunătățirea expertizei în consiliile de administrație ale întreprinderilor de stat și reducerea influenței guvernamentale și politice în procesul decizional. Prin atragerea unor specialiști independenți cu experiență relevantă, întreprinderile de stat vor beneficia de o supraveghere strategică îmbunătățită, transparență și responsabilitate. Consolidarea conducerii consiliilor de administrație va contribui

la o mai bună luare a deciziilor, la creșterea eficienței și la sustenabilitatea lor pe termen lung, asigurând că întreprinderile de stat funcționează pe baza unor principii solide de afaceri și pe baza principiilor de concurență pe piață.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Vor fi elaborate profiluri de investiții pentru 5 Î.S. și vor fi lansate proceduri de privatizare. Iunie 2026*
- *Cel puțin 10 (din cele 97 de întreprinderi inactive și cu pierderi) vor fi lichidate și cel puțin 15 vor fi reorganizate (din 55 clasificate pentru schimbarea formei juridice de organizare). Decembrie 2026*
- *Responsabilitatea întreprinderilor de stat și guvernanța corporativă vor fi consolidate: (i) Regulile vor fi modificate pentru a impune numirea a 1/3 din membrii consiliilor de administrație a întreprinderilor de stat, care au rămas în proprietatea statului, iar regulile de remunerare și indicatorii cheie de performanță pentru membrii consiliului de stat vor fi ajustate pentru a asigura o remunerație adecvată a membrilor consiliului de administrație a întreprinderilor de stat care rămân în proprietatea statului. Regulile vor fi modificate introducând cerința existenței unui membru independent în comitetul de selecție. Iunie 2027*
    - *Vor fi desemnate noile consilii de administrație a celor 12 întreprinderi de stat cheie, inclusiv din domeniile telecomunicații, feroviar, electricitate, gaze și prelucrarea metalelor, cel puțin 1/3 dintre membri fiind independenți.*
    - *Va fi introdusă cerința de a publica auditurile Î.S., iar cerințele de calitate a auditurilor vor fi consolidate; Codul de guvernanță corporativă pentru întreprinderile de stat va fi adoptat la nivel de întreprindere de cel puțin 90% dintre întreprinderile de stat active, fiind publicate rapoartele anuale de implementare a guvernanței corporative.*

Descrierea implementării

Agenția Proprietății Publice are în prezent un contract cu un evaluator pentru evaluarea Întreprinderii de Stat „Fabrica de Sticlă din Chișinău" și pentru a oferi recomandări privind caietul de sarcini suplimentar necesar pentru privatizare. În conformitate cu art. 25 din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, participanții eligibili la procesul de privatizare sunt persoane fizice și juridice din Republica Moldova, persoane fizice și juridice private străine, precum și asociații formate din aceste grupuri. Pentru a extinde interesul în plan internațional și a atrage potențiali investitori, Ministerul Afacerilor Externe și Invest Moldova sprijină activ Agenția Proprietății Publice în promovarea privatizărilor în străinătate. Aceste eforturi au ca scop sporirea competitivității și asigurarea unui proces de privatizare mai eficient și mai transparent.

Implementarea măsurilor de privatizare și restructurare este ghidată de Mecanismul de triere a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital de stat, cum este stabilit prin Hotărârea Guvernului nr. 819/2023. În acest cadru, întreprinderile au fost clasificate în funcție de viabilitatea și importanța lor strategică. Pentru întreprinderile din categoria 2, care sunt recomandate pentru reorganizare într-o formă juridică diferită, guvernul a adoptat decizii de reorganizare a 11 Î.S., în cazul câtorva din ele procesul fiind deja finalizat. În categoria 5, care include întreprinderile recomandate pentru lichidare, șapte întreprinderi de stat au fost lichidate cu succes. Aceste acțiuni contribuie la eficientizarea sectorului întreprinderilor de stat, concentrând resursele pe afaceri viabile, asigurând, în același timp, gestionarea responsabilă a activelor neperformante.

Consolidarea guvernanței corporative a întreprinderilor de stat este o prioritate, modificările legislației axându-se pe includerea unor membri independenți în consiliile de administrație mai degrabă ca cerință obligatorie, decât opțională. Întreprinderile de stat, care rămân în proprietatea statului. trebuie să aibă cel puțin o treime din membrii consiliului de administrație ca membri independenți, asigurând o supraveghere profesionistă. Procesul de selecție va fi ajustat prin cerința includerii unui expert independent în cadrul comitetului de selecție, iar regulile de remunerare și indicatorii de performanță vor fi ajustați pentru a fi aliniați la cele mai bune practici de guvernanță. Consilii noi de administrație vor fi numite în 12 Î.S. cheie, inclusiv SA „Moldtelecom", SA „Termoelectrica", SA „Energocom", SA „Metalferos" și Î.S. „Poșta Moldovei", printre altele. Aceste numiri vor urma după exercițiul de triere al guvernului, asigurând o conducere profesionistă și orientată spre performanță. Pentru a spori transparența, cadrul legal va prevedea audituri independente ale întreprinderilor de stat și publicarea rapoartelor anuale de audit pe site-urile Ministerului sau Agenției Proprietății Publice. Cel puțin 90% dintre întreprinderile de stat active vor fi obligate să adopte un Cod de guvernanță corporativă a pentru întreprinderile de stat, rapoartele anuale de implementare fiind disponibile pentru public. Aceste reforme vor alinia

guvernanța Î.S. din Republica Moldova la cele mai bune practici internaționale, sporind încrederea investitorilor, promovând o proprietate de stat responsabilă și asigurând stabilitatea financiară pe termen lung.

Principalele părți interesate includ Agenția Proprietății Publice, Ministerul Finanțelor și ministerele sectoriale, iar beneficiarii sunt întreprinderile de stat, investitorii și economia în general, care vor beneficia de o guvernanță îmbunătățită, transparență și eficiență în gestionarea bunurilor publice.

SUBDOMENIUL 3.3: Reforma administrației publice

Reforma 3.9.25: Asigurarea unui sistem instituțional flexibil și eficient al administrației publice centrale prin reformarea instituțiilor publice (agențiilor) și creșterea capacităților administrative ale acestora

Provocări

Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate stabilește cadrul de reglementare general pentru administrația publică centrală, precum și principiile fundamentale de organizare și funcționare a acesteia. Totuși, prevederile existente necesită a fi consolidate pentru a crea un sistem solid și coerent de responsabilizare și de gestionare a performanței. Acest lucru presupune asigurarea unei delimitări mai clare a responsabilităților între autoritățile publice centrale și stabilirea unor criterii uniforme de eficiență, responsabilitate și transparență pentru a îmbunătăți funcționarea autorităților și instituțiilor publice.

Cadrul de reglementare actual privind instituțiile publice este fragmentat și parțial contradictoriu. Conceptele cheie, cum ar fi instituție publică cu rol de implementare și instituție publică cu autofinanțare sunt definite în mod inconsecvent. În plus, există reguli contradictorii cu privire la înființarea și funcționarea instituțiilor publice, cu definiții neclare ale conceptelor de „subordonare” și „independență” în contexte juridice și financiare, precum și norme netransparente de raportare financiar-bugetară care diferă de cele aplicabile autorităților instituțiilor publice.

Obiectiv

Sistemul administrației publice centrale va fi raționalizat și eficientizat printr-un cadru de reglementare unitar, coerent și transparent, care elimină suprapunerile și definește clar diferențele dintre autoritate publică și instituție publică. Obiectivul reformei este de a asigura un cadru de reglementare unitar, coerent și transparent pentru instituțiile publice, cu excepția celor din domeniile educație, cercetare, sănătate, cultură, tineret și sport, care sunt reglementate de o legislație specifică. Suplimentar, 90% din autoritățile publice centrale vor fi restructurate și plasate sub jurisdicția ministerelor relevante în cadrul cărora sunt elaborate politicile. Doar cele cu responsabilități intersectoriale vor rămâne sub coordonarea directă a guvernului, asigurând un control eficient și gestionarea performanței. Acest proces va elimina suprapunerile, va stabili o distincție clară între autoritățile și instituțiile publice și va spori eficiența guvernanței.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Instituțiile publice (care fac obiectul dispozițiilor Legii privind instituțiile publice) sunt aliniate la cadrul de reglementare standard (guvernanță internă, gestionarea resurselor umane, sistemul de salarizare, planificarea și raportarea bugetară, inclusiv privind subvențiile), prin elaborarea și aprobarea legislației primare și secundare. Autoritățile publice centrale subordonate guvernului sunt restructurate pe baza analizei funcțiilor și competențelor și sunt aliniate la principiile SIGMA (ministerele se concentrează pe elaborarea politicilor, iar autoritățile administrative subordonate ministerelor asigură implementarea politicilor). 90% din autoritățile publice centrale care sunt subordonate guvernului sunt restructurate. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Reforma instituțiilor publice va continua cu obiectivul de a crea un cadru de guvernanță mai coerent și mai eficient. Până la sfârșitul anului 2027, aproximativ 80 de instituții publice care prestează servicii administrative vor fi supuse evaluării și reorganizate în temeiul noii Legi privind instituțiile publice, cu integrarea acestora într-un sistem unificat de administrație publică centrală. În acest scop, va fi modificat cadrul juridic pentru a stabili o structură de reglementare transparentă și coerentă pentru toate instituțiile publice, cu excepția celor din domeniul educației, cercetării, sănătății, culturii, tineretului și sportului, care vor continua să fie reglementate de legi sectoriale specifice. Prin această reformă se vor asigura criterii clare de eficiență, responsabilitate și transparență, ceea ce va permite optimizarea operațiunilor instituționale și alinierea acestora la principiile administrației publice moderne.

Până la sfârșitul anului 2026, responsabilitățile autorităților publice centrale vor fi delimitate în mod clar pentru a eficientiza guvernanța. Ministerele se vor concentra exclusiv pe elaborarea de politici, în timp ce autoritățile administrative

subordonate acestora vor fi însărcinate cu punerea în aplicare a politicilor. În conformitate cu această restructurare, 90% din autoritățile publice centrale, aflate în prezent în subordinea guvernului, vor trece în subordinea ministerelor relevante, asigurând o ierarhie instituțională mai logică și mai eficientă. Doar autoritățile publice cu responsabilități intersectoriale vor rămâne să fie direct coordonate de guvern. Această reformă va reduce fragmentarea, va elimina dublarea funcțiilor și va spori coordonarea între elaborarea și executarea politicilor.

Prin stabilirea unei distincții clare între guvernanța strategică și implementarea administrativă, reforma va promova o administrație publică mai eficientă, axată pe rezultate. Restructurarea va îmbunătăți procesele decizionale, consolida responsabilitatea instituțională și spori prestarea de servicii pentru cetățeni și întreprinderi. Aceste schimbări vor contribui la un sector public mai transparent și mai orientat spre performanță, asigurând o funcționare mai eficientă a instituțiilor și o mai mare receptivitate la prioritățile naționale.

Principalele părți interesate în această reformă includ Guvernul, Ministerul Finanțelor, ministerele sectoriale și Agenția Proprietății Publice, iar principalii beneficiari vor fi instituțiile publice, întreprinderile și cetățenii, care vor beneficia de o guvernanță îmbunătățită, transparență sporită și o prestare mai eficientă a serviciilor publice.

Reforma 3.9.26-27: Instituirea unui cadru eficient de evoluție în carieră și a unui sistem de remunerare unitar și transparent, pentru a spori atractivitatea și performanța serviciului public

Provocări

Actualul sistem de salarizare din sectorul public din Moldova a evoluat ca urmare a modificărilor realizate în procesul de adoptare și implementare a cadrului de reglementare. Ajustările respective au afectat în mod direct ierarhia posturilor și au contribuit la provocările sistemice asociate cu echitatea și competitivitatea. În sistemul actual nu sunt asigurate salarii competitive, ceea ce face dificilă atragerea și reținerea personalului calificat. În plus, structura salarială este lipsită de transparență din cauza numeroaselor componente și valori de referință utilizate pentru calcularea salariilor. Acest aspect a condus la disparități în cadrul grilei de salarizare din sectorul public, la incoerențe în comparație cu salariile din sectorul privat și la stimulente insuficiente pentru performanța profesională. Pentru a aborda aceste probleme, este nevoie de revizuirea sistemului unificat de salarizare în vederea alinierii la principii-cheie precum nediscriminarea, echitatea, coerența și sustenabilitatea financiară. Asigurarea unei remunerații egale pentru muncă egală va fi esențială pentru sporirea eficienței și atractivității angajării în serviciul public.

Republica Moldova a înregistrat progrese în modernizarea cadrului de reglementare a funcției publice, aliniindu-l la Principiile OCDE/SIGMA privind administrația publică, pe baza recomandărilor din Raportul de monitorizare SIGMA 2023. În 2024, au fost actualizate reglementările pentru a consolida gestionarea funcției publice, asigurând o forță de muncă profesionistă, imparțială, transparentă și eficientă, care servește interesele societății și ale statului. Cu toate acestea, absența unui sistem informațional unificat și funcțional pentru gestionarea resurselor umane rămâne o lacună critică. Un astfel de sistem modern ar putea furniza date actualizate și cuprinzătoare privind personalul din întreaga administrație publică, servind în același timp ca un instrument valoros pentru administratorii resurselor umane. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional automatizat „Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici" (SIA RFPFP), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 106/2014, a impus inițial utilizarea acestui sistem în gestionarea resurselor umane din sectorul public. Din motive de ordin tehnic și organizațional implementarea efectivă a sistemului nu a fost posibilă, fapt care a limitat rolul preconizat al acestuia în sporirea transparenței și a administrării personalului.

În pofida planurilor inițiale de îmbunătățire a SIA RFPFP prin Strategia de reformă a administrației publice din 2017, sistemul nu a fost dezvoltat sau implementat integral. În 2019, migrarea datelor pe platforma MCloud a provocat perioade prelungite de nefuncționalitate a sistemului și, ca rezultat, abandonarea de către mai multe autorități publice a utilizării acestuia. În consecință, SIA RFPFP nu a devenit un instrument funcțional în gestionarea eficientă a resurselor umane. Dificultățile de ordin tehnic, utilizarea inconsecventă și datele depășite au subminat și mai mult funcționalitatea sistemului. Fără o soluție digitală viabilă, autoritățile publice se confruntă cu limitări semnificative la capitolul gestionarea transparentă și eficientă a resurselor umane. Acest lucru scoate în evidență necesitatea urgentă a unui sistem modern și pe deplin funcțional de gestionare a resurselor umane, care să asigure o evidență exactă a personalului, să faciliteze punerea în aplicare a politicilor și să susțină o administrare mai eficientă a serviciilor publice.

Obiectiv

Reforma salarială vizează instituirea unui sistem salarial unificat echitabil, transparent și competitiv, care să sporească echitatea și atractivitatea în funcția publică. În rezultatul reformei vor fi unificate și standardizate calculele salariale, va fi consolidată componenta salarială fixă și va fi reierarhizată grila salarială pentru a reflecta responsabilitățile profesionale și evoluția în carieră. Vor fi introduse criterii clare pentru creșterile salariale, cu etape specifice pentru a asigura ajustări structurate. Aceste măsuri vor spori competitivitatea salariilor din sectorul public, îmbunătățind astfel capacitatea de a atrage și reține specialiști calificați, sporind în același timp motivația și eficiența forței de muncă.

Un alt obiectiv-cheie constă în asigurarea autorităților administrației publice cu date fiabile privind personalul pentru a susține luarea deciziilor fundamentate. Acest obiectiv va fi atins prin automatizarea proceselor de gestionare a personalului care va permite funcționarilor responsabili de managementul personalului din sectorul public să creeze dosare personale electronice pentru aceștia și să genereze acte administrative în format digital. Sistemul va raționaliza procedurile-cheie de personal, cum ar fi recrutarea, dezvoltarea profesională și evaluarea performanței, asigurând în același timp o bază de date la nivel național actualizată permanent pentru raportarea în timp real. Prin digitalizarea gestionării funcției publice, această inițiativă va spori eficiența, transparența și responsabilitatea în administrarea resurselor umane din sectorul public.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Reforma salarială în sectorul public. Iunie 2027:*
    - *Adoptarea unei noi grile de salarizare bazate pe rezultatele evaluării posturilor;*
    - *Adoptarea și implementarea reducerii valorilor de referință ale grilelor salariale de la 9 la cel mult 6;*
    - *Creșterea părții fixe a salariului la 70% din bugetul de salarizare al instituției;*
    - *Definirea unor condiții clare pentru sporurile de performanță.*
- *Crearea unui sistem informațional de evidență și management al resurselor umane (SI EMRU) pentru toate instituțiile guvernamentale de nivel central, cu cel puțin 3 module operaționale. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Reforma salarială din sectorul public vizează instituirea unui sistem de remunerare echitabil și sustenabil prin abordarea disparităților salariale existente, restabilirea ierarhiei posturilor între sectoare, revizuirea sistemului de alocare a sporurilor și introducerea unei structuri de stimulente bazate pe performanță. Acest demers va implica colaborarea atât cu autoritățile publice locale, cât și cu cele centrale, precum și cu reprezentanții sindicatelor naționale, ceea ce va asigura o participare amplă la procesul de reformă. Obiectivul este de a crea un sistem de salarizare transparent și echitabil, care să sporească atractivitatea și eficiența serviciului public. În vederea atingerii acestui obiectiv, Legea nr. 270/2018 privind sistemul unificat de salarizare în sectorul public și cadrul său secundar de reglementare vor fi revizuite până la sfârșitul anului 2026. Printre măsurile-cheie se vor număra consolidarea valorilor de referință pentru calcularea salariilor, reevaluarea și reordonarea posturilor, precum și restructurarea componentelor fixe și variabile ale salariilor. Reforma va fi pusă în aplicare prin intermediul unui Plan de acțiune pentru perioada 2026-2032, elaborarea căruia va fi finalizată până la sfârșitul anului 2025, asigurând o abordare structurată și pe termen lung a procesului de actualizare a salariilor. În paralel, modernizarea gestionării resurselor umane în sectorul public va fi o componentă esențială a unor reforme administrative mai ample. Tranziția către un sistem centralizat de recrutare și resurse umane va fi realizată treptat, fiind susținută de un cadru legislativ și de reglementare recent adoptat, care definește conceptul, regulamentul și specificațiile tehnice ale sistemului. În scopul asigurării unei implementări eficiente, va fi instituită o unitate specializată în cadrul Direcției managementul funcției publice a Cancelariei de Stat, care va supraveghea dezvoltarea, coordonarea și monitorizarea Sistemului Informațional de Evidență și Management al Resurselor Umane (SI EMRU). Sistemul va automatiza principalele procese de resurse umane, ceea ce va eficientiza recrutarea, selectarea și dezvoltarea profesională, asigurând în același timp o abordare echitabilă, bazată pe merit, a avansării în carieră. Prima etapă a implementării SI EMRU, care se va desfășura până în 2027, se va concentra pe dezvoltarea componentelor esențiale ale sistemului, inclusiv baze de date pentru autoritățile publice, organigrame structurate, drepturi de acces și profiluri personale pentru funcționarii publici. Vor fi lansate module-cheie, cum ar fi relațiile de muncă, gestionarea concediilor și corpul de rezervă al funcționarilor publici, pentru a simplifica administrarea personalului. În rezultatul unui proces de achiziții publice etapizat va fi selectat un dezvoltator de soluții IT pentru dezvoltarea unui sistem modular care să răspundă cerințelor de interoperabilitate și funcționalitate. Implementarea inițială va demara la nivel central, integrând până la trei module înainte de efectuarea testelor finale și de instruirea personalului din domeniul resurselor umane. Prin digitalizarea completă a proceselor de resurse umane realizată în cadrul reformei, va fi îmbunătățit procesul decizional datorită datelor disponibile în timp real, va crește transparența și va fi consolidată gestionarea forței de muncă în întreaga administrație publică, ceea ce va favoriza o administrație publică mai responsabilă și mai orientată spre performanță. Principalele părți interesate includ Guvernul, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat, ministerele sectoriale și instituțiile publice, iar beneficiarii sunt funcționarii publici, autoritățile administrației publice și publicul larg, care vor beneficia de un sistem mai transparent, eficient și echitabil de gestionare a salariilor și a resurselor umane.

Reforma 3.9.28: Instituirea unui cadru eficient de dezvoltare în carieră și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a spori atractivitatea și performanța serviciului public

Provocări

Eficiența administrației publice depinde în mare măsură de sistemele de gestionare a resurselor umane aplicate de autoritățile publice, de profesionalismul funcționarilor publici și de angajamentul acestora de a răspunde nevoilor și intereselor legitime ale cetățenilor. În prezent, sistemul de recrutare a funcționarilor publici este descentralizat, existând diverse provocări care afectează eficiența și transparența procesului de selectare. În absența unui proces de monitorizare a recrutării și a unor strategii cuprinzătoare privind forța de muncă, autoritățile administrației publice și Cancelaria de Stat nu sunt în măsură să anticipeze și să abordeze pro-activ aceste provocări.

Mai mult, în pofida legislației care impune criterii obiective de eligibilitate și metode de selectare pentru funcțiile publice, comisiile de concurs sunt foarte sensibile la influența politică. Potrivit Raportului de monitorizare SIGMA „Administrația publică în Republica Moldova" (2023), în 2022, au fost anunțați, în medie, doar doi candidați pentru fiecare post vacant. Acest lucru creează îndoieli serioase cu privire la calitatea persoanelor recrutate, 57% din posturile vacante oferite în cadrul concursurilor fiind ocupate în pofida acestei rate scăzute. În plus, experții SIGMA au identificat că, în această perioadă, o problemă crucială a fost că majoritatea numirilor în funcții publice de conducere de nivel superior s-au efectuat fără concurs. În anul 2021, 43% dintre posturile vacante din această categorie au fost ocupate prin concurs, în timp ce în anul 2022 niciuna dintre cele șapte numiri în aceste funcții nu a rezultat în urma unui concurs.

Inconsecvența procedurilor de recrutare are ca rezultat criterii de selecție diferite în funcție de autoritatea publică, fapt care determină discrepanțe în standardele de competență și complică asigurarea unui nivel corect de profesionalism. În plus, lipsa de transparență a proceselor de recrutare descentralizate poate submina încrederea publică, deoarece nu există mecanisme eficiente de monitorizare sau control care să garanteze obiectivitatea și corectitudinea selecțiilor.

De asemenea, gestionarea procesului de recrutare de către fiecare autoritate publică aparte contribuie la utilizarea ineficientă a resurselor și la întârzieri în ocuparea posturilor publice vacante, fapt care afectează negativ capacitatea administrației publice de a funcționa optim. Totodată, practicile care promovează în mod activ recrutarea profesională, cum ar fi formarea sistematică a membrilor comisiei de concurs, rămân limitate și aplicate în mod inconsecvent în cadrul autorităților publice.

Un alt obstacol semnificativ constă în accesul limitat la competențe. Absența unei platforme centralizate complică capacitatea candidaților de a identifica oportunitățile de angajare, diminuând diversitatea și calitatea resurselor umane din sectorul public. Pe lângă aceasta, lipsa unui sistem unificat îngreunează colectarea și analiza datelor privind recrutarea, împiedicând evaluarea eficienței procesului și punerea în aplicare a măsurilor de îmbunătățire.

Acești factori, combinați cu vulnerabilitatea comisiilor la influențe politice nejustificate, obstrucționează procesul de selecție obiectiv și profesionist. Prin urmare, se evidențiază necesitatea unei abordări centralizate pentru a asigura coerența, transparența și eficiența procesului de selecție a funcționarilor publici, fiind astfel consolidat profesionalismul în administrația publică. În acest sens, se propune pilotarea unui sistem centralizat de recrutare pentru anumite categorii sau tipuri de funcții publice din cadrul administrației publice centrale, pentru a obține un nivel mai sporit de transparență, meritocrație și standardizare în procesul de ocupare a funcțiilor publice. În perioada de referință, Direcția managementul funcției publice a Cancelariei de Stat va fi consolidată prin instituirea unei subdiviziuni specializate pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare.

Obiectiv

Obiectivul reformei sistemului centralizat de recrutare este de a moderniza și raționaliza procesul de selecție a funcționarilor publici, asigurând eficiența, transparența și angajarea pe bază de merit. Prin reducerea birocrației, reforma va crea un proces mai rapid și mai eficient din punct de vedere al costurilor, atât pentru autoritățile publice, cât și pentru candidați. O prioritate-cheie este stabilirea unor criterii de evaluare uniforme și obiective care să garanteze selectarea celor mai calificate persoane, consolidând astfel capacitatea profesională a administrației publice și îmbunătățind calitatea serviciilor oferite cetățenilor. Reforma se va baza pe principiile concurenței deschise, transparenței, evaluării riguroase bazate pe competențe și accesului egal la funcțiile publice pentru toți candidații eligibili. Una dintre principalele priorități constă în stabilirea unor criterii de evaluare uniforme și obiective care să garanteze selectarea celor mai calificați candidați, consolidând astfel capacitatea profesională a administrației publice și îmbunătățind calitatea serviciilor oferite cetățenilor.

Un element esențial al acestei transformări este instituirea unei subdiviziuni specializate în cadrul Direcției managementul al funcției publice a Cancelariei de Stat, care va supraveghea recrutarea centralizată, va servi drept centru de expertiză pentru procesele de selecție, va promova cele mai bune practici și asigura coerența și standardizarea recrutării pentru serviciul public. Această structură va îmbunătăți coordonarea și va spori profesionalismul angajărilor în funcția publică, consolidând neutralitatea politică și aliniind procedurile de selecție la standardele europene. Prin dezvoltarea unei forțe de muncă extrem de competente și adaptabile, reforma va promova o administrație orientată spre rezultate, capabilă să ofere cetățenilor servicii eficiente și de înaltă calitate.

Dincolo de modificările procedurale, reforma în discuție reprezintă o schimbare fundamentală în modul în care funcționarii publici sunt recrutați și integrați în administrația publică. Obiectivul pe termen lung este de a institui o funcție publică profesionistă și orientată spre performanță, care să demonstreze integritate, competență și angajament față de interesul public. Prin asigurarea unui proces de selecție echitabil și competitiv, reforma va spori eficiența generală a guvernării, va contribui la modernizarea administrației publice și va consolida încrederea.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cadrul de dezvoltare în carieră este consolidat în autoritățile publice centrale prin pilotarea sistemului centralizat de recrutare, implementarea uniformă a promovării și evaluării performanțelor și adoptarea unui nou cadru de competențe. Decembrie 2027:*
    - *Testarea noului sistem centralizat de recrutare, pentru asigurarea unui acces uniform la posturile din administrația publică.*
    - *Implementarea unor practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin stabilirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic și organizarea de formări.*
    - *Adoptarea unui nou cadru de competențe.*

Descrierea implementării

Reforma sistemului de recrutare a funcționarilor publici va fi realizată prin aplicarea unei abordări etapizate și structurate, care să asigure o tranziție lină către un proces de selecție uniform, transparent și eficient în administrația publică. Această transformare este esențială pentru gestionarea provocărilor legate de recrutarea descentralizată și garantarea unui acces echitabil la posturile din administrația publică, pe baza de merit și competențe. Prima etapă va implica consolidarea cadrului de reglementare prin definirea unor norme și proceduri clare pentru recrutarea centralizată. Reglementările existente vor fi revizuite și aliniate la legislația privind funcția publică și la cele mai bune practici internaționale, cu introducerea unor criterii de selecție obiective, mecanisme de evaluare transparente și procese digitalizate pentru a spori accesibilitatea și eficiența. Un element-cheie al reformei constă în introducerea unui test scris standardizat, care va fi realizat pe o platformă digitală securizată, fapt care va permite reducerea la minimum a intervenției umane și asigurarea transparenței. În sprijinul acestei inițiative, va fi instituită o unitate specială în cadrul Direcției managementul funcției publice a Cancelariei de Stat și va fi adoptat un concept general pentru sistemul de recrutare centralizat.

Supravegherea realizării reformei va fi asigurată de o structură instituțională dedicată, care va asigura conformitatea cu noile reglementări și oferi sprijin tehnic și metodologic instituțiilor relevante. În scopul gestionării eficiente a procesului de selecție vor fi alocate resurse adecvate, va fi desemnat personal calificat și vor fi dezvoltate instrumente moderne. Dezvoltarea profesională a persoanelor implicate în recrutare, inclusiv a specialiștilor în resurse umane și a comisiilor de selecție reprezintă o componentă-cheie a reformei. Pentru a asigura aplicarea corectă a metodologiilor moderne de selecție, a instrumentelor digitale și a evaluărilor bazate pe competențe, vor fi organizate sesiuni de formare. În cadrul ministerelor selectate va fi lansată o fază pilot, care va viza inițial posturile de funcționari publici debutanți și de conducere, permițând evaluarea în timp real a noilor proceduri și efectuarea ajustărilor necesare pe baza feedback-ului. De asemenea, în cadrul autorităților publice centrale vor fi introduse practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor prin instituirea unui mecanism de concurs intern, adoptarea unui ghid metodologic pentru manageri și programe de formare specifice pentru managerii de nivel mediu privind evaluarea performanțelor.

Etapa pilot va fi urmată de o perioadă de evaluare a rezultatelor, în cadrul căreia vor fi propuse îmbunătățiri pentru optimizarea sistemului. Vor fi ajustate criteriile de selecție, procedurile și instrumentele tehnologice pentru a asigura eficiența și transparența. Va fi elaborat și adoptat, prin ordin al Cancelariei de Stat, un nou cadru de competențe pentru autoritățile publice centrale, cunoștințele și abilitățile-cheie fiind testate în cadrul sistemului de recrutare centralizată pilotat. Recrutarea centralizată va fi apoi extinsă progresiv la toate autoritățile administrației publice relevante, permițând instituțiilor să se adapteze la noile cerințe și să evite perturbările în activitatea administrativă. Vor fi instituite mecanisme de monitorizare continuă pentru a se asigura că procesul de recrutare se menține previzibil, echitabil și eficient. Se preconizează că reforma va îmbunătăți în mod semnificativ administrația publică prin reducerea termenelor de recrutare, creșterea ratelor de retenție a personalului nou angajat și creșterea satisfacției generale în cadrul funcției publice. Prin modernizarea procesului de recrutare, standardizarea evaluării performanței și alinierea selecției la criterii bazate pe competențe, această reformă va contribui la o administrație publică mai profesionistă, mai capabilă și mai pregătită pentru viitor.

Principalele părți interesate includ Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, ministerele sectoriale și autoritățile administrației publice, iar principalii beneficiari sunt funcționarii publici, solicitanții de locuri de muncă și publicul larg,

care vor beneficia de un sistem de recrutare mai transparent, bazat pe merit și eficient, care consolidează performanța sectorului public.

4. DOMENIUL DE POLITICI 4: CAPITALUL SOCIAL

Introducere

Capitalul social este baza esențială pentru reziliența economică, creșterea favorabilă incluziunii și bunăstarea societății în Republica Moldova. Cuprinde valoarea colectivă încorporată în rețelele sociale, sistemul educațional, politicile pieței muncii și mecanismele de protecție socială care încurajează cooperarea, încrederea și sprijinul reciproc între cetățeni. Republica Moldova se confruntă cu provocări structurale în ceea ce privește alinierea eficientă a rezultatelor sale educaționale la cerințele pieței muncii, asigurarea unor sisteme solide de protecție socială, promovarea ocupării forței de muncă și prestarea de servicii medicale echitabile. Aceste ineficiențe au dus la disparități pronunțate în participarea pe piața muncii, în special în rândul tinerilor și al grupurilor vulnerabile, limitând capacitatea țării de a realiza o convergență economică susținută cu standardele UE.

Abordarea acestor provocări prin reforme punctuale în educație, protecție socială, ocuparea forței de muncă și sănătate este esențială. Astfel de reforme vizează edificarea unei societăți mai incluzive, sporirea capacităților forței de muncă, reducerea vulnerabilităților economice și promovarea dezvoltării durabile. Investind strategic în capitalul social, Republica Moldova își poate îmbunătăți în mod semnificativ baza de resurse umane, fapt care duce la creșterea productivității, îmbunătățirea coeziunii sociale și, în cele din urmă, la o creștere economică și stabilitate mai puternice.

SUBDOMENIUL 4.1: Educația

Reforma 4.1.1-4: Reducerea decalajului dintre competențe și cererea de pe piața muncii prin consolidarea învățământului profesional tehnic

Provocări

Una dintre principalele provocări în domeniul învățământului profesional tehnic (ÎPT) constă în lipsa concordanței dintre curricula și nevoile industriei. Multe programe ÎPT nu reușesc să reflecte evoluția cerințelor pieței muncii, astfel încât absolvenții rămân fără competențele esențiale solicitate de angajatori. Progresele tehnologice rapide și cerințele în schimbare ale industriei adâncesc și mai mult acest decalaj, ceea ce face dificil pentru instituțiile ÎPT să ofere o pregătire relevantă.

O altă problemă ține de colaborarea insuficientă dintre sectorul privat și instituțiile ÎPT. Cooperarea strânsă cu angajatorii este esențială pentru asigurarea relevanței și eficacității pregătirii. Totuși, multe întreprinderi ezită să investească în ÎPT din cauza preocupărilor legate de costurile ridicate și de lipsa stimulentelor, ceea ce duce la incertitudine privind rentabilitatea investițiilor. Acest lucru limitează oportunitățile elevilor de a acumula experiență practică și de a fi expuși profesional.

Deficitul de resurse umane formate și calificate reprezintă o provocare suplimentară. Multe dintre cadrele didactice din sectorul ÎPT nu au experiență practică în sectorul industrial și nu au acces la dezvoltare profesională continuă. În lipsa unor formări periodice în domeniul tehnologiilor emergente și al practicilor industriale, cadrele didactice pot întâmpina dificultăți în a le dezvolta elevilor competențe practice actuale, diminuând astfel eficiența generală a învățământului profesional.

Totodată, sistemul ÎPT se confruntă cu o percepție publică negativă. Mulți elevi și părinți percep învățământul profesional tehnic ca o alternativă mai puțin prestigioasă la învățământul superior tradițional. Acest stigmat are drept consecință un număr redus de elevi înmatriculați în programele ÎPT și descurajează persoanele talentate să urmeze o carieră în domeniul profesional tehnic, contribuind în cele din urmă la deficitul de competențe în sectoarele cheie.

În plus, orientarea insuficientă în carieră și informațiile incomplete privind piața muncii limitează capacitatea elevilor de a lua decizii în cunoștință de cauză cu privire la viitorul lor profesional. În lipsa unor trasee clare și a unor perspective asupra oportunităților de angajare, elevilor le poate fi dificil să înțeleagă valoarea formării profesionale.

Pregătirea insuficientă în disciplinele STEAM la nivelul învățământului general reprezintă un alt obstacol. Baza teoretică slabă în știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică face ca aceste domenii să fie mai puțin atractive pentru continuarea studiilor și complică procesul de învățare la nivel universitar. Lipsa de pregătire afectează capacitatea elevilor de a reuși în domeniile tehnice și profesionale specializate.

Disparitățile de gen în educația STEAM rămân, de asemenea, o problemă semnificativă. Domeniile respective continuă să fie dominate de bărbați, numărul fetelor care se înscriu în IT, matematică, fizică, informatică și inginerie fiind mai mic.

Lipsa de încurajare și de încredere în abilitățile proprii descurajează fetele să urmeze o carieră în aceste domenii, limitând și mai mult diversitatea forței de muncă.

În cele din urmă, resursele financiare limitate reprezintă un obstacol major pentru dezvoltarea calificărilor și a curricula în ÎPT. Se estimează că pentru a elabora 50% din calificările ÎPT și 105 curricula și standarde de calificare necesare pentru a răspunde acestor provocări este nevoie 27 de milioane de lei. Fără o finanțare adecvată, eforturile de modernizare a programelor ÎPT și de îmbunătățire a alinierii acestora la nevoile industriei vor rămâne limitate.

Obiectiv

Măsura vizează reducerea decalajului dintre cererea pieței forței de muncă și oferta sistemului de învățământ prin consolidarea cadrului de calificări în învățământul profesional tehnic (ÎPT). Această abordare garantează faptul că absolvenții dobândesc competențele necesare pentru a răspunde cerințelor din industrie, ceea ce le consolidează capacitatea de inserție profesională și perspectivele profesionale.

Primul pas în realizarea acestui obiectiv constă în identificarea nevoilor pieței pentru a asigura faptul că programele ÎPT răspund în mod eficient cererilor actuale și viitoare de pe piața muncii. Ulterior, curriculumul va fi aliniat la cerințele identificate în baza acestor constatări, fiind asigurat faptul că pregătirea rămâne relevantă și la zi. În plus, cadrele didactice din ÎPT vor beneficia de formare completă și de acces la materiale de predare și învățare sensibile la dimensiunea de gen și dizabilitate, aprobate de Ministerul Educației și Cercetării, promovând incluziunea și accesibilitatea în educație.

Un alt obiectiv-cheie constă în îmbunătățirea competențelor digitale ale cadrelor didactice, prin consolidarea capacității acestora de a oferi experiențe de învățare moderne, interactive și bazate pe tehnologie. În plus, se vor depune eforturi pentru a promova beneficiile ÎPT în rândul potențialilor elevi și al părinților acestora, cu scopul de a crește ratele de înmatriculare și de a diminua stigmatizarea asociată cu învățământul profesional.

Prin realizarea acestor măsuri, inițiativa vizează dezvoltarea unui sistem de ÎPT mai receptiv și mai favorabil incluziunii, care să ofere elevilor competențele necesare pentru o tranziție de succes pe piața forței de muncă, contribuind în cele din urmă la o forță de muncă mai puternică și mai competitivă.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Consolidarea cadrului calificărilor din ÎPT, prin alinierea a cel puțin 50 % din programele de studii ÎPT active la curricula bazată pe calificări și aprobarea a cel puțin 4 programe ÎPT privind tranziția către o economie ecologică (elaborate în colaborare cu sectorul privat). Decembrie 2027.*
- *Cel puțin 50% din programele active de învățământ profesional tehnic sunt predate de cadre didactice din ÎPT care au participat la cursuri de formare continuă și utilizează materiale de predare și învățare sensibile la dimensiunea de gen și dizabilitate, aprobate prin ordinul Ministrului Educației și Cercetării. Decembrie 2027.*
- *Competențele digitale ale populației sunt consolidate, cel puțin 25% dintre cadrele didactice (din învățământul general și ÎPT) obținând o certificare de nivel minim A1 în competențele digitale, pe baza cadrului DigiCompEdu, iar ponderea studenților de nivel terțiar în disciplinele STEAM și TIC crește la cel puțin 25%. Decembrie 2027.*
- *Reforma învățământului dual înregistrează progrese, numărul total de elevi înmatriculați la programele de învățământ profesional și tehnic dual ajungând la cel puțin 6.000 pentru anii 2025-27, cumulat, iar numărul de studenți în programele de învățământ superior dual ajungând la cel puțin 600 pentru anii 2025-27, cumulat. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

În vederea îmbunătățirii calității și relevanței învățământului profesional tehnic, va fi implementată o strategie cuprinzătoare, care va demara cu o analiză aprofundată a mecanismelor actuale de elaborare a standardelor ocupaționale. Analiză va asigura integrarea eficientă a nevoilor industriei și tendințelor pieței muncii în cadrul calificărilor profesionale.

Pe această bază vor fi ulterior elaborate noi curricula și programe VET atât la nivelul ISCED 3, cât și la nivelul ISCED 4, care vor fi aliniate la standardele educaționale internaționale. După ce vor fi elaborate, aceste curricula bazate pe calificări vor fi aprobate în mod oficial și introduse în toate instituțiile ÎPT pentru a standardiza și moderniza parcursurile în învățământul profesional.

Cadrele didactice vor fi sprijinite în implementarea programelor actualizate prin dezvoltarea de inițiative de formare continuă de care vor beneficia cel puțin 50% din cadrele didactice din sectorul ÎPT. Programele de formare vor fi extinse, astfel încât cel puțin 50 % din cadrele didactice din ÎPT să beneficieze de oportunități de dezvoltare profesională, inclusiv

de formare specializată în competențe digitale. Pe parcursul a trei ani, cel puțin jumătate dintre cadrele didactice vor fi dobândi competențe digitale esențiale pentru a integra în mod eficient tehnologia modernă în metodologiile lor de predare.

În paralel, vor fi depuse eforturi pentru a stimula nivelul de implicare al elevilor/studenților în următoarele discipline: știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică. Vor fi lansate o serie de campanii de informare pentru a încuraja înmatricularea în programele STEAM atât la nivel profesional, cât și universitar, asigurând un flux constant de absolvenți calificați pentru sectoarele-cheie.

În colaborare cu sectorul privat, vor fi lansate patru programe ÎPT pentru a sprijini tranziția verde, fiind asigurată alinierea acestora la curricula bazate pe calificări.

În plus, prin intermediul evenimentelor dedicate, menite să promoveze parteneriatele între instituțiile de învățământ și întreprinderi, se va consolida colaborarea cu sectorul privat. Aceste inițiative vor consolida programele duale în ÎPT și învățământul terțiar, oferind elevilor/studenților experiență practică și sporindu-le șansele de angajare la absolvire.

Datorită acestor eforturi coordonate, sistemul de învățământ profesional va fi modernizat, iar elevii dobândi competențele necesare pentru a prospera pe o piață a muncii în schimbare.

Reforma 4.2.5-7: Îmbunătățirea calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățirea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar

Provocări

Curriculumul utilizat în sistemele de învățământ primar și secundar nu a fost supus unor revizuiri semnificative, chiar dacă lumea se schimbă rapid, fiind solicitate noi competențe și abilități. Ministerul Educației și Cercetării a inițiat o revizuire a curriculumului național pentru învățământul primar și secundar; însă nu există niciun sistem eficient de monitorizare care să garanteze că reforma își atinge obiectivele. Sistemul educațional nu dispune de fonduri susținute pentru a investi în analiza datelor, formarea cadrelor didactice și mecanisme de feedback pentru a-și menține eficiența. Echilibrarea intereselor părților interesate - factori de decizie politică, cadre didactice, părinți și reprezentanți ai industriei - care au opinii diferite cu privire la prioritățile curriculare, complică procesul de obținere a unui consens.

Educația și îngrijirea timpurie a copilului în Republica Moldova se confruntă cu provocări semnificative care limitează capacitatea sa de a promova învățarea echitabilă și succesul pe termen lung. În ciuda creșterii ratei de înscriere, în special în învățământul preșcolar, accesul, calitatea și echitatea rămân insuficient dezvoltate, în special pentru copiii din medii defavorizate și din zonele rurale.

Deși participarea este relativ ridicată, persistă disparități: copiii proveniți din medii socio-economice avantajate au șanse mult mai mari de a frecventa educația timpurie, iar mulți copii ajung la școală nepregătiți. Beneficiile educației preșcolare sunt strâns legate de statutul socio-economic, ceea ce indică faptul că educația timpurie nu reușește să reducă eficient decalajele timpurii de învățare.

Problemele structurale, cum ar fi infrastructura învechită, lipsa de personal și resursele limitate, afectează suplimentar calitatea procesului educațional în primii ani, în special în zonele slab deservite. În ciuda recunoașterii importanței acestui sector, investițiile în educația timpurie rămân modeste în comparație cu alte niveluri ale sistemului educațional.

Lipsa serviciilor de îngrijire timpurie a copiilor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, afectează negativ rata de angajare, în special în rândul femeilor, iar investițiile în dezvoltarea serviciilor de creșă vor contribui semnificativ la creșterea participării pe piața forței de muncă și la reducerea inegalităților de gen.

Obiectiv

Îmbunătățirea calității și eficienței educației prin extinderea accesului la educația preșcolară, actualizarea curriculumului în conformitate cu așteptările societății și unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi. ***Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme***

- *Consolidarea prestării de servicii de îngrijire a copiilor în sectorul public și privat, cu o creștere a numărului de locuri în serviciile de îngrijire cu 5.000 față de 2024. Decembrie 2027.*
- *Reforma curriculară înregistrează progrese, cu implementarea unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua progresul performanțelor elevilor, inclusiv evaluări standardizate ale elevilor bazate pe eșantioane. Decembrie 2026*

- *Toate curricula pentru disciplinele obligatorii din învățământul secundar (gimnazial și liceal) sunt revizuite și aprobate, iar cadrele didactice beneficiază de sprijin pedagogic pentru implementarea acestora, cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice din învățământul secundar fiind formate pentru a preda în conformitate cu curricula revizuite, în baza unor programe specifice de formare a cadrelor didactice și de mentorat (8.000 de cadre didactice din totalul de 33.000 de cadre didactice din sistemul de învățământ general). Decembrie 2026*

Descrierea implementării

O serie de inițiative-cheie vor fi implementate ca parte a unui efort continuu de îmbunătățire a calității și eficienței educației. Va fi aprobat un ordin ministerial pentru a formaliza procesul de revizuire a curricula, ceea ce va asigura o abordare structurată și standardizată a reformei în educație. Ulterior, va fi elaborat și aprobat un Plan cuprinzător de evaluare a curricula, care va include evaluări standardizate pentru evaluarea elevilor și un model de raportare. Modelul respectiv va oferi o imagine de ansamblu clară a progresului reformei și o perspectivă asupra performanței elevilor pe baza rezultatelor evaluării. Evaluările vor acoperi 10% din elevii școlarizați, ceea ce va oferi o perspectivă independentă și obiectivă asupra competențelor dobândite de aceștia. În concordanță cu aceste eforturi, vor fi elaborate și aprobate curricula pentru 28 de discipline obligatorii, asigurându-se astfel că elevii primesc o educație completă, care respectă atât standardele naționale, cât și pe cele internaționale.

În scopul sprijinirii implementării cu succes a acestor modificări curriculare, vor fi desfășurate programe de formare a cadrelor didactice, care vor oferi profesorilor cunoștințele și competențele necesare pentru a preda în mod eficient în baza conținutului actualizat. Formarea privind curricula revizuite va implica 8.000 de cadre didactice din învățământul secundar desfășurate pe parcursul anilor 2025 și 2026. Rapoartele privind aceste programe de formare vor fi făcute publice pe site-ul web al Ministerului Educației și Cercetării, fiind astfel asigurată transparența și responsabilitatea în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.

Principalele aspecte care ar trebui abordate în faza de implementare sunt:

- Rezistența la schimbare: Fără o planificare și un sprijin adecvate pentru tranziție, școlile și cadrele didactice se pot confrunta cu dificultăți în a se adapta la noile curricula. În plus, cadrele didactice pot ezita să îmbrățișeze noile metode de predare sau abordări pedagogice, în special dacă au predat mai mulți ani în cadrul sistemelor anterioare.
- Dezvoltarea de resurse și materiale: Actualizarea manualelor, materialelor didactice și a resurselor de predare pentru a corespunde curricula revizuite necesită timp și investiții financiare semnificative.
- Constrângeri în materie de timp și volum de muncă: Profesorii se confruntă deja cu un volum semnificativ de muncă, iar adăugarea unor cerințe obligatorii de certificare poate crea dificultăți logistice și de planificare.
- Probleme legate de finanțare și sustenabilitate: Programele de formare a cadrelor didactice și de mentorat necesită sprijin financiar continuu, iar asigurarea sustenabilității pe termen lung poate fi o provocare în absența unor fluxuri de finanțare dedicate.

Reforma, combinată cu modernizarea învățământului profesional, formarea competențelor digitale și consolidarea colaborării cu industria, va impulsiona o transformare semnificativă în sectorul educației, îmbunătățind în cele din urmă rezultatele învățării elevilor și pregătirea pentru dezvoltarea forței de muncă.

Până în prezent, înființarea noilor servicii de îngrijire a copiilor s-a bazat în principal pe asistența oferită de donatorii externi. Deși Ministerul va continua să caute sprijin extern pentru extinderea acestor servicii, o parte semnificativă a finanțării viitoare va fi acoperită din bugetul de stat. Extinderea este orientată în special către zonele insuficient deservite, inclusiv municipiile mari și comunitățile rurale.

Această inițiativă va necesita o acțiune coordonată între mai multe ministere, întrucât implică componente de dezvoltare a infrastructurii, educație și protecție socială.

Măsurile preconizate sunt menite să sprijine participarea femeilor pe piața muncii, să reducă povara îngrijirii care revine familiilor și să contribuie la dezvoltarea cognitivă și emoțională a copiilor, consolidând astfel capitalul uman și reziliența economică a Republicii Moldova.

Reforma 4.3.8-9: Consolidarea rezultatelor procesului educațional, calității și integrității învățământului universitar

Provocări

În prezent, în Republica Moldova sunt 46 de școli doctorale, toate fiind acreditate provizoriu din 2015. Totuși, niciuna dintre aceste școli sau programe de doctorat nu a obținut acreditarea deplină. Metodologia de acreditare a școlilor doctorale este încă în discuție, ceea ce amână recunoașterea oficială a statutului acestora. Pe lângă aceasta, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) nu este înregistrată în Registrul European de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (EQAR), fapt care complică recunoașterea internațională a diplomelor de doctorat.

Mecanismele interne de asigurare a calității sunt în continuare deficitare. Multe universități nu dispun de structuri de guvernanță solide care să susțină integritatea academică, să evalueze performanța cadrelor didactice și să asigure procese decizionale transparente. Platformele digitale existente la nivel universitar nu sunt pe deplin funcționale, deoarece acestea sunt concepute în principal pentru programele de licență. ANACEC este responsabilă de aplicarea măsurilor antiplagiat la nivel de doctorat, dar nu există o platformă unificată care să integreze toate nivelurile academice pentru a asigura un control consecvent al calității în toate universitățile.

Frauda academică, plagiatul și practicile de cercetare neconforme subminează grav încrederea în sistemul de evaluare și credibilitatea diplomelor acordate. Un sondaj realizat de Ministerul Educației și Cercetării, la care au participat 4.209 studenți din șapte universități din Republica Moldova, a arătat că marea majoritate percepe frauda și corupția ca fiind omniprezente în procesul educațional. Astfel de constatări accentuează nevoia urgentă de reforme cuprinzătoare pentru a consolida integritatea academică și a restabili încrederea în instituțiile de învățământ superior.

Obiectiv

Consolidarea integrității în universitățile din Republica Moldova prin implementarea unor măsuri anticorupție și antifraudă ferme, stabilirea unei platforme naționale antiplagiat cu proceduri interne stricte de asigurare a calității, promovarea pe scară largă a acreditării programelor de doctorat și alinierea într-o mai mare măsură a țării la Procesul de la Bologna și la standardele Spațiului European al Învățământului Superior (EHEA).

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *25% din programele de doctorat din instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova sunt acreditate internațional de către agențiile înregistrate în EQAR (Registrul European de Asigurare a Calității), aliniind într-o mai mare măsură țara la procesul Bologna și la standardele EHEA. Iunie 2027.*
- *Implementarea în universitățile din Republica Moldova a unor măsuri anticorupție și antifraudă ferme, cu introducerea unui instrument (software) național unic de detectare a plagiatului și cu participarea a cel puțin 50% dintre studenții din instituțiile de învățământ superior la cursuri de formare și campanii de sensibilizare desfășurate on-line sau off-line privind etica și măsurile antiplagiat, cu implicarea Centrului Național Anticorupție. Iunie 2026.*

Descrierea implementării

În scopul îmbunătățirii calității și credibilității studiilor doctorale în Republica Moldova, vor fi întreprinse o serie de acțiuni strategice. Astfel, până în iunie 2025, va fi desfășurată o analiză actualizată a programelor de doctorat existente, precum și o cartografiere cuprinzătoare a tuturor școlilor doctorale. Această evaluare va oferi o înțelegere mai clară a situației actuale și va fundamenta viitoarele procese de acreditare.

În scopul asigurării unei evaluări obiective și recunoscute la nivel internațional, până în mai 2025 va fi contractată o agenție internațională de asigurare a calității înregistrată în EQAR. În continuare, până în iunie 2025, va fi verificată metodologia de evaluare și acreditare a agenției respective în raport cu standardele internaționale, pentru a se asigura alinierea la cele mai bune practici. În vederea pregătirii pentru procesul de acreditare, în septembrie 2025 vor fi organizate sesiuni de formare specializate pentru reprezentanții școlilor doctorale, pentru a-i familiariza cu cerințele și procedurile de evaluare. Până în luna iunie 2027 este prevăzută evaluarea a 50% din programele de doctorat, obiectivul urmărit fiind ca cel puțin 25% din numărul total de 300 de programe de doctorat să fie acreditate internațional.

Integritatea academică rămâne un obiectiv esențial. În iunie 2025 se va desfășura cea de-a doua etapă a sondajului privind integritatea academică, în cadrul căruia vor fi evaluate progresele înregistrate și identificate domeniile care necesită îmbunătățiri suplimentare. În același timp, se va realiza o cartografiere a platformelor antiplagiat existente pentru a determina alinierea acestora la necesitățile naționale. Pe baza acestor observații, în august 2025 va fi aprobat un ordin ministerial pentru instituirea unui sistem oficial antiplagiat cu mecanisme clare de control al calității. Acest demers va fi urmat de achiziționarea în aceeași lună platformei antiplagiat selectate.

În scopul asigurării unei implementări și guvernanțe adecvate a acestui sistem, în septembrie 2025 va fi aprobată o hotărâre de guvern, care va defini proprietatea asupra platformei, reglementările operaționale și specificațiile tehnice. În octombrie 2025 vor fi organizate sesiuni de formare pentru personal cu privire la utilizarea platformei, pentru a asigura implementarea eficientă în toate instituțiile academice. Suplimentar, în octombrie 2025 vor fi lansate campanii de sensibilizare și sesiuni de formare pentru studenți și personalul academic pentru a promova integritatea academică și a consolida practicile etice de cercetare.

Prin astfel de eforturi conjugate, Republica Moldova urmărește să își consolideze sistemul de învățământ doctoral, să îmbunătățească asigurarea calității și să promoveze o cultură a integrității academice în învățământul superior.

SUBDOMENIUL 4.2: Protecția socială

Reforma 4.4.10-13: Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale în conformitate cu standardele minime și cu nevoile populației

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în asigurarea unor servicii sociale accesibile și de înaltă calitate, care să respecte standardele minime și să răspundă eficient nevoilor categoriilor vulnerabile a populației. Un obstacol îl reprezintă cadrul de reglementare depășit, care nu asigură un sistem solid de asigurare a calității pentru prestarea serviciilor sociale. Lipsa standardizării contribuie la incoerențe în prestarea și supravegherea serviciilor esențiale.

Fragmentarea sistemelor de management al cazului, care limitează coordonarea între diferitele programe de asistență socială, reprezintă o altă problemă. Implementarea managementului de caz este încă în fazele incipiente, iar eforturile continue sunt esențiale pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor publice sociale și de ocupare a forței de muncă.

Pe lângă aceasta, se atestă un deficit de personal specializat care activează în prima linie în domeniul protecției copilului. Această insuficiență de specialiști calificați subminează eficiența și promptitudinea intervențiilor, fapt care face mai dificilă asigurarea siguranței și bunăstării copiilor aflați în situație de risc.

La aceste provocări se adaugă infrastructura digitală fragmentată a sistemului de protecție socială. Ineficiențele în colectarea datelor, monitorizare și prestarea serviciilor afectează capacitatea de evidență a cazurilor, de evaluare a eficacității programelor și acordare promptă a sprijinului persoanelor defavorizate.

Abordarea acestor probleme prin reforma cadrului de reglementare, îmbunătățirea coordonării, consolidarea forței de muncă și modernizarea digitală este esențială pentru îmbunătățirea calității și accesibilității generale a serviciilor sociale în Republica Moldova.

Obiectiv

Reforma urmărește îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale în Republica Moldova. Sistemul unificat de management de caz și cadrul de reglementare de sprijin vor garanta că cetățenii care au nevoie de protecție socială sunt identificați, nevoile lor sunt recunoscute și un nivel minim de asistență le este acordat. Printr-o abordare mai eficientă a problemelor legate de protecția copilului și prin implementarea măsurilor preventive, va fi redus numărul cazurilor de abuz asupra copiilor, fapt care va favoriza o societate mai sănătoasă și prosperă. Reforma va contribui în mod semnificativ la strategia națională mai amplă de protecție socială și la creșterea socioeconomică, asigurând un sistem de servicii rezilient și incluziv în conformitate cu standardele europene.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Actualizarea regulamentelor privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale. Decembrie 2025.*
- *Cel puțin 30.000 de persoane beneficiază de asistență socială și de servicii de ocupare a forței de muncă prin intermediul unui sistem coerent de management de caz implementat pentru 15 măsuri de asistență socială și ocupare a forței de muncă. Decembrie 2026.*
- *Consolidarea sistemului de protecție a copilului prin recrutarea și menținerea a încă 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați de la bugetul de stat. Decembrie 2025.*
- *Sistemul Informațional Automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este funcțional, integrând cadrul actual de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Următoarele module sunt integrate în sistem: asistență socială, ocupare a forței de muncă și persoane cu dizabilități; modulele sunt pe deplin utilizate și accesibile asistenților sociali și agențiilor guvernamentale. Iunie 2027.*

Descrierea implementării

Reforma va fi realizată în baza unei abordări cuprinzătoare care combină progresele legislative, administrative și digitale pentru a asigura sustenabilitatea și impactul pe termen lung. Ca parte a cadrului de reglementare și a standardelor de calitate, Ministerul Muncii și Protecției Sociale va coordona eforturile de revizuire și armonizare a standardelor de calitate existente pentru serviciile sociale, aliniindu-le la cele mai bune practici ale UE. În procesele de acreditare și monitorizare a serviciilor sociale vor fi introduse și integrate mecanisme de asigurare a calității. Totodată, prestatorii de servicii sociale vor beneficia de programe de formare privind dezvoltarea competențelor necesare pentru a asigura respectarea standardele actualizate.

Pentru managementul de caz se va institui un cadru standardizat care va unifica procedurile și va asigura prestarea consecventă a serviciilor în cadrul celor 15 măsuri de asistență socială. Vor fi dezvoltate instrumente digitale și soluții software pentru a permite evidența cazului în timp real și facilita luarea deciziilor informate. În vederea asigurării unei implementări eficiente, asistenții sociali și managerii de caz vor participa la un program de consolidare a capacităților cu privire la noul sistem.

Reforma vizează, de asemenea, consolidarea sistemului de protecție a copilului prin recrutarea a încă 200 de specialiști în protecția copilului. Specialiștii nou recrutați vor beneficia de programe de formare specializate pentru sporirea capacităților și competențelor. Această inițiativă va consolida capacitatea serviciilor, va îmbunătăți mecanismele de răspuns pentru copiii vulnerabili și va asigura servicii de protecție a copilului durabile și de înaltă calitate la nivel național.

Specialiștii în protecția copilului vor fi mobilizați în zonele în care este cea mai mare nevoie de ei, cu un accent deosebit pe comunitățile rurale și defavorizate, care se confruntă cu o incidență ridicată a problemelor legate de protecția copilului.

Digitalizarea va avea un rol-cheie prin dezvoltarea Sistemului Informațional Automatizat pentru servicii sociale (eSocial). Sistemul menționat va fi integrat cu bazele de date existente ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale, permițând managementul digital al cazurilor, evidența beneficiarilor și monitorizarea performanței.

Prin realizarea acestor reforme, Republica Moldova va asigura: îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale pentru grupurile vulnerabile; îmbunătățirea coordonării și eficienței asistenței sociale printr-un sistem unificat de gestionare a cazurilor; consolidarea capacității forței de muncă în domeniul serviciilor sociale, asigurând durabilitatea pe termen lung; o infrastructură digitală pe deplin funcțională pentru serviciile sociale, sporind eficiența și eficacitatea deciziilor bazate pe date.

SUBDOMENIUL 4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii

Reforma 4.5.14-16: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în asigurarea unei participări echitabile și bine reglementate pe piața muncii. Nivelul înalt al muncii nedeclarate, care subminează drepturile lucrătorilor, diminuează veniturile fiscale și slăbește sistemele de asigurare socială, este una dintre problemele principale. Persistența ocupării informale a forței de muncă evidențiază lacunele în materie de supraveghere și aplicare. Resursele insuficiente, mecanismele de reglementare depășite și lipsa de coordonare între agențiile relevante îngreunează eforturile de identificare și abordare a încălcărilor normelor de muncă. O altă provocare majoră constă în mecanismele necorespunzătoare de integrare a grupurilor vulnerabile pe piața formală a muncii. Din cauza barierelor sistemice și a lipsei de programe de sprijin specifice, multe persoane întâmpină dificultăți în a accesa oportunități de angajare stabile. În plus, lipsa instrumentelor digitale pentru monitorizarea lucrătorilor temporari și sezonieri complică și mai mult reglementarea pieței muncii. În absența unor sisteme modernizate de evidență și de gestionare a datelor, asigurarea unor condiții de muncă adecvate, prevenirea exploatării și respectarea drepturilor de muncă ale acestor lucrători se dovedesc a fi dificil de realizat.

Obiectiv

Reforma vizează sporirea participării pe piața muncii, combaterea muncii nedeclarate și consolidarea aplicării drepturilor lucrătorilor. Prin implementarea acestei reforme, Republica Moldova își propune să realizeze următoarele:

- Consolidarea aplicării legislației muncii, prin reducerea cazurilor de muncă nedeclarată;
- Consolidarea standardelor de sănătate și siguranță în muncă prin inspecții de stat inopinate;
- Formalizarea muncii temporare și sezoniere, asigurând accesul la prestații sociale și salarii echitabile;

- Transparență și eficiență sporite în monitorizarea dinamicii pieței muncii prin transformarea digitală;
- Creșterea ocupării forței de muncă în rândul femeilor și al persoanelor din zonele rurale. Această reformă este o componentă-cheie a unei strategii naționale mai ample privind piața forței de muncă, prin care se asigură alinierea la standardele UE și promovarea unui mediu economic mai incluziv și mai reglementat.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Reformarea funcției Inspectoratului de Stat al Muncii, care are competența de a efectua inspecții inopinate în domeniul sănătății și securității, cu eliminarea limitărilor prevăzute de Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat. Instituirea unui sistem de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție. Decembrie 2025.*
- *Proiect pilot de vouchere digitale pentru combaterea muncii nedeclarate în agricultură. 6.000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și devin plătitori de contribuții sociale, iar sistemul informațional este funcțional. Decembrie 2026.*
- *Numărul de beneficiari ai măsurilor active pe piața muncii implementate de Guvern crește cu 400% față de 2024. Cel puțin 60% din beneficiari sunt femei. Cel puțin 10% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Reforma va fi realizată prin combinarea modificărilor legislative, măsurilor administrative și inovării digitale pentru a asigura impactul și durabilitatea pe termen lung.

Modificările aduse cadrului juridic, în contextul reformei Inspectoratului de Stat al Muncii, vor permite inspectorilor de muncă să efectueze controale inopinate atât în domeniul raporturilor de muncă cât și în domeniul securității și sănătății în muncă.. Aceste schimbări vor fi susținute prin programe de consolidare a capacităților cu scopul de a optimiza mecanismele de aplicare și de a alinia practicile de inspecție la cele mai bune standarde ale UE.

În sectorul agricol, va fi introdus un program pilot de vouchere la nivel național pentru a promova angajarea formală a lucrătorilor sezonieri. Acest sistem va garanta că lucrătorii temporari beneficiază de contracte formale, prestații sociale și salarii echitabile.

Dezvoltarea sistemului informațional www.zilieri.gov.md, care va servi drept platformă centralizată pentru înregistrarea, monitorizarea și reglementarea activității lucrătorilor zilieri și sezonieri din Moldova, va constitui o inovație digitală esențială. Sistemul va integra contracte digitale, verificarea în timp real a statutului de angajat și mecanisme de raportare pentru a spori transparența. În vederea asigurării asimilării pe scară largă, va fi desfășurat un program cuprinzător de formare cu privire la utilizarea platformei, adresat atât angajatorilor, cât și lucrătorilor.

În afară de aceasta, va fi extins accesul la măsuri active pe piața forței de muncă, ceea ce va permite unui număr mai mare de șomeri să beneficieze de cursuri de formare profesională, formare la locul de muncă și de stagii profesionale. Pentru a spori rata de participare a forței de muncă, în special în rândul grupurilor vulnerabile din zonele rurale, va fi acordat sprijin suplimentar.

SUBDOMENIUL 4.4: Sănătatea

Reforma 4.6.17-18: Îmbunătățirea calității prestării serviciilor de sănătate la nivel național

Provocări

În Republica Moldova, numărul de paturi de spital înregistrează o tendință descrescătoare, fapt care oglindește scăderea demografică generală. În 2023, numărul total de paturi de spital era cu 5% mai mic decât în 2019, fiind în concordanță cu reducerea populației țării. În pofida acestui declin, Republica Moldova se menține peste media UE la capitolul numărului de paturi de spital la 1.000 de locuitori. Totuși, datele indică faptul că asistența spitalicească este suprareprezentată în sistemul de sănătate moldovenesc în comparație cu standardele UE, ceea ce denotă o utilizare excesivă a serviciilor spitalicești.

Rata medie de ocupare a paturilor în orașele mari este deosebit de ridicată, și anume, de 87%, semnalând posibile supraîncărcări în aceste zone. Pentru anumite specialități, cum ar fi oncologia și nefrologia, rata de ocupare depășește

95%. Un aspect interesant este faptul că aproape jumătate (46,7%) din toate spitalizările din anul 2023 au fost înregistrate în capitală, fapt care scoate în evidență dependența disproporționată de serviciile de spitalizare urbane.

Construcția de spitale regionale noi și creșterea capacității de paturi în orașele mai mici sunt esențiale pentru remedierea acestor dezechilibre. Totuși, simpla adăugare de noi structuri nu va determina îmbunătățirea rezultatelor asistenței medicale, cu excepția cazului în care acestea sunt integrate într-o rețea regională funcțională de trimitere. Un astfel de sistem ar asigura o îngrijire coordonată la diferite niveluri de prestatori de servicii, optimizând resursele spitalicești și îmbunătățind accesul la nivelurile corespunzătoare de îngrijire.

Procesul de regionalizare a rețelei de spitale din Republica Moldova, aflat deja în desfășurare, va fi consolidat prin construirea a două spitale regionale noi, finanțate prin facilitățile acordate în cadrul Planului de creștere al UE. Îmbunătățirea accesului la asistență medicală complexă în afara capitalei va spori echitatea accesului la asistență medicală pentru rezidenții din regiunile din afara orașului capitală, reducând în același timp plățile din buzunar/directe pentru asistența medicală.

În același timp, simpla adăugare de spitale noi nu va determina îmbunătățirea protecției financiare a pacienților sau asigurarea unui acces echitabil. Aceste structuri noi vor trebui să fie integrate într-o rețea regională funcțională de trimitere, capabilă să asigure îngrijiri coordonate între prestatorii de diferite niveluri, pentru a facilita prestarea corespunzătoare a serviciilor de asistență medicală. În prezent, nivelurile de îngrijire pentru spitale și parcursurile clinice regionale specifice pentru pacienți nu sunt finalizate și sunt implementate doar pentru anumite domenii de boli.

Cadrul de reglementare actual pentru sistemul național de autorizare a specialiștilor din domeniul sănătății din Republica Moldova, în principal reprezentat de Legea ocrotirii sănătății nr. 411/1995 și de Legea cu privire la exercitarea profesiunii de medic nr. 264/2005, necesită a fi structurat pentru a asigura în mod adecvat monitorizarea și validarea continuă a competențelor specialiștilor din domeniul sănătății. Responsabilitățile de monitorizare și aplicare sunt fragmentate, în special cu privire la gestionarea dreptului de a profesa. În plus, Republica Moldova are nevoie de un mecanism mai aliniat la standardele UE în autorizarea cadrelor medicale străine. La nivel general, lipsește un organism de reglementare dedicat și independent care să supravegheze în mod sistematic procesele de licențiere, dezvoltare profesională continuă și monitorizare a conformității.

Obiectiv

Reforma are ca obiectiv crearea condițiilor pentru un sistem descentralizat de asistență medicală, care să permită disponibilitatea regională a serviciilor de asistență medicală și să asigure că lucrătorii din domeniul sănătății au calificările necesare pentru serviciile pe care le prestează. Rețeaua regională de trimitere va permite transferul pacienților de la un prestator la altul în cadrul unei regiuni. Acest sistem organizat de trimitere va asigura acordarea de asistență medicală în mod corespunzător în cadrul sistemului de sănătate, cu criteriile de trimitere bazate pe riscul pacienților și resursele adecvate ale prestatorului de asistență medicală (de ex., numărul de specialiști, opțiunile de diagnostic și tratament, experiența cu patologii specifice etc.).

Parcursurile clinice regionale dezvoltate oferă specialiștilor medicali din spitalele de nivel inferior previzibilitatea și criteriile necesare pentru a referi pacienții la prestatorii de nivel superior atunci când sunt necesare îngrijiri mai complexe. Spitalele de nivel superior trebuie, de asemenea, să fie în măsură să trimită pacienții înapoi la spitalele de nivel inferior pentru reabilitare, fapt care va determina eliberarea capacității, reducerea duratei medii de spitalizare și creșterea ratei de ocupare a paturilor - exact opusul situației actuale. Pe lângă aceasta, cu ajutorul instrumentelor bazate pe dovezi, vor fi identificate și definite criteriile de reducere la minimum a internărilor pentru afecțiunile care nu necesită îngrijiri complexe și care pot fi gestionate în spitalele de nivel secundar sau în cadrul asistenței medicale primare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Ca parte a reformei sistemului spitalicesc care vizează descentralizarea asistenței medicale specializate, procesul de integrare a spitalelor regionale specializate existente și viitoare în cadrul rețelei spitalicești progresează prin dezvoltarea unei rețele regionale integrate de trimitere. Iunie 2027.*
- *Introducerea sistemului național de licențiere a activității specialiștilor din domeniul sănătății pentru a se asigura că toți lucrătorii din domeniul sănătății sunt calificați pentru a presta servicii medicale sigure și de calitate și că cel puțin 200 de specialiști din domeniul sănătății primesc formare specializată privind modelele moderne de îngrijire. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Implementarea rețelelor integrate de trimitere în Republica Moldova urmărește reorganizarea serviciilor specializate de asistență medicală, cu asigurarea unui acces echitabil prin definirea rolurilor spitalelor, stabilirea criteriilor de trimitere și

crearea unor structuri de finanțare de sprijin. Procesul va demara cu planuri regionale de evaluare a capacităților prestatorilor de servicii medicale, prin clasificarea spitalelor în funcție de infrastructură, resurse și competențe, în diferite niveluri de îngrijire, în vederea simplificării trimiterilor. Împreună cu specialiștii din domeniul sănătății, vor fi elaborate criterii de trimitere clinică, pornind de la orientări bazate pe dovezi și adaptate la nevoile Republicii Moldova. Aceste criterii vor ajuta medicii din spitalele de nivel inferior să refere cazurile în mod corespunzător la unitățile de nivel superior. Mecanismele de contra referire vor permite spitalelor regionale să transfere pacienții înapoi pentru reabilitare, optimizând utilizarea spitalelor și fluxul de pacienți.

Vor fi elaborate parcursuri clinice regionale pentru principalele afecțiuni medicale, care vor detalia rolurile spitalelor, procedurile de transfer al pacienților și coordonarea îngrijirilor pentru asigurarea continuității. Cadrul de guvernanță va institui organisme de coordonare din cadrul spitalelor și al autorităților din domeniul sănătății, promovând astfel colaborarea și supravegherea. Coordonarea din partea Ministerului Sănătății va asigura responsabilitatea în ceea ce privește funcționarea rețelei.

Un model de finanțare integrată va stimula respectarea protocoalelor de trimitere, cu utilizarea mecanismelor de plată precum plățile grupate corelate cu standardele de calitate și rezultatele, inspirate din sistemele europene reușite. Investițiile în canalele de comunicare și în capacitățile de transfer, inclusiv în telemedicină, vor îmbunătăți schimbul de informații clinice și transferul pacienților în timp util.

Succesul implementării depinde de o coordonare eficientă, orientări clinice clare, guvernanță de sprijin și un cadru de finanțare integrat, bazat pe cele mai bune practici regionale.

Implementarea sistemului național de licențiere va demara cu reforme legislative de analiză a cadrelor de reglementare actuale și ulterior propunere a actualizărilor acestora în consultare cu părțile interesate. Următorul pas implică instituirea unui organism național de licențiere și acreditare cu o guvernanță clară și procese operaționale aliniate la standardele UE și OMS. Acest organism va ține un registru actualizat al specialiștilor licențiați și va efectua verificări periodice ale conformității.

În colaborare cu Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, vor fi revizuite programele educaționale pentru a asigura alinierea la standardele actualizate. Transparența procesului de reformă va fi asigurată prin consultările cu părțile interesate. Vor fi organizate ateliere de formare pentru a pregăti personalul implicat în reglementare și specialiștii din domeniul sănătății cu privire la noile cerințe.

Această reformă va consolida siguranța pacienților, standardele de servicii și eficiența generală a asistenței medicale în Republica Moldova, în special în beneficiul cetățenilor din zonele slab deservite, prin îmbunătățirea accesului la servicii specializate. Pacienții vor beneficia de o asistență medicală mai coordonată, reducere a spitalizărilor și scădere a costurilor asistenței medicale. Cadrele medicale vor beneficia de standarde îmbunătățite și de oportunități de formare. Ministerul Sănătății va colabora îndeaproape cu autoritățile locale, conducerea spitalelor, CNAM și alte instituții pentru a asigura sustenabilitatea și succesul implementării.

Reforma 4.7.19-20: Instrumente integrate pentru transformarea digitală disponibile pentru asigurarea unui acces și calități îmbunătățite ale asistenței medicale

Provocări

Republica Moldova nu dispune de o strategie de e-Sănătate aprobată și de un cadru de reglementare pentru sănătatea digitală, iar acest lucru împiedică dezvoltarea serviciilor de asistență medicală și interoperabilitatea cu standardele UE. Nu există un concept structurat pentru un sistem de dosar electronic de sănătate (DES), ceea ce limitează gestionarea și accesul la datele pacienților. Prestatorii de servicii medicale se confruntă cu sisteme electronice fragmentate între agenții, fapt care limitează schimbul de date și procesul decizional. Există o infrastructură operațională de e-guvernare, dar sisteme esențiale precum Sistemul Informații privind Asistența Medicală Primară rămân deconectate, deși generează zilnic cantități mari de date privind pacienții.

În plus, Republica Moldova nu dispune de un lanț de aprovizionare fiabil pentru produsele medicale, situație care cauzează ineficiențe și penurii, exacerbate în special de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, care a afectat 15% din aprovizionarea cu medicamente. Începând cu iunie 2024, se atestă probleme de disponibilitate în cazul a 12 medicamente esențiale, majoritatea figurând pe lista OMS a medicamentelor esențiale. Deși au fost întreprinse măsuri pentru a contracara penuria de medicamente, acestea nu reușesc să asigure un răspuns rapid la crize. Guvernul acordă prioritate dezvoltării unui sistem integrat de urmărire și localizare a stocurilor de medicamente, cu scopul de a identifica tendințele și de a permite acțiuni preventive împotriva penuriei.

Obiectiv

Elaborarea și aprobarea cadrului juridic necesar care să faciliteze instituționalizarea serviciilor medicale digitale, urmată de dezvoltarea, implementarea și aplicarea DES, cu asigurarea alinierii reglementărilor la recomandările UE. Implementarea unui sistem integrat de urmărire și localizare pentru monitorizarea lanțurilor de aprovizionare cu medicamente, îmbunătățirea gestionării stocurilor și atenuarea riscului de penurie de medicamente.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Consolidarea digitalizării sectorului sănătății prin implementarea dosarelor electronice de sănătate (DES) pentru 40% din populația asigurată. Decembrie 2027.*
- *Digitalizarea serviciilor din sectorul sănătății prin implementarea unui sistem integrat de urmărire și repetare. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Ministerul Sănătății va implementa strategia de e-Sănătate și cadrul juridic aferent până în 2025, în conformitate cu concluziile UE din 2017 pe tema „Sănătatea în societatea digitală". Acest demers implică evaluarea nevoilor, elaborarea cadrului juridic, consultări publice și achiziții publice pentru dezvoltarea sistemului. Până în decembrie 2025, va fi creat punctul național de contact pentru e-Sănătate pentru a spori interoperabilitatea cu sistemele digitale de sănătate ale UE în vederea asigurării unui mai bun schimb de date.

Până la sfârșitul anului 2026, vor fi finalizate conceptul și arhitectura sistemului de dosare electronice de sănătate (DES) în vederea implementării la nivel național, precum și cadrul de reglementare aprobat care va detalia standardele de gestionare securizată a datelor. După aprobarea cadrelor de lucru și de reglementare, va începe dezvoltarea sistemului DES, iar ministerul va supraveghea implementarea prin programe pilot, acoperire națională, formare a personalului și campanii de sensibilizare, urmărind progresul prin intermediul datelor de utilizare și al ratelor de acoperire. Până la sfârșitul anului 2027, instituțiile-cheie vor dispune de un sistem DES complet funcțional, care va oferi acces securizat și în timp real la dosarele pacienților.

Obiectivul este ca cel puțin 40% din populația asigurată să aibă un DES activ până în 2027, fiind astfel demonstrată asimilarea cu succes a sistemului și digitalizarea dosarelor medicale.

Ministerul și Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale vor implementa un sistem de urmărire și localizare în conformitate cu standardele OMS și UE, solicitând furnizorilor de medicamente să raporteze nivelurile stocurilor în vederea asigurării unei gestionări proactive a penuriei. Disponibilitatea aprovizionării continue va fi asigurată de un sistem de inventariere farmaceutică. Până la sfârșitul anului 2025, conceptul și arhitectura sistemului național de urmărire și reperare vor fi finalizate, iar părțile interesate vor trebui să raporteze actualizările stocurilor pentru a facilita gestionarea riscurilor.

Având în vedere provocările legate de resurse și infrastructură, implementarea va fi etapizată, și va începe cu o analiză a lanțului național de aprovizionare cu produse farmaceutice care va sta la baza elaborării unui raport cuprinzător. Sistemul va îmbunătăți gestionarea stocurilor prin schimbul eficient de date, detectarea lipsei stocurilor și analiza predictivă, utilizând coduri de bare conforme GS1 pentru identificarea produselor. Monitorizarea electronică va asigura o previziune exactă a cererii și notificări de reaprovizionare în timp util, consolidând capacitatea de reziliență a țării în fața penuriei de aprovizionare.

Cadrul legislativ pentru sistemul de urmărire și localizare cu descrierea detaliată a cerințelor de conformitate și de partajare a datelor va fi aprobat până în martie 2026. Performanța sistemului va fi evaluată în cadrul unei faze pilot, consultările cu părțile interesate asigurând alinierea la procesele operaționale. Va fi elaborată o analiză a costurilor și o strategie de durabilitate pentru a menține accesibilitatea, cu asigurarea în același timp a accesului pacienților. Securitatea datelor va respecta standardele internaționale, fiind desfășurate formări, elaborate strategii de comunicare și asigurată implicarea continuă a părților interesate pentru implementarea cu succes a sistemului.

Sistemul de urmărire și localizare va fi operațional până în decembrie 2027, asigurând monitorizarea în timp real a stocurilor pentru a preveni penuria și spori eficiența și securitatea lanțului de aprovizionare. Pacienții din Republica Moldova vor beneficia de un acces îmbunătățit la asistență medicală și medicamente prin intermediul infrastructurii digitale îmbunătățite, în timp ce cadrele medicale se vor bucura de fluxuri de lucru raționalizate și de acces securizat la dosarele pacienților prin intermediul sistemului DES. Ministerul Sănătății, Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale și Compania Națională de Asigurări în Medicină vor avea roluri-cheie în ceea ce privește politica, implementarea și supravegherea, cu sprijin suplimentar din partea diferitelor părți interesate, inclusiv Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, societatea civilă și parteneri internaționali precum UE și OMS.

Reforma 4.8.21: Acces sporit la tratamente inovatoare pentru pacienții cu povară ridicată a bolii

Provocări

Reglementările cu privire la medicamente și activitățile farmaceutice din Republica Moldova au fost aprobate inițial cu mai bine de 20 de ani în urmă. Deși au fost efectuate recent unele actualizări - cum ar fi introducerea recunoașterii reciproce și a procedurilor accelerate pentru produsele autorizate de Agenția Europeană pentru Medicamente - legea privind medicamentele necesită o revizuire cuprinzătoare. Această reformă urmărește să consolideze sectorul farmaceutic, în concordanță cu unul dintre obiectivele-cheie ale Strategiei naționale de sănătate 2030 a Republicii Moldova. Domeniile-cheie de interes includ studiile clinice, procedurile de autorizare, modificările autorizației de introducere pe piață și terapiile avansate.

Chiar dacă, începând cu anul 2019, în Republica Moldova, se atestă o scădere a ponderii plăților anuale din buzunar pentru asistență medicală, cea mai mare cotă a cheltuielilor cu asistența medicală din totalul plăților din buzunar este pentru medicamente, care au reprezentat 59% din total în 2023 (sursa datelor: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova). Începând cu 2025, lista pozitivă de medicamente rambursate, care asigură acoperirea medicamentelor pentru pacienții asigurați, a inclus 171 de medicamente (denumiri comune internaționale) și constă exclusiv din medicamente generice. În plus, multe medicamente care sunt deja autorizate și rambursate în țările vecine nu sunt încă rambursate în Republica Moldova. În prezent, există o lacună legislativă care împiedică prioritizarea eficientă a medicamentelor inovatoare propuse pentru a fi incluse pe lista pozitivă de rambursare, iar metodele specifice de contractare pentru aceste medicamente inovatoare nu au fost încă puse în aplicare pentru a asigura utilizarea eficientă a fondurilor publice. Această situație afectează mulți pacienți, în special în domeniile cu o povară socială și economică ridicată a bolilor, cum ar fi cancerul.

Obiectiv

Obiectivul principal este alinierea reglementărilor farmaceutice din Republica Moldova la standardele europene prin modernizarea domeniilor-cheie, cum ar fi autorizarea medicamentelor, studiile clinice, inspecțiile și terapiile avansate, îmbunătățind în același timp accesul la medicamentele inovatoare și accesibilitatea acestora prin reducerea plăților din buzunar și includerea a cel puțin două tratamente inovatoare pentru bolile cu povară ridicată pe lista de rambursare pozitivă.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Revizuirea Legii cu privire la medicamente și includerea a cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă de medicamente rambursate. Revizuirea regulamentelor în sensul includerii acordurilor de partajare a riscurilor. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Ministerul Sănătății, în colaborare cu Agenția Națională a Medicamentului și Dispozitivelor Medicale, avansează în elaborarea proiectului noii Legii cu privire la medicamente. Proiectul va fi supus etapelor procedurale legale, inclusiv lecturile în Parlament, și va fi aprobat în versiune finală de către Parlamentul Republicii Moldova.

Includerea medicamentelor inovatoare în lista pozitivă de rambursare pentru zonele cu o povară ridicată a bolii implică mai multe activități. Procesul de stabilire a priorităților pe baza dovezilor pentru includerea medicamentelor inovatoare pe lista de rambursare se realizează prin intermediul procesului de evaluare a tehnologiilor medicale (ETM) bazat pe principiile descrise în Regulamentul UE 2021/2282. În acest scop, instituția responsabilă de funcțiile ETM va pilota faza de evaluare pentru cel puțin două medicamente inovatoare, cu contribuția tehnică a experților din instituțiile publice de sănătate.

Concluziile rapoartelor ETM vor fi evaluate de o comisie interinstituțională prezidată de Ministerul Sănătății, după care va fi inițiat un proces de contractare cu partajarea riscurilor pentru medicamentele care primesc recomandări pozitive. Prin acest tip de contractare, autoritățile din domeniul sănătății vor fi mai bine poziționate pentru a obține un raport calitate-preț mai avantajos pentru medicamentele inovatoare. Procesul va fi finalizat atunci când cel puțin două medicamente inovatoare vor fi incluse pe lista pozitivă de rambursare, fiind astfel asigurat un acces mai bun la medicamente cost-eficiente pentru pacienți și diminuându-se povara financiară pentru pacienții cu o povară ridicată a bolilor.

5. DOMENIUL DE POLITICI 5: TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL

Introducere

Domeniul de politici 5 al Agendei de reforme reprezintă o succesiune de pași meniți să transforme guvernanța de mediu și climatică din Republica Moldova. Este abordată necesitatea critică de a spori protecția mediului, a promova dezvoltarea cu emisii reduse de carbon și asigura gestionarea durabilă a resurselor naturale. Aceste reforme sunt esențiale nu numai pentru stabilitatea economică pe termen lung a țării, ci și pentru alinierea la directivele de mediu ale Uniunii Europene și la obiectivele climatice internaționale. Consolidarea guvernanței de mediu și a capacităților instituționale, în paralel cu modernizarea sistemelor de gestionare a deșeurilor, și a materialelor periculoase, stau la baza agendei. Agenda pune accentul pe atenuarea și adaptarea la schimbările climatice, cu accent pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, creșterea eficienței energetice și consolidarea rezilienței la riscurile climatice. Printre acțiunile-cheie se numără, de asemenea, îmbunătățirea protecției biodiversității, abordarea degradării terenurilor și tranziția către o economie circulară. Prin adoptarea acestei abordări multidimensionale, Republica Moldova își propune să dezvolte o economie rezilientă, cu emisii reduse de carbon și eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor naturale, îmbunătățind astfel sănătatea publică și respectând standardele UE privind obligațiile de mediu.

SUBDOMENIUL 5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice

Reforma 5.1.1-4: Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizarea guvernanței de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon

Provocări

Cadrul de guvernanță de mediu din Republica Moldova se confruntă în prezent cu ineficiențe structurale, capacități instituționale limitate și claritate insuficientă a reglementărilor, ceea ce afectează în mod semnificativ protecția eficientă a mediului și dezvoltarea cu emisii reduse de carbon. Instituțiile-cheie, cum ar fi Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului (IPM), se confruntă cu constrângeri substanțiale, inclusiv personal insuficient, mandate ambigue sau care se suprapun și practici operaționale depășite. Aceste limitări împiedică capacitatea țării de a gestiona eficient substanțele chimice, efectua evaluări aprofundate ale impactului asupra mediului (EIM) și evaluări strategice de mediu (SEA), să impună măsuri legate de schimbările climatice și să răspundă prompt la incidentele de mediu. În plus, Republica Moldova nu dispune în prezent de un sistem cuprinzător de răspundere pentru daune aduse mediului, ceea ce slăbește mecanismele de responsabilizare și subminează eforturile de aplicare eficientă a principiului „poluatorul plătește”.

Alte provocări decurg din deficiențele în gestionarea Fondului Național pentru Mediu. Practicile existente sunt lipsite de transparență, de criterii clare de selecție a proiectelor și de mecanisme riguroase de supraveghere. Aceste deficiențe diminuează eficiența investițiilor de mediu și erodează încrederea publică. În plus, cadrul normativ privind taxele de mediu și plățile pentru poluare aplicat în Republica Moldova este învechit, întrucât nu încurajează practicile ecologice și nici nu penalizează în mod adecvat nerespectarea acestora. Absența unui sistem modern și integrat de gestionare a datelor și informațiilor de mediu limitează și mai mult capacitatea de monitorizare, raportare și reacție eficientă la problemele de mediu, subminând conformitatea țării cu directivele UE privind standardele de mediu.

Obiective

Reforma vizează instituirea unui sistem de guvernanță de mediu transparent, eficient și receptiv, aliniat la practicile UE. Inițiativa vizează îmbunătățiri substanțiale la capitolul capacitate instituțională, claritate a reglementărilor și transparență publică. Printre obiectivele-cheie se numără consolidarea rolurilor și responsabilităților instituțiilor de mediu, modernizarea mecanismelor de aplicare a legislației de mediu și de răspundere pentru mediul înconjurător, sporirea transparenței și eficacității Fondului Național pentru Mediu, care prevede implementarea deplină a directivelor EIA și SEA, reformarea sistemului de plăți și taxe de mediu și instituirea unei platforme digitale integrate a sistemului de informații referitoare la mediu.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Domeniul reglementării și al aplicării legislației de mediu este consolidat substanțial prin implementarea funcțiilor-cheie ale Ministerului Mediului, Inspectoratului pentru Protecția Mediului și Agenției de Mediu, punerea în aplicare a funcției de control/reglementare în domeniul mediului, precum și a funcțiilor care decurg din directivele privind legislația orizontală (inclusiv Evaluarea Impactului asupra Mediului și Evaluarea Strategică a Mediului), asigurând numărul de personal relevant pentru o implementare eficientă. Iunie 2026*

- *Finalizarea reformei Fondului Național pentru Mediu, în special prin asigurarea unei finanțări adecvate, publicarea apelurilor de propuneri de proiecte / Oportunităților de finanțare, adoptarea unor norme și criterii de selecție clare și transparente pentru proiecte, instituirea unei comisii de evaluare și publicarea proiectelor care urmează să fie finanțate, dar și a celor deja finanțate, precum și raportarea privind implementarea proiectelor. Decembrie 2025*
- *Asigurarea caracterului executoriu al noii Legi privind răspunderea pentru mediul înconjurător în conformitate cu Directiva 2004/35/CE. Iunie 2026*
- *Instituirea unui sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Reforma va fi coordonată de Ministerul Mediului, în colaborare strânsă cu Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Restructurarea instituțională va delimita clar responsabilitățile, în special în ceea ce privește autorizațiile de mediu, gestionarea substanțelor chimice și monitorizarea emisiilor. Nivelul corespunzător de personal, formare și resurse va sprijini consolidarea capacității instituționale, asigurând aplicarea și respectarea efectivă a legislației.

Mecanismul de reacție rapidă la incidentele de mediu va include sisteme digitale de alertă, facilitând gestionarea incidentelor în timp real. Orientările transparente și metodologiile standardizate vor spori eficacitatea inspecțiilor și a intervențiilor în domeniul mediului. În rezultatul reformei Fondului Național pentru Mediu vor fi asigurate criterii de selecție clare și publice, o comisie de evaluare independentă și publicarea periodică a rezultatelor proiectelor.

Capacitatea administrativă va fi la un nivel care să permită îndeplinirea atribuțiilor ce decurg din directivele legislației orizontale (EIA, SEA) și să asigure implementarea lor eficientă (inclusiv printr-un număr suficient de funcționari publici). Evaluările Impactului asupra Mediului vor fi realizate pentru toate investițiile majore. Evaluările Strategice de Mediu vor fi efectuate pentru toate planurile și programele majore.

Cadrul actualizat de răspundere pentru mediul înconjurător va include practici aliniate la cele ale UE, susținute de programe cuprinzătoare de formare a inspectorilor. Reformele în domeniul taxelor de mediu și plăților pentru poluarea mediului vor implica revizuiri legislative, orientări transparente și mecanisme eficiente de aplicare care să reflecte principiul „poluatorul plătește”. Dezvoltarea unei platforme digitale integrate de mediu va îmbunătăți în continuare transparența, disponibilitatea datelor și implicarea părților interesate.

Beneficiarii acestei reforme sunt cetățenii, întreprinderile și instituțiile de mediu din Republica Moldova, care vor beneficia de îmbunătățirea calității mediului, creșterea transparenței și îmbunătățirea eficienței instituționale. Principalele părți interesate includ Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, partenerii internaționali, furnizorii de soluții IT, ONG-urile și organizațiile societății civile.

Reforma 5.2.5: Sistem de monitorizare și colectare de date pentru a contribui la elaborarea politicilor de mediu

Provocări

Republica Moldova nu dispune în prezent de un sistem integrat și cuprinzător de monitorizare și de date de mediu, fapt care limitează considerabil capacitatea de a formula, implementa și evalua politici de mediu eficiente. Datele de mediu sunt fragmentate între mai multe agenții și sisteme, ceea ce duce la inconsecvențe, dublarea eforturilor, utilizarea ineficientă a resurselor și reducerea fiabilității evaluărilor de mediu. În plus, practicile și tehnologiile existente de colectare a datelor sunt depășite, lucru care afectează capacitatea țării de a respecta standardele UE privind datele de mediu și obligațiile de raportare, în special cele stabilite de Agenția Europeană de Mediu (AEM). Lipsa unei platforme informaționale unificate limitează accesul publicului la informații de mediu fiabile, subminând transparența, responsabilitatea publică și participarea la luarea deciziilor în materie de mediu.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a crea o platformă de informații de mediu unificată și integrată pentru colectarea, gestionarea și diseminarea sistematică a datelor de mediu, aliniind în totalitate practicile de monitorizare ale Republicii Moldova la standardele UE și AEM. Platforma va asigura accesibilitatea publică la informații de mediu complete și de înaltă calitate, fiind astfel facilitată elaborarea de politici bazate pe dovezi, sporită transparența și promovată implicarea civică activă în guvernanța de mediu.

Reforma vizează în special dezvoltarea unei infrastructuri tehnice solide și a unor protocoale clare pentru integrarea datelor, standardizarea practicilor de raportare a datelor de mediu și facilitarea schimbului eficient de date între agenții.

Prin asigurarea unei interoperabilități mai strânse cu sistemele europene, Republica Moldova va fi în măsură să respecte în mod eficient obligațiile internaționale de raportare privind mediul și să consolideze capacitățile interne de gestionare a mediului.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Asigurarea accesului publicului la informațiile referitoare la mediu prin crearea unei platforme unice de informații referitoare la mediu, finalizarea specificațiilor IT pentru dezvoltarea sistemului integrat de informații și lansarea procesului de achiziții publice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Procesul de implementare va include acțiuni structurate coordonate în principal de Ministerul Mediului, în colaborare cu Agenția de Mediu și alte autorități relevante. Primele măsuri vor fi elaborarea și aprobarea unui concept tehnic detaliat, care să contureze arhitectura, protocoalele de gestionare a datelor și interoperabilitatea cu sistemele naționale și internaționale existente. Această fază va fi susținută de consultări ale experților și de angajamente ale părților interesate, asigurând integrarea globală și utilizabilitatea practică.

În urma aprobării conceptului tehnic, se va efectua o analiză externă pentru a evalua conformitatea platformei cu standardele UE, validând funcționalitatea, interoperabilitatea și calitatea datelor. După obținerea unui feedback pozitiv, va fi inițiată procedura de achiziție a sistemelor IT aliniate la standardele naționale și ale UE, cu respectarea procedurilor transparente și competitive pentru a asigura responsabilitatea și utilizarea optimă a resurselor. Reforma va fi implementată ținând cont de cerințele Agenției Europene de Mediu (EEA), în coordonare cu aceasta.

Printre beneficiarii acestei reforme se numără instituțiile guvernamentale, care își vor îmbunătăți capacitățile de elaborare a politicilor de mediu bazate pe date, precum și organizațiile de mediu, care vor beneficia de date fiabile în sprijinul cercetării și al acțiunilor de promovare. Întreprinderile și părțile interesate din industrie vor beneficia de reglementări mai clare, ceea ce va permite reducerea costurilor de conformare și a incertitudinii. Publicul larg va beneficia în mod semnificativ de o transparență sporită, acces mai facil la informațiile de mediu și oportunități sporite de participare civică informată.

Printre principalele părți interesate implicate în implementare se numără Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, furnizorii IT responsabili de dezvoltarea tehnică, ONG-urile, instituțiile de cercetare și partenerii internaționali care oferă asistență tehnică și financiară. ONG-urile și organizațiile societății civile vor juca un rol esențial în asigurarea transparenței, încurajarea participării publicului și menținerea responsabilității pe tot parcursul procesului de implementare, consolidând astfel angajamentul Republicii Moldova față de guvernanța de mediu durabilă aliniată la standardele europene.

Reforma 5.3.6-8: Stoparea pierderii biodiversității, protejarea biodiversității și a ecosistemelor naturale

Provocări

Eforturile Republicii Moldova de protejare a biodiversității sunt afectate în mod semnificativ de lipsa unui sistem cuprinzător de inventariere a pădurilor. În prezent, nu există un inventar forestier operațional continuu, ceea ce împiedică monitorizarea, evaluarea și gestionarea durabilă și eficientă a celor aproximativ 365.000 de hectare de ecosisteme forestiere din țară. Fără o monitorizare sistematică și continuă, autoritățile naționale nu pot asigura o evidență fiabilă a schimbărilor, nu pot detecta în mod prompt riscurile și nu pot implementa politici informate și aliniate la practicile UE. Pe lângă aceasta, nu există un cadru instituțional dedicat pentru gestionarea ariilor naturale protejate, ceea ce duce la competențe fragmentate și conflicte în cadrul structurilor existente, în special cu Agenția Moldsilva. Responsabilitățile pentru gestionarea ariilor naturale protejate sunt în prezent dispersate între mai multe instituții, ceea ce duce la ineficiență, responsabilitate neclară și implementare ineficientă a politicilor de conservare. Absența unei autorități dedicate împiedică, de asemenea, capacitatea Republicii Moldova de a trece de la Rețeaua Emerald existentă la siturile Natura 2000, limitând cooperarea internațională și eforturile de aliniere la UE.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a stopa pierderea biodiversității prin îmbunătățirea gestionării ecosistemelor forestiere, instituționalizarea unei guvernanțe de mediu cuprinzătoare și alinierea cadrului de protecție a biodiversității din Republica Moldova la standardele UE. Concret, reforma vizează implementarea unui sistem de inventariere forestieră continuă (IFC) care să asigure monitorizarea, gestionarea și conservarea fiabilă a pădurilor. În plus, instituirea unei autorități dedicate gestionării ariilor naturale protejate va spori responsabilitatea, va consolida conservarea

biodiversității și va facilita tranziția eficientă de la Rețeaua Emerald la siturile Natura 2000. Aceste acțiuni vor asigura în mod colectiv gestionarea durabilă a ecosistemelor, consolida conservarea biodiversității și integra Republica Moldova în cadrele de mediu mai ample ale UE.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Inventarul fondului forestier național este instituționalizat și finalizat (100%) în conformitate cu baza juridică și metodologia modificate și este instituit inventarul forestier continuu. Decembrie 2027*
- *O instituție separată responsabilă de gestionarea tuturor ariilor naturale protejate și de asigurarea resurselor adecvate pentru gestionarea acestora, este înființată și operațională, inclusiv cu aprobarea bazei juridice, a sediului alocat, orientărilor și procedurilor operaționale pentru această instituție și recrutarea a minim 50% din personal. Decembrie 2026*
- *Elaborarea, în conformitate cu criteriile științifice, a Propunerii Republicii Moldova pentru siturile Natura 2000 (Directiva privind păsările și habitatele) și transmiterea către Comisia Europeană. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Procesul de implementare va începe cu stabilirea inventarului forestier continuu (IFC), prin utilizarea unor tehnici sistematice de eșantionare care includ parcele de eșantionare permanente și temporare. ICAS va fi desemnată ca instituție responsabilă și va fi supusă unei îmbunătățiri structurale, inclusiv în ceea ce privește personalul și formarea, pentru a desfășura în mod eficient activități de inventariere forestieră continuă.

Concomitent, va fi înființată o nouă autoritate dedicată exclusiv gestionării ariilor naturale protejate, care va aborda suprapunerile și ineficiențele instituționale existente. În acest scop, va fi definit cadrul juridic, vor fi desemnați cel puțin 20 de membri ai personalului specializat, vor fi stabilite orientările operaționale, va fi asigurată infrastructura și alocarea bugetară necesară, precum și pregătirea pentru implementarea Natura 2000.

Propunerea Republicii Moldova pentru siturile Natura 2000 va fi elaborată în baza unor evaluări cuprinzătoare, obiective de conservare clar articulate și planuri de gestionare fiabile, fiind astfel asigurată alinierea la Directivele UE privind păsările și habitatele.

Printre beneficiari se numără cetățenii din Republica Moldova, care se vor bucura de îmbunătățirea calității mediului și de conservarea biodiversității. Fermierii, proprietarii locali de terenuri și părțile interesate din comunitate vor beneficia de reglementări mai clare și de un sprijin sporit pentru practicile durabile. Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Mediului, ICAS, noua autoritate de gestionare a ariilor naturale protejate, administrațiile locale și ONG-urile. Partenerii internaționali și instituțiile UE vor oferi sprijin tehnic și financiar esențial, asigurând conformitatea cu standardele internaționale și promovând transparența și implicarea comunității în conservarea biodiversității.

Reforma 5.4.9-10: Consolidarea productivității și circularității resurselor, inclusiv a gestionării deșeurilor

Provocări

Eforturile Republicii Moldova de a trece la o economie circulară și de a gestiona eficient deșeurile sunt afectate de limitări structurale și instituționale semnificative. Lipsa unui centru de gestionare a deșeurilor periculoase centralizat și operațional are drept consecință gestionarea fragmentată și ineficientă a deșeurilor periculoase, ceea ce prezintă riscuri pentru mediu și sănătate. În prezent, deșeurile periculoase sunt gestionate prin măsuri ad-hoc, fără un cadru instituțional dedicat, infrastructură sau alocări bugetare coerente. Mai mult, Laboratorul de referință de mediu (LRM) din cadrul Agenției de Mediu are capacități analitice limitate, având posibilitatea de a acredita doar aproximativ 20 de parametri, mult mai puțini decât cei impuși de directivele UE privind mediul. Laboratorul nu este în măsură să efectueze în mod adecvat monitorizarea de rutină a calității apei, aerului, solului, deșeurilor periculoase și radioactivității mediului în conformitate cu standardele europene, ceea ce duce la lacune în colectarea, gestionarea și raportarea datelor de mediu. Acest lucru limitează capacitatea țării de a asigura o guvernanță de mediu eficientă și respectarea reglementărilor UE privind standardele de mediu.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida în mod semnificativ guvernanța de mediu a Republicii Moldova prin sporirea capacității analitice a Laboratorului de referință de mediu și prin înființarea unui centru specializat de gestionare a deșeurilor periculoase. Această reformă urmărește să asigure monitorizarea cuprinzătoare a componentelor de mediu - aer, apă, sol, deșeuri și radioactivitatea mediului - în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

Îmbunătățirea capacităților și a statutului de acreditare ale LRM va permite Republicii Moldova să îndeplinească în mod eficient obligațiile de monitorizare ale UE, să îmbunătățească calitatea datelor de mediu și să sprijine politicile de mediu bazate pe dovezi. Totodată, crearea unui centru de gestionare a deșeurilor va asigura gestionarea centralizată și standardizată a deșeurilor periculoase, aliniind Republica Moldova la cele mai bune practici internaționale. Acest demers instituțional cuprinzător va îmbunătăți respectarea normelor de mediu, va reduce riscurile ecologice și pentru sănătate și va promova tranziția către modele de economie durabilă și circulară.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Laboratorul de referință de mediu din cadrul Agenției de Mediu este operațional pentru toate componentele de mediu pentru care este responsabil: apă, aer, sol, deșeuri, radioactivitatea mediului. LRM implementează o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt comunicate publicului și părților interesate într-un mod transparent. Decembrie 2026*
- *Crearea unui Centru de gestionare a deșeurilor periculoase prin hotărâre de guvern, adoptarea decizii privind sediul și aprobarea alocării bugetare pentru 2028. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme necesită acțiuni coordonate gestionate de Agenția de Mediu din Republica Moldova, în colaborare cu instituțiile guvernamentale relevante, în special Ministerul Mediului. Inițial, înființarea Centrului de gestionare a deșeurilor periculoase va fi formalizată printr-o hotărâre de guvern, care va stabili în detaliu mandatul, structura organizațională, necesarul de personal și prevederile bugetare. În urma aprobării de către guvern, va fi selectat amplasamentului centrului, în baza unor evaluări tehnice și de fezabilitate cuprinzătoare pentru a confirma viabilitatea, funcționalitatea operațională și alinierea acestuia la standardele UE. Alocările bugetare vor fi asigurate din surse naționale, completate de sprijin financiar internațional.

În același timp, Laboratorul de referință de mediu (LRM) va beneficia de o consolidare substanțială a capacității, pornind de la achiziționarea de echipamente de laborator avansate care îndeplinesc standardele UE. LRM va obține extinderea parametrilor acreditați printr-un proces riguros de acreditare, ceea ce îi va permite să îndeplinească în mod cuprinzător sarcinile de rutină de monitorizare a mediului. În plus, va fi implementată o bază de date automatizată, care va oferi publicului și părților interesate relevante acces facil, transparent și în timp real la rezultatele monitorizării mediului, promovând astfel participarea publică și responsabilitatea.

Printre principalii beneficiari se numără agențiile guvernamentale responsabile cu elaborarea politicilor de mediu, autoritățile locale, întreprinderile implicate în producerea sau gestionarea deșeurilor, organizațiile de mediu și cetățenii din Republica Moldova, care vor beneficia de o protecție sporită a mediului și de garanții pentru sănătatea publică. Printre părțile interesate care fac parte integrantă din implementare se numără Ministerul Mediului, Agenția de Mediu și noul Centru de gestionare a deșeurilor periculoase. Organismele UE și partenerii internaționali vor oferi expertiză tehnică și resurse financiare esențiale, asigurând alinierea la standardele europene. ONG-urile și grupurile societății civile vor juca un rol de sprijin, promovând transparența, responsabilitatea și implicarea activă a publicului pe tot parcursul procesului de reformă, astfel încât Republica Moldova să avanseze către o guvernanță de mediu durabilă.

Reforma 5.5.11: Planificarea strategică în domeniul protecției mediului și al acțiunilor climatice

Provocări

Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată în 2024, prezintă o implementare etapizată a măsurilor de mediu și a activităților sectoriale specifice, cu accent pe impactul imediat asupra sănătății publice și a protecției ecosistemelor pentru a obține durabilitatea și conformitatea cu standardele europene. Mai multe programe din cadrul acestei strategii, cum ar fi Programul național de adaptare la schimbările climatice, Programul de dezvoltare cu emisii reduse, Programul de management durabil al substanțelor chimice și Programul național pentru gestionarea deșeurilor, conțin deja planuri de acțiune detaliate și bugetate, aprobate de guvern. În afară de aceasta, gestionarea apei rămâne un aspect-cheie al strategiei, programele existente actualizate de gestionare a districtelor bazinelor hidrografice și programele de gestionare a subbazinelor râurilor mici având un rol esențial în asigurarea gestionării durabile a resurselor de apă. Continuarea implementării acestora este esențială pentru alinierea politicilor țării de gestionare a apei la standardele UE și pentru susținerea rezilienței pe termen lung a mediului. Cu toate acestea, mai multe programe esențiale rămân neelaborate și încă neaprobate, ceea ce reprezintă o provocare semnificativă pentru implementarea cuprinzătoare și eficientă.

Absența unor astfel de programe detaliate aprobate și a planurilor de acțiune aferente, evaluate din punct de vedere al costurilor, riscă să limiteze eficacitatea strategiei, deoarece inițiativele esențiale în domeniul mediului pot rămâne fără

sprijinul financiar și logistic necesar. Fără planuri aprobate, structurate și finanțate în mod adecvat, alocarea resurselor devine ineficientă, răspunderea scade, iar rezultatele strategice preconizate ar putea fi compromise. Remedierea acestei deficiențe este esențială pentru a se asigura că strategia de mediu depășește obiectivele aspiraționale generale și devine o foaie de parcurs practică, implementabilă și măsurabilă, aliniată la prioritățile naționale și standardele UE.

Obiective

Obiectivul principal constă în implementarea integrală a Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030 prin aprobarea unor planuri de acțiune detaliate, cu costuri calculate, pentru toate programele sectoriale restante. Aceste programe vor aborda domenii critice de mediu, inclusiv gestionarea calității aerului, monitorizarea integrată a mediului, controlul poluării, conservarea biodiversității, gestionarea deșeurilor, utilizarea durabilă a resurselor naturale, ecologizarea IMM-urilor, educația ecologică și cercetarea. Aprobarea acestor programe urmărește să asigure implementarea eficientă a politicilor prin definirea clară a cerințelor financiare, facilitarea mobilizării resurselor și integrarea diferitelor oportunități de finanțare, inclusiv a bugetelor naționale, granturilor UE, parteneriatelor internaționale și investițiilor din sectorul privat.

Un alt obiectiv-cheie constă în consolidarea coordonării interinstituționale și a implicării părților interesate pentru a asigura o executare coerentă a politicilor la diferite niveluri de guvernanță. În cele din urmă, această planificare strategică se va traduce în îmbunătățiri tangibile ale mediului, beneficii socio-economice și alinierea la directivele Uniunii Europene.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Aprobarea programelor restante, însoțite de planuri de acțiune cu costuri calculate, în conformitate cu Strategia de mediu, prin hotărâri de guvern sau ordine ministeriale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Succesul implementării va depinde de o abordare structurată, care să implice mai multe părți interesate, precum instituții guvernamentale, entități din sectorul privat, mediul academic, instituții de cercetare, ONG-uri și publicul larg. Fiecare program va respecta o abordare în etape clar definită, de la formularea politicilor și consultarea părților interesate până la consolidarea capacităților, asigurarea resurselor financiare și monitorizarea și evaluarea periodică.

Prin Programul de dezvoltare a sistemului de monitoring integrat de mediu va fi instituită o platformă de monitorizare digitală unificată, care va utiliza colectarea de date în timp real și tehnologii avansate de teledetecție pentru a fundamenta eficient politicile de mediu. În zonele urbane și industriale care se confruntă cu un nivel ridicat de poluare vor fi puse în aplicare planuri de gestionare a calității aerului, care vor include obiective stricte de reducere a emisiilor, ajustări ale planificării urbane și o supraveghere sporită a reglementărilor. Programul de control al poluării atmosferice va introduce limite standardizate ale emisiilor și va promova adoptarea unor tehnologii industriale mai puțin poluante.

Programul privind utilizarea durabilă a resurselor minerale va promova practici responsabile din punct de vedere ecologic în ceea ce privește extracția resurselor, minimizând impactul asupra mediului. Programul privind combaterea deșertificării și refacerea terenurilor va implica inițiative specifice, cum ar fi împădurirea, stabilizarea solului și practicile de gestionare durabilă a terenurilor pentru a combate în mod eficient degradarea terenurilor. Programul privind biodiversitatea va pune accentul pe refacerea habitatelor, protecția speciilor pe cale de dispariție și conectivitatea ecosistemelor.

Programul național de ecologizare a IMM-urilor va stimula IMM-urile prin sprijin financiar, orientare tehnică și practici de activitate durabile, promovând un peisaj economic mai ecologic. Noul Program pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2028-2032 va spori eforturile de reducere a deșeurilor, va înființa unități avansate de reciclare și va asigura aplicarea riguroasă a reglementărilor privind eliminarea deșeurilor. Programele de educație și formare în domeniul mediului vor integra principiile dezvoltării durabile în programele școlare, în formarea profesională și în campaniile de sensibilizare a publicului. Programele de cercetare fundamentală și aplicată vor sprijini soluții inovatoare în adaptarea la schimbările climatice, gestionarea poluării și progresul în domeniul energiei regenerabile.

Principalele părți interesate includ Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Ministerele Dezvoltării Economice și Digitalizării, Sănătății, Agriculturii și Industriei Alimentare, autoritățile locale, instituțiile financiare, asociațiile de afaceri, industriile private, instituțiile academice și ONG-urile. Beneficiarii cuprind agenții guvernamentale, factori de decizie politică, cercetători, întreprinderi, studenți, cadre didactice, organizații de mediu, instituții de sănătate, comunități locale și publicul larg, care vor beneficia în mod semnificativ de îmbunătățirea rezultatelor de mediu, de protecția sănătății publice și de oportunități economice durabile.

Reforma 5.6.12-13: Acțiuni climatice și decarbonizare

Provocări

În prezent, Republica Moldova nu aplică un preț asupra emisiilor de gaze cu efect de seră. Așa cum este indicat în Planul Național Integrat pentru Energie și Climă, Republica Moldova s-a angajat să dezvolte un instrument de tarifare a carbonului. Proiectarea și implementarea unui cadru normativ și juridic pentru introducerea unui astfel de preț reprezintă o provocare majoră pentru țară. De asemenea, experiența existentă în acest domeniu este foarte limitată, iar necesitățile de consolidare a capacităților sunt considerabile. Tarifarea carbonului, indiferent de forma concretă pe care o va lua, presupune existența unui sistem solid de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră la nivel de instalație, precum și un mecanism de acreditare a entităților verificatoare. Monitorizarea, Raportarea, Verificarea și Acreditarea (MRV-A) reprezintă prima componentă esențială a Sistemului de Comercializare a Certificatelor de Emisii al Uniunii Europene (EU ETS), la care Republica Moldova va adera odată cu accederea sa în Uniunea Europeană. De asemenea, Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova prevede obligația țării de a dezvolta un astfel de sistem MRV-A.

În calitate de Parte Contractantă (PC) a Comunității Energetice (EnC), Moldova lucrează la transpunerea acquis-ului climatic al EnC în legislația sa națională, în conformitate cu directivele emise de organul decizional al EnC, Consiliul Ministerial.

Părțile Contractante ale EnC trebuie să implementeze integral pachetul MRV-A al EnC până la sfârșitul anului 2025. Normele care guvernează cele mai fundamentale componente ale pachetului MRV-A includ, printre altele, obligația de a obține un permis pentru emisiile de gaze cu efect de seră (GES), stabilirea domeniului de aplicare privind activitățile și gazele incluse, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea generală a MRV-A, precum și recunoașterea verificatorilor din UE sau stabilirea cerințelor de acreditare a verificatorilor de către Organismul Național de Acreditare, conform legislației naționale.

Republica Moldova a transpus deja partea de monitorizare și raportare din acquis-ul EnC, care va intra în vigoare în noiembrie 2025.

Următorul pas este ca Moldova să adopte, în a doua parte a anului 2025, partea privind verificarea și acreditarea din acquis-ul EnC, aceasta fiind inclusă în Planul Național de Aderare pentru anul 2025.

Prin adoptarea Legii privind Acțiunea Climatică în 2024, Moldova a transpus o parte din definițiile și conceptele prevăzute în Directiva EU ETS, inclusiv obligația ca instalațiile staționare să dețină un permis dedicat pentru emisiile de gaze cu efect de seră (GES), precum și lista activităților acoperite de cerințele de monitorizare și raportare stabilite prin acquis-ul EnC. Agenția de Mediu a fost desemnată ca autoritate competentă pentru emiterea permiselor și coordonarea planurilor de monitorizare a emisiilor. Instalațiile staționare și operatorii de aeronave care urmează a fi acoperiți de sistemul MRV-A au fost deja identificați, iar Agenția de Mediu urmează să instituie proceduri și procese interne pentru scopuri de autorizare.

Obiective

Ca etapă importantă în direcția conformării depline cu cerințele EU ETS privind MRV-A, obiectivul principal îl reprezintă operaționalizarea completă a unui sistem MRV-A aliniat în totalitate la cerințele prevăzute în Foaia de Parcurs pentru Decarbonizare a EnC (denumit în continuare „pachetul MRV-A al EnC"), aplicabil pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Un sistem MRV-A operațional, începând cu anul 2027, va asigura că procesul de colectare a datelor la nivel de instalație poate începe suficient de devreme, pentru ca Moldova să își poată construi un instrument de tarifare a carbonului pe baza unor date fiabile – indiferent de forma concretă a acestuia și indiferent de momentul aderării.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Adoptarea cadrului de reglementare relevant pentru alinierea deplină la acquis-ul Comunității Energetice privind monitorizarea, raportarea, verificarea și acreditarea (MRV-A) emisiilor de gaze cu efect de seră . Iunie 2026*

- *Sistemul de monitorizare, raportare și verificare (MRV) a emisiilor de gaze cu efect de seră, aliniat*

la cerințele Comunității Energetice , este pe deplin funcțional. Decembrie 2026

Descrierea implementării

Implementarea pachetului MRV-A conform Comunității Energetice (EnC) presupune următoarele acțiuni:

- Desemnarea și operaționalizarea unei Autorități Competente pentru emiterea permiselor de GES, aprobarea planurilor de monitorizare și a rapoartelor anuale de emisii.
- Definirea activităților și a gazelor cu efect de seră ce urmează a fi monitorizate, în conformitate cu legislația UE, și includerea acestora în legislația națională.
- Desemnarea unui Organism Național de Acreditare, precum și adoptarea legislației naționale care stabilește cerințele de acreditare a verificatorilor pentru sistemul ETS și/sau recunoașterea verificatorilor acreditați de un Organism Național de Acreditare din UE în contextul implementării EU ETS.
- Stabilirea procesului și termenelor-limită pentru ca entitățile să solicite permise GES, inclusiv prezentarea unui plan de monitorizare în formă de proiect către Autoritatea Competentă, precum și pentru monitorizarea și raportarea emisiilor verificate.
- Identificarea entităților care vor fi supuse sistemului MRV-A.
- Fiecare entitate trebuie să aplice pentru un permis GES, prezentând un plan de monitorizare în formă de proiect Autorității Competente. Aceasta aprobă Planul de Monitorizare dacă îl consideră satisfăcător și emite permisul GES.
- Entitățile încep monitorizarea emisiilor conform planului aprobat, iar raportul anual de emisii trebuie prezentat în fiecare an. Înainte de transmiterea raportului către Autoritatea Competentă, un verificator acreditat trebuie să confirme că datele privind emisiile pentru anul N sunt corecte și că planul de monitorizare a fost implementat. Pentru fiecare perioadă de monitorizare, care se desfășoară între 1 ianuarie și 31 decembrie ale anului N, operatorii și operatorii de aeronave trebuie să transmită raportul anual de emisii verificat către Autoritatea Competentă până la 31 martie a anului următor (N+1).

Acest pas vizează exclusiv acquis-ul Comunității Energetice, așa cum este prevăzut în Foaia de Parcurs pentru Decarbonizare. El nu împiedică și nu înlocuiește procesul de aliniere a Republicii Moldova la acquis-ul climatic mai amplu al Uniunii Europene, inclusiv la prevederile mai ambițioase ale sistemului EU ETS privind MRV-A, care depășesc cerințele stabilite în cadrul EnC.

6. DOMENIUL DE POLITICI 6: ENERGIA

Introducere

Consolidarea securității energetice înseamnă pentru Republica Moldova reducerea dependenței de importurile de energie, diversificarea furnizorilor de energie și a rutelor de aprovizionare, precum și îmbunătățirea măsurilor de eficiență energetică. Aceste inițiative sunt, de asemenea, esențiale pentru dezvoltarea durabilă și reziliența față de provocările energetice. Un element central al strategiei Republicii Moldova în sectorul energetic este crearea unei piețe de echilibrare și a unei piețe a serviciilor auxiliare, menite să consolideze stabilitatea, fiabilitatea și eficiența sectorului său de energie electrică. Alinierea ofertei de energie electrică la cerere va facilita integrarea mai multor surse variabile de energie regenerabilă, contribuind la dezvoltarea durabilă a sectorului energetic. Cu aceste componente, piața energiei electrice se va alinia mai ușor la standardele europene, lucru esențial pentru integrarea deplină a Republicii Moldova în piața unică de energie electrică a UE. Piața de echilibrare și piața serviciilor auxiliare vor asigura stabilitatea rețelei, sprijini integrarea energiei regenerabile și promova o infrastructură energetică rezistentă, în plus față de faptul că sunt obligatorii în temeiul reglementărilor UE.

Se preconizează că Fondul pentru Eficiență Energetică în Sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM) va juca un rol esențial în tranziția energetică a țării. Prin intermediul finanțării specifice, FEERM va sprijini reabilitarea a peste 500.000 de metri pătrați de clădiri rezidențiale și va reduce consumul de energie al acestora, diminuând astfel sărăcia energetică și îmbunătățind accesul la tehnologii energetice moderne și durabile, cum ar fi pompele de căldură și acumulatorii. Prin

reducerea dependenței de sursele externe de energie prin scăderea cererii de energie, această inițiativă nu numai că va îmbunătăți eficiența energetică, dar va contribui și la creșterea securității energetice a Republicii Moldova.

Prin promovarea acestor obiective, Republica Moldova își propune să accelereze tranziția energetică, să consolideze securitatea energetică și să reducă dependența de importurile de energie, deschizând astfel calea pentru un viitor energetic durabil și rezistent.

SUBDOMENIUL 6.1.: Piața energiei electrice

Reforma 6.1.1-7. Piața energiei electrice deschisă și competitivă

Provocări

În pofida reformelor semnificative care au urmat adoptării normelor privind piața energiei electrice în 2020 și a sincronizării urgente cu sistemul energetic european în 2022, țara se confruntă în continuare cu dificultăți în implementarea deplină a unei piețe competitive a energiei electrice aliniate la standardele UE. Un element central al acestor provocări este crearea unei piețe de echilibrare funcționale, o componentă esențială pentru asigurarea stabilității rețelei, integrarea energiei regenerabile și sprijinirea obiectivului Republicii Moldova de a adera la ENTSO-E. ÎS „Moldelectrica", operatorul sistemului național de transport, are sarcina de a organiza piața de echilibrare și de a asigura rezerve de echilibrare adecvate. Însă, disponibilitatea limitată a rezervelor de energie și lipsa de participare din partea potențialilor furnizori de servicii îngreunează progresul. Absența unei piețe a serviciilor auxiliare, care ar stimula producătorii să ofere servicii de echilibrare, cum ar fi reglarea frecvenței și puterea de rezervă, reprezintă o lacună critică.

Mediul de reglementare pentru serviciile auxiliare este complex, necesitând specificații clare ale serviciilor, mecanisme transparente de stabilire a prețurilor și respectarea strictă a reglementărilor UE. Barierele înalte de intrare, cerințele substanțiale de capital și complexitatea tehnologică a acestor servicii pot restricționa concurența și participarea, în special din partea actorilor mai mici de pe piață. Volatilitatea pieței, cererea și oferta imprevizibile și integrarea din ce în ce mai mare a surselor intermitente de energie regenerabilă pot complica și mai mult eforturile de asigurare a stabilității rețelei și a eficienței costurilor. Limitările geografice și de infrastructură ale Republicii Moldova, inclusiv rețeaua națională mai puțin interconectată, exacerbează provocarea de a facilita echilibrarea transfrontalieră eficientă a energiei electrice.

În același timp, dezvoltarea piețelor pentru ziua următoare și pe parcursul zilei este esențială pentru asigurarea unor prețuri eficiente și a unei aprovizionări fiabile cu energie electrică. Aceste piețe se confruntă cu provocări legate de lichiditate, volatilitatea prețurilor și previziunile exacte, în special din cauza variabilității surselor de energie regenerabile. Blocajele de transport și diferențele de reglementare cu țările învecinate împiedică tranzacționarea transfrontalieră fără întreruperi, care este esențială pentru integrarea pieței.

O altă provocare semnificativă constă în alinierea sistemului de TVA din Republica Moldova la legislația UE, în special în ceea ce privește integrarea pieței angro de energie și comerțul transfrontalier. Republica Moldova trebuie să adopte principiul destinației din UE, să pună în aplicare mecanisme de taxare inversă și să introducă scutiri de TVA pentru tranzacțiile transfrontaliere cu energie. Aceste schimbări necesită ajustări atente ale cadrului TVA existent în Moldova, împreună cu dezvoltarea unor mecanisme eficiente de înregistrare și de conformitate pentru întreprinderile implicate în comerțul transfrontalier cu energie.

Pentru a depăși aceste provocări sunt necesare reforme cuprinzătoare, cadre juridice și de reglementare solide, precum și investiții în tehnologie și infrastructură. Implicarea eficientă a părților interesate, transparența și respectarea reglementărilor UE și ale Comunității Energetice sunt vitale pentru promovarea concurenței, atragerea investițiilor și asigurarea de energie electrică fiabilă și la prețuri accesibile pentru consumatori.

Obiectiv

Scopul reformei este de a crea o piață a energiei electrice eficientă, sigură și pe deplin integrată, care să asigure stabilitatea rețelei, să faciliteze comerțul transfrontalier, să sprijine integrarea energiei regenerabile și să promoveze concurența prin mecanisme transparente, bazate pe piață - aliniind cadrele juridice, de reglementare și fiscale ale Republicii Moldova la standardele UE pentru a încuraja investițiile, eficiența și protecția consumatorilor.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Termenii și condițiile naționale pentru echilibrare sunt stabilite în conformitate cu dispozițiile EBGL și ale altor acquis-uri ale Comunității Energetice. Decembrie 2025*
- *Moldelectrica lansează licitațiile de achiziții publice pentru serviciile de echilibrare pentru noile capacități. Decembrie 2025*
- *Piața de echilibrare este funcțională. Decembrie 2025*
- *Este nominalizat operatorul pieței de energie electrică desemnat. Iunie 2025*
- *Introducerea piețelor pentru ziua următoare și pe parcursul zilei. Decembrie 2025*
- *Îndeplinirea cerințelor pentru cuplarea piețelor și depunerea cererii de acceptare la Comitetul director pentru cuplarea pieței (MCSC). Iunie 2027*
- *Parlamentul adoptă Legea privind TVA, care este armonizată cu legislația UE pentru integrarea pieței angro. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Reforma va fi implementată printr-un proces legislativ, de reglementare și operațional structurat, aliniat la acquis-ul Comunității Energetice (EnC) și la cerințele UE. Obiectivul principal este crearea unei piețe de echilibrare eficiente, transparente și competitive, operaționalizarea piețelor pentru ziua următoare (PZU) și pe parcursul zilei (PPZ) și armonizarea cadrelor juridice și fiscale ale Republicii Moldova pentru a permite integrarea deplină pe piața energiei electrice a UE.

Procesul va demara cu adoptarea de către Parlament a legislației primare, care stabilește temeiul juridic pentru operațiunile de pe piața de echilibrare. Ulterior, ANRE va transpune și aproba Liniile directoare privind echilibrarea sistemului de energie electrică (EB-GL), aliniat la Regulamentul (UE) 2017/2195 al Comisiei. În baza acestui temei juridic, Moldelectrica va adopta termenii și condițiile naționale pentru echilibrare, astfel cum prevede articolul 18 din EB-GL. Acest cadru asigură condiții nediscriminatorii și transparente pentru furnizorii de servicii de echilibrare (FSE) și părțile responsabile cu echilibrarea (PRE), stimulând concurența și atrăgând investiții în serviciile de echilibrare. În plus, acesta va permite Republicii Moldova să îndeplinească condițiile prealabile pentru aderarea la platformele de echilibrare ale UE.

Moldelectrica va pregăti și va publica cadrul de licitație, inclusiv procedurile, cerințele tehnice și modelele de contracte. Aceste licitații sunt necesare pentru deblocarea investițiilor în capacitățile de echilibrare și se așteaptă să fie lansate până în septembrie 2025.

ANRE va aproba cadrul de reglementare și clauzele contractuale care să permită achiziționarea pe piață a serviciilor de echilibrare, atât pentru capacitate, cât și pentru energie. Moldelectrica va înființa și va opera piața de echilibrare, inclusiv achiziționarea și operaționalizarea platformei informatice necesare (legată de sistemul MMS). Odată ce cadrul este adoptat și platforma este operațională, participanții precalificați vor putea încheia contracte FSE și vor putea depune oferte pentru servicii de echilibrare, inclusiv furnizorii transfrontalieri (de ex., România, Ucraina).

Pentru a activa PZU/PPZ, ANRE va stabilit un operator al pieței de energie electrică desemnat (OPEED) în conformitate cu Regulamentul UE 2015/1222 (CACM). Elementele esențiale, cum ar fi normele de decontare, garanțiile financiare și contractele-cadru, trebuie finalizate. Bursa de energie va anunța data intrării în funcțiune, va începe înregistrarea participanților la piață și va inițiа licitațiile. La încheierea licitațiilor, rezultatele vor fi publicate pe platforma Bursei de energie. Decizia ANRE condiționează lansarea oficială a PZU/PPZ. PZU și PPZ operaționale vor furniza semnale de preț transparente, vor sprijini echilibrarea pieței aproape de timp real și vor servi drept condiții prealabile pentru cuplarea pieței cu sistemele UE.

Pentru ca Republica Moldova să depună cererea de cuplare a piețelor în cadrul MCSC, este necesară transpunerea completă a directivelor și regulamentelor UE în conformitate cu cadrul Comunității Energetice. În plus, trebuie să existe o conformitate contractuală cu cuplarea unică a piețelor pentru ziua următoare (SDAC) și cu regiunea operațională de calcul al capacității din Europa de Est. Cererea va fi depusă în comun de Moldelectrica (OTS) și de OPEED. Cuplarea piețelor va spori concurența, lichiditatea și semnalele de investiții în Republica Moldova, asigurând accesul la serviciile de echilibrare ale UE și reducând potențial nevoile de echilibrare interne. Decizia de punere în funcțiune va fi luată în comun de către OPEED și OTS în cadrul MCSC, cu condiția îndeplinirii tuturor condițiilor din cadrul proiectului de implementare a MCO (MCO IP).

În final, Republica Moldova își va alinia legislația privind TVA la cadrul UE pentru a elimina denaturările pieței și pentru a asigura securitatea juridică. Armonizarea normelor privind TVA este esențială pentru integrarea în platformele de echilibrare SDAC, SIDC și UE, abordând riscurile de neimpozitare și de fraudă privind dubla impozitare.

SUBDOMENIUL 6.2: Piața gazelor naturale

Reforma 6.2.8-9. Piața gazelor naturale deschisă și competitivă

Provocări

Pentru a deschide piața gazelor la concurență, este necesar ca toate părțile interesate să se adapteze la noile reglementări și mecanisme care stabilesc o piață funcțională și competitivă, asigurându-se, în același timp, că marii consumatori pot negocia contracte avantajoase. Asigurarea echității prin intermediul tarifului de distribuție armonizat este esențială, întrucât introducerea unui tarif de distribuție unificat necesită o evaluare detaliată pentru a evita impactul disproporționat asupra anumitor categorii de consumatori. Gestionarea datoriilor restante ale consumatorilor este un alt aspect esențial. Condiționarea schimbării furnizorului de semnarea unui acord de reeșalonare a datoriilor poate ajuta la prevenirea acumulării datoriilor din partea furnizorului, contribuind astfel la funcționarea eficientă a pieței, în care niciun consumator nu ar trebui să suporte datoria altuia. În plus, trebuie pus în aplicare un mecanism eficient de monitorizare pentru a preveni abaterile tarifare care depășesc limita de 1%, în conformitate cu dispozițiile aplicabile ale legii gazelor. În plus, Republica Moldova trebuie să stabilească un cadru transparent și nediscriminatoriu pentru selectarea unui furnizor universal de gaze și a unui furnizor de rezervă. În prezent, numărul furnizorilor activi pe piață este limitat, iar procesul de selecție trebuie să asigure o concurență reală, un acces echitabil și respectarea reglementărilor UE și a standardelor Comunității Energetice.

Obiectiv

Obiectivele principale ale acestei reforme sunt consolidarea unei piețe competitive a gazelor naturale, în conformitate cu principiile UE, prin sporirea liberalizării pieței și a concurenței în sectorul gazelor naturale, eliminarea denaturărilor cauzate de regimurile preferențiale pentru anumite categorii de clienți și asigurarea unui cadru de reglementare echilibrat care să protejeze atât furnizorii, cât și consumatorii. În plus, aceasta vizează menținerea stabilității pieței și facilitarea accesului întreprinderilor la o gamă mai largă de furnizori, organizarea unei proceduri concurențiale pentru selectarea furnizorului de serviciu universal și a furnizorului de ultimă instanță, precum și crearea unui cadru previzibil și transparent pentru noii furnizori care doresc să intre pe piața de aprovizionare cu gaze naturale din Republica Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Marii consumatori industriali de gaze se aprovizionează de pe piața liberă a gazelor. Decembrie 2025*
- *Furnizorul de ultima opțiune / obligației de serviciu public este desemnat de ANRE, pe baza procedurii transparente și nediscriminatorii. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Acțiunea va începe cu un efort de colaborare între Ministerul Energiei și ANRE în vederea definirii marilor consumatori de gaze naturale. Aceasta implică stabilirea unui prag clar de consum anual pentru a clasifica consumatorii respectivi și obligarea acestora să achiziționeze gaze exclusiv de pe piața liberă începând cu 1 octombrie 2025. Implementarea tarifului de distribuție armonizat necesită elaborarea și aprobarea unei metodologii de stabilire a prețurilor care să asigure echitatea pentru toți consumatorii de gaze naturale. În etapa următoare, vor fi stabilite condițiile pentru schimbarea furnizorului, cu obligația de a reeșalona datoriile restante înainte de a permite consumatorilor să treacă la un nou furnizor.

Reglementarea achizițiilor de gaze naturale de către furnizorul de servicii publice implică dezvoltarea unui sistem de supraveghere riguros pentru a asigura respectarea limitelor de abatere tarifară impuse și pentru a reduce riscurile financiare în cadrul sistemului energetic. Aceste măsuri vor facilita o tranziție lină către o piață complet liberalizată și competitivă, printr-o deschidere accelerată a pieței pentru marii consumatori de gaze.

Grupul de beneficiari direcți ai acestei reforme include marii consumatori de gaze naturale (cum ar fi întreprinderile industriale, producătorii de energie electrică și termică, spitalele, universitățile etc.), care vor avea acces la o gamă mai largă de furnizori și posibilitatea de a negocia prețuri mai avantajoase. IMM-urile vor beneficia de un mediu mai competitiv și de tarife mai transparente. Pe termen lung, consumatorii casnici vor beneficia de crearea unei piețe mai competitive, care poate duce la prețuri mai corecte și la servicii mai eficiente. În urma acestei reforme, consumatorii casnici și consumatorii vulnerabili vor avea acces garantat la un furnizor de gaze naturale, chiar și în situații de criză,

prevenind astfel întreruperile în aprovizionare. Agenții economici și IMM-urile vor beneficia de un cadru mai previzibil care le va asigura continuitatea aprovizionării cu gaze în cazul în care furnizorii lor se retrag de pe piață. Reforma va garanta că consumatorii din zonele izolate sau cu acces limitat vor avea un furnizor desemnat care să le satisfacă nevoile de gaze naturale.

În procesul de implementare a acestei reforme, Ministerul Energiei al Republicii Moldova va fi responsabil de elaborarea și punerea în aplicare a cadrului legislativ și strategic. În calitate de autoritate de reglementare a pieței, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) va stabili metodologia tarifară, va monitoriza conformitatea cu noile norme și va supraveghea procesul de selecție transparent și nediscriminatoriu pentru un furnizor de gaze naturale de serviciu universal și un furnizor de forță majoră. Operatorii de rețele și de transport de gaze naturale (precum Vestmoldtransgaz) sunt responsabili pentru asigurarea accesului echitabil la infrastructură. Asociațiile de consumatori și reprezentanții întreprinderilor vor juca un rol în protejarea intereselor consumatorilor și în promovarea unui mediu concurențial echilibrat.

SUBDOMENIUL 6.3: Securitatea energetică

Reforma 6.3.10-14. Garantarea securității energetice

Provocări

Consolidarea securității energetice a Republicii Moldova implică o serie de măsuri prioritare de reglementare a stocării gazelor, securizare a interconexiunilor electrice și creștere a capacității interne de producție. Având în vedere caracteristicile pieței gazelor naturale din Republica Moldova, reglementarea obligației de stocare a gazelor naturale ridică mai multe provocări semnificative. Impactul asupra micilor furnizori trebuie analizat cu atenție, deoarece aceștia ar putea întâmpina dificultăți în îndeplinirea obligațiilor de stocare din cauza accesului mai limitat la resurse financiare și logistice. Mecanismul de alocare trebuie să fie clar definit și aplicat în mod uniform pentru a preveni favorizarea anumitor actori de pe piață.

Procesul de certificare a Vestmoldtransgaz (VMTG) ca operator de sistem de transport continuă să reprezinte o provocare semnificativă din cauza cerințelor de conformitate cu reglementările UE. Principala preocupare este structura de proprietate a sistemului de transport, care trebuie să fie complet independentă de întreprinderile integrate pe verticală.

Construcția liniei electrice aeriene de 400 kV Vulcănești - Chișinău este o prioritate-cheie pe termen scurt. Pe măsură ce procesul de construcție avansează, principalele dificultăți care pot apărea sunt condițiile meteorologice nefavorabile și termenele lungi de producție a echipamentelor la substații. Lansarea construcției noii linii de 400 kV Bălți-Suceava va spori semnificativ capacitățile transfrontaliere pentru tranzacționarea energiei electrice. Identificarea traseului optim se va număra probabil printre principalele provocări ale proiectului, alături de eventualele întârzieri legate de procedurile de licitație, implementare și administrare.

Pentru a sprijini Republica Moldova în crearea unei capacități suplimentare de producție a energiei, donatorii norvegieni au pus la dispoziție o turbină cu gaz. Complexitatea logistică reprezintă un obstacol, deoarece turbina trebuie să fie transportată prin mai multe țări până să ajungă în Moldova. Limitările de transport și problemele de coordonare ar putea afecta graficul. În plus, integrarea turbinei în rețeaua energetică a Republicii Moldova necesită o planificare atentă pentru a asigura stabilitatea și eficiența funcționării.

Obiectiv

Obiectivul acestei reforme este de a spori securitatea energetică a Republicii Moldova prin stabilirea condițiilor juridice și de reglementare pentru stocarea gazelor naturale, promovarea în continuare a cerințelor de separare pe piața gazelor, realizarea proiectului de interconectare electrică Republica Moldova-România, aflat în derulare, și lansarea unuia nou, precum și prin implementarea rapidă a capacităților suplimentare pentru producția internă de energie.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Obligația de stocare a gazului în proporție de 15% din consumul total al Republicii Moldova este asigurată anual. Decembrie 2027*
- *ANRE hotărăşte cu privire la avizul prezentat din nou de minister şi ia în considerare redeschiderea certificării Vestmoldtransgaz în ceea ce priveşte proprietatea asupra sistemului de transport. Decembrie 2025*
- *Republica Moldova finalizează construcția liniei de 400 kV Vulcăneşti - Chişinău pentru securizarea sistemului său energetic. Decembrie 2025*

- *Republica Moldova va asigura punerea în funcțiune a capacității suplimentare dispecerizabile. Iunie 2026*
- *Republica Moldova începe construcția liniei de 400 kV Bălți - Suceava pentru a crește capacitățile transfrontaliere către România. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Guvernul Republicii Moldova va iniția modificarea legislației pentru a se asigura că stocarea gazelor este menținută prin mecanisme bazate pe piață. Acest proces va fi realizat în consultare cu UE și Secretariatul Comunității Energetice. Legea modificată va stabili cerința de a asigura stocarea de gaze egală cu 15% din consumul total la începutul sezoanelor de încălzire în 2025, 2026 și 2027. ANRE va asigura monitorizarea implementării, urmărind nivelurile de stocare a gazelor și asigurând conformitatea cu reglementările.

În paralel, ANRE va supraveghea transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de transport al gazelor din Republica Moldova de la Moldovagaz către o nouă entitate independentă. Această decizie face parte din efortul continuu de a se conforma directivelor UE, fiind asigurat faptul că sistemul de transport nu este integrat cu furnizarea, comerțul sau distribuția de gaze. Se preconizează ca ANRE va lua această decizie până în al treilea trimestru al anului 2025, iar certificarea noii entități va fi publicată pe site-ul web al Ministerului Energiei.

Finalizarea construcției liniei electrice interne de 400 kV de la Vulcănești până la Chișinău până la sfârșitul anului 2025 este esențială pentru consolidarea securității energetice a Republicii Moldova. Această linie va facilita transportul direct al energiei electrice importate din România către capitala Moldovei, asigurând stabilitatea sistemului în cazul unor pene sau întreruperi pe alte linii critice. Vor fi finalizate cel puțin 50% din lucrările de construcție pentru noua linie de interconectare de 400 kV Bălți - Suceava pe partea moldovenească. Noua interconectare cu piața UE (România) va crește schimburile potențiale între România și Moldova, contribuind la securitatea aprovizionării cu energie electrică. Finalizarea și operaționalizarea acestor linii vor fi monitorizate de Ministerul Energiei în vederea asigurării respectării depline a termenelor, angajamentelor și reglementărilor relevante.

În contextul acestei reforme, Republica Moldova va întreprinde măsuri pentru punerea în funcțiune a unei centrale electrice cu turbină cu gaz de 125 MW pentru a spori capacitatea internă de generare a energiei electrice. Inițiativa respectivă va fi sprijinită prin Mecanismul de protecție civilă al Uniunii Europene și va include un set cuprinzător de etape, inclusiv aprobarea unui proiect de lege care să declare acest proiect ca fiind unul de utilitate publică, crearea unui grup de lucru și elaborarea unui studiu de fezabilitate. Planul de operaționalizare elaborat va urmări demersul de sporire a rezilienței energetice a țării și reducere a dependenței de sursele externe de energie. Părțile interesate includ Ministerul Energiei, Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energeticii (UCIPE), S.A. Termoelectrica și partenerii UE.

Beneficiarii reformei vor fi consumatorii finali, atât gospodării, cât și întreprinderi, care vor beneficia de o securitate energetică sporită și de un risc redus de penurie de aprovizionare în perioadele de vârf ale cererii, în special în cazul crizelor energetice sau al creșterilor bruște ale cererii. Consumatorii de gaze și participanții din industrie vor beneficia, de asemenea, de un sistem de transport al gazelor mai transparent și mai competitiv.

SUBDOMENIUL 6.4: Eficiența energetică

Reforma 6.4.15-19. Promovarea eficienței energetice

Provocări

Sectorul rezidențial din Republica Moldova este cel mai mare consumator de energie, fiind responsabil pentru aproximativ 50% din consumul final de energie al țării. Mai bine de 70% din clădirile rezidențiale au fost construite în perioada sovietică, când se acorda puțină atenție eficienței energetice. Aceste construcții învechite nu sunt suficient izolate, suferă de pierderi excesive de căldură și necesită o modernizare substanțială, ceea ce impune o sarcină financiară considerabilă gospodăriilor - în special în zonele rurale, unde accesul la soluții eficiente din punct de vedere energetic rămâne limitat. În multe blocuri locative și case individuale, pereții și ferestrele nu sunt izolate, iar sistemele de încălzire sunt învechite și ineficiente, ceea ce duce la un consum și costuri energetice ridicate. Această situație reprezintă o provocare semnificativă pentru gospodăriile cu venituri mici, având în vedere că facturile pentru energie le consumă o parte considerabilă din venituri, fapt care amplifică sărăcia energetică în timpul iernilor aspre. Potrivit Biroului Național de Statistică, cheltuielile gospodăriilor cu locuințele, consumul de apă, electricitate și încălzire au însumat 17,6% din totalul cheltuielilor în 2023, în creștere cu 2,4 puncte procentuale față de 2021. Pentru a soluționa problema eficienței energetice reduse a clădirilor existente, Guvernul Republicii Moldova a instituit, prin Hotărârea de Guvern nr. 251/2024, Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM). Fondul, gestionat de Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED), este un program de stimulare pe termen lung, prima sa etapă derulându-se din 2024 până în

2027. Obiectivul inițial este de a renova 370.000 m² de suprafață încălzită în blocuri locative și 130.000 m² în case individuale, inițiativa fiind finanțată de guvern și de parteneri internaționali. Bugetul sprijină stimulentele financiare sub forma a două componente complementare de subvenționare: finanțarea nerambursabilă și alocarea. Componenta de finanțare nerambursabilă acoperă până la 70% din costurile totale de investiții pentru blocurile locative și până la 50% pentru casele individuale. Restul contribuției poate fi subvenționată în proporție de până la 90% prin intermediul alocării, în cazuri de sărăcie energetică dovedită a proprietarului locuinței. Alocarea este acoperită de Fondul de reducere a vulnerabilității energetice (FRVE), un instrument social gestionat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Finanțarea nerambursabilă va fi acoperită în proporție de 50% din schema de obligații în materie de eficiență energetică și de 50% de donatori internaționali, cum ar fi Uniunea Europeană.

Obiectiv

Prin această inițiativă se urmărește îmbunătățirea accesului la tehnologii energetice moderne, eficiente și durabile, reducerea sărăciei energetice și creșterea securității energetice prin măsuri precum pompe de căldură, acumulatori și stații de răcire; beneficiarii reformei vor dobândi un control mai mare asupra consumului lor de energie și, în consecință, își vor reduce vulnerabilitatea energetică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Extinderea Fondului pentru eficiență energetică în sectorul rezidențial pentru a oferi stimulente pentru renovarea blocurilor locative și a caselor individuale, inclusiv a gospodăriilor vulnerabile. Decembrie 2025*
- *Introducerea măsurilor de eficiență energetică (măsuri cu termen limită decembrie 2026). Decembrie 2026*
- *Introducerea măsurilor de eficiență energetică (măsuri cu termen limită decembrie 2027). Decembrie 2027*
- *Cadrul juridic privind performanța energetică a clădirilor (referitor la eliberarea certificatelor de performanță energetică) este instituit. Instrumentul pentru certificatele de performanță energetică a clădirilor este pe deplin funcțional. Decembrie 2027*
- *Extinderea programului de eco-vouchere. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

În contextul extinderii FEERM, Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED) va efectua evaluarea obligatorie în vederea acordării de subvenții suplimentare, va oferi stimulente pentru renovarea eficientă din punct de vedere energetic pentru a facilita tranziția de la sistemele de încălzire pe gaz la sistemele de energie regenerabilă, va sprijini extinderea utilizării sobelor eficiente din punct de vedere energetic și va contribui la renovarea și transformarea eficientă din punct de vedere al costurilor pentru un număr anumit de clădiri la standardul de consum de energie aproape egal cu zero.

Măsurile de eficiență energetică implementate în prima fază vor include efectuarea a cel puțin 200 de audituri energetice în diferite tipuri de clădiri rezidențiale, inclusiv blocuri locative, case individuale și gospodării rurale; elaborarea a cel puțin 20 de proiecte tehnice pentru intervenții de eficiență energetică în clădiri rezidențiale cu mai multe etaje; și semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 20 de asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje, precum și cu cel puțin 300 de case individuale, inclusiv cele aparținând gospodăriilor vulnerabile, pentru implementarea măsurilor de eficiență energetică. FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 20 de blocuri locative și a cel puțin 200 de case individuale, fie în curs de execuție, fie finalizate, cu un sprijin financiar de minimum 50% asigurat de UE. Lucrările de renovare a trei clădiri publice vor fi fie în curs de desfășurare, fie finalizate, cu un sprijin financiar minim de 50% din partea UE.

În cea de-a doua fază, vor fi implementate măsuri suplimentare de eficiență energetică. Acestea includ elaborarea a cel puțin 30 de proiecte tehnice suplimentare pentru intervenții de eficiență energetică în clădiri rezidențiale cu mai multe etaje și semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 30 de asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje. FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 30 de blocuri locative, iar lucrările de renovare a 10 clădiri publice vor fi fie în curs, fie finalizate, cu un sprijin financiar de 50% asigurat de UE. În plus, FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 250 de case individuale, de asemenea, cu un sprijin financiar de 50% asigurat de UE.

Pentru dezvoltarea cadrului juridic privind măsurile de eficiență energetică, este necesar ca guvernul să elaboreze și să adopte cadrul juridic secundar pentru certificatele de performanță energetică. Ulterior, CNED va elabora sistemul de eliberare a certificatelor de performanță energetică pentru clădiri.

SUBDOMENIUL 6.5: Surse de energie regenerabilă

Reforma 6.5.20-24. Piață prosperă pentru energia regenerabilă

Provocări

Procesul de introducere a energiei regenerabile în sistemul energetic moldovenesc se confruntă cu mai multe provocări. Unul dintre principalele obstacole este necesitatea de a perfecționa mecanismele de licitație pentru a încorpora soluțiile de stocare a energiei și de a aloca capacitățile în mod strategic. Ecosistemul financiar pentru stocarea energiei rămâne subdezvoltat, ceea ce limitează adoptarea în rândul consumatorilor rezidențiali și de afaceri. Absența unor produse și stimulente financiare specifice limitează implementarea pe scară largă, restricționând astfel flexibilitatea rețelei și integrarea surselor regenerabile. Pe lângă aceasta, Republica Moldova trebuie să transpună integral criteriile de durabilitate pentru biomasă și biocombustibili în legislația națională. În acest sens, este necesară implementarea unor mecanisme stricte de conformitate pentru a garanta că biocarburanții consumați pe piața internă îndeplinesc cerințele UE în materie de durabilitate și de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. O altă provocare constă în crearea unui Registru electronic al garanțiilor de origine (GO) pentru energie electrică. Lipsa unei platforme digitale pentru emiterea, transferul și anularea GO afectează transparența și credibilitatea pe piața energiei regenerabile. În plus, procedurile administrative complexe și îndelungate îngreunează procesul de autorizare a proiectelor de energie regenerabilă. Simplificarea acestor proceduri este esențială pentru accelerarea dezvoltării energiei regenerabile și atragerea investitorilor.

Obiectiv

Obiectivul acestei reforme este de a accelera implementarea energiei regenerabile în Republica Moldova prin îmbunătățirea cadrului de licitații, dezvoltarea de produse financiare pentru stocarea energiei, transpunerea criteriilor UE de durabilitate pentru biocombustibili, implementarea unui registru electronic de GO și simplificarea proceselor de autorizare. Aceste măsuri vizează sporirea atractivității investițiilor, creșterea transparenței și sprijinirea integrării eficiente a energiei regenerabile în sistemul sectorului energetic al Republicii Moldovei.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Planul de acțiune pentru utilizarea energiei regenerabile și stocarea energiei continuă să fie implementat. Decembrie 2025*
- *Dezvoltarea mecanismului de sprijin pentru stocarea energiei pentru sectorul rezidențial și întreprinderi. Decembrie 2026*
- *Legislația secundară privind criteriile de durabilitate pentru biomasă, biocarburanți și criteriile de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră este transpusă integral, asigurându-se că carburanții consumați la nivel național sunt amestecați cu biocarburanți certificați, fie produși local, fie importați. Decembrie 2027*
- *Crearea registrului electronic pentru emiterea, transferul și anularea garanțiilor de origine pentru energia electrică. Decembrie 2025*
- *Stabilirea unor proceduri simplificate de acordare a autorizațiilor pentru energia regenerabilă în cadrul unei platforme cu punct unic de informare. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Ministerul Energiei va coordona procesul de elaborare a politicilor, modificări legislative și supravegherea implementării. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) este responsabilă pentru definirea cadrelor de reglementare, supravegherea proceselor de licitație, implementarea registrului GO și reglementarea politicilor de stocare a energiei. Moldelectrica, în calitate de operator al sistemului de transport, va asigura pregătirea rețelei pentru integrarea noilor capacități de energie regenerabilă și a soluțiilor de stocare. Operatorii de distribuție vor facilita integrarea noilor capacități de energie regenerabilă în rețeaua de distribuție. Agenția de Mediu și autoritățile locale vor oferi sprijin pentru reformele de autorizare și vor asigura conformitatea cu reglementările privind durabilitatea. Organizații precum CNED și ODA vor dezvolta și gestiona instrumente financiare pentru stocarea energiei. Se așteaptă ca investitorii privați să participe la licitațiile de energie regenerabilă și să contribuie la extinderea stocării energiei.

Planul de acțiune pentru implementarea energiei regenerabile și a stocării energiei va continua să fie pus în aplicare de către guvern și va fi monitorizat pentru a se asigura revizuirea modelului de licitație în vederea includerii stocării, reflectarea rezultatelor primei licitații, pregătirea unui cadru, inclusiv a documentației de licitație, și lansarea de acțiuni

pentru energia regenerabilă și stocarea energiei în 2025, cu specificarea capacităților alocate pentru fiecare tehnologie, în vederea accelerării implementării energiei regenerabile.

Va fi lansat mecanismul care vizează finanțarea sistemelor de stocare a bateriilor pentru sectorul rezidențial și întreprinderi prin extinderea domeniului de aplicare al programelor de finanțare existente pentru energia regenerabilă și eficiența energetică. Prin acordarea de sprijin persoanelor fizice și juridice pentru a genera și consuma propria energie regenerabilă sau pentru a o stoca, va fi redusă dependența de sursele centralizate de energie și de importuri, fiind totodată atenuată presiunea asupra rețelei prin uniformizarea curbelor de consum și prin creșterea disponibilității energiei în timpul vârfurilor de cerere.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt dezvoltatorii și investitorii de energie regenerabilă, care vor beneficia de proceduri simplificate de autorizare, de mecanisme de licitație îmbunătățite și de o mai mare transparență a pieței. Gospodăriile și întreprinderile care adoptă soluții de energie regenerabilă și sisteme de stocare a energiei vor avea acces la produse și stimulente financiare adaptate, reducând costurile inițiale și îmbunătățind accesibilitatea energiei. Consumatorii vulnerabili, în special din zonele rurale, vor beneficia indirect de un acces sporit la energie curată, fiabilă și la prețuri accesibile. Mai mult, economia moldovenească în ansamblu va înregistra efecte pozitive prin crearea de locuri de muncă în sectorul energiei regenerabile, creșterea securității energetice și reducerea dependenței de combustibilii fosili importați. Autoritățile naționale și locale vor beneficia, de asemenea, de cadre de reglementare îmbunătățite și procese simplificate, facilitând o supraveghere mai eficientă și permițând alinierea Republicii Moldova la obiectivele UE în materie de energie și climă.

7. DOMENIUL DE POLITICI 7: VALORI FUNDAMENTALE

Introducere

Aspectele fundamentale ale procesului de extindere a UE includ cadrele instituționale, de reglementare și de guvernanță esențiale pentru dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova și alinierea acesteia la standardele europene. Acest domeniu de politici se axează pe obiective strategice precum combaterea corupției, consolidarea independenței justiției, îmbunătățirea supravegherii financiare, protecția drepturilor fundamentale, alinierea politicilor privind vizele, combaterea criminalității organizate și îmbunătățirea capacităților statistice. Eliminarea deficiențelor existente în ceea ce privește aceste valori fundamentale va spori încrederea investitorilor, va îmbunătăți concurența pe piață și va spori eficacitatea instituțiilor și a politicilor publice.

Republica Moldova implementează activ reforme cuprinzătoare în domeniul guvernanței pentru a consolida aspectele fundamentale. Prin consolidarea independenței justiției, sporirea transparenței și fortificarea măsurilor anticorupție, Republica Moldova își propune să pună bazele unui sistem de guvernanță robust și demn de încredere. De asemenea, prin consolidarea integrității financiare și alinierea politicilor în domeniul concurenței la regulamentele UE se va crea un mediu de afaceri mai echitabil și mai previzibil. Aceste reforme sunt esențiale pentru sporirea încrederii investitorilor, asigurarea rezilienței economice, promovarea coeziunii sociale și, în cele din urmă, pentru creșterea durabilă și integrarea mai strânsă în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

SUBDOMENIUL 7.1: Lupta împotriva corupției

Reforma 7.1.1-5. Sporirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ

Provocări

Anual sunt depuse aproximativ 75.000 de declarații de avere și interese personale, iar din cauza numărului limitat de inspectori de integritate, verificarea manuală a tuturor declarațiilor este imposibilă. Verificarea manuală a declarațiilor poate dura până la două luni și în lipsa unui sistem automatizat, verificarea este lentă și ineficientă, , consumând resurse și împiedicând identificarea precoce a unor eventuale nereguli. rocesul actual de verificare nu dispune de algoritmii avansați, ceea ce limitează identificarea neconcordanțelor datelor prezentate în declarații, rezultatul fiind o abordare de tipul „primul intrat, primul ieșit (FIFO)", fără prioritizarea verificărilor. Sarcinile manuale repetitive duc la erori umane și interpretări subiective. Inspectorii de integritate tratează toate cazurile în mod egal din motivul absenței unui mecanism de identificare a riscurilor, ceea ce nu le permite să se concentreze asupra cazurilor complexe care necesită un control aprofundat.

Încrederea publică în sistemele judiciare este slabă din cauza faptului că evaluarea externă (vetting) a procurorilor și a judecătorilor nu a fost finalizată. Este necesară formarea profesională continuă a organe de menținere a ordinii de drept pentru a aborda provocări precum corupția electorală și criminalitatea organizată. În sistemul procuraturii nu există

mecanisme eficiente de denunțare a încălcărilor legii și de protecție a avertizorilor, care să fie în conformitate cu legile în vigoare privind integritatea. Pentru prevenirea corupției sunt crucial de importante cunoștințele aprofundate în materie de anticorupție la elaborarea proiectelor de legi, asigurându-se că legile nu facilitează comiterea actelor de corupție, ci ajută la identificarea riscurilor.

Obiectiv

Obiectivul măsurii este de a optimiza cadrul pentru prevenirea corupției prin organizarea unui sistem eficient de verificare a declarațiilor de avere și interese personale, verificarea documentelor normative din perspectiva prevenirii și combaterii corupției înainte de aprobarea lor, evaluarea integrității instituționale și monitorizarea eficientă a cazurilor de corupție. Prin aplicarea cunoștințelor aprofundate în materie de prevenire și combatere a corupției se urmărește prevenirea manifestărilor de corupție prin excluderea factorilor de risc din proiecte, informarea autorilor și a publicului larg cu privire la riscurile identificate și furnizarea de garanții suplimentare pentru desfășurarea procesului legislativ în interesul cetățeanului și al publicului. Evaluarea integrității instituționale urmărește consolidarea bunei guvernanțe în sectorul public prin asigurarea integrității instituționale și profesionale a funcționarilor publici. În același timp, datorită acesteia, entitățile publice pot fi trase la răspundere, se poate consolida mediul de integritate instituțională și se pot reduce riscurile de corupție în contexte și domenii specifice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Performanța în materie de investigații, urmăriri penale eficiente și eficace și hotărâri definitive în domeniul corupției – îmbunătățită, inclusiv în cazurile de corupție la nivel înalt. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni – revizuită și aliniată la standardele internaționale. Iunie 2027.*
- *100% din declarații de avere și interese personale sunt depuse electronic în noua versiune a SIA "e-Integritate", iar cele marcate de sistem cu steguleț roșii sunt distribuite automat și aleatoriu inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate (ANI). Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin intermediul platformei MConnect. Decembrie 2026.*
- *100% din recomandările CNA privind măsurile de reducere a riscurilor de corupție sunt luate în considerare de către autorul proiectului de lege în versiunea finală a acestuia. În cazul în care unele dintre recomandări nu sunt acceptate, este necesară prezentarea unei justificări în formă scrisă. Decembrie 2026.*
- *95% din recomandările evaluării integrității care sunt acceptate – sunt integrate în planurile de integritate ale instituțiilor evaluate, iar cel puțin 85% din recomandări – implementate. Decembrie 2026.*
- *Prin consolidarea cadrului legal referitor la o infrastructură dedicată soluționării cauzelor de corupție, Republica Moldova obține o reducere cu 40% a duratei medii de soluționare a cauzelor de corupție și celor conexe față de anul 2024 și crește rata de soluționare a acestor cauze cu 10% comparativ cu 2024. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării (beneficiari și părți interesate)

Implementarea acestei reforme va avea loc conform unei abordări structurate și va include consolidarea proceselor la fiecare etapă a sistemului de justiție penală, ceea ce va duce la sporirea eficienței, creșterea transparenței și asigurarea responsabilizării. Obiectivul este de a spori numărul de investigații, urmăriri penale și hotărâri judecătorești reușite, cu prezentarea, în același timp, a unor dovezi măsurabile ale acestor îmbunătățiri pentru a promova încrederea publicului în sistemul de justiție.

Prin noua versiune a SIA „e-Integritate" va fi eficientizat procesul de depunere a declarațiilor de avere și interese personale. Noua versiune a SIA „e-Integritate" va dispune de un mecanism de verificare a declarațiilor pe bază de risc. Declarațiile identificate cu risc sporit vor fi marcate cu steguleț roșii. Ulterior, acestea vor fi distribuite aleatoriul prin SIA „e-Integritate" inspectorilor de integritate pentru verificare suplimentară. Totodată, noua versiune a SIA „e-Integritate" va fi interoperabilă cu alte platforme relevante, ceea ce va permite schimbul de date între diferite sisteme informaționale guvernamentale. Măsurile specifice sunt orientate spre creșterea gradului de identificare a incidentelor de integritate, inclusiv a diferențelor substanțiale între valoarea averilor subiectului declarării (și membrii familiei acestuia) și cheltuielile realizate, precum și reducerea duratei medii de verificare a declarațiilor de avere și interese personale. De asemenea, se va îmbunătăți managementul cauzelor, se vor diminua tergiversările procedurale și va spori eficiența procedurilor judiciare.

SUBDOMENIUL 7.2: Reforma sistemului justiției și al procuraturii

Reforma 7.2.6-5. Consolidarea independenței, răspunderii și integrității sistemului de justiție

Provocări

Sistemul de justiție din Republica Moldova se confruntă cu o combinație de provocări structurale, legale, politice și legate de resurse din cauza cărora capacitatea sa de a funcționa eficient este subminată. Pentru îmbunătățirea sistemului, este esențial să se abordeze problemele legate de corupție, independența judiciară, eficiența gestionării dosarelor, încrederea publicului și infrastructură. Un rol critic pentru îmbunătățirea sistemului de justiție din Moldova îl vor avea reformele legislative semnificative, aplicarea mai strictă a legilor, investițiile în tehnologie și consolidarea capacităților în cadrul sistemului judiciar. Exercițiul extraordinar de evaluare a integrității reprezintă un instrument esențial menit să garanteze că sistemul judiciar este lipsit de corupție și de interferențe politice. Până la finele anului 2024, peste 50 de judecători au demisionat înainte de a fi supuși evaluării, inclusiv 22 din cei 25 de judecători ai Curții Supreme de Justiție (CSJ) și peste 30 de judecători din cele patru curți de apel din țară.

Evaluarea integrității judecătorilor și a procurorilor este, în prezent, una dintre cele mai dificile și solicitante sarcini ale sistemului de justiție. Activitatea Comisiei de pre-vetting (Comisia nr. 1) a început în anul 2022 și s-a încheiat acum. Printre realizările importante ale acestei Comisii este faptul că s-a reușit formarea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor cu membri care au promovat evaluarea. Consiliul Superior al Magistraturii a devenit funcțional în noua sa componență în septembrie 2023, odată cu numirea celui de-al nouălea membru. Astfel, Consiliul a atins cvorumul necesar pentru a fi deliberativ, având 9 membri care au promovat pre-vettingul, din totalul de 12 membri desemnați.Începând cu luna aprilie 2025, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) are componența completă de 12 membri. Consiliul Superior al Procurorilor a devenit pe deplin funcțional în decembrie 2023, în noua sa componență, majoritatea membrilor fiind supuși procesului de vetting.

În conformitate cu garanțiile stabilite prin Legea nr. 65/2023, Comisia pentru evaluarea judecătorilor activează în prezent și are mandatul de a evalua candidații pentru Curtea Supremă de Justiție, candidații la funcția de membru în colegiile specializate ale CSM, precum și toți judecătorii de la curțile de apel și judecătorii care dețin funcții-cheie (președinți și vicepreședinți de instanțe). O altă Comisie pentru evaluarea procurorilor a fost înființată, care evaluează în prezent candidații la colegiile specializate ale CSP, și procurorii din cadrul Procuraturii Anticorupție.

Institutul Național de Justiție (INJ) joacă un rol esențial în sistemul de justiție al Republicii Moldova, asigurând dezvoltarea profesională continuă și instruirea judecătorilor și procurorilor. În pofida mandatului său strategic, INJ funcționează în prezent în absența unui plan strategic cuprinzător – un aspect care generează provocări considerabile în ceea ce privește eficiența și coerența instituțională. Absența unui plan strategic împiedică capacitatea INJ de a alinia programele sale de instruire la reformele naționale în domeniul justiției și la standardele internaționale, precum și de a răspunde în mod proactiv provocărilor emergente din sectorul justiției.

Obiectiv

Obiectivul acestei măsuri este de a se asigura că organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor sunt formate din candidați care au promovat evaluarea și că aceste organe sunt operaționale, astfel sporind eficacitatea și transparența acestora. Rolul principal al colegiilor specializate va fi acela de a se asigura că numirile în funcțiile de judecător și de procuror se fac pe bază de merit, calificări și integritate profesională, mai degrabă decât pe baza unor influențe politice sau a relațiilor personale. Aceasta ar trebui să reducă riscul influențelor politice sau de corupție în procesul de numire, promovându-se astfel independența judiciară și sporindu-se credibilitatea sistemului judiciar și a procuraturii. Colegiile specializate în baza garanțiilor legale e au mandatul de a evalua periodic performanțele și de a asigura educația profesională continuă în domeniul dreptului, menținând standarde profesionale înalte în cadrul sistemului judiciar și al procuraturii, asigurând cultura responsabilizării și standardele înalte de etică în rândul profesioniștilor din sistemul judiciar și procuratură.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Toți membrii colegiilor specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii sunt desemnați, și fiecare dintre ei a trecut anterior prin procesul de vetting. Iunie 2026.*

- *Cel puțin 50% dintre funcțiile vacante în Curțile de Apel sunt ocupate de judecători care au trecut prin procesul de vetting, iar 18 dintre posturile vacante ale Curții Supreme de Justiție sunt ocupate prin numirea candidaților evaluați prin vetting. Iunie 2027.*

- *Un nou plan strategic pentru Institutul Național al Justiției (INJ), aliniat recomandărilor evaluării între egali TAIEX din 2022, este adoptat, iar o parte semnificativă a acestuia este implementată. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Procesul de evaluare a integrității este în curs de desfășurare, iar calendarul audierilor publice a fost anunțat la începutul anului 2025. Perioada medie de așteptare pentru judecătorii care urmează să fie supuși evaluării – de la data primirii notificării de inițiere a procedurii de evaluare până la primirea deciziei de evaluare – variază între 6 și 12 luni. CSM va organiza concursuri pentru candidații care promovează evaluarea externă. Totodată, CSM va întreprinde diverse măsuri pentru a atenua impactul negativ al demisiilor din sistemul judiciar în urma notificărilor expediate de Comisia Vetting. CSM va asigura organizarea continuă a concursurilor pentru ocuparea funcțiilor vacante sau cu transfer temporar la CSJ, la instanțele de apel, precum și a funcțiilor de conducere din cadrul judecătoriilor raionale.

Un aspect important de subliniat, care se desprinde din garanțiile prevăzute de lege, este că mandatul celor două comisii de evaluare externă include o evaluare aprofundată a integrității personale și a eticii profesionale a judecătorilor și procurorilor. Comisiile își desfășoară activitățile de evaluare independent de orice influență politică sau presiune externă. În temeiul acestor garanții prevăzute de lege, statului nu îi este permis să intervină în activitatea celor două comisii, ceea ce înseamnă că celeritatea proceselor este la discreția comisiilor.

Institutul Național al Justiției (INJ) este vital pentru sistemul judiciar al țării. Programele sale de formare, atât inițială, cât și continuă, sunt concepute pentru a se asigura că profesioniștii din domeniul juridic sunt bine pregătiți să susțină statul de drept și să promoveze un sistem de justiție corect și transparent. INJ ar trebui să adopte și să implementeze un plan strategic aliniat recomandărilor TAIEX Peer Review din 2022, conducând la îmbunătățiri semnificative la nivel operațional și sporind contribuția sa la sistemul de justiție.

Reforma 7.3.8-9: Edificarea, în continuare, a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și accesibile în sectorul justiției

Provocări

Sistemul național de justiție se confruntă cu mai multe provocări în procesul de eficientizare, modernizare, digitalizare și simplificare a administrării. Deși s-au înregistrat progrese semnificative în ultimii ani, există încă obstacole care împiedică realizarea deplină a acestor obiective. Printre acestea se numără infrastructura digitală limitată. O parte considerabilă a proceselor este încă susținută de proceduri pe suport de hârtie, ceea ce îngreunează interoperabilitatea între diferitele instituții judiciare (judecătorii, procuratură, poliție etc.) și cauzează ineficiențe și tergiversări în instrumentarea dosarelor.

Instanțele de judecată au un număr mare de dosare pendinte, situație agravată de numărul tot mai mare de funcții vacante în rândul judecătorilor și de ineficiența proceselor manuale. Gestionarea lentă a dosarelor și adoptarea tardivă a deciziilor afectează atât promptitudinea, cât și calitatea actului de justiție. Numărul considerabil de dosare pendinte la mai multe instanțe din sistem impune necesitatea unei intervenții prompte din partea autorităților pentru găsirea unei ieșiri din situație și garantarea că justiția este înfăptuită într-un termen rezonabil.

Obiectivul

Obiectivul acestei acțiuni este de a facilita accesul la justiție, de a îmbunătăți eficiența și promptitudinea procedurilor judiciare și de a promova o mai mare transparență, responsabilizare și încredere a cetățenilor în sistem. Odată cu integrarea instrumentelor digitale și modernizarea proceselor judiciare, ineficiențele tehnice actuale vor fi eliminate, riscul de corupție se va reduce, iar încrederea în sistemul de justiție, care ar trebui să servească toți cetățenii echitabil și prompt, va crește.

Mai concret, obiectivele principale sunt de a raționaliza procesele administrative și de a reduce durata de soluționare a diferitelor categorii de dosare la toate nivelurile instanțelor; de a facilita accesul la sistemul judiciar al tuturor categoriilor de beneficiari, inclusiv al autorităților publice și al persoanelor juridice, prin utilizarea Soluției informatice e-Dosar judiciar (SI e-DJ). Un obiectiv important este acela de a reduce costurile operaționale ale instanțelor prin implementarea soluțiilor digitale. De asemenea, se va asigura o monitorizare mai bună a dosarelor și o mai bună gestionare a fluxului de dosare astfel încât instanțele să poată furniza date statistice mai precise. Totodată, realizarea obiectivului de a digitaliza toate datele referitoare la dosare, eliminând necesitatea evidenței pe suport de hârtie și a proceselor manuale, va permite un acces mai rapid la datele respective, va reduce sarcina administrativă și va spori eficiența gestionării dosarelor, deoarece specialiștii din domeniu vor putea accesa și actualiza dosarele în timp real.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Pentru a spori transparența și eficiența sectorului justiției, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este funcțională în toate judecătoriile de primă instanță și cel puțin 15% din toate dosarele sunt depuse și prelucrate prin intermediul acestei aplicații. Programul integrat de gestionare a dosarelor (PIGD) este funcțional, toate dosarele fiind acoperite în proporție de 100%, toate datele fiind accesibile în format electronic și conexiunea cu 7 sisteme informaționale este asigurată. Decembrie 2027.*

- *Reducerea cu 30% a duratei de soluționare a dosarelor administrative în judecătoriile de primă instanță față de 2023. Majorarea ratei de soluționare la 110% pentru dosarele civile și comerciale și la 100% pentru dosarele administrative în prima instanță și în apel. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării (beneficiari și părți interesate)

Pentru a se asigura că Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este pe deplin funcțională în toate judecătoriile de primă instanță, este necesară parcurgerea mai multor etape importante. La momentul actual, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) se testează de susținători ai acesteia în mai multe judecătorii din țară. La etapa următoare, categoriile de utilizatori se vor extinde pentru a include autoritățile publice și persoanele juridice, permițându-le să depună acte prin intermediul Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ). Implementarea Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) presupune digitalizarea depunerii, gestionării și accesării actelor judecătorești și a dosarelor. Pentru a atinge nivelul de referință stabilit, este necesar să se asigure un transfer complet operațional al dosarelor între instanțele de la toate nivelurile. Din punct de vedere tehnic, acest lucru presupune ca toate judecătoriile de primă instanță să dispună de echipamentul fizic necesar (cum ar fi calculatoare, servere) și de conectivitatea la internet pentru a putea utiliza Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ). De asemenea, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) va fi conectată la alte sisteme relevante de gestionare utilizate în cadrul instanțelor, cum ar fi Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD), în vederea facilitării schimbului continuu de date și a interoperabilității. Vor fi organizate cursuri de formare pentru judecători, grefieri și alt personal al instanțelor cu privire la utilizarea eficace a Soluției informatice e-Dosar judiciar (SI e-DJ).

Conform planului de activitate al CSM, reducerea duratei de soluționare în cazul mai multor categorii de dosare va fi asigurată prin diverse măsuri: a) majorarea numărului de judecători din cadrul completelor specializate în dosare administrative și de corupție; b) monitorizarea eficace a anumitor dosare (cele aflate în examinare timp de peste cinci ani, dosarele de corupție electorală); c) adoptarea și implementarea unui instrument de reducere a dosarelor pendinte.

Dosarele pendinte se vor identifica prin analiza minuțioasă a procesului de examinare a tuturor dosarelor și prin identificarea celor care nu au fost soluționate în termenul prevăzut sau într-un termen rezonabil. De asemenea, CSM va efectua o evaluare internă pe baza statisticilor judiciare, punând accentul pe aspecte precum: organizarea ineficientă a rețelei de judecătorii; calificările și competențele insuficiente ale personalului; discrepanțe semnificative între fluxul de dosare și resursele alocate diferitelor instanțe, care duc la o presiune intolerabilă asupra unora dintre angajații sistemului; repartizarea necorespunzătoare a dosarelor între judecători, cu nerespectarea regulilor de repartizare aleatorie sau fără a lua în considerare complexitatea acestora; gestionarea resurselor bazată, mai degrabă, pe memoria instituțională, decât pe factori obiectivi, printre care fluxul de dosare și rezultatele obținute; probleme legate de dotarea tehnico-materială.

SUBDOMENIUL 7.3: Combaterea spălării banilor și investigațiile privind infracțiunile financiare

Reforma 7.4.10-12: Crearea unor condiții echitabile pentru antreprenori prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor

Provocări

Existența unui sistem financiar puternic într-o țară constituie un factor esențial pentru promovarea dezvoltării sale economice. Utilizarea abuzivă a sistemului financiar pentru spălarea banilor și finanțarea terorismului subminează funcționalitatea și integritatea acestuia. Spălarea banilor și finanțarea terorismului sunt infracțiuni transfrontaliere aflate într-o continuă evoluție, cărora le este caracteristică apariția constantă a unor noi tehnici, metode și tendințe. Prin urmare, este esențială existența unui proces continuu de formare profesională pentru a asigura un sistem consolidat și eficient de prevenire și combatere a acestor activități ilicite. Deși Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (UIF din Republica Moldova) organizează periodic instruiri pentru entitățile raportoare, aceste eforturi necesită a fi consolidate. În prezent, nu există un sistem de certificare pentru specialiștii care desfășoară instruirile. Numărul solicitărilor de instruire

din partea reprezentanților sectorului privat este în continuă creștere, la fel ca și cererea de cursuri adaptate la necesitățile specifice ale activității entităților raportoare.

Obiectivul

Obiectivul Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului este de a oferi o platformă de formare continuă a specialiștilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Acesta va oferi programe avansate de formare, adaptate la standardele internaționale, cu accent pe riscurile, tendințele și tipologiile emergente, contribuind astfel la consolidarea capacităților specialiștilor din domeniu.

Datorită rezultatelor generale ale acestui obiectiv, se va îmbunătăți cooperarea dintre sectorul public și cel privat. Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului va funcționa ca o platformă pentru schimbul de informații între autoritățile statului (SPCSB, autoritățile care supraveghează entitățile raportoare, autoritățile de aplicare a legii) și entitățile raportoare din sectorul privat. Acesta va facilita schimbul de bune practici și va oferi orientări pentru implementarea eficientă și uniformă a obligațiilor lor în calitate de entități raportoare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Registrul unic al beneficiarilor efectivi este pe deplin funcțional și actualizat, asigurându-se un acces transparent pentru autoritățile competente, SPCSB și entitățile raportoare; iar sancțiunile pentru nerespectarea obligațiilor privind beneficiarii efectivi sunt aplicate, după caz. O proporție de 90% din întreprinderile active au depus declarația privind beneficiarul efectiv/beneficiarii efectivi. Acces acordat (i) tuturor autorităților competente și SPCSB, (ii) entităților care au obligația de a aplica măsurile de cunoaștere a clientelei și (iii) oricărei persoane/organizații care poate dovedi un interes legitim. Decembrie 2025.*

- *Un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor este instituit și funcțional, cu cel puțin 500 de specialiști în domeniul combaterii spălării banilor certificați. Decembrie 2026.*

- *Performanțele în materie de investigații financiare, precum și de investigații, urmăriri penale și condamnări pentru spălare de bani (inclusiv doar spălare de bani) – îmbunătățite. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Eficiența unui sistem de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului depinde de o abordare strategică care să includă consolidarea cadrului de formare esențială pentru schimbul de bune practici la nivel național și internațional. Crearea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă un pas semnificativ în această direcție, însă pentru o implementare eficientă este nevoie de coordonare interinstituțională și de alocarea optimă a resurselor.

Centrul urmează să fie instituit în cel de-al doilea semestru al anului 2025. Activitățile, în acest sens, vor include: a) definirea obiectivelor și a scopului centrului; b) crearea unui sistem de certificare; c) elaborarea și aprobarea cadrului legal necesar funcționării acestuia; d) asigurarea unei infrastructuri moderne și a unor echipamente corespunzătoare; și e) crearea unui mecanism eficace de coordonare interinstituțională.

De asemenea, se va aproba programul de instruiri, care va necesita implicarea experților naționali și internaționali. Se așteaptă ca primul specialist să fie angajat în primul semestru al anului 2026. Procesul de angajare va presupune stabilirea criteriilor de selectare a specialiștilor, definirea mecanismelor de motivare și organizarea de parteneriate cu instituții internaționale pentru schimbul de experiență. Pe măsură ce activitățile Centrului de formare pentru combaterea spălării banilor și finanțării terorismului se vor intensifica și vor fi necesare capacități suplimentare, se va implementa un proces de angajare treptată pentru a se asigura satisfacerea necesităților Centrului. Înființarea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă un pas esențial pentru consolidarea mecanismului național de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, având drept scop sporirea integrității financiare și protejarea sistemului economic național de riscurile generate de activitățile ilegale.

Un accent deosebit se va pune pe formarea continuă a angajaților Centrului, pe certificare și pe elaborarea unor procese interne eficace de evaluare a riscurilor astfel încât să se asigure că orice amenințări potențiale pot fi combătute rapid. Aceste măsuri vor contribui la crearea unui mediu economic sigur și transparent, în conformitate cu standardele internaționale, protejând astfel integritatea economiei naționale și încrederea cetățenilor în sistemele financiare.

Prin crearea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului se va aborda problema asigurării unei formări sectoriale și a certificării specialiștilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului va servi drept platformă consacrată formării și dezvoltării continue a specialiștilor în domeniu, consolidându-se astfel capacitățile naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. De asemenea, Centrul respectiv va facilita organizarea cursurilor de formare prin elaborarea unor programe specializate pentru toate categoriile de entități raportoare.

Beneficiarii reformei sunt entitățile raportoare: bănci, unități de schimb valutar, societățile de investiții, organizațiile de creditare nebancară și alte instituții financiare, astfel cum se prevede în Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (308/2017). Principalele părți interesate sunt organele cu funcții de supraveghere a entităților raportoare, așa cum prevede Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare, Camera Notarială și Uniunea Administratorilor Autorizați etc.

SUBDOMENIUL 7.4: Drepturile fundamentale

Reforma 7.5.13: Nivelul de violență împotriva femeilor și violenței în familie este redus și accesul la justiție și la servicii pentru victime este îmbunătățit

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în ceea ce privește violența domestică, în special în asigurarea accesului victimelor la serviciile esențiale, după cum urmează:

- Disponibilitatea insuficientă a centrelor de plasament: Doar 178 din cele 260 de locuri necesare sunt disponibile pentru cazarea temporară a victimelor violenței în familie. Acest număr este inferior standardelor stabilite de Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, care recomandă un spațiu de plasament la fiecare 10.000 de persoane.
- Distribuția geografică dezechilibrată a centrelor de plasament și a serviciilor specializate limitează capacitatea victimelor de a primi protecția și sprijinul necesare.
- Lipsa infrastructurii concepute pentru a satisface nevoile victimelor persoanelor în etate și persoanelor cu dizabilități din cadrul centrelor de plasament.
- Capacitate profesională insuficientă în rândul prestatorilor de servicii sociale, subliniind necesitatea unei formări îmbunătățite pentru a oferi în mod eficient sprijin care ia în considerare nevoile victimelor.

Obiectiv

Asigurarea unei protecții eficiente a victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței în familie și abordarea adecvată a nevoilor complexe ale acestora prin dezvoltarea unei rețele naționale de servicii specializate care să fie accesibile și armonizate cu standardele internaționale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În vederea abordării violenței împotriva femeilor și violenței în familie și traficul de persoane, este operațională o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență*
- *Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței în familie este extinsă pentru a ajunge la un total cumulat de 260 de locuri pentru victimele violenței în familie, precum și pentru victimele traficului de ființe umane. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Pentru a spori și extinde capacitatea centrelor de plasament, consolidând în același timp serviciile existente, va fi pus în aplicare un plan cuprinzător, axat pe alocarea resurselor, îmbunătățirea infrastructurii, dezvoltarea personalului, cooperarea interinstituțională, precum și monitorizarea și evaluarea continuă.

Acțiunile vor începe cu identificarea locațiilor adecvate pentru noile centre de plasament, asigurând accesibilitatea și siguranța victimelor. Un buget stabil va fi asigurat atât din surse guvernamentale, cât și internaționale, pentru a sprijini

funcționarea durabilă a instituțiilor respective. În plus, va fi stabilit un cadru normativ pentru a reglementa gestionarea și funcționarea noilor centre.

Centrele de plasament existente și cele nou înființate vor respecta standardele internaționale, acordând prioritate siguranței, confortului și bunăstării. Instituțiile respective vor fi dotate cu infrastructura necesară pentru a crea un mediu sigur și favorabil pentru victime.

Va fi recrutat personal calificat care va fi sprijinit prin programe de mentorat adaptate pentru a aborda provocările unice cu care se confruntă centrele de plasament. Vor fi elaborate și puse în aplicare programe de formare continuă, aplicându-se o abordare multidisciplinară pentru a dota specialiștii cu competențele necesare pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. Atenție deosebită va fi acordată îmbunătățirii accesului victimelor la servicii de sprijin și asistență juridică.

În vederea asigurării unui răspuns coordonat, va fi consolidată colaborarea între autoritățile de aplicare a legii, sistemul judiciar, serviciile sociale și organizațiile necomerciale care oferă sprijin victimelor. Procedurile de intervenție și sprijin vor fi optimizate pentru a îmbunătăți eficiența răspunsului, iar accesul victimelor la servicii va fi îmbunătățit prin acțiuni de informare, campanii de vizibilitate și elaborarea de materiale promoționale.

Vor fi implementate proceduri electronice de evidență și sisteme de colectare a datelor pentru a urmări progresul, a analiza tendințele și a măsura impactul intervențiilor. Pe baza informațiilor în cauză vor fi ajustate politicile, procedurile și instrumentele operaționale pentru a răspunde nevoilor emergente și pentru a spori eficiența generală a serviciilor de plasament.

Reforma 7.6.14. Consolidarea gestionării integrate a frontierei de stat

Provocări

Un sistem eficient de gestionare integrată a frontierei de stat este esențial pentru asigurarea unui mediu de securitate internă stabil, având un impact pozitiv atât asupra societății, cât și asupra creșterii sectorului economic. Astfel, un sistem solid de securitate al frontierei este capabil să prevină și să combată criminalitatea transfrontalieră care afectează negativ creșterea economică și siguranța publică, acționând totodată ca un catalizator atât pentru creșterea imigrării, cât și pentru reducerea emigrării. Le fel, este necesar să se mențină un echilibru între măsurile de asigurare a securității frontaliere și autorizarea neîntârziată a trecerii frontierei de stat a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și altor bunuri. De asemenea, este important să se asigure că controlul la trecerea frontierei de stat este efectuat cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În același timp, asigurarea unui standard ridicat al controlului la trecerea frontierei de stat implică dezvoltarea capacităților care să permită o abordare direcționată în timpul controalelor la frontieră și, în cazul unor suspiciuni, să se dispună efectuarea controlului în linia a doua. Deși, în toate punctele de trecere a frontierei de stat, care sunt deschise traficului internațional, s-a instituit controlul în linia a doua, actualmente se atestă un număr insuficient de angajați specializați în efectuarea acestuia. În plus, Sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră nu asigură redirecționarea automată a persoanelor de la controalele în primă linie la controalele în linia a doua. Aceste dificultăți afectează eficiența controalelor de la frontieră. O altă vulnerabilitate este lipsa capacităților suficiente de a efectua verificări biometrice la frontieră, ceea ce diminuează posibilitatea de a depista documentele de călătorie false, inclusiv persoanele care intenționează să traverseze ilegal frontiera de stat.

Obiectiv

Obiectivul prevede sporirea capacităților de control la frontieră prin consolidarea controalelor în primă linie și aplicarea efectivă a controalelor în linia a doua în toate punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional astfel încât să se asigure un nivel ridicat de control la trecerea frontierei, compatibil cu standardele Uniunii Europene. Acest lucru se va realiza în special prin instituirea funcției (postului) pentru efectuarea controlului în linia a doua, asigurarea infrastructurii adecvate și furnizarea echipamentului necesar pentru efectuarea controalelor în linia a doua având ca bază, standardele și expertiza Uniunii Europene în domeniul securității documentelor. Totodată, obiectivul respectiv prevede dotarea unităților tactice ale Poliției de Frontieră cu mijloace tehnice și dispozitive speciale pentru preluarea și verificarea datelor biometrice, inclusiv asigurarea unei formări corespunzătoare a polițiștilor de frontieră în domeniul ce vizează datele biometrice, precum și diminuarea vulnerabilităților existente la trecerea frontierei, implicit atunci când străinii intenționează să abuzeze de sistemul de azil în Republica Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de control al frontierei este consolidat în conformitate cu standardele UE, în special prin consolidarea controalelor în linia a doua efectuate în punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional.. Capacitățile de supraveghere a frontierei de stat sunt consolidate, inclusiv prin capacități de control biometric, precum și prin sisteme de supraveghere fixe și mobile. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Până în luna decembrie a anului 2027 vor fi puse în aplicare mai multe măsuri instituționale pentru a crea atât cadrul juridic necesar pentru consolidarea controalelor în linia a doua, cât și pentru a stabili și dezvolta capacitățile de preluare și verificare a datelor biometrice în timpul controalelor la frontieră. În prima etapă, se va efectua o evaluare cuprinzătoare a cadrului actual normativ pentru a facilita modificările necesare ale actelor normative din domeniul gestionării frontierei de stat. Concomitent, se va efectua o evaluare a necesarului de echipamente capabil să furnizeze instrumente adecvate pentru realizarea obiectivului de consolidare a sistemului de control al frontierei, asigurând totodată compatibilitatea acestuia cu standardele Uniunii Europene. Pe baza acestora, vor fi formulate specificațiile tehnice pentru a iniția procesul de achiziții. După finalizarea etapei de achiziții, soluțiile hardware și software vor fi implementate în punctele de trecere a frontierei de stat și în unitățile tactice ale Poliției de Frontieră. Soluțiile tehnice vor fi interconectate cu sistemele de informații instituționale relevante, precum și cu sistemele de informații ale altor agenții naționale. Un aspect esențial al procesului constă în asigurarea unei formări corespunzătoare a personalului responsabil de efectuarea controalelor în prima și a doua linie în special, în ceea ce privește preluarea și verificarea datelor biometrice. Este important de remarcat faptul că, având în vedere obiectivul de a asigura o abordare specializată a controalelor în linia a doua, prin instituirea funcției (postului) pentru efectuarea controalelor respective, va fi necesar să se asigure o formare profesională specifică a personalului desemnat pentru efectuarea acestei metode suplimentare de control la trecerea frontierei.

SUBDOMENIUL 7.5: Armonizarea politicii privind vizele

Reforma 7.7.15. Armonizarea cerințelor privind vizele cu standardele UE

Provocări

În 3 aprilie 2014, la nivelul Uniunii Europene (UE) a fost semnată o decizie privind liberalizarea vizelor pentru cetățenii Republicii Moldova, care a intrat în vigoare în 28 aprilie 2014. Prin urmare, Comisia Europeană (CE) recomandă, în cadrul dialogului politic cu Uniunea Europeană, ca țările care beneficiază de un regim liberalizat de vize cu această organizație să își armonizeze politicile în materie de vize cu cele ale UE.

În prezent, Legea nr. 257 / 2013 privind resortisanții țărilor terțe care au obligația de a deține viză și cei care sunt exonerați de această obligație la trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova este armonizat cu legislația Uniunii Europene și asigură transpunerea parțială a Regulamentului (UE) 2018/1806 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018, care enumeră țările terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză pentru a trece frontierele externe și cele ai căror resortisanți sunt exonerați de această obligație.

În acest context, Republica Moldova menține un regim liberalizat de vize pentru o serie de țări, ai căror cetățeni au nevoie de viză pentru a intra în Uniunea Europeană.

Obiectiv

În acest cadru, Republica Moldova își propune să se alinieze treptat la dispozițiile Regulamentului (UE) 2018/1806 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018, care enumeră țările terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză la trecerea frontierelor externe, precum și țările terțe ai căror resortisanți sunt scutiți de această obligație.

Măsurile calitative și cantitative care trebuie luate în cadrul acestei reforme

- *Alinierea listei țărilor care necesită viză pentru Moldova cu Regulamentul UE 2018/1806 pentru cel puțin trei țări care necesită viză pentru UE. Decembrie 2027.*

Descriere implementării

Republica Moldova intenționează să pună în aplicare măsuri de securitate sporite pentru a îmbunătăți controlul sosirilor fără viză și să se alinieze treptat la politica UE în materie de vize cu cel puțin alte trei țări până în decembrie 2027.

SUBDOMENIUL 7.6: Combaterea criminalității organizate

Reforma 7.8.16-18. Recuperarea și gestionarea activelor

Provocări

Una dintre provocările sistemului actual este gestionarea și utilizarea deficitară a bunurilor confiscate. Este necesar să se dezvolte un mecanism funcțional pentru reutilizarea socială și publică a bunurilor confiscate. În lipsa unei soluții, acest lucru poate duce la subutilizarea activelor sau la întârzierea reutilizării lor în beneficiul public. Prin instituirea unui mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și de interes public, urmărim optimizarea procesului de recuperare și asigurarea faptului că bunurile respective sunt alocate unor proiecte care aduc beneficii societății, cum ar fi inițiative sociale, educaționale și de infrastructură.

Nivelul scăzut al investigațiilor financiare paralele privind infracțiunile generatoare de profit evidențiază necesitatea permanentă de modernizare continuă a instrumentelor care facilitează astfel de investigații. Anchetele penale nu dispun adesea de investigațiile paralele necesare pentru a depista fluxurile financiare ilicite și pentru a identifica activele disimulate. Această lacună în strategia de investigare limitează capacitatea de a dezmembra rețelele infracționale și de a recupera produsele infracțiunii. Creșterea proporției de investigații financiare paralele în cazurile penale generatoare de profit este esențială pentru consolidarea capacității generale de aplicare a legii și pentru a garanta că activitățile financiare ilicite sunt investigate și urmărite penal în mod cuprinzător.

În plus, absența unui sistem integrat de urmărire și gestionare a datelor statistice detaliate privind activele sechestrate și ordinele de confiscare complică evaluarea și raportarea cu privire la eficacitatea eforturilor de recuperare a activelor. Lipsa de transparență împiedică, de asemenea, responsabilizarea și potențialul de îmbunătățire a procesului decizional. Prin punerea în aplicare a unui registru electronic centralizat și a unui sistem funcțional pentru generarea de date statistice, ne propunem să îmbunătățim supravegherea și gestionarea bunurilor confiscate, să asigurăm o raportare mai precisă și să oferim acces la date organismelor autorizate pentru o mai bună evaluare a coordonării.

Obiectiv

Obiectivul principal este de a spori eficiența și eficacitatea recuperării activelor și a investigațiilor privind criminalitatea financiară, asigurând că activele sechestrate sunt gestionate și utilizate în mod corespunzător în beneficiul public, optimizând în același timp răspunsul autorităților de aplicare a legii la infracțiunile financiare. Acest obiectiv este alcătuit din trei obiective interdependente:

- Instituirea unui mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și de interes public.
- Creșterea proporției de investigații financiare paralele în cazurile penale generatoare de profit.
- Asigurarea funcționării Registrului electronic centralizat al bunurilor confiscate în scopuri penale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sunt introduse un mecanism de reutilizare în scopuri sociale a bunurilor confiscate și un mecanism de confiscare civilă prin legislația primară și secundară relevantă. 20% din activele recuperate în anul precedent reutilizate în scopuri sociale. Decembrie 2026.*
- *O creștere a valorii totale a sechestrării și confiscării produselor infracțiunii comparativ cu media ultimilor 3 ani. Crește ponderea investigațiilor financiare paralele în numărul total de cauze penale privind generarea de profit. Decembrie 2026.*
- *Registrul electronic centralizat al bunurilor confiscate este completat cu date, este pe deplin funcțional și generează și difuzează date statistice relevante privind bunurile. Decembrie 2025.*
- *Palmaresul anchetelor, urmăririlor penale și al condamnărilor eficace și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată îmbunătățit. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Până în decembrie 2026 va fi adoptat un mecanism de reutilizare socială a bunurilor confiscate prin legislația primară și secundară relevantă. Până în ianuarie 2027 valoarea sechestrării și confiscării produselor infracțiunii va crește comparativ cu media ultimilor trei ani. Cifrele statistice vor fi disponibile prin intermediul platformei electronice gestionate de COM.

Până în decembrie 2027 va fi instituit un sistem funcțional care să genereze date statistice privind următoarele: numărul de ordine de restricție și de confiscare executate, valoarea estimată a bunurilor sechestrate și recuperate, numărul de cereri (solicitări) depuse și executate în alte state membre și valoarea bunurilor reutilizate în scopuri sociale.

Reforma 7.9.19. Combaterea criminalității organizate

Provocări

O provocare în îmbunătățirea eficacității investigațiilor, urmăririlor penale și condamnărilor în cazurile de criminalitate gravă și organizată o reprezintă lipsa unui sistem centralizat de evidență. În multe cazuri, autoritățile de aplicare a legii și instituțiile judiciare operează cu date fragmentate, ceea ce face dificilă urmărirea progresului cazurilor, identificarea tiparelor și asigurarea unei documentații adecvate pe parcursul proceselor de investigare și cel judiciar.

Absența unui sistem digital centralizat de gestionare a cazurilor duce adesea la colectarea inconsecventă a datelor și la schimbul deficitar de informații între autorități . Lipsa unei evidențe centralizate a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, pot împiedica intervenția în timp util a autorităților de aplicare a legii și reduce eficiența generală a proceselor penale. În plus, fără o evidență centralizată, care să asigure urmărirea trasabilității proceselor penale complete, devine dificilă monitorizarea rezultatelor acestora , inclusiv măsurarea performanței sau efectuarea de analize aprofundate pentru viitoarele strategii de prevenire a criminalității.

Punerea în aplicare a unui sistem fiabil de evidențe este esențială pentru sporirea transparenței, îmbunătățirea colaborării între autoritățile de aplicare a legii și asigurarea faptului că fiecare caz este documentat în mod corespunzător, de la faza de inițiere a procesului penal până la adoptarea unei sentințe . Un astfel de sistem ar sprijini, de asemenea, deciziile politice bazate pe dovezi și ar consolida răspunderea, contribuind în cele din urmă la un răspuns mai eficient la criminalitatea gravă și organizată.

Obiectiv

Obiectivul este de a spori eficacitatea și eficiența investigațiilor, urmăririlor penale și condamnărilor în cazurile de criminalitate gravă și organizată, asigurând un răspuns mai solid și mai coordonat care consolidează rezultatele justiției și descurajează activitatea infracțională.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Îmbunătățirea istoricului investigațiilor, urmăririlor penale și al condamnărilor eficace și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Implementarea reformelor pentru combaterea criminalității organizate va acorda prioritate consolidării capacităților de investigare și promovării cooperării între autoritățile de aplicare a legi. Măsurile vor include consolidarea organelor de urmărire penală din cadrul autorităților de aplicare a legii și furnizarea de programe de formare specifice pentru îmbunătățirea procedurilor de urmărire penală , în special în cazul infracțiunilor complexe precum spălarea banilor, criminalitatea informatică, traficul de droguri și traficul de persoane. În plus, se vor depune eforturi pentru punerea în aplicare a unor instrumente tehnologice avansate care să sprijine exercitarea urmăririi penale în cadrul procesului penal , contribuind la obținerea unor rezultate îmbunătățite în ceea ce privește depistarea și suprimarea activităților de criminalitate organizată.

Republica Moldova își va consolida răspunsul judiciar la criminalitatea organizată prin intermediul formării judiciare specifice și al introducerii unor panele de instruiri specializate pentru instanțe privind abordarea infracțiunilor grave. Etapele vor include programe de dezvoltare profesională continuă pentru judecătorii care se ocupă de cazurile de criminalitate organizată, sporind capacitatea acestora de a soluționa în mod eficient probleme complexe. În plus, Republica Moldova va îmbunătăți mecanismele de supraveghere judiciară, asigurând transparența și responsabilitatea pe tot parcursul procesului. Măsurile cuprinzătoare respective sunt menite să demonstreze o îmbunătățire pozitivă și durabilă a bilanțului general al țării, reflectată în mod clar în procedurile de urmăriri penale și rate de condamnare de calitate mai bună.

SUBDOMENIUL 7.7: Statistică

Reforma 7.10.20-22. Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în ceea ce privește alinierea producției și diseminării statisticilor oficiale la cerințele UE, ceea ce este esențial pentru asigurarea unui proces decizional informat, a comparabilității datelor, a transparenței și a calității generale în conformitate cu acquis-ul UE. Provocările în cauză includ:

- Producerea limitată de date și diseminarea principalilor indicatori macroeconomici în conformitate cu Sistemul European de Conturi (SEC) 2010, datorită insuficienței surselor de date adecvate pentru compilarea conturilor naționale, a lipsei de expertiză și a constrângerilor de resurse pentru compilarea datelor în conformitate cu SEC 2010. Conturile naționale ale Republicii Moldova sunt compilate în conformitate cu standardul ONU, Sistemul de Conturi Naționale 2008 (SCN 2008), care servește drept bază metodologică pentru SEC 2010. Cu toate acestea, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare pentru a asigura producerea și diseminarea agregatelor conturilor naționale, elaborate în conformitate cu SEC 2010.
- Lipsa datelor privind indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC). Republica Moldova nu produce încă date IAPC din cauza lipsei de expertiză tehnică.
- Surse limitate de date și expertiză referitoare la participarea Republicii Moldova la Programul European de Comparare (PEC). Pentru a furniza setul complet de date în conformitate cu PEC, sunt necesare resurse financiare și umane suplimentare pentru a extinde colectarea informațiilor lipsă, precum și consolidarea capacităților.
- Capacități și resurse limitate pentru producerea și diseminarea rezultatelor finale ale recensământului populației și locuințelor (RPL) din 2024. Rezultatele preliminare ale recensământului au fost diseminate în ianuarie 2025, iar rezultatele finale, dezagregate pe tematici de recensământ pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE, vor fi diseminate treptat până în primul trimestru al anului 2026. Pentru a realiza acest lucru, trebuie consolidate capacitățile instituționale ale Biroului Național de Statistică (BNS), în special prin asistență tehnică (inclusiv expertiză internațională) și sprijinul financiar necesar.
- Infrastructură geospațială insuficientă pentru diseminarea datelor recensământului. În pofida utilizării instrumentelor moderne pentru Recensământul Populației și al Locuințelor din 2024, inclusiv a tehnologiilor GIS, Republica Moldova încă nu dispune de o bază de date geospațială statistică. BNS are nevoie de resurse umane și tehnice suplimentare pentru a crea o bază de date geospațială, a o integra cu datele recensământului și a disemina rezultatele recensământului folosind GIS la un nivel de griduri de 1 km², în conformitate cu cerințele UE.
- Până în prezent, nu a fost elaborat un cadru juridic pentru desfășurarea recensământului general agricol (RGA) care să asigure colectarea de date privind recensământul agricol în conformitate cu cerințele UE.

Obiectiv

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida sistemul statistic al Republicii Moldova prin extinderea producției și diseminării statisticilor oficiale în conformitate cu standardele UE.

Măsurile calitative și cantitative care trebuie luate în cadrul acestei reforme

- *Biroul Național de Statistică produce și publică pe pagina web oficială a BNS principalii indicatori macroeconomici în conformitate cu SEC 2010, precum și indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) și datele colectate în cadrul Programului european de comparare. Decembrie 2027.*
- *Biroul Național de Statistică prelucrează și publică datele Recensământului Populației și al Locuințelor 2024 în funcție de tematicile recensământului și de dezagregările acestora pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE. Decembrie 2026.*
- *Republica Moldova adoptă Hotărârea de Guvern cu privire la recensământul general agricol în conformitate cu cerințele UE. Iunie 2027.*

Descrierea implementării

Consolidarea producerii și diseminării statisticilor oficiale elaborate în conformitate cu cerințele UE în diferite domenii statistice este vitală pentru Republica Moldova în contextul procesului său de integrare europeană. Acest lucru va asigura informații statistice fiabile, oportune și comparabile pentru a sprijini guvernarea publică transparentă, elaborarea de politici bazate pe dovezi și reformele economice și sociale. În acest sens, este extrem de importantă consolidarea capacităților instituționale ale instituțiilor naționale implicate în producerea statisticilor oficiale, precum și să se aloce

resurse suplimentare pentru a remedia lacunele de date în ceea ce privește colectarea, prelucrarea, analiza și diseminarea statisticilor în conformitate cu standardele și cele mai bune practici ale UE.

Cu sprijinul UE, până în decembrie 2027, Republica Moldova va extinde producerea și diseminarea principalilor indicatori macroeconomici prin intermediul paginii web oficiale a BNS, în conformitate cu SEC 2010. Producția și diseminarea pricipalelor agregate ale conturilor naționale vor crește treptat cu cel puțin cinci tabele cu date aliniate la SEC 2010, iar coerența între indicatorii macroeconomici va fi, de asemenea, consolidată.

Republica Moldova va asigura producerea și diseminarea datelor privind indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) prin intermediul paginii electronice a BNS, în conformitate cu cerințele UE.

În plus, Republica Moldova își va consolida participarea la Programul european de comparare prin extinderea colectării de date în cadrul programului și prin asigurarea transmiterii de date către Eurostat, urmând să fie efectuate cel puțin 11 anchete statistice.

Rezultatele finale ale Recensământului Populației și Locuințelor din 2024 din Republica Moldova vor fi publicate în două etape, acoperind 35 de tematici și dezagregările acestora, în conformitate cu Regulamentul UE nr. 2017/543. Va fi creată și va deveni operațională o bază de date geospațială statistică bazată pe rezultatele RPL pentru a îmbunătăți analiza detaliată și a sprijini elaborarea de politici bazate pe date. Datele privind cel puțin șase subiecte de recensământ selectate din rezultatele recensământului populației și locuințelor din 2024 vor fi geocodificat la nivel de griduri de 1 km², asigurându-se respectarea Regulamentului UE nr. 2018/1799.

Republica Moldova va adopta o Hotărâre de Guvern privind Recensământul General Agricol (RGA) pentru runda 2030 până în iunie 2027. Această decizie va contribui la stabilirea cadrului juridic și instituțional pentru colectarea datelor de recensământ, asigurând conformitatea cu cerințele UE privind recensământul agricol.

Pentru a consolida producerea și diseminarea datelor statistice esențiale în conformitate cu standardele UE, se va pune un accent semnificativ pe consolidarea capacităților în cadrul sistemului statistic național, precum și pe identificarea și abordarea lacunelor în materie de date. Vor fi organizate sesiuni de formare și ateliere de lucru specifice pentru a spori expertiza și cunoștințele tehnice ale statisticienilor moldoveni, asigurând aderarea la acquis-ul UE. În plus, se va acorda prioritate dezvoltării de metodologii în domenii statistice cheie pentru a îmbunătăți calitatea și eficiența datelor statistice.

6. CONDIȚII GENERALE DE PLATĂ

Stabilitatea macroeconomică

După ce a înregistrat o evoluție pozitivă în prima jumătate a anului 2024, dinamica anuală a PIB-ului a devenit negativă în trimestrul III, când valoarea acestuia s-a diminuat cu 1,9% față de aceeași perioadă a anului 2023. Această dinamică s-a menținut și în trimestrul IV, astfel că anul 2024 s-a soldat cu o creștere anuală a PIB de 0,1%. Performanța a fost mai slabă decât se anticipa, în principal din cauza impactului negativ al cererii externe nete. Pe plan intern, trebuie menționat impactul negativ al sectorului agricol asupra dinamicii PIB, ca urmare a condițiilor de secetă severă care au compromis recolta. Suplimentar, declinul comerțului și al tranzacțiilor imobiliare a afectat în continuare activitatea economică. Acestea au fost parțial compensate de evoluțiile mai slabe din construcții, sectorul financiar și sectorul informațiilor și comunicațiilor.

În trimestrul IV 2024, rata anuală a inflației și-a continuat traiectoria ascendentă, care a început la mijlocul anului 2023. Astfel, rata anuală a inflației a crescut de la 5,2% în septembrie 2024 la 7,0% în decembrie 2024, depășind limita superioară a țintei de inflație a Băncii Naționale. Tendința ascendentă a ratei anuale a inflației în ultimele luni ale anului 2024 a fost susținută de mai multe evoluții sectoriale nefavorabile, inclusiv ajustarea tarifului la gazele de rețea, creșterea tarifelor reglementate și consecințele secetei. Se estimează că dinamica inflației înregistrată în perioada decembrie 2024 - februarie 2025, combinată cu ajustările tarifelor pentru încălzire centralizată și energie electrică de la începutul anului curent, va menține rata anuală a inflației peste limita superioară a intervalului țintit pentru inflație, cel puțin în prima jumătate a anului 2025.

În perspectivă, se estimează că cererea internă va continua să exercite un impact dezinflaționist. În scenariul de bază, se preconizează o creștere a PIB cu 2,5-3,0% în 2025, iar rata inflației va intra în coridorul țintă la sfârșitul anului 2025. Totuși, amploarea și ritmul ajustărilor tarifare, la care se adaugă situația geopolitică destul de tensionată, mențin un grad ridicat de incertitudine în ceea ce privește inflația și perspectivele de creștere pentru 2025.

În perioada 2025-2027, Guvernul Republicii Moldova se va angaja în menținerea și consolidarea cadrului macrofiscal prin intermediul următoarelor obiective de politici:

- Consolidarea fiscală: Asigurarea unui deficit bugetar național raportat la PIB la niveluri sustenabile.

- Consolidarea bazei fiscale: Continuarea reformelor în administrarea fiscală și vamală pentru a lărgi baza fiscală și îmbunătăți respectarea obligațiilor fiscale.
- Consolidarea administrației fiscale: Promovarea echității, coerenței și transparenței în gestionarea resurselor financiare.
- Raționalizarea și securizarea procedurilor vamale: Simplificarea proceselor de tranzit pentru mărfuri și pasageri, îmbunătățind în același timp instrumentele și metodele de limitare a fluxurilor ilegale.
- Consolidarea disciplinei în materie de cheltuieli: Consolidarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice prin adoptarea unei discipline bugetare mai riguroase.
- Sprijin specific pentru populațiile vulnerabile: Alocarea resurselor necesare într-un mod bine direcționat pentru a sprijini categoriile de populație afectate de evenimentele extreme recente și sprijini eforturile de redresare economică.
- Investiții strategice în infrastructură și dezvoltare: Promovarea cheltuielilor publice prudente pentru a sprijini investițiile în infrastructură și dezvoltarea economică pe termen lung.
- Menținerea unei gestionări sustenabile a datoriei: Asigurarea sustenabilității datoriei publice pentru a evita împovărarea generațiilor viitoare și promovarea unui mediu economic stabil.
- Urmărirea unei strategii de finanțare prudente: Adoptarea unei abordări financiare flexibile, prin utilizarea atât a surselor interne și externe, cât și a instrumentelor de creanță pentru a prelungi scadența datoriei și a atenua riscurile asociate.

Managementul finanțelor publice

În 2023, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice. Strategia de dezvoltare a MFP stabilește obiectivul strategic de îmbunătățire a eficienței, eficacității și transparenței finanțelor publice la toate nivelurile și etapele.

Strategia de dezvoltare a MFP cuprinde șapte domenii de intervenție, fiecare cu obiective specifice pe termen scurt (până în 2026) și lung (2030). Domeniile de intervenție, cu obiective generale consolidate și obiective pe termen scurt, sunt prezentate mai detaliat în continuare.

Obiectivele principale ale componentei Analiză macroeconomică și cadrul macrobugetar sunt următoarele: 1) îmbunătățirea calității previziunilor macroeconomice și fiscale pentru a asigura elaborarea bugetului în baza unui cadru macrobugetar realist și previzibil; 2) asigurarea necesităților de finanțare ale bugetului de stat la un nivel acceptabil al cheltuielilor pe termen mediu și lung, în condițiile limitării riscurilor implicate. Principalele priorități de politică în cadrul acestui domeniu includ:

- Crearea unui cadru metodologic consolidat de prognozare macroeconomică.
- Dezvoltarea mecanismelor de consultare şi comparare cu prognoze macroeconomice elaborate de instituţii nonguvernamentale.
- Perfecţionarea continuă a metodologiei de estimare a veniturilor prin preluarea practicilor şi a instrumentelor moderne.
- Dezvoltarea unor instrumente (modele micro) moderne pentru evaluarea impactului măsurilor de politică fiscală asupra planificării veniturilor.
- Consolidarea capacităţilor de analiză şi prognozare macroeconomică.
- Dezvoltarea capacităţilor de analiză a riscurilor bugetar-fiscale, prin introducerea analizei diferitor scenarii de risc, inclusiv a riscurilor produse simultan (stress testing).
- Dezvoltarea şi menţinerea pieţei interne a valorilor mobiliare de stat.
- Asigurarea transparenţei nivelului de îndatorare a ţării.

Elaborarea și planificarea bugetului, al doilea domeniu de intervenție din Strategia de dezvoltare a MFP, are următoarele obiective: 1) asigurarea disciplinei bugetar-fiscale generale şi a stabilităţii bugetului public naţional pe termen mediu şi lung, respectarea calendarului bugetar, asigurarea alocării resurselor financiare publice în strânsă corelare cu priorităţile de politici şi limitele de cheltuieli stabilite în Cadrul bugetar pe termen mediu; 2) garantarea durabilităţii proiectelor de investiţii publice; și 3) asigurarea unui nivel echitabil de remunerare în sectorul bugetar. În vederea atingerii acestor obiective, următoarele politici sunt identificate ca fiind prioritare pe termen mediu:

- Consolidarea capacităţilor pentru estimarea costurilor reformelor/măsurilor de politici.
- Asigurarea consistenţei în prezentarea cheltuielilor în Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) şi în bugetul anual.
- Asigurarea conformităţii strategiilor sectoriale de cheltuieli cu documentele de planificare strategică şi cu limitele de cheltuieli pe termen mediu.
- Revizuirea calendarului bugetar în sensul ajustării acestuia la modul în care să permită respectarea acestuia de către toate autorităţile implicate în procesul bugetar.
- Instituţionalizarea procesului de evaluare periodică a performanţei cheltuielilor sectoriale (raţionalizarea cheltuielilor).
- Integrarea dimensiunii de gen în planificarea bugetară pe termen mediu.
- Actualizarea registrului proiectelor de investiţii capitale publice, inclusiv a celor nefinalizate.
- Implementarea mecanismului naţional de evaluare a eligibilităţii proiectelor de investiţii capitale publice.
- Dezvoltarea portofoliului de proiecte investiţionale pregătite pentru implementare.
- Prioritizarea proiectelor de investiţii şi introducerea bugetării multianuale pentru obiectivele/proiectele de investiţii.
- Creşterea transparenţei rezultatelor analizei economice a proiectelor de investiţii.
- Fortificarea capacităţilor instituţionale ale autorităţilor publice centrale şi locale pentru evaluarea, monitorizarea şi implementarea proiectelor finanţate din toate sursele (interne şi externe).
- Punerea în aplicare a noului Regulament cu privire la proiectele de investiţii capitale publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 684/2022, precum şi a Sistemului informaţional Registrul proiectelor de investiţii capitale (SI RPIC).
- Evaluarea actualului sistem de salarizare în sectorul bugetar, definit prin Legea nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.
- Evaluarea sistemică a tuturor funcţiilor în sectorul bugetar, în baza rezultatelor implementării Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.
- Dezvoltarea diferitor scenarii și modele de intervenție pe termen mediu în procesul de prognozare și planificare a cheltuielilor de personal în sectorul bugetar.
- Revizuirea şi perfecţionarea cadrului normativ aferent sistemului de salarizare din sectorul bugetar.
- Elaborarea şi dezvoltarea unor sisteme informaţionale de evidenţă a indicatorilor bugetari la componenta cheltuieli de personal, capabile să asigure monitorizarea și managementul eficient.

Al treilea domeniu de intervenție este **Executarea bugetului, contabilitatea și raportarea**, unde obiectivele specifice sunt: 1) asigurarea unui control eficient și a unei monitorizări adecvate în fiecare etapă a procesului de executare; și 2) instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și raportare în sectorul bugetar.

- Diminuarea abaterilor în componenţa cheltuielilor sub aspect economic comparativ cu bugetul aprobat.
- Monitorizarea informaţiei consolidate a fondurilor în Contul unic trezorerial şi includerea fondurilor gestionate de toate instituţiile publice la autogestiune în Contul unic trezorerial şi în alte conturi deschise la Banca Naţională a Moldovei şi la băncile licenţiate.
- Perfecţionarea controlului angajamentelor şi creşterea calităţii prognozelor.
- Instituţionalizarea verificării şi evaluării performanţei autorităţilor administraţiei publice centrale privind respectarea alocaţiilor conform limitelor aprobate în legile bugetare anuale.
- Monitorizarea continuă şi îmbunătăţirea controlului permanent de către unităţile bugetare al arieratelor la cheltuieli, pentru menţinerea acestora la un nivel minim.
- Monitorizarea continuă a arieratelor la creanţe pentru plăţi anticipate la bugetul de stat.
- Consolidarea credibilităţii bugetare prin implementarea previzibilităţii finanţării cheltuielilor.
- Îmbunătăţirea cadrului normativ privind prelucrarea sumelor încasate la contul trezorerial de venituri neidentificate.

- Consolidarea capacităţilor autorităţilor administraţiei publice centrale privind monitorizarea şi furnizarea rapoartelor de executare a bugetului.
- Perfecţionarea analizei bugetare şi a perspectivelor în domeniul finanţelor publice prin extinderea Raportului privind executarea bugetului cu informaţii referitoare la fluxurile de numerar prezentate în rapoartele financiare.

Obiectivul principal în domeniul **Controlul financiar public intern** este următorul: asigurarea utilizării fondurilor publice conform principiilor de bună guvernare, prin implementarea controlului intern managerial şi a auditului intern în entităţile publice pe baza standardelor şi bunelor practici UE. În acest sens, guvernul va realiza următoarele politici:

- Conceptualizarea unui model de organizare descentralizată a proceselor de activitate în cadrul unui sistem de management delegat.
- Fortificarea mecanismelor de planificare şi raportare a activităţii bazate pe performanţă şi riscuri.
- Consolidarea procedurilor de monitorizare şi raportare cu privire la controlul intern managerial.
- Elaborarea şi punerea în aplicare a unui sistem de dezvoltare a capacităţilor (cunoştinţelor şi abilităţilor) manageriale pentru organizarea unui sistem privind controlul intern managerial eficient.
- Consolidarea funcţiei de audit intern la toate nivelurile administraţiei publice.
- Îmbunătăţirea sistemului de certificare şi dezvoltare a calificării profesionale a auditorilor interni din sectorul public.
- Dezvoltarea unui cadru procedural pentru aplicarea tehnicilor moderne de lucru în domeniul auditului intern, inclusiv luarea în considerare a dimensiunii egalităţii de gen.

Domeniul de intervenție Politicile fiscale și vamale și administrarea veniturilor este cel mai cuprinzător în MFP și cuprinde trei obiective generale: 1) crearea unui sistem fiscal şi vamal armonizat, echitabil, eficient şi simplu, care să asigure mobilizarea resurselor bugetare necesare pentru finanţarea obiectivelor de dezvoltare sustenabilă, facilitarea comerţului şi trecerea la o economie verde, digitală şi competitivă; 2) asigurarea eficientizării administrării fiscale prin creşterea calităţii serviciilor fiscale prestate, digitalizarea proceselor fiscale şi creşterea gradului de satisfacţie al contribuabililor; și 3) asigurarea mobilizării veniturilor, facilitarea comerţului internaţional şi asigurarea securităţii economice a statului. Aceste obiective vor fi realizate prin:

Deși aparent mai modest, domeniul de intervenție Achiziții publice este extrem de important pentru Strategia de dezvoltare a MFP a Republicii Moldova. Obiectivul său specific este: dezvoltarea unui sistem performant de achiziții publice care să furnizeze „valoare pentru bani” în utilizarea fondurilor publice. Acest obiectiv va fi atins prin eforturi durabile în vederea:

- Armonizarea deplină a legislaţiei din domeniile achiziţiilor publice, achiziţiilor sectoriale, concesiunilor de lucrări şi de servicii, parteneriatului public-privat, precum şi a Regulamentului privind achiziţionarea bunurilor, lucrărilor şi serviciilor la întreprinderea de stat, în special desemnarea clară a autorităţilor care aplică prevederile normative şi modalitatea de contestare pentru fiecare mod de atribuire a contractelor.
- Reingineria sistemului electronic de achiziţii publice pentru a răspunde cerinţelor la nivel naţional şi european, cu utilizarea sistemului electronic pentru întreg ciclul de achiziţii (planificare, derularea procedurii de atribuire, atribuire, managementul contractului – amendamente)
- Crearea, în domeniul achiziţiilor publice, a unui sistem integral de achiziţii, în vederea atingerii obiectivelor stabilite în documentele de politici publice, cu accent pe aspecte sociale, mediu, inovare şi performanţă, cu clarificarea rolurilor organizaţiilor de la nivel strategic, tactic şi operaţional pentru evitarea conflictului de competenţă.

Domeniul Transparența finanțelor publice cuprinde următorul obiectiv specific: îmbunătăţirea transparenţei procedurilor de pregătire, executare şi raportare a bugetului. În acest sens, au fost stabilite următoarele priorități în MFP:

- Acoperirea cu reguli de elaborare, aprobare şi executare a întregului sistem public (extinderea reglementărilor bugetare pentru autorităţile/instituţiile publice la autogestiune ale căror fondatori sunt autorităţile publice centrale şi locale).
- Gestionarea, prin Contul unic trezorerial, a resurselor bugetare primite de către instituţiile publice la autogestiune, întreprinderile de stat, întreprinderile municipale, societăţile pe acţiuni şi alte instituţii publice ale căror fondatori sunt autorităţile administraţiei publice centrale şi locale.
- Majorarea numărului de instituţii publice la autogestiune deservite în Contul unic trezorerial.

- Menţinerea regulilor şi criteriilor clar stabilite la calcularea/distribuirea transferurilor către autorităţile administraţiei publice locale.

Așa cum reiese din această listă cuprinzătoare de priorități, strategia MFP reprezintă o continuare mai ambițioasă a reformelor lansate anterior și este pe deplin aliniată la prioritățile de dezvoltare și reformă stabilite prin Agenda de reforme. Strategia de dezvoltare a MFP se va alinia, de asemenea, la strategia de reformă a administrației publice. O atenție deosebită va fi acordată consolidării resurselor umane, planificării politicilor, furnizării de servicii electronice și transformării digitale și îmbunătățirii capacităților sistemelor informatice.

Transparență și supravegherea bugetară

Gradul de transparență și de supraveghere a bugetului public în Republica Moldova s-a îmbunătățit semnificativ în ultimii ani. Această îmbunătățire este recunoscută în Open Budget Index, unde indicele de transparență al Republicii Moldova a crescut de la 58 de puncte în 2015 (sub valoarea de referință globală de 61 de puncte) la 81 de puncte în 2023. Un progres similar este remarcat în evaluarea Cheltuielilor publice și a responsabilității financiare.

Legea bugetului de stat pentru anul 2025 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova la 26 decembrie 2024, cu numărul 310. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat a fost publicată la 19 decembrie 2024, cu numărul 303. La aceeași dată, Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2025 a fost publicată, având numărul 304. După ce sunt adoptate de consiliile locale, bugetele administrațiilor publice locale sunt fie publicate în presa locală, fie expuse în locuri vizibile.

Ministerul Finanțelor publică actualizări lunare privind executarea bugetului public național (care cuprinde toate cele patru componente menționate mai sus), împreună cu rapoarte detaliate privind fiecare componentă. În plus, sunt disponibile informații complete privind datoria publică și datoria garantată public. Ministerul elaborează rapoarte anuale privind executarea bugetului de stat, care sunt aprobate de guvern și prezentate Parlamentului. Rapoartele anuale privind executarea bugetară sunt supuse auditurilor Curții de Conturi. Așadar, gradul de transparență în ceea ce privește finanțele publice în Republica Moldova este unul foarte înalt la toate nivelurile și pe parcursul tuturor etapelor ciclului bugetar.

Introducerea și publicarea Bugetului cetățenilor reprezintă o altă practică lăudabilă adoptată de Republica Moldova. Cele mai importante cifre din bugetul public național sunt prezentate într-o manieră simplificată și concisă, punându-se accentul pe detaliile care prezintă un interes prioritar pentru publicul larg.

PARTEA 3: COMPLEMENTARITATEA ȘI IMPLEMENTAREA AGENDEI DE REFORME

7. CONSULTĂRI

Inițierea și coordonarea Agendei de reforme se încadrează în mandatul Consiliului de coordonare, instituit prin Decizia Prim-ministrului nr. 206 din 29 octombrie 2024. Consiliul este prezidat de viceprim-ministru, care exercită și funcția de ministru al dezvoltării economice și digitalizării, și include printre membri viceprim-ministrul pentru Integrare Europeană, ministrul Finanțelor și secretarul general al Guvernului. Consiliul a examinat și validat reformele și propunerile de investiții ale autorităților publice relevante, asigurând alinierea la obiectivele naționale de dezvoltare descrise în Strategia națională de dezvoltare „Moldova europeană 2030", Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea la UE 2024-2027, Planul Național de Dezvoltare pentru anii 2025-2027 și Strategia Națională de Dezvoltare Economică 2030.

La 5 și 12 februarie 2025, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării a organizat două mese rotunde de informare și consultare publică pentru a implica principalele părți interesate în ceea ce privește Planul de creștere economică și Agenda de reforme. Prima masă rotundă a beneficiat de participarea activă a asociațiilor de afaceri și a sindicatelor la nivel național și sectorial, facilitând discuțiile privind prioritățile în materie de afaceri și de reglementare a pieței care urmează să fie incluse în Agenda de reforme. A doua masă rotundă a reunit ONG-uri naționale și locale, grupuri de reflecție și fundații, oferind o platformă pentru a discuta implicațiile socio-economice ale reformelor propuse și alinierea acestora la obiectivele de dezvoltare durabilă.

În conformitate cu reglementările naționale privind transparența în procesul decizional, la 3 martie 2025 a fost publicat un anunț public privind inițierea unei decizii guvernamentale de aprobare a Agendei de reforme pentru perioada 2025-2027. Toate părțile interesate au fost invitate să prezinte propuneri și recomandări în vederea elaborării în continuare a Agendei de reforme. Contribuțiile primite au fost evaluate cu atenție și au stat la baza selecției finale a reformelor prioritare.

Ulterior, la data de 21 martie 2025, a fost publicat anunțul oficial privind organizarea consultărilor publice pe marginea Agendei de Reforme 2025–2027 din cadrul Planului de Creștere al Republicii Moldova, perioada de consultare fiind stabilită pentru 21–31 martie 2025.

La data de 25 martie 2025 a avut loc un eveniment de consultare publică, structurat în jurul celor șapte piloni ai Agendei. La eveniment au participat peste 100 de reprezentanți ai societății civile, mediului de afaceri, mediului academic, autorităților locale și partenerilor sociali. Evenimentul a fost prezidat de Consiliul de Coordonare pentru elaborarea și implementarea angajamentelor asumate în cadrul Planului de Creștere.

Aproximativ 160 de propuneri au fost recepționate din partea a 17 instituții și experți din societatea civilă, inclusiv organizații neguvernamentale, sindicate, asociații de afaceri și reprezentanți ai mediului academic. În urma consultărilor cu instituțiile responsabile de implementarea reformelor, mai multe propuneri care vizează grupurile dezavantajate, inclusiv persoanele cu dizabilități și copiii cu necesități educaționale speciale, au fost validate și discutate cu Comisia Europeană. Aceste propuneri au stat la baza amendamentului final al Agendei de Reforme 2025–2027.

Mecanismele instituționalizate de participare democratică vor juca un rol esențial în implementarea reformelor prevăzute în Agenda de Reforme. În conformitate cu legislația în vigoare și practicile consacrate privind participarea publică la procesul de elaborare a politicilor, reformele-cheie vor fi supuse atât consultărilor preliminare, cât și celor publice, cu implicarea părților interesate și a publicului larg. Aceste consultări vor fi organizate de instituțiile responsabile pentru fiecare reformă în parte. În mod specific, fiecare proiect de lege și act normativ de punere în aplicare va fi supus consultărilor în faza de elaborare.

Pe parcursul fazei de implementare, Parlamentul va îndeplini un rol central în asigurarea unei supravegheri eficiente, monitorizarea progreselor, organizarea de audieri și audituri publice, dacă este necesar, și asigurarea alinierii implementării Agendei de reforme la obiectivele stabilite. Comisiile parlamentare relevante vor organiza audieri publice, vor monitoriza activitățile de implementare și vor interpela agențiile executive, dacă este necesar, instituționalizând astfel mecanismele democratice de revizuire.

Suplimentar, vor fi facilitate monitorizarea și evaluarea externă, inclusiv ca parte a strategiei de comunicare prezentate în cele două secțiuni de mai jos.

8. MONITORIZARE, RAPORTARE, EVALUARE

Republica Moldova instituie un cadru instituțional solid pentru coordonarea procesului de integrare în Uniunea Europeană la toate nivelurile. Acest lucru implică asigurarea evaluării, monitorizării și raportării eficiente privind implementarea reformelor care sprijină aderarea la UE, precum și utilizarea fondurilor UE pentru aceste reforme. Republica Moldova va profita de acest cadru instituțional pentru a monitoriza și raporta cu privire la executarea Agendei de reforme în următorii trei ani.

Procesul de monitorizare

Republica Moldova va aplica cadrul său instituțional bine definit pentru a coordona implementarea, monitorizarea și raportarea actualei Agende de reforme. Acest sistem va fi utilizat și pentru raportarea către Comisia Europeană, în special cu privire la pachetul financiar alocat, care include granturi și împrumuturi administrate prin sprijin bugetar direct și proiecte de investiții.

Pentru a asigura o abordare sistematică și consecventă, precum și responsabilitatea în fiecare etapă, Guvernul va supraveghea procesul la cel mai înalt nivel politic prin intermediul Cancelariei de Stat. Reformele strategice și investițiile prezentate în Agenda de Reformă vor fi prioritizate pentru revizuire și aprobare, inclusiv reformele juridice aliniate la acquis, care vor fi supuse Parlamentului spre adoptare finală. Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și organizațiile societății civile vor participa activ la monitorizare, asigurând transparența, responsabilitatea și implicarea părților interesate.

Pe parcursul ultimului an, Republica Moldova a dezvoltat un sistem adecvat de monitorizare și raportare cu privire la Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027. Sistemul de raportare trimestrială asigură faptul că instituțiile de stat responsabile de implementarea PNA 2024-2027 prezintă actualizări periodice privind progresele înregistrate. Cancelaria de Stat, prin intermediul Biroului pentru Integrare Europeană, validează aceste înregistrări, în timp ce toate instituțiile relevante, inclusiv Cabinetul Prim-ministrului, pot accesa și monitoriza stadiul acțiunilor prin intermediul tabloului de bord de monitorizare a PNA. În etapa inițială (primele câteva luni), un sistem similar va fi utilizat de instituțiile de stat pentru a raporta cu privire la progresul Agendei de reforme.

În vara anului 2024, guvernul a lansat un sistem de gestionare a proiectelor pentru realizarea Planului Național de Dezvoltare (project.gov.md). Sistemul este conceput astfel încât să permită asigurarea faptului că toate proiectele gestionate de instituțiile statului sunt finalizate la timp și ating rezultatele scontate. Toate reformele din cadrul Agendei actuale vor fi gestionate cu ajutorul sistemului respectiv ca proiecte separate, fiecare fiind structurat cu faze definite și etape critice. După caz, vor fi stabiliți indicatori de proces și de produs pentru a monitoriza progresul.

Sistemul actual de monitorizare, care utilizează o abordare de tip „semnal de avertizare”, identifică aspectele critice, cum ar fi proiectele planificate necorespunzător, fazele cu risc de depășire a termenelor limită și proiectele cu indicatori cu performanțe slabe.

Departamentele responsabile de aderarea la UE din cadrul ministerelor și al altor instituții vor colabora îndeaproape cu experții UE pentru a asigura adoptarea celor mai bune practici, a preveni interpretările eronate și a obține rezultatele dorite. Documentele aprobate și acțiunile implementate vor fi evaluate de experții UE pentru a se asigura conformitatea cu standardele UE.

Direcția pentru coordonarea politicilor și monitorizarea proiectelor din cadrul Cancelariei de Stat, care este responsabilă de gestionarea sistemului de management al proiectelor, va supraveghea implementarea Agendei de reforme, asigurând o planificare adecvată și raportarea internă a progreselor.

Procesul de raportare

Guvernul va raporta semestrial cu privire la realizarea Agendei de reforme pe parcursul următorilor trei ani.

Raportul va cuprinde toate reformele, indiferent de termenele limită sau de stadiul lor actual. Scopul său principal va fi prezentarea de dovezi relevante privind progresele înregistrate în vederea îndeplinirii condițiilor de plată prevăzute în

Agenda de reforme. O altă prioritate va fi identificarea provocărilor și a potențialelor întârzieri în procesul de punere în aplicare, care vor fi comunicate Comisiei.

Vor exista șase rapoarte semestriale prezentate în septembrie 2025, martie 2026, septembrie 2026, martie 2027, septembrie 2027 și martie 2028, care vor acoperi lunile ianuarie-iunie și, respectiv, iulie-decembrie. Rapoartele vor prezenta informații detaliate privind implementarea etapelor de reformă planificate pentru perioada respectivă și vor fi prezentate Comisiei Europene ca parte a pachetelor de cereri de plată a fondurilor, inclusiv documentele justificative enumerate în Agenda de reforme ca surse de verificare. Perioada necesară pentru prezentarea rapoartelor interne către Cancelaria de Stat și elaborarea raportului semestrial pentru Comisie este este de două luni.

Pe lângă acestea, trei rapoarte anuale vor fi prezentate în martie, oferind o imagine de ansamblu clară a tuturor reformelor incluse în Agendă. Rapoartele vor detalia progresele înregistrate în fiecare etapă, pe instituții și, după caz, situația indicatorilor relevanți în materie.

TABELUL 8. PROGRAMUL DE RAPORTARE AL GUVERNULUI CU PRIVIRE LA IMPLEMENTAREA AGENDEI DE REFORME

Frecvența raportării	**Perioada de raportare**	**Perioada de pregătire a raportării**	**Prezentarea raportării**
Semestrial	aprilie-iunie 2025	iulie-august 2025	septembrie 2025
	iulie-decembrie 2025	ianuarie-februarie 2026	martie 2026
	ianuarie-iunie 2026	iulie-august 2026	septembrie 2026
	iulie-decembrie 2026	ianuarie-februarie 2027	martie 2027
	ianuarie-iunie 2027	iulie-august 2027	septembrie 2027
	iulie-decembrie 2027	ianuarie-februarie 2028	martie 2028
Anual	ianuarie-decembrie 2025	ianuarie-februarie 2026	martie 2026
	ianuarie-decembrie 2026	ianuarie-februarie 2027	martie 2027
	ianuarie-decembrie 2027	ianuarie-februarie 2028	martie 2028

La solicitarea Comisiei Europene, Guvernul va prezenta dovezi corespunzătoare privind progresele înregistrate în vederea îndeplinirii condițiilor de plată, cuprinzând atât etape cantitative, cât și calitative. De asemenea, Guvernul va acorda Comisiei acces la datele de bază, inclusiv la evidențele administrative relevante.

Coerența datelor raportate va fi evaluată prin intermediul unei abordări în două etape. Înainte de raportarea internă, departamentele responsabile pentru integrare europeană din cadrul instituțiilor raportoare vor confirma faptul că informațiile sunt conforme cu metodologia specificată în Agenda de reforme pentru indicatorul raportat și că acestea sunt exacte. Acuratețea datelor va fi verificată pe baza datelor primare, după caz. Provocările identificate și potențialele întârzieri vor fi specificate de direcțiile respective. În cazul discrepanțelor identificate sau al suspiciunilor de date inexacte, ministerul sau cel mai înalt funcționar din cadrul instituției va avea autoritatea de a decide cu privire la datele transmise Cancelariei de Stat.

Cancelaria de Stat va realiza al doilea nivel de verificare la primirea rapoartelor de la instituțiile responsabile cu implementarea reformelor. Adoptarea legilor și a hotărârilor de guvern va fi verificată de Centrul de Armonizare a Legislației, care asigură monitorizarea zilnică a actelor legislative aprobate și conformitatea acestora cu acquis-ul comunitar. Cancelaria de Stat va verifica dacă reformele au fost implementate integral și eficient. În cazul în care sunt necesare informații suplimentare sau sunt identificate discrepanțe, aceasta va solicita clarificări de la secretarii de stat din ministere sau de la cei mai înalți funcționari din alte instituții.

Coordonarea generală a monitorizării și raportării periodice a Agendei de reforme și a raportării periodice către Comisia Europeană va fi realizată de Cancelaria de Stat prin intermediul sistemului de raportare existent. Cancelaria de Stat va pregăti cererea de debursare, indicând etapele implementate și prezentând dovezi justificative.

În termen de două luni de la adoptarea Agendei de reforme, Cancelaria de Stat va defini procesul de raportare și direcțiile implicate. Ghidul de raportare va fi aprobat de Secretarul General al Guvernului și va oferi instrucțiuni clare pentru:

- Scanarea situației actuale. Se vor oferi orientări privind colectarea datelor și actualizarea progreselor înregistrate, identificarea problemelor deschise și propunerea de acțiuni de intervenție, evaluarea stării de performanță pe baza criteriilor stabilite în prealabil, precum și documentarea și verificarea implementării.
- Analiza datelor și evaluarea stadiului actual și evaluarea progreselor. Se vor oferi orientări privind prelucrarea datelor substanțiale și statistice la toate nivelurile ierarhice ale Agendei de reforme, precum și privind evaluarea stadiului actual și evaluarea stadiului de performanță pentru fiecare etapă a reformei.

- Elaborarea raportului, inclusiv structura și conținutul.

Rapoartele intermediare vor fi revizuite de secretarul general al guvernului și transmise Comisiei ca anexă la cererea de plată. Rapoartele intermediare vor fi publicate pe site-ul web al Guvernului. În cazul în care Comisia Europeană nu efectuează o evaluare finală, Republica Moldova poate efectua propria sa evaluare pentru a oferi o evaluare independentă a realizărilor din cadrul prezentei Agende de reforme. În acest caz, serviciile de evaluare vor fi externalizate către o companie de renume cu expertiză dovedită în evaluare, iar raportul rezultat va fi împărtășit Comisiei Europene și altor părți interesate relevante.

9. CONTROL ȘI AUDIT

În domeniul controlului și auditului public, funcția de control parlamentar este asigurată de trei comisii permanente cheie. Comisia de control al finanțelor publice este un organism permanent care supraveghează execuția bugetară și monitorizează implementarea recomandărilor de audit. Aceasta servește drept principala entitate parlamentară pentru interacțiunile cu Curtea de Conturi, examinează și organizează audieri publice privind rapoartele anuale și de audit ale Curții de Conturi. Comisia juridică, numiri și imunități supraveghează respectarea legislației în materie de anticorupție și integritate. Și Comisia economie, buget și finanțe care examinează rapoartele anuale ale guvernului privind execuția bugetului de stat.

Curtea de Conturi a Republicii Moldova este o instituție-cheie în sistemul de control și audit extern. Este instituția supremă de audit care auditează fondurile publice, inclusiv fondurile UE, și întocmește rapoarte independente de audit extern. În urma misiunilor sale de audit, Curtea emite recomandări pentru îmbunătățirea MFP, prevenirea neregulilor și consolidarea responsabilității sectorului public.

Ministerul Finanțelor este instituția centrală în gestionarea finanțelor publice și controlul intern, fiind responsabil de asigurarea disciplinei bugetare, controlului intern și supravegherii achizițiilor publice. Direcția generală control financiar public și audit intern coordonează Unitățile de audit intern din cadrul entităților publice și oferă orientări metodologice. Direcția politici în domeniul achizițiilor publice elaborează politici de achiziții publice și asigură respectarea principiilor de transparență și concurență. Printre autoritățile publice centrale, Cancelaria de Stat este o altă parte interesată importantă, îndeplinind o funcție generală de coordonare a politicilor, precum și de coordonare a asistenței externe și a fondurilor pentru afaceri europene.

În domeniul prevenirii și combaterii fraudei și corupției, Centrul Național Anticorupție este principala autoritate însărcinată cu combaterea corupției la toate nivelurile de guvernare. Centrul investighează cazurile de corupție puternic mediatizate, și gestionează liniile telefonice anticorupție și mecanismele de protecție a avertizorilor de integritate. Autoritatea Națională de Integritate depune eforturi pentru a preveni și detecta conflictele de interese, incompatibilitățile și acumularea necontrolată de averi de către funcționarii publici. Centrul găzduiește, de asemenea, Serviciul național de coordonare antifraudă (AFCOS), care coordonează inițiativele antifraudă menite să protejeze interesele financiare ale UE. Prin încurajarea cooperării cu OLAF, AFCOS este împuternicit să implementeze măsuri care protejează interesele financiare ale UE.

Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este unitatea de informații financiare a Republicii Moldova. Funcția sa principală este de a identifica și analiza tranzacțiile suspecte, asigurându-se că instituțiile financiare și alți participanți pe piață respectă standardele CSB/CFT. Serviciul raportează Băncii Naționale a Moldovei cu privire la sectorul financiar, dar menține o cooperare mai largă cu organele de aplicare a legii.

Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) sunt două organisme autonome care asigură independența, responsabilitatea și transparența judecătorilor și procurorilor. Ambele instituții sunt supuse unor mecanisme externe de verificare responsabile pentru recrutarea, promovarea și acțiunile disciplinare ale magistraților și procurorilor implicați în cazuri de combatere a corupției.

Funcția de control al ajutoarelor de stat este atribuită Consiliului Concurenței ale Republicii Moldova; aplicarea normelor de concurență constituie al doilea pilon esențial al mandatului său. Principalele responsabilități ale Consiliului includ evaluarea și autorizarea măsurilor de ajutor de stat pentru a asigura conformitatea cu reglementările UE și naționale în materie de concurență, monitorizarea beneficiarilor ajutoarelor, asigurarea recuperării ajutoarelor ilegale sau utilizate în mod abuziv, emiterea de orientări privind elaborarea și raportarea schemelor de ajutor de stat și efectuarea controlului ex-post asupra schemelor de sprijin public.

În scopul asigurării unui control și audit eficient al fondurilor UE, aceste instituții vor institui, pe parcursul implementării Agendei de reforme / Planului de creștere, un sistem coordonat și transparent de interacțiuni. Sistemul va asigura un cadru

eficient de coordonare, va efectua controale preventive, va detecta și investiga potențialele fraude și nereguli, monitoriza conflictele de interese și integritatea instituțiilor și a persoanelor implicate, efectua audituri externe, asigura aplicarea și recuperarea eficace și efectua o supraveghere democratică. Pentru ca aceste instituții să își îndeplinească mai eficient mandatele, Agenda de reforme prevede planuri ambițioase de dezvoltare instituțională și de reformă, care sunt descrise mai detaliat în părțile 1 și 2. În conformitate cu articolul 23 alineatul (1) din regulament, Agenda de reforme acordă prioritate, în primii ani de implementare, reformelor legate de gestionarea finanțelor publice și controlul intern, justiție, lupta împotriva fraudei, corupției și criminalității organizate.

10. COMUNICARE

Viziunea globală a Guvernului Republicii Moldova cu privire la strategia sa de comunicare este ca cetățenii, companiile și părțile interesate din Republica Moldova să fie informați, implicați și împuterniciți de Agenda de reforme / Planul de creștere. Se urmărește astfel promovarea transparenței, responsabilității și încrederi publice generale în cooperarea UE – Republica Moldova.

Principalele obiective ale strategiei de comunicare includ: 1) informarea publicului moldovean cu privire la sprijinul financiar acordat de UE în cadrul Agendei de reforme / Planului de creștere și rolul acestuia în dezvoltarea țării; 2) sporirea transparenței și încrederii cu privire la modul în care sunt utilizate fondurile UE, reformele care sunt implementate și beneficiile socio-economice rezultate pentru cetățeni, întreprinderi și comunități; 3) promovarea angajamentului civic, participării locale și feedback-ului cu privire la rezultatele reformelor, asigurând un impact puternic al reformelor și proiectelor de investiții sprijinite de UE asupra dezvoltării; 4) identificarea și promovarea poveștilor de succes care demonstrează impactul reformelor și al sprijinului UE asupra vieții de zi cu zi a oamenilor; și 5) combaterea informării eronate și dezinformării prin furnizarea de surse de comunicare exacte, clare și oportune.

În rândul publicului larg, strategia de comunicare va pune accentul în special pe populațiile din regiunile rurale și periferice, tineri și grupurile vulnerabile, care sunt mai sensibile la informarea eronată și dezinformare. Comunitățile și autoritățile locale reprezintă un alt grup țintă esențial, în special în zonele și comunitățile care beneficiază direct de proiecte finanțate de UE. Întreprinderile reprezintă un public țintă esențial, în special IMM-urile și întreprinderile nou înființate implicate în reformele sprijinite de UE. Organizațiile societății civile și ONG-urile implicate în monitorizare, promovare și sensibilizare a cetățenilor sunt recunoscute drept unele dintre cele mai semnificative și active grupuri țintă. Având în vedere influența lor și conectivitatea publică, mass-media tradiționale la nivel național, regional și local, precum și influencerii din rețelele de socializare, sunt extrem de importante pentru strategia de comunicare - nu numai ca destinatari ai mesajelor, ci și în calitate de canale pentru diseminarea ulterioară a acestor mesaje.

Strategia de comunicare se axează pe patru categorii de rezultate. Campania de sensibilizare va cuprinde activități precum: a) lansarea și desfășurarea periodică a campaniilor de informare; b) dezvoltarea de inițiative de storytelling, inclusiv mărturii ale beneficiarilor principalelor proiecte și reforme; c) organizarea de evenimente publice, cum ar fi zilele ușilor deschise la locațiile proiectelor finanțate de UE, reuniuni ale primăriilor și târguri regionale; și d) organizarea de dezbateri publice, evenimente culturale și ateliere axate pe subiectul UE, fie ca evenimente de sine stătătoare, fie în cadrul unor evenimente publice, festivaluri și campanii mai ample. Având în vedere rezultatele anchetelor sociologice și contextul socioeconomic general, proiectele legate de securitatea energetică, IMM-urile și programele de sprijinire a sectorului privat, măsurile anticorupție și inițiativele de dezvoltare comunitară vor rămâne probabil de interes public principal. Deoarece aceste proiecte se bucură de obicei de o vizibilitate semnificativă, ele sunt printre cele mai promițătoare căi de a demonstra beneficiile tangibile pe care cetățenii și întreprinderile le obțin din integrarea europeană a Republicii Moldova.

La capitolul comunicare digitală se ia în considerare dezvoltarea unui portal web dedicat care să fie integrat cu site-urile web ale Guvernului Republicii Moldova pentru a asigura accesul structurat la detaliile proiectelor, progresul acestora și tablourile de bord vizuale ale Agendei de reforme / Planului de creștere. Vor fi lansate campanii specifice pe platformele populare din rețelele de socializare cu utilizarea instrumentelor adaptate, cum ar fi videoclipuri scurte care evidențiază etapele principale ale proiectului, infografice cu ilustrarea rezultatelor reformei și module interactive de întrebări și răspunsuri cu liderii reformei. Colaborarea cu influenceri din rețelele de socializare va fi esențială în contextul comunicării digitale, în special cu cei care sunt foarte populari în rândul tinerilor și al comunităților rurale.

Întrucât mass-media tradiționale se bucură de rate ridicate de aprobare în Moldova, este esențial ca Agenda de reforme și Planul de creștere să mențină o prezență activă în aceste mijloace de informare în masă. În cadrul principalelor activități planificate pentru acest segment, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Energiei, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat și alte părți interesate vor organiza în mod regulat conferințe de presă și briefinguri, pe

lângă implicarea în evenimente mai puțin formale. Jurnaliștii vor fi încurajați să publice editoriale și povești de succes în ziarele naționale, regionale și locale. Strategia include, de asemenea, producerea de programe de radio și televiziune, precum și de conținut online, cu mărturii și discuții privind reformele, destinate atât publicului național, cât și celui local.

În cele din urmă, în cadrul activităților de consolidare a capacităților vor fi organizate cursuri de formare suplimentare pentru purtătorii de cuvânt și responsabilii de comunicare din ministerele de resort pentru a spori vizibilitatea Agendei de reforme și a Planului de creștere. Vor fi organizate ateliere pentru jurnaliști privind reflectarea reformelor finanțate de UE și vor fi furnizate seturi de instrumente de comunicare pentru implementatorii proiectelor și reformelor sprijinite de Agenda de reforme și Planul de creștere.

Bugetul general orientativ pentru strategia de comunicare este de aproximativ 300.000-350.000 euro anual, finanțat din asistența tehnică a Planului de creștere UE și completat cu alocări de la bugetul public național al Republicii Moldova.

În vederea armonizării mesajelor, asigurării coerenței și respectării orientărilor UE în materie de comunicare și vizibilitate, se preconizează că eforturile de comunicare strategică vor fi dirijate de Cancelaria de Stat, în strânsă coordonare cu Delegația UE în Republica Moldova. În acest sens, va fi creat un grup de lucru pentru comunicare strategică alcătuit din reprezentanți ai Președinției, Parlamentului, Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerului Finanțelor, Ministerului Energiei, Ministerului Justiției și ai principalelor agenții de implementare. Grupul poate necesita expertiză și consiliere din partea specialiștilor în comunicare și va avea sarcina de a monitoriza și evalua campania de comunicare în raport cu principalii indicatori de performanță, inclusiv numărul de activități de comunicare desfășurate, ratele de acoperire și de implicare pe platformele social media, acoperirea mediatică și rezultatele sondajelor de percepție publică care evaluează gradul de cunoaștere a reformelor finanțate de UE și impactul acestora. Rapoartele anuale de comunicare, cu prezentarea detaliată a activităților, rezultatelor și ajustărilor necesare pentru următoarele acțiuni, vor fi prezentate Guvernului și Delegației UE. Rapoartele de comunicare vor fi integrate în rapoartele anuale de implementare a Agendei de reforme / Planul de creștere economică. Pentru a evalua eficacitatea și impactul strategiei de comunicare, va fi comandată o evaluare finală independentă. Pentru a îmbunătăți capacitățile de comunicare, este nevoie de sprijin sub formă de asistență tehnică la nivelul Cancelariei de Stat.

ANEXA 1: MĂSURI ȘI CONDIȚII DE PLATĂ PE DOMENII DE POLITICI

Nivelul de ambiție:

Categoria 1 - 15.479.289,94 euro

Categoria 2 - 11.609.467,46 euro

Categoria 3 - 7.739.644,97 euro

Categoria 4 - 3.869.822,49 euro

Categoria 5 - 1.934.911,24 euro

Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat

Subdomeniu	Reforma nr.	Titlul reformei	Măsura nr.	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Mediul de afaceri	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	1	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării/ Ministerele de resort relevante	Actele permisive sunt optimizate și se aplică abordarea unificată privind eliberarea actelor permisive , cel puțin 20 de acte permisive sunt eliminate și cel puțin 80 de acte permisive sunt revizuite în conformitate cu principiile unei mai bune reglementări și cu normele UE. Pe baza cartografierii reglementărilor, este adoptat un pachet normativ de eliminare a reglementărilor, care cuprinde cel puțin 15 măsuri specifice de simplificare a condițiilor de desfășurare a activității de întreprinzător. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permisive este excesivă.. În temeiul Legii nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător sunt reglementate 139 acte permisive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului (acte permisive ascunse), dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un	Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător este revizuită pentru a consolida punerea în aplicare a unei mai bune reglementări și pentru a prescrie o abordare reformatoare cu privire la actele permisive care există în afara acestei legi (acte permisive ascunse). Legislația sectorială referitoare la cele 20 și 80 de autorizații este revizuită. Modificările legislative sunt conforme cu acquis-ul UE. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind actele permisive revizuite, explicate prin modificările normative publicate. Nivelul de ambiție: Categoria 1

						deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate.	
	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	2	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării/ Ministerele de resort relevante	Se pun în aplicare noi reforme de reglementare, prin eliminarea a cel puțin 20 de alte acte permisive și suspendarea celorlalte „actele permisive ascunse” prin eliminarea sau integrarea în Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, dacă acest lucru este justificat de evaluarea impactului reglementării. Nu vor exista acte permisive în afara Legii nr. 160//2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. Pe baza cartografierii reglementărilor, sunt adoptate cel puțin două pachete normative referitor la eliminarea reglementărilor, care includ cel puțin 30 de măsuri specifice într-o serie de sectoare strategice/domenii de reglementare. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permisive este excesivă . În temeiul Legii-cadru nr. 160/2011 sunt reglementate 139 de acte permisive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului (acte permisive ascunse), dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate.	Revizuirile legislative se bazează pe examinări anuale ale reglementărilor în sectoare economice cheie (agroalimentar, transport, construcții, producție, IT&BPO) și domenii de reglementare (inițierea unei afaceri, relațiile de muncă, administrarea fiscală, inspecțiile de stat, sănătatea și siguranța și alte reglementări), cu scopul de a reduce sarcina de reglementare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind reformele, explicate prin modificările normative publicate. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Mediul de afaceri	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	3	decembrie 2026	Ministerul Justiției Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Republica Moldova își consolidează procedurile de insolvență și faliment prin revizuirea legislației relevante, lansarea programului de sprijin pentru a doua șansă pentru ÎMM-uri și instituirea Registrului cauzelor de insolvabilitate. Linia de referință: Doar câteva elemente de bază ale programului de sprijin pentru a doua șansă pentru ÎMM-uri sunt în vigoare (de exemplu, exonerarea de datorii pentru antreprenorii persoane fizice); accesul la o a doua șansă prin intermediul unui plan de rambursare nu este posibilă; în plus, nu există sisteme de avertizare timpurie; nu este operațional niciun registru electronic a cauzelor de insolvabilitate.	În baza unei revizuiri cuprinzătoare a cadrului actual de insolvență, Republica Moldova va identifica ineficiențele procedurale, lacunele și domeniile de digitalizare și va adopta modificări legislative pentru a simplifica procedurile de insolvență, a reduce timpii de procesare și a îmbunătăți protecția drepturilor creditorilor. Reformele vor include măsuri pentru soluționarea mai rapidă a cazurilor și stabilirea unor criterii uniforme de administrare a acestora. Republica Moldova va efectua, de asemenea, o analiză comparativă a Legii nr. 149/2012 insolvabilității în raport cu Directiva 2019/1023 a UE și își va alinia cadrul intern la standardele UE, inclusiv politica celei de-a doua șanse și adoptarea sistemelor de avertizare timpurie. Va fi lansat și operaționalizat Registrul cauzelor de insolvabilitate pentru a facilita gestionarea transparentă și eficientă a cazurilor de insolvență. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Raportul Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării

							, rapoartele Ministerului Justiției, Hotărârea de Guvern privind lansarea programului a doua șansă privind registrul de insolvență. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Mediul de afaceri	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	4	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Justiției Agenția Servicii Publice Agenția de Guvernare Electronică	Este instituit un ecosistem funcțional de e-guvernare care oferă întreprinderilor servicii digitale eficiente și accesibile, cu o disponibilitate sporită a serviciilor digitale de la guvernare la întreprinderi. Registrul de Stat al Unităților de Drept, care permite gestionarea afacerilor la distanță, inclusiv pentru investitorii străini, este pe deplin operațional și sigur. Metodologia privind instituționalizarea evenimentelor de viață pentru cetățeni și afaceri este aprobată. Linia de referință: În 2024, 64% din totalul serviciilor sunt digitalizate în vederea utilizării de către utilizatorul final; niciun Registru de Stat al Unităților de Drept nu este operațional. Registrul este în faza de pilotare. 43 de instituții din MD sunt monitorizate și publicate trimestrial	75% din totalul serviciilor publice legate de afaceri sunt disponibile în format digital. Registrul de Stat al Unităților de Drept este complet operațional, securizat și accesibil online. Sursa de verificare: Statistici oficiale, rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării Nivelul de ambiție: Categoria 1
Competitivitatea sectorului de afaceri	2	Consolidarea sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenorilor pentru a stimula competitivitatea	5	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării ODA (Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului)	Responsabilitatea și eficiența mecanismelor guvernamentale de sprijinire a ÎMM-urilor de către Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului din Moldova (ODA) sunt îmbunătățite prin simplificarea mecanismelor de sprijinire a ÎMM-urilor, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Linia de referință: Metodologia de evaluare a proiectelor nu este aliniată la metodologia OCDE, iar mecanismele degestionarea riscurilor financiare sunt subdezvoltate. Automatizarea proceselor interne ODA este limitată. Guvernanța și supravegherea ODA sunt corespunzătoare, Consiliul de supraveghere și implicarea experților externi în Comitetul de finanțare și risc, însă controlul intern/gestionarea riscurilor este lipsită de capacitate.	Responsabilitatea și eficiența ODA sunt consolidate: (i) cel puțin 5 mecanisme de sprijin sunt optimizate într-un singur cadru unificat pentru a simplifica procesul de aplicare și a preveni suprapunerile; (ii) metodologia de monitorizare și evaluare a programului ODA este aliniată la criteriile OCDE-DAC și este aprobat un nou manual de gestionare a riscurilor financiare; (iii) digitalizarea ODA include: un proces complet digital de depunere a cererilor pentru programele de sprijin financiar nerambursabil; digitalizarea sistemului intern de gestionare a dosarelor și a proceselor de evaluare a cererilor; integrarea cu platforma de interoperabilitate (MConnect) cu registrele publice relevante și cu infrastructura digitală EGOV; Module de analiză a datelor; Modul de monitorizare și raportare (iv) controalele interne și supravegherea sunt consolidate în continuare prin intermediul cadrului de evaluare a riscurilor și prin înființarea unei unități separate pentru gestionarea riscurilor. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind programele de granturi ODA publicată pe portalul Guvernului, rapoartele ODA și MDED. Nivelul de ambiție: Categoria 2

Competitivitatea sectorului de afaceri	2	Consolidarea sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenorilor pentru a stimula competitivitatea	6	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor Banca Națională a Moldovei Ministerul Justiției	Legea nr. 122/2008 privind birourile istoriilor de credit este modificată pentru a îmbunătăți calitatea și transparența datelor, în timp ce normele privind garanțiile reale mobiliare sunt consolidate în cadrul registrului garanțiilor reale mobiliare pentru a îmbunătăți accesul la finanțare. Linia de referință: Birourile istoriilor de credit furnizează date limitate sau incomplete privind istoriile de credit. Registrul garanțiilor reale mobiliare este disponibil, dar nu este utilizat pe scară largă în practică, în mare parte din cauza ineficienței în proiectare și funcționare.	Pentru îmbunătățirea accesului la finanțare, Legea nr. 122/2008 privind birourile istoriilor de credit este modificată. Legea are în vedere: (i) o gamă mai largă de puncte de date; (ii) extinderea listei entităților care sunt obligate să raporteze informații privind obligațiile financiare ale subiecților istoriilor de credit (inclusiv asociațiile de economii și împrumuturi); (iii) accesul facil al IMM-urilor la propriile rapoarte de credit și existența unor mecanisme de corectare a erorilor sporesc încrederea în sistem; (iv) plafonarea costurilor de accesare a informațiilor privind istoriile de credit. Republica Moldova își modernizează registrul de garanții reale, permițând o utilizare mai eficientă a drepturilor de securitate asupra garanțiilor reale mobiliare pentru a obține finanțare. Două reforme vor fi necesare pentru atingerea acestui obiectiv: (i) adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova a unor noi reglementări care să reglementeze activitățile registrului de garanții reale mobiliare și (ii) proiectarea și implementarea unei noi infrastructuri digitale (inclusiv depozit de date și interfață pentru clienți) pentru registrul de garanții reale. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Hotărâre de Guvern, Registrul funcțional al garanțiilor reale. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	2		7	decembrie 2027	Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru	Cadastrul digital acoperă 98% din teritoriul aflat sub controlul efectiv al autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Datele sunt actualizate regulat și disponibile online. Sistemul informatic cadastral este modernizat pentru a asigura digitalizarea și interoperabilitatea. Linia de referință: Sistemul informațional cadastral este depășit, iar interoperabilitatea cu alte servicii este limitată. aproximativ 76% din acoperire este complet și digitalizat. Obiectiv: 100% / acoperire națională a cadastrului. Cadastrul este digital și actualizat periodic	Înregistrările existente sunt digitalizate într-o singură platformă, inclusiv dimensiunea spațială a limitelor imobilelor (toate unitățile cadastrale) cu numărul lor de înregistrare cadastrală, suprafața, destinația, notele registratorului cadastral și alte date tehnice. Accesul la informații (registru digital) a fost reglementat. Mecanismul de actualizare a informațiilor a fost definit. Sistemul informatic cadastral este modernizat pentru a asigura digitalizarea și interoperabilitatea cu alte sisteme digitale, M-cloud și portalul guvernamental de servicii publice. Sursa de verificare: Cadastrul național, portalul cadastral Nivelul de ambiție: Categoria 2

	2		8	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, ODA	Accesul IMM-urilor la finanțare facilitat de ODA prin: (i) Finalizarea evaluării principalelor instrumente ODA privind accesul la finanțare bancară; (ii) îmbunătățirea procedurilor interne ale FGC; (iii) introducerea a două noi instrumente în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor al ODA pentru consolidarea capacităților de împrumut ale ÎMM-urilor, ce vizează, în special, ÎMM-urile orientate spre export și (iv) 2 noi produse în cadrul Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM), pentru a facilita oferirea unui spectru mai larg de instrumente de acces la finanțare, și (iv) furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru ÎMM-uri. Linia de referință: În 2024, FGC funcționează cu o gamă limitată de produse financiare, iar politicile interne trebuie să se alinieze la cele mai bune practici. FACEM, deși oferă sprijin financiar, are un domeniu de aplicare restrâns care nu răspunde pe deplin nevoilor financiare în continuă evoluție ale ÎMM-urilor. Nu sunt furnizate servicii de consultanță în afaceri.	(i) Evaluarea următoarelor instrumente ODA care sprijină accesul întreprinderilor la finanțare bancară este finalizată: Programul de stimulare a investițiilor „373” gestionat prin FACEM și garanțiile financiare individuale oferite prin Fondul de Garantare a CreditelorEvaluarea include analiza dacă aceste instrumente și-au îndeplinit cu succes obiectivele sau KPI-urile stabilite, o analiză cost-beneficiu care evaluează impactul asupra finanțelor publice și blocajele existente. Acesta oferă recomandări pentru a spori eficacitatea programelor. (ii) Procedurile interne ale Fondului de Garantare a Creditelor sunt îmbunătățite prin adoptarea unui nou Manual alriscurilor, a unui nou Manual de control intern, a Politicii de investiții și a documentelor privind Politica de produs; (iii) Operaționalizarea a 2 noi produse de garantare în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor, inclusiv axate pe ÎMM-urile orientate spre export, în conformitate cu Programul de promovare a exporturilor (garanții pentru creditele la export și garanții pentru creditele agricole); (iv) Operaționalizarea a 2 noi produse financiare ale Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM) - (împrumuturi preferențiale pentru investiții și un mecanism de împrumut pentru portofoliul de credite) și extinderea Programului “373” de compensare a ratei dobânzii pentru împrumuturile MM-uri. (v) Furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru IMM-uri. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind instrumentele financiare (FACEM și FGC), rapoartele anuale ale ODA. Nivelul de ambiție: Categoria 1
	3		9	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	Accesul la finanțare prin subvenții pentru investiții pentru fermieri și operatori agroalimentari este îmbunătățit în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în conformitate cu noul program de subvenții care urmează să fie lansat și care stabilește condiții mai stricte pentru granturi. Numărul de beneficiari crește la cel puțin 300, inclusiv tineri fermieri (sub 40 de ani), mici fermieri (sub 10 ha) și start-up-uri pentru anii 2026 și 2027. Linia de referință: În 2024, AIPA avea 126 de beneficiari din aceste trei grupuri țintă.	Pentru a sprijini IMM-urile agricole, în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, executat de AIPA, se îmbunătățește accesul la finanțare (contracte semnate cu AIPA). Start-up-urile sunt acele firme care au accesat subvenții pentru prima dată; Tinerii - fermierii cu vârsta sub 40 de ani, Micii fermieri - cei care au declarat suprafețe de până la 10 hectare.

							Sursă de verificare: Pagina web oficială a AIPA/rapoartele anuale ale AIPA. Nivelul de ambiție: Categoria 3

Competitivitatea sectorului de afaceri	3	Capacitatea producătorilor agricoli de a avea acces la piețe și la finanțare este consolidată prin introducerea de servicii de consiliere specifice, în conformitate cu standardele UE	10	decembrie 2026	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Servicii de consiliere, transfer de cunoștințe și inovare pentru fermieri (inițiere AKIS) este instituționalizat în regiuni, oferind un sprijin mai specific IMM-urilor agricole. Cel puțin 5 camere agricole înregistrate de către Agenția Servicii Publice furnizează servicii pentru cel puțin 200 de membri (IMM-uri agroalimentare, inclusiv fermieri) pe an, începând cu anul 2026. Linia de referință: În 2024, a fost creat Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală . Acesta implementează activități pilot, dar nu există structuri locale pentru sprijin continuu.	Legea privind organizarea și funcționarea camerelor agricole. aflată în consultare, legislație secundară este în curs de elaborare (definirea mecanismului de finanțare etc.). Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Registrul Agenției Servicii Publice; Rapoartele de activitate ale Camerelor agricole și acordurile de servicii (contracte, plată pentru servicii, liste de participanți la training etc.) Nivelul de ambiție: Categoria 2

Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Consolidarea procedurilor de atragere a investițiilor și de verificare a investițiilor	11	decembrie 2026	Agenția de Investiții	Consolidarea atragerii investițiilor, în cadrul Agenției de Investiții, prin: (i) Harta Investițiilor cuprinzătoare funcțională, menită să evidențieze principalele oportunități de investiții în sectoarele prioritare, inclusiv inițiative concrete de afaceri și companii disponibile pentru investiții (inclusiv companii publice supuse privatizării), asigurând accesul online la cel puțin 50 de proiecte investiționale; (ii) Înființarea ghișeului unic dedicat investitorilor strategici și oferirea serviciilor pentru cel puțin 15 investitori strategici; (iii) Instituirea și punerea în funcțiune a mecanismului de verificare a investitorilor (due diligence), prin care sunt evaluate cel puțin 75 de proiecte investiționale. Linia de referință: Agenția de Investiții nu dispune de o Hartă a investițiilor online, de un ghișeu unic pentru investitorii strategici și nici de un mecanism de verificare (due diligence) a investitorilor.	(i) Instrumentul digital „Harta Investițiilor” servește drept ghid strategic pentru investitori, oferind informații detaliate despre proiectele disponibile, avantajele sectoriale și distribuția regională, asigurând o prezentare structurată și ușor accesibilă. Cel puțin 50 de proiecte investiționale sunt disponibile pentru consultare online.(ii) Este înființat un ghișeu unic dedicat pentru a eficientiza procesul investițional destinat investitorilor străini strategici, prin crearea unei echipe specializate (inclusiv subcontractarea de servicii specializate pentru facilitarea investițiilor) și stabilirea unor proceduri clare care să asigure un serviciu de tip fast-track, cu coordonare între instituțiile publice. Cel puțin 15 investitori strategici beneficiază de suport prin intermediul ghișeului unic. (iii) Pentru a consolida securitatea și transparența investițiilor, Invest Moldova adoptă un mecanism standardizat de due diligence pentru investitorii potențiali. Acest cadru permite evaluarea credibilității investitorilor, a capacității financiare și a intențiilor de afaceri, asigurând alinierea investițiilor cu prioritățile economice și strategice ale Republicii Moldova. Cel puțin 75 de proiecte investiționale sunt evaluate în cadrul acestui mecanism. Surse de verificare: Pagina web oficială a Agenției de investiții și rapoartele instituției. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Competitivitatea	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	12	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice	Cel puțin 10 întreprinderi beneficiază (contracte semnate) de noua schemă de ajutor de stat aliniată la standardele UE.	Noua schemă de atragere a investițiilor este pe deplin conformă cu normele UE și este în concordanță cu Programul național de dezvoltare industrială pentru anii 2024-2028.

sectorului de afaceri					și Digitalizării	Linia de referință: Această schemă de ajutor de stat a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2025.	Programul va atrage investiții de cel puțin 0,5 milioane EUR fiecare. În cadrul programului, investițiile vor fi contractate în termen de 3 ani de la implementare. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării care conțin numele întreprinderilor care beneficiază de schema de ajutor de stat. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor ală	13	decembrie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Republica Moldova are 4 platforme industriale multifuncționale amplasate pe teritoriul țării. Toate platformele sunt pe deplin operaționale, lucrările de construcție relevante încheiate pentru cele 2 platforme mai noi și 14 companii rezidente s-au alăturat celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau investiții în echivalentul a 2 milioane EUR atrase. Se stabilește mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții. Linia de referință: La 21.03.2025 a intrat în vigoare legea revizuită a parcurilor industriale; În decembrie 2024, au fost lansate 2 PIM-uri.	4 platforme industriale multifuncționale (PIM) sunt pe deplin operaționale cu lucrări de construcții relevante încheiate pentru cele 2 platforme mai noi, în conformitate cu Programul Național de Industrializare. Platforma industrială multifuncțională este un tip de parc industrial care urmărește stimularea producției la scară mică și a serviciilor legate de activitățile industriale de bază la nivel local. 14 companii rezidente se alătură celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau sunt atrase investiții în echivalentul a 2 milioane EUR. Mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții este stabilit de Guvern. Sursa de verificare: Hotărârea Guvernului privind înființarea PIM-urilor. Metodologia de monitorizare adoptată ca legislație secundară de către Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării; Raport guvernamental privind funcționarea platformelor. Contracte cu companii care se alătură platformelor industriale disponibile Nivelul de ambiție: Categoria 3
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	14	iunie 2027	Banca Națională a Moldovei	Republica Moldova adoptă și pune în aplicare un cadru de reglementare pentru cripto-active, furnizori de servicii de active virtuale. Linia de referință: Decembrie 2024, activitatea legată de cripto-active este interzisă prin lege. Astfel, nu există un cadru de reglementare pentru cripto-active, nici capacitate de reglementare.	Cadrul juridic, care vizează alinierea la acquis-ul UE (Regulamentul MiCA) privind circulația activelor virtuale și reglementarea și supravegherea prudențială a furnizorilor de servicii de active virtuale, este în vigoare și se pune în aplicare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Cererile examinate pentru serviciile VASP - acțiunile BNM și CNPF incluse în raportul către Comisie. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	15	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice	Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a recomandărilor din cadrul preevaluării operaționale a COM în vederea semnării unui ACAA este aprobat, iar recomandările care au un termen limită până în decembrie 2026 sunt puse în aplicare.	MD abordează recomandările evaluării prealabile juridice și funcționale care ar permite COM să finalizeze evaluarea pregătirii operaționale pentru cele două sectoare și patru cadre orizontale: compatibilitatea electromagnetică („CEM”)

					și Digitalizării	Linia de referință: pregătire operațională limitată pentru compatibilitatea electromagnetică și sectoarele echipamentelor de joasă tensiune.	și echipamentele de joasă tensiune („EJT”), precum și standardizarea, metrologia, evaluarea conformității/acreditarea și supravegherea pieței. Sursa de verificare: rapoarte periodice ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, plan de acțiune aprobat prin ordin intern al Ministerului Nivelul de ambiție: Categoria 1
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	16	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Sunt puse în aplicare trei măsuri privind consolidarea infrastructurii calității, în conformitate cu Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a Programului de dezvoltare industrială: în standardizare, evaluarea conformității și acreditare. Linia de referință: Măsurile privind infrastructura calității din Programul de dezvoltare industrială al MD sunt adoptate, dar nu sunt puse în aplicare.	(i) Standardizare: Sunt înființate cel puțin 4 comitete tehnice în sectoarele industriale prioritare, în conformitate cu Programul de dezvoltare industrială. (ii) Evaluarea conformității: Cel puțin 5 metode noi de testare sunt introduse și efectuate de laboratoarele moldovenești în conformitate cu standardele europene în sectoarele industriale prioritare identificate în Programul de dezvoltare industrială. (iii) Acreditare: Legislația primară și secundară relevantă este modificată pentru a permite utilizarea ghidurilor UE pentru certificarea produselor finite pentru toate sectoarele. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Guvernului Nivelul de ambiție: Categoria 2
Accesul la finanțare și dezvoltare a pieței de capital	5	Piețele de capital	17	iunie 2027	Comisia Națională a Pieței Financiare Banca Națională a Moldovei	Dezvoltarea pieței de capital este încurajată, în special prin consolidarea bursei de valori și a infrastructurii de post-tranzacționare și prin îmbunătățirea cadrului de reglementare privind protecția investitorilor. Linia de referință: (i) Bursa continuă să funcționeze într-un mediu învechit, fără acces de la distanță pentru participanții la piață și fără instrumente de analiză a datelor; (ii) dispozițiile legale privind drepturile investitorilor nu sunt aliniate la normele UE; (iii) conturile Omnibus sunt posibile pentru toate societățile, cu excepția băncilor și a societăților de asigurări; nu există legături de depozitare cu Depozitarul Central al Valorilor Mobiliare din UE; (iv) capacitățile CNPF sunt consolidate.	Consolidarea pieței de capital presupune: (i) MD dispune de o bursă operațională și funcțională care permite societăților să tranzacționeze eficient, introducând accesul de la distanță pentru participanții la piață, permițând ofertele publice inițiale, furnizând instrumente de date analitice pentru participanții la piață; (ii) Legislația privind piața de capital este modificată în conformitate cu normele UE pentru a spori protecția investitorilor în conformitate cu MIFID II a UE și (iii) Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare din Moldova implementează modelul de segregare omnibus pentru entitățile eligibile și stabilește conexiuni cu cel puțin un depozitar central al valorilor mobiliare cu sediul în UE; (iv) Capacitățile CNPF sunt consolidate pentru a implementa supravegherea bazată pe riscuri, inclusiv prin instruirea personalului CNPF și elaborarea de documente de politică internă.

							Sursa de verificare: Raportul CNPF 2026; Monitorul Oficial al Republicii Moldova pentru legislația privind protecția investitorilor; rapoartele BNM și raportul de activitate al Depozitarului Central Unic al Valorilor Mobiliare Nivelul de ambiție: Categoria 2
Promovarea comerțului și a investițiilor	6	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	18	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal	Republica Moldova a aderat la Convenția privind regimul de tranzit comun și pune în aplicare 8 din cele 17 cereri/autorizații ale Sistemului de decizii vamale (SDV) în format electronic, care sunt direct legate de simplificarea tranzitului și de NCTS. Linia de referință: Până în decembrie 2024, Republica Moldova a pilotat faza 5 a NCTS la nivel național, dar nu a aderat încă la Convenția privind regimul de tranzit comun. Republica Moldova a gestionat majoritatea cererilor/autorizațiilor vamale pe suport de hârtie și doar 4 din 17 cereri sunt operaționale în format electronic.	Republica Moldova aderă la Convenția privind regimul de tranzit comun. Odată cu operaționalizarea SDV, autoritatea vamală își propune să înlocuiască procedurile vamale pe suport de hârtie cu proceduri electronice, în total 8 din 17 proceduri fiind în format electronic. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Convenției privind regimul de tranzit comun, Portalul comerțului, Sistemul de decizii vamale, Raportul serviciului vamal Nivelul de ambiție: Categoria 2
	6	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	19	iunie 2026	Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal	Punerea în aplicare integrală a Sistemului de decizii vamale (SDV), cu 17 din cele 17 cereri/autorizații operaționale. Linia de referință: în decembrie 2024, Sistemul de decizii vamale este parțial operațional, 4 din cele 17 tipuri de cereri/autorizații fiind în vigoare. Un număr redus de operatori economici utilizează simplificările.	Ca urmare a punerii în aplicare integrale a Sistemului de decizii vamale, vămile vor putea oferi acces la toate simplificările vamale, cum ar fi expeditorul/destinatarul autorizat, sigiliile speciale, înscrierea în cazierul declarantului, garanția globală, declarația simplificată. Sursa de verificare: Sistemul de decizii vamale, Raportul Serviciului Vamal din MD Nivelul de ambiție: Categoria 2
Promovarea comerțului și a investițiilor	6	Creșterea competitivității comerțului cu bunuri în Republica Moldova	20	iunie 2027		Timpul de procesare a vămuirii/declarației vamale este redus cu 30% datorită simplificărilor vamale, digitalizării și utilizării sistemului automatizat de gestionare a riscurilor: (i) Simplificările prevăzute în noul Cod Vamal sunt puse în aplicare; (ii) toate declarațiile în cadrul procedurilor vamale de import și export sunt efectuate în mod electronic și există o tendință pozitivă în ceea ce privește digitalizarea procedurilor vamale speciale. (iii) sistemul automatizat de gestionare a riscurilor în cadrul principalelor proceduri vamale este pus în aplicare pentru controalele vamale înainte de sosire și după vămuire. Analiza de risc a datelor vamale prealabile sosirii privind aspectele de securitate și siguranță (declarația sumară de intrare/ieșire) este operațională. Sunt puse în aplicare controale bazate pe riscuri după vămuire.	Reducerea timpului de procesare a vămuirii/ declarației vamale cu 30 % față de 2024. Punerea în aplicare a simplificărilor prevăzute în noul Cod vamal (declarație simplificată, înscriere în evidențele declarantului). Mediu 100% fără hârtie pentru toate procedurile vamale la import și export și o tendință pozitivă de digitalizare pentru procedurile vamale speciale. Sistemul național de gestionare a riscurilor și sistemul de control al importurilor sunt operaționale în conformitate cu cerințele UE și sunt pregătite pentru conectarea viitoare la mediul vamal electronic al UE. Sursa de verificare: Raportul Serviciului Vamal din MD/ audit independent posibil al Serviciului Vamal din MD.

						Linia de referință: În 2024, timpul mediu de procesare la frontieră pentru vămuirea încărcăturii/declarația vamală este de 8 ore. În decembrie 2024, nivelul de prelucrare fără hârtie a declarațiilor vamale este de 90% pentru export, 70% pentru import și 60% pentru proceduri speciale. Nu există evaluări ale riscurilor în datele anterioare sosirii în vamă, nici pentru aspectele de siguranță și securitate. Analiza/gestionarea automată a riscurilor și controalele bazate pe riscuri după vămuire nu sunt puse în aplicare.	Nivelul de ambiție: Categoria 1
Promovarea comerțului și a investițiilor	6	Creșterea competitivității comerțului cu bunuri în Republica Moldova	21	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Mediul aferent ghișeului vamal unic este operațional. Linia de referință: În decembrie 2024, agențiile naționale de reglementare implicate în vămuire (cum ar fi sănătatea și siguranța, protecția mediului, supravegherea pieței, agricultura) și autoritatea vamală nu au niciun schimb de date.	Mediul național al ghișeului unic pentru vamă se va concentra pe schimbul interguvernamental, iar vama va avea rolul de coordonare în acest proces. Operatorii economici nu vor trebui să se adreseze separat fiecărei agenții de reglementare pentru a obține acte permisive pentru vămuirea bunurilor. Aceasta include acțiuni care au în vedere ghișeul unic al UE existent și conectarea viitoare la mediul vamal electronic al UE. Sursa de verificare: Raportul Serviciului Vamal din MD. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Concurență / ajutor de stat	7	Concurență/ Ajutor de stat	22	iunie 2026	Consiliul Concurenței	Sistemul de gestionare electronică a cazurilor este operațional, iar instrumentele informatice criminalistice sunt utilizate pentru inspecții, în vederea îmbunătățirii capacităților Autorității naționale de concurență de a desfășura proceduri de investigare relevante privind încălcările legislației în domeniul concurenței. Linia de referință: În 2024, nu există niciun sistem de gestionare a cazurilor în vigoare și nu sunt utilizate instrumente IT criminalistice.	Sistemul electronic de gestionare a cazurilor va integra și posibilitatea de a gestiona toate documentele interne ale Autorității de concurență, inclusiv gestionarea cazurilor inițiate de Consiliul Concurenței. Instrumentele informatice criminalistice vor fi integrate în procesele interne ale Consiliului Concurenței și utilizate pentru inspecții. Instrumentele criminalistice ar trebui să corespundă instrumentelor utilizate de Autoritățile de concurență din statele membre ale UE. Sursa de verificare: Rapoartele Consiliului Concurenței al Republicii Moldova Nivelul de ambiție: Categoria 5
Concurență / ajutor de stat	7	Concurență/ Ajutor de stat	23	iunie 2027	Consiliul Concurenței	Registrul modernizat al ajutoarelor de stat este pe deplin operațional și toți furnizorii de ajutoare de stat sunt obligați să raporteze ajutoarele de stat furnizate prin intermediul sistemului digital.	Sunt introduse modificări legislative care prevăd obligativitatea ca toate ajutoarele de minimis să fie incluse în registrul ajutoarelor de stat. Actualizarea registrului ajutoarelor de stat este finalizată, toate instituțiile publice relevante având acces la acesta.

						Linia de referință: registrul ajutoarelor de stat există și este funcțional, dar trebuie modernizat, inclusiv prin dezvoltarea Registrului central pentru ajutoarele de minimis.	Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Registrul ajutoarelor de stat pe pagina web oficială a Consiliului Concurenței. Nivelul de ambiție: Categoria 3
SPS	8	SPS	24	iunie 2027	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor	Domeniul de aplicare al Programului național de monitorizare și supraveghere SPS, monitorizarea reziduurilor, este extins în ceea ce privește grupurile de produse și numărul de probe prelevate pentru controale/inspecții oficiale. Linia de referință: în 2023, programul de monitorizare a reziduurilor (substanțe farmacologic active, pesticide și contaminanți) acoperea apicultura, acvacultura (pești și caviar), ouăle de găină, carnea de pasăre, laptele de bovine, laptele de oaie și de capră (nu și carnea de oaie și capră, iepure, porc etc.)	Controalele oficiale (inițieri) sunt efectuate pentru a asigura siguranța alimentară și protecția consumatorilor în vederea pregătirii integrării pe piața unică a UE. Ar trebui adăugate noi grupuri de produse, monitorizarea substanțelor (grupurilor) aliniate la UE în funcție de evaluările riscurilor. Nivelul de asigurare a siguranței produselor trebuie menținut și actualizat în permanență pentru noi substanțe și constatări, pentru a menține autorizația și a include noi grupuri de produse pentru tranzitul și exportul acestor produse către UE. Sursa de verificare: Raportul anual al ANSA și transmiterea către DG Sante Nivelul de ambiție: Categoria 3
SPS	8	SPS	25	decembrie 2027	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor	Pentru a spori capacitățile naționale de analiză și testare în vederea creșterii eficienței controalelor privind siguranța alimentară, monitorizarea SPS este consolidată prin operaționalizarea a 4 laboratoare regionale pentru controale oficiale (supraveghere) și testare pentru autocontroale efectuate de sectorul privat, cu un număr tot mai mare de metode acreditate atât pentru sănătatea alimentelor/animalelor și a plantelor, cât și pentru reziduurile chimice. Linia de referință: laboratoarele regionale din Drochia și Dondușeni sunt funcționale. Laboratoarele din Bălți și Cahul sunt planificate să fie dezvoltate ca centre logistice. În prezent, sunt acreditate în total 362 de metode, dintre care 40 sunt pentru determinarea reziduurilor în produsele agroalimentare.	A fost adoptat un plan de dezvoltare a laboratoarelor care acoperă laboratoarele naționale de referință și regionale (laboratoarele CNSAPSA), inclusiv domeniul de aplicare pentru acreditare, validarea metodelor, planul de formare a laboratoarelor, planul financiar (resurse proprii și externalizare). Obținerea unui număr de 413 metode acreditate, în cadrul laboratoarelor de referință pentru determinarea indicatorilor de sănătate alimentară, animală și vegetală. Obținerea unui număr de 48 de metode aplicate în laboratoarele de referință pentru determinarea reziduurilor chimice din produsele agroalimentare. Sursa de verificare: Activitate de laborator/raport de testare Nivelul de ambiție: Categoria 4
Agricultură	9	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este	26	decembrie 2026	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenția de Intervenție	Registrul fermierilor din Republica Moldova este operațional și completat cu date. Linia de referință: Registrul național al fermierilor nu este funcțional (conceptualizare și pilotare efectuate în 2024)	Toți agricultorii care beneficiază de subvenții agricole din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (FNDMAR) sunt înregistrați în Registrul național al fermierilor.

		consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale			și Plăți pentru Agricultură		Sursa de verificare: Raportul/pagina web oficială a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare Nivelul de ambiție: Categoria 3
Agricultură	9	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale	27	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	Sistemul de identificare a terenurilor și parcelelor (LPIS) este operațional, fiind o condiție prealabilă pentru plățile bazate pe suprafață în viitor. Linia de referință: LPIS nu este operațional. Un proiect pilot de monitorizare a culturilor a fost realizat în 2024 în 5 raioane, dar cu sprijinul substanțial al unui furnizor extern. Sistemul nu este operaționalizat.	Faptul că LPIS este operațional înseamnă că sunt disponibile hărți digitale de înaltă rezoluție pentru utilizarea terenurilor pentru fiecare sezon agricol anual, care permit verificarea cererilor de plată depuse pentru plățile în funcție de suprafață de către fermierii de pe teritoriul Moldovei (malul drept al Nistrului) - identificarea și delimitarea suprafeței de teren utilizată de un producător agricol și solicitată pentru a beneficia de sprijin pentru plățile în funcție de suprafață. Sursa de verificare: Rapoarte și simulări ale sistemului de date LPIS. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Agricultură	9	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale	28	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	Sunt introduse condiționalitatea (aderarea la cerințele statutare de gestionare) și mecanismul de sancționare pentru nerespectarea condițiilor sprijinului financiar AIPA pentru a stimula punerea în aplicare a standardelor UE privind sănătatea și bunăstarea publică, a plantelor și a animalelor. Linia de referință: condiționalitate limitată pentru plățile directe pe cap de animal în vigoare, dar verificare limitată pe teren. Nu există niciun mecanism de control și sancționare.	Se introduce condiționalitatea privind sprijinul pentru venit și se aprobă un mecanism de control/sancționare pentru nerespectarea plății AIPA a sprijinului pentru venitul agricultorilor (animale și teren) prin ordonanțe și dispoziții guvernamentale. Se efectuează controale la fața locului privind condițiile de eligibilitate (pe teren, pe animale) pentru eșantionul cu rata de control de 2 %. Sursa de verificare: ordonanțe și dispoziții guvernamentale, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, pagina web oficială a Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), publicarea ghidurilor de finanțare pentru solicitanți; proceduri operaționale. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Dezvoltare rurală	10	Dezvoltare rurală	29	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Cel puțin 70% din teritoriul național este acoperit de strategii de dezvoltare rurală LEADER și cel puțin 80% din GAL-urile înregistrate beneficiază de finanțare de la AIPA. Cel puțin 500 de proiecte de dezvoltare rurală sunt implementate anual din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.	Pentru măsura LEADER, administrată de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), se fac alocări bugetare anuale din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. Sprijinul financiar este aprobat pentru GAL-uri și pentru proiectele de dezvoltare locală ca urmare a unei cereri de propuneri. Proiectele de dezvoltare

						Linia de referință: În decembrie 2024, 56% din teritoriul național al Republicii Moldova beneficiază de măsurile de dezvoltare rurală implementate prin intermediul Programului LEADER. Populația celor 54 de GAL-uri include peste 1,19 milioane de cetățeni, ceea ce constituie 61% din teritoriul Republicii Moldova și care include 513 unități administrativ-teritoriale. 1,14 milioane de cetățeni/1.715,7 (66% din populația rurală) pe baza datelor recensământului din 2014. Notă: conform datelor recensământului din 2024, populația rurală este acum de 1.287,5 (BNS). 54 de GAL-uri active sunt înregistrate în temeiul Legii 50/2021. 32 de GAL-uri au primit finanțare din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.	locală implementate prin intermediul Programului LEADER sunt atribuite și executate în conformitate cu dispozițiile legale. GAL-urile sunt sprijinite prin măsuri de consolidare a capacității tehnice și administrative. Sunt puse în aplicare activități de promovare și comunicare pentru a promova abordarea LEADER în Republica Moldova în vederea extinderii acoperirii sale teritoriale și a includerii de noi comunități. Sursa de verificare: Pagina web oficială Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare; pagina web oficială a AIPA; Sistemul informațional „Moldova LEADER IT SOFT" (MLIS) (https://www.mlis.md/ro). Nivelul de ambiție: Categoria 3
Turism	11	Turism	30	decembrie 2026	Ministerul Culturii, Oficiul Național de Turism	Este implementat un plan strategic pentru diversificarea ofertei turistice care asigură creșterea numărului de turiști în Moldova cu 30% față de 2024. Linia de referință: În 2024, numărul de turiști era de 550.000.	Este pus în aplicare un model de turism durabil bazat pe următorii piloni: (i) diversificarea strategică și responsabilizarea IMM-urilor (practici durabile, finanțare), (ii) furnizarea de servicii turistice inovatoare (tehnologii avansate, inclusiv IA și digitalizarea patrimoniului cultural) și (iii) promovarea extinsă și integrată din punct de vedere cultural a rutelor viticole. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Raportul Ministerului Culturii și pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Turism	11	Turism	31	decembrie 2027	Ministerul Culturii, Oficiul Național de Turism	Cel puțin 6 programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și financiară pentru IMM-uri în turism și servicii de turism sunt operaționale, în timp ce Oficiul Național al Turismului (ONT) are cel puțin trei programe de dezvoltare aliniate la Agenda europeană pentru turism 2030. Linia de referință: 0 programe sunt aliniate la Agenda europeană pentru turism 2030, în anul 2024.	Sunt dezvoltate cel puțin șase programe de consolidare a capacităților, bazate pe o evaluare aprofundată a nevoilor IMM-urilor din turism. Aceste programe oferă asistență tehnică și financiară pentru a sprijini adoptarea de practici ecologice de către IMM-urile din MD. Oficiul Național al Turismului (ONT) își aliniază programele de dezvoltare la Agenda europeană pentru turism 2030. Sunt create cel puțin trei programe naționale care abordează gestionarea durabilă, transformarea digitală și incluziunea socială. Integrarea strategică, implicarea părților interesate și mecanismele solide de raportare sunt esențiale.

							Sursa de verificare: Rapoartele Oficiului Național al Turismului, raportul Ministerului Culturii. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Cercetare și inovare	12	Îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare în domeniile prioritare ale strategiei de specializare inteligentă	32	iunie 2026	Ministerul Educației și Cercetării și Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare	Capacitățile de cercetare și inovare sunt consolidate prin punerea în aplicare a strategiei naționale de specializare inteligentă, cu acordarea de programe de infrastructuri de C&I, parteneriate de colaborare între sectorul public și cel privat pentru activități de cercetare și inovare și vouchere de inovare, precum și programe de transfer tehnologic. Linia de referință: În 2024, Programul „Smart Moldova" a fost aprobat dar implementarea nu a început. Acesta vizează alinierea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării la sectoarele economice, sporirea eficienței resurselor și prioritizarea investițiilor în acele sectoare în care MD are un potențial avantaj competitiv. Sunt identificate patru domenii prioritare: 1. Agricultura și procesarea alimentelor; 2. Tehnologia informației și comunicațiilor; 3. Energia durabilă; 4. Biomedicina și produsele biofarmaceutice.	În conformitate cu Programul Național de Specializare Inteligentă „Smart Moldova 2024-27", aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 588/2024 MD urmează să lanseze: (i) cel puțin patru activități de cercetare colaborativă și inovare și patru vouchere de inovare și (ii) cel puțin patru programe de infrastructură de cercetare și inovare (consolidarea laboratoarelor, centrelor sau unităților/departamentelor existente de cercetare și inovare în cadrul organizațiilor publice de cercetare, inclusiv în instituțiile de învățământ superior) și (iii) cel puțin patru programe de transfer tehnologic. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare. Rapoarte ale Ministerului Educației și Cercetării și rapoarte ale Echipei Naționale S3 din Moldova (echipă interinstituțională). Nivelul de ambiție: Categoria 2

Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală

Subdomeniu	Reforma nr.	Titlul reformei	Măsura nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plaă și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Conectivitatea transportului	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	1	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	În baza Programului național de siguranță rutieră, numărul accidentelor rutiere soldate cu deces și traumatisme grave va fi redus cu 20% comparativ cu anul 2024. Linia de referință: În anul 2024, în urma accidentelor rutiere au fost înregistrate 209 decese, iar 2369 de persoane au fost traumatizate	Sistemul de transport este îmbunătățit prin adoptarea și punerea în aplicare a Programului național de siguranță rutieră 2025-2030, de asemenea va fi desemnată autoritatea administrativă responsabilă pentru siguranța rutieră și îmbunătățirea siguranței infrastructurii rutiere. Rapoartele de audit privind siguranța rutieră sunt integrate în toate proiectele actuale de reabilitare, modernizare și construcție a drumurilor. Totodată, pe site-ul web al ministerului vor fi publicate rapoartele anuale cu privire la inspecțiile în materie de siguranță rutieră Sursa de verificare: Paginile web oficiale a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și a Autorității administrative responsabilă de gestionarea siguranței infrastructura rutieră. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Conectivitatea transportului	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	2	iunie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Pentru un acces mai bun la piața rutieră, condițiile de muncă și accesul la profesie sunt îmbunătățite. Este desemnată sau instituită o autoritate competentă pentru autorizarea ocupației de operator de transport rutier, este introdus sistemul de certificare a managerilor de transport, iar sistemul de autorizare a operatorilor de transport internațional este pe deplin operațional. Este instituit registrul electronic al transporturilor rutiere. Registrul operatorilor de transport rutier urmează a fi ajustat pentru a respecta normele UE în domeniu. De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto va fi modificat, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR. Linia de referință: În 2024, sistemul de acces la piața rutieră din MD nu este în conformitate cu normele UE, registrul electronic nu este aliniat.	(i) Moldova instituie sau desemnează cel puțin o autoritate competentă responsabilă de autorizare a ocupației de operator de transport rutier și supravegherea acestora, în conformitate cu standardele UE.. (ii) Moldova elaborează și pune în aplicare programe de formare și procese de certificare pentru managerii de transport care îndeplinesc cerințele UE. (iii) Este instituit un sistem de autorizare a operatorilor de transport rutier în trafic internațional, care asigură că întreprinderea are un sediu real și stabil pe teritoriul țării, are o bună reputație, are capacitatea financiară adecvată și are competența profesională necesară.. (iv) Moldova actualizează registrul electronic național al operatorilor pentru a respecta standardele UE, permițând o mai bună supraveghere și schimbul de informații. (v) Moldova adoptă norme privind perioadele de odihnă obligatorii pentru șoferi, concentrându-se în special pe cerințele privind odihna săptămânală, pentru a se alinia la standardele de siguranță ale UE.

							Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Naționale Transport Auto. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Conectivitatea transportului	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	3	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Republica Moldova prezintă spre validare Planul de implementare a tahograful inteligent la nivel național. Linia de referință: Până în decembrie 2024, nu a fost instituit niciun registru electronic și nu a fost adoptată nicio politică privind tahograful inteligent.	Transmiterea Planului de implementare a tahografului inteligent către Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene (JRC) pentru validare. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Naționale Transport Auto. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Conectivitatea transportului	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	4	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Sistemul de transport inteligent este pus în aplicare, iar punctul național de acces și entitatea națională sunt desemnate și interconectate cu entitățile responsabile de rețeaua STI la nivel european. Totodată, legislația națională este aliniată la standardele UE privind sistemele inteligente de transport. Linia de referință: MD nu dispune de un sistem STI aplicabil.	Strategia STI și programul de implementare oferă o viziune clară și obiective strategice pentru dezvoltarea STI în Moldova, în conformitate cu cerințele UE. Sursa de verificare: pagina web oficială a autorității desemnate Nivelul de ambiție: Categoria 3
Conectivitatea transportului	2	Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare	5	decembrie 2026	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Agenția Proprietății Publice	Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” este reorganizată în două societăți pe acțiuni, Societatea pe acțiuni „CFM Infra” și Societatea pe acțiuni „Pasageri și Marfă”, cu adoptarea organigramelor, finalizarea separării financiare și contabile și adoptarea planurilor de afaceri pentru dezvoltare. Linia de referință: Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” este o întreprindere de stat integrată.	Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” (CFM) este reorganizată în două entități separate: Societatea pe Acțiuni CFM Infra, responsabilă de gestionarea infrastructurii, și Societatea pe Acțiuni CFM Pasageri și Marfă, responsabilă de operațiunile de transport de pasageri și marfă. Această restructurare include aprobarea de către Consiliul de administrație a structurilor organizatorice, separarea financiară și contabilă internă, repartizarea personalului existent, precum și aprobarea Planurilor de Afaceri pentru dezvoltarea domeniilor de transport pasageri, marfă și infrastructură. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Proprietății Publice, paginile web ale societăților pe acțiuni nou create, decizia Consiliului de administrație Nivelul de ambiție: Categoria 1
Conectivitatea transportului	2	Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și	6	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Dispozițiile-cheie ale noului Cod feroviar sunt puse în aplicare, inclusiv atribuirea contractelor de servicii publice și a contractelor multianuale de infrastructură, în conformitate cu cerințele acquis-ului UE. Acesta include: (i) instituirea unei autorități naționale operaționale pentru siguranța feroviară, (ii)	Dispozițiile-cheie se concentrează pe asigurarea unei autorități naționale de siguranță feroviară funcționale (care supraveghează un sistem de gestionare a siguranței feroviare), a unui organism național de investigare funcțional, obligat să investigheze accidentele grave, a unui organism de

		modernizarea rețelei feroviare				înființarea unui organism național operațional de investigare obligat să investigheze accidentele grave, (iii) înființarea unui organism funcțional de autorizații (care acordă autorizații pentru exploatarea serviciilor feroviare), (iv) introducerea unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice de interoperabilitate ale UE. În plus, pentru a stabili un contract de servicii publice, se stabilesc cerințele stabilite de autoritatea competentă și parametrii pentru compensație și se stabilește mecanismul de evitare a supracompensării. Linia de referință: Codul feroviar este adoptat, dar dispozițiile nu sunt puse în aplicare; nu există niciun contract de servicii publice.	acordare a autorizațiilor funcțional (care acordă autorizații pentru exploatarea serviciilor feroviare) și a unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice de interoperabilitate ale UE. În vederea încheierii unui contract de servicii publice (multianual), se stabilesc cerințele stabilite de autoritatea competentă (perimetru, frecvențe, cerințe de calitate) și parametrii pentru compensare, precum și mecanismul de evitare a supracompensării. Sursa de verificare: Pagina web oficială a MIDR, pagina web oficială a Agenției Feroviare, publicații în Registrul de stat al actelor juridice. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Dezvoltare spațială	2		7	iunie 2027	Ministerul Infrastructuri i	Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea și implementarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include și planificarea investițiilor Linia de referință: cadrul de reglementare privind planurile naționale de amenajare a teritoriului și PMUD nu este aliniat la UE.	(i) Cadrul de reglementare este consolidat prin aprobarea modificărilor necesare întru alinierea normelor naționale la standardele UE și cele mai bune practici pentru amenajarea teritoriului. (ii) Planurile de mobilitate urbană durabilă sunt instituționalizate în baza unei metodologii standardizate aliniată la principiile PMUD ale UE. Totodată, Reglementările adoptate includ dispoziții cuprinzătoare necesare pentru controlul calității și monitorizarea punerii în aplicare a planului de amenajare a teritoriului și a inițiativei de dezvoltare urbană Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Pagina web a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale pentru hotărârile de Guvern. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Digital	3		8	iunie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Viteza și partajarea infrastructurii de conectivitate digitală sunt îmbunătățite prin punerea în aplicare a Codului comunicațiilor electronice al UE. Stabilitatea conexiunii la internet este de 2 ms, procentul de infrastructură (de exemplu, stâlpi utilizați de alți operatori) care este partajat este de cel puțin 3%. Linia de referință: Cadru de reglementare parțial aliniat la Codul comunicațiilor al UE (L 28/2016, L 241/2007); operatorii nu partajează infrastructură. În 2024, stabilitatea conexiunii măsurată prin valoarea medie a întârzierii pentru transferul seturilor de date în rețea era de 2,95 ms; procentul de infrastructură partajată era de 0,95%.	(i) Se instituie un cadru de reglementare modern care facilitează introducerea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice de mare viteză și la prețuri accesibile, în conformitate cu Codul comunicațiilor electronice al UE și cu Regulamentul UE privind roamingul; (ii) Se aprobă legislația secundară pentru a asigura aplicarea consecventă a Codului comunicațiilor electronice al UE și a restului acquis-ului UE privind roamingul, inclusiv Regulamentul UE privind roamingul, Regulamentul de punere în aplicare a roamingului, actul delegat privind tarifele de terminare a apelurilor, Regulamentul OAREC; (iii) Operatorul istoric își partajează rețeaua, prețurile pentru implementare sunt reduse în conformitate cu Actul UE privind infrastructura Gigabit.

							(iv) Se implementează sistemul de cartografiere în bandă largă pentru a permite monitorizarea precisă a acoperirii internetului, a calității serviciilor și a disponibilității infrastructurii și pentru a sprijini strategiile de investiții specifice. Sursa de verificare: Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării & Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Digital	3	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	9	decembrie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Reziliența rețelelor din Republica Moldova este îmbunătățită prin alinierea completă la Setul de instrumente 5G, care include: adoptarea cadrului juridic adecvat pentru implementarea casetei de instrumente 5G; evaluarea activelor și furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; adoptarea restricțiilor/excluderilor necesare, inclusiv excluderile necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G. Linia de referință: Setul de instrumente de securitate cibernetică 5G al UE nu este pus în aplicare.	Acest pas cuprinde următoarele etape: (i) Cadrul juridic național este adoptat pentru a se alinia pe deplin cu setul de instrumente 5G al UE. Cadrul va include o perioadă de tranziție pentru eliminarea treptată a echipamentelor furnizorilor cu risc ridicat din rețelele existente. (ii) În consultare cu UE, Republica Moldova realizează o evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor pentru active și furnizori, în conformitate cu recomandările setului de instrumente 5G și identifică furnizorii cu risc ridicat. (iii) Republica Moldova adoptă restricțiile/excluderile necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G și în conformitate cu instrumentele UE de securitate cibernetică 5G. Surse de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, adoptarea cadrului juridic, decizii administrative (în scopul impunerii de restricții/excluderi ale furnizorilor cu risc ridicat). Nivelul de ambiție: Categoria 2
Digital	3	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	10	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Serviciul guvernamental de identitate și semnătura electronică (EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la standardele UE privind identitatea digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul serviciului EvoSign. Linia de referință: Portofelul digital moldovenesc (EvoSign) nu este dezvoltat în conformitate cu standardele eIDAS 2. UE	Această etapă cuprinde următoarele repere: (i) Semnăturile electronice moldovenești și ale UE sunt recunoscute reciproc, prin punerea în aplicare a cerințelor tehnice pentru recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice; (ii) adoptarea unei legi care asigură conformitatea deplină cu cadrul de identitate al UE (eIDAS 2) inclusiv cu privire la utilizarea portofelului digital național EvoSign; (iii) Portofelul digital național (EvoSign) este dezvoltat în conformitate cu standardele UE și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale .

						și Moldova nu au o recunoaștere reciprocă a semnăturilor electronice. Legislația existentă nu este aliniată cadrului normativ al UE privind identitatea digitală (eIDAS 2).	Surse de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării; Documente legislative și de reglementare privind alinierea Moldovei la eIDAS 2; Rapoarte de implementare a Portofelului digital moldovenesc (EvoSign); Înregistrări oficiale din Lista de încredere a țărilor terțe din UE Nivelul de ambiție: Categoria 2
Digital	3	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	11	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Pentru a pune în aplicare noul său Program național de acțiuni în domeniul securității cibernetice pentru perioada 2025-2030, Moldova își face Agenția pentru Securitate Cibernetică pe deplin operațională și înființează Echipa națională de intervenție în caz de urgență informatică (CERT). Agenția este dotată cu abilități, spații, resurse umane și IT relevante, în timp ce competențele dintre diferitele instituții moldovenești de securitate cibernetică sunt clar delimitate. Linia de referință: Agenția pentru Securitate Cibernetică nu dispune de resursele necesare, inclusiv personal, infrastructură IT și autoritate juridică, pentru a-și exercita pe deplin funcțiile prevăzute în legislație. În plus, Echipa națională de intervenție în caz de urgență informatică (CERT) nu a fost înființată.	Reformele Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică cuprind: (i) recrutarea a cel puțin 30 de angajați; (ii) înființarea și operaționalizarea Echipei naționale de intervenție în caz de urgență informatică (CERT); (iii) împuternicirea legală a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică de a efectua audituri în materie de securitate cibernetică; (iv) ocuparea integrală de către Agenție a birourilor sale și instalarea echipamentelor sale fără nicio limitare; (iv) delimitarea clară și transparentă a competențelor instituțiilor de securitate cibernetică ale MD, cu ajustarea mandatelor instituțiilor relevante în urma unei note a unui expert. Surse de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind starea operațională a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică; înregistrări privind personalul ASC; înregistrări privind infrastructura și achizițiile care confirmă înființarea de spații de birouri și instalarea echipamentelor IT necesare. Indicele global de securitate cibernetică (GCI) al UIT; Indicele național de securitate cibernetică (NSCI) al eGA. Raport al Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED) privind clarificarea mandatelor și competențelor. Nivelul de ambiție: Categoria 3

Pilonul 3: Guvernarea economică

Subdomeniu	Reforma nr.	Titlul reformei	Măsura nr.	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Gestionarea finanțelor publice	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	1	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Biroul Național de Statistică	MD dezvoltă și implementează un cadru integrat de previziune și pregătește prognoze privind piața muncii și dimensiunea externă (balanța de plăți). Linia de referință: Unele prognoze-cheie, cum ar fi cele privind piața muncii și cele macroeconomice pentru dimensiunea externă, nu sunt elaborate. Prognozele privind piața muncii nu sunt elaborate la niciun nivel. Mecanismul de coordonare nu este în vigoare.	MD elaborează prognoze macroeconomice și fiscale (inclusiv soldul fiscal structural, analiza sustenabilității datoriei și prognoza pieței muncii) și extinde prognozele la dimensiunea externă (balanța de plăți). A fost instituit și funcționează un mecanism de coordonare a prognozelor. Sursa de verificare: pagina web oficială a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării , programul ERP al MD pentru 2027-29, rapoartele Ministerului Finanțelor, rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării Nivelul de ambiție: Categoria 3
	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	2	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Transparența planificării fiscale pe termen mediu este sporită, iar legătura dintre planul fiscal pe termen mediu și bugetul anual este consolidată prin modificarea regulamentului Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar și punerea în aplicare a dispozițiilor relevante pentru cadrul bugetar pe termen mediu 2028-30. Regulamentul Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar este modificat pentru a eficientiza calendarul bugetar. Linia de referință: Pentru anul 2024, devierile de la politicile și limitele cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu nu sunt explicate și nici publicate. În plus, bugetele anuale nu reflectă angajamentele de planificare bugetară prezentate în cadrele bugetare pe termen mediu. Calendarul de pregătire bugetară al MD nu este întotdeauna respectat.	(i)Regulamentul Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar este modificat pentru a se asigura că cadrul bugetar pe termen mediu pe 2028-2030 conține o evaluare a impactului bugetar al politicilor pe termen mediu, cu detalii privind cheltuielile sectoriale și sursele de finanțare, inclusiv indică și explică în mod explicit principalele diferențe ale limitelor de venituri și cheltuieli față de cadrul din anul precedent. (ii) Nota de fundamentare la proiectul de Lege a bugetului de stat pentru anul 2028 explică devierile de la politicile și limitele cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030 și include o analiză a devierilor de la limitele sectoriale stabilite în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030, în conformitate cu cele mai bune practici OCDE (iii) Ordinul Ministerului Finanțelor 124/2023 privind Ghidul metodologic pentru elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului este revizuit pentru a eficientiza planificarea bugetară pentru a asigura o mai bună aderare la calendarul bugetar. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind aprobarea cadrului bugetar pe termen mediu pe 2028-2030 și nota de

							fundamentare la proiectul de Lege a bugetului de stat pentru anul 2028, publicate pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	3	iunie 2026	Ministerul Finanțelor	Este introdusă obligația legală de a revizui periodic a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia. Linia de referință: Nu există nicio dispoziție legală care să impună revizuirea periodică a cheltuielilor.	Legea este adoptată pentru a se asigura că toate cheltuielile bugetare fac obiectul unei revizuiri periodice, o dată la cel mult 7 ani. Legea include prevederi privind: (i) aprobarea și publicarea analizelor cheltuielilor; (ii) includerea recomandărilor în analizele cheltuielilor; și (iii) identificarea unui grafic și autorităților responsabile pentru implementare. Metodologia pentru revizuirea cheltuielilor este aprobată ca legislație secundară printr-un ordin al Ministruluide Finanțelor. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova pentru modificările legislative și ordinul Ministerului Finanțelor pentru legislația secundară. Pagina web oficială a Ministerului Finanțelor Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	4	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat	Transparența bugetară este sporită (i) prin includerea entităților autogestionate în Raportul de execuție a bugetului pentru bugetul 2024, (ii) prin reducerea secțiunii Acțiuni generale a bugetului de stat la sub 32% din totalul cheltuielilor bugetare începând cu 2026 și (iii) prin solicitarea tuturor entităților extrabugetare să își raporteze bugetele începând cu bugetul 2027. Linia de referință: În decembrie 2024, unitățile extrabugetare/entitățile autogestionate sunt incluse parțial în Bugetul Public Național, numai dacă primesc transferuri de la bugetul de stat. Secțiunea Acțiuni generale din Bugetul de Stat 2025 reprezintă aproximativ 60% din totalul cheltuielilor bugetului de stat.	(i) Raportul de execuție bugetară pentru anul 2024 cuprinde bugetele entităților autogestionate. (ii) În proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2026, secțiunea Acțiuni generale este redusă prin reflectarea transferurilor către Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a transferurilor către Fondurile de asigurări medicale obligatorii din cadrul Ministerului Sănătății; (iii) Cadrul legal este modificat pentru a introduce raportarea bugetară obligatorie pentru toate entitățile extrabugetare începând cu 2027. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Proiectul Legii bugetului de stat național al MD pentru anul 2026 și Raportul privind execuția bugetară pentru anul 2024, publicate pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	2	Gestionarea datoriilor	5	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Aprofundarea și diversificarea pieței interne a datoriei publice a MD este avansată: (i) Îmbunătățirea cadrului de reglementare pentru consolidarea sistemului de dealeri primari și (ii) Adoptarea cadrului de reglementare pentru emiterea instrumentelor de datorie pe piețele internaționale.	(i) Regulamentul Băncii Naționale ale Moldovei nr. 170/2018 este modificat pentru a facilita dezvoltarea sistemului de dealeri primari ajustând indicatorii de evaluare pentru dealerii primari; (ii) Este adoptată legislația secundară (regulamentul

						Linia de referință: Începând cu 2024, Cadrul de reglementare pentru dealerii primari este depășit; Emiterea de către MD a instrumentelor de datorie pe piețele internaționale nu este pe deplin reglementată.	Ministerului Finanțelor) care definește procedurile pentru selectarea intermediarilor financiari și juridici. Sursa de verificare: Paginile web ale MF/BNM. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	3	Sistemul de gestionare a investițiilor publice este transparent și bazat pe norme, cu procese de evaluare, bugetare și execuție aliniate la cele mai bune practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor de capital.	6	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat	Gestionarea investițiilor publice este consolidată prin instituirea unui punct focal desemnat pentru gestionarea investițiilor publice (GIP) în fiecare minister, prin crearea de unități de planificare a investițiilor publice în cel puțin 5 ministere, prin simplificarea procedurilor GIP și prin digitalizarea monitorizării proiectelor de investiții capitale. Linia de referință: Capacitățile de pregătire a proiectelor de investiții de capital sunt limitate în cadrul ministerelor. Abordarea în două etape a planificării investițiilor publice se bazează pe două Regulamente (Regulamentele 1070 și 684) care nu sunt pe deplin aliniate. În ceea ce privește monitorizarea proiectelor de investiții capitale, există obligația ca ministerele de resort să prezinte Ministerului Finanțelor rapoarte anuale privind implementarea proiectelor, dar nu există niciun instrument IT pentru monitorizarea implementării proiectelor de capital.	Gestionarea investițiilor publice a fost consolidată: (i) În cadrul tuturor ministerelor au fost instituite puncte focale de planificare a investițiilor publice. Personalul din aceste puncte focale este echipat pentru a aplica în practică metodologiile elaborate, asigurând coordonarea eficientă a punerii în aplicare a gestionării investițiilor publice în cadrul ministerelor și agenților subordonate acestora. În plus, sunt înființate unități GIP în cel puțin 5 ministere. (ii)Gestionarea investițiilor publice (GIP) sunt optimizate, cu Regulamentele (1070 și 684) complet aliniate pentru a spori coerența și eficiența. (iii) Există un instrument de soluții IT pentru a facilita monitorizarea proiectelor de capital, îmbunătățind supravegherea și responsabilitatea în ceea ce privește executarea investițiilor publice. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Finanțelor, Raportul Cancelariei de Stat Nivelul de ambiție: Categoria 2
Gestionarea finanțelor publice	3	Sistemul de gestionare a investițiilor publice este transparent și bazat pe norme, cu procese de evaluare, bugetare și execuție aliniate la cele mai bune practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor de capital.	7	iunie 2026	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Mediului	Portofoliul național de proiecte unice este pe deplin pus în aplicare pentru toate fondurile, cu cerințe coerente și aliniate la nivel intern: (i) Numai propunerile de proiecte evaluate în conformitate cu normele generale privind GIP stabilite în Hotărârea de Guvern nr. 684/2022 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la proiectele de investiții capitale publice, și care sunt considerate eligibile sunt incluse în CBTM și luate în considerare pentru finanțare prin bugetul anual. (ii) Pentru fondurile speciale, toate propunerile de proiecte publice de investiții capitale peste pragul minim stabilit în Regulamentul cu privire la proiectele de investiții capitale publice, aprobat prin HG nr. 684/2022, sunt depuse prin intermediul sistemului IT de evaluare a proiectelor și evaluate în conformitate cu normele generale privind pregătirea și evaluarea proiectelor de investiții de capital.	Legislația primară și secundară a fondurilor speciale este modificată pentru a se asigura că proiectele de investiții capitale peste pragul minim urmează Regulamentul 684 și sunt depuse în cadrul proiectului Unic. Toate proiectele de investiții de capital ale Fondului Drumuri, Fondului de Dezvoltare Regională și Fondului de Mediu care depășesc pragul minim stabilit în Regulamentul 684 sunt integrate în Portofoliul național de proiecte unice Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Finanțelor, Raportul Cancelariei de Stat Nivelul de ambiție: Categoria 1

						Linia de referință: Bugetul 2025 include 10 proiecte noi: 2 proiecte eligibile din Portofoliul național de proiecte unice și 8 proiecte în curs de evaluare. În decembrie 2024, fondurile speciale au propriile norme de evaluare a GIP.	
Gestionarea finanțelor publice	4	Un sistem de achiziții publice transparent și eficient asigură un raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.	8	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Cel puțin 3 instituții de achiziții publice centralizate sunt înființate și operaționale la nivel central și/sau local. Ponderea valorii totale a contractelor încheiate de instituțiile de achiziții centralizate crește până la 25% din totalul achizițiilor publice. Linia de referință: în 2024, achizițiile centralizate acopereau 10% din valoarea totală a achizițiilor publice.	MD definește cel mai bun model de centralizare a achizițiilor publice atât la nivel central, cât și la nivel local și pregătește un raport analitic privind scenariile bazate pe dovezi pentru centralizarea achizițiilor publice atât la nivel central, cât și la nivel local, luând în considerare analiza impactului cererii de pe piață. Cel puțin 3 instituții de achiziții publice centralizate sunt înființate și operaționale la nivel central și/sau local. Activitățile de achiziții publice centralizate sunt definite ca activități desfășurate în mod permanent în una dintre următoarele forme: (a) achiziționarea de bunuri și/sau servicii destinate altor autorități contractante; (b) atribuirea de contracte de achiziții publice sau acorduri-cadru pentru bunuri, servicii sau lucrări, în numele și în beneficiul altor autorități contractante. Sursa de verificare: Raportarea pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor cu privire la ponderea achizițiilor centralizate în valoarea totală a achizițiilor, anual. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	4	Un sistem de achiziții publice transparent și eficient asigură un raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.	9	iunie 2027	Ministerul Finanțelor, Agenția Achiziții Publice	Consolidarea profesionalizării personalului din domeniul achizițiilor publice din cadrul autorităților contractante, inclusiv punerea în aplicare a unui sistem de certificare în conformitate cu cele mai bune practici ale UE. Cel puțin 200 de specialiști sunt certificați în domeniul achizițiilor publice și sunt implementate cel puțin 10 programe de formare. Linia de referință: nu există un sistem de certificare a specialiștilor în domeniul achizițiilor publice. MD are 2.500 de autorități contractante. Deoarece fiecare autoritate contractantă include cel puțin cinci membri în grupul său de lucru, aproape 7.500 de persoane sunt implicate în procedurile de achiziții publice. Agenția Achiziții Publice oferă cursuri de instruire pentru personalul din domeniul achizițiilor publice. În 2024, au fost organizate în total 22 de sesiuni de instruire, la care au participat 1.639 de persoane.	(i) Dezvoltarea, validarea și aprobarea sistemului național de certificare pentru specialiștii în domeniul achizițiilor publice; Cel puțin 200 de funcționari publici sunt certificați. (ii) organizarea (punerea în aplicare) a programelor de formare (cel puțin 10). MD adoptă modificări la Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice care reglementează instituirea grupului de lucru responsabil de implementarea proceselor de achiziții publice, obligând autoritatea contractantă să includă în grupul de lucru un specialist certificat în domeniul achizițiilor publice, în funcție de obiectul achiziției. Modificările legislative definesc cazurile în care desemnarea unui specialist atestat în domeniul achizițiilor publice devine obligatorie. Profesionalizarea personalului implicat în achizițiile publice este structurată pe două niveluri: (i) Profesionalizarea membrilor grupului de lucru care participă la o formare generală; (ii) Certificarea specialiștilor avansați implicați în procedurile de achiziții publice în conformitate cu viitoarele dispoziții legale.

							Certificarea asigură prezența experților calificați în cadrul achizițiilor publice complexe. Surse de verificare: Publicarea listei specialiștilor certificați pe pagina web oficială a Agenției Achiziții Publice, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, portalul Guvernului pentru hotărâri de Guvern, raportul Ministerului Finanțelor către Comisia Europeană. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	4	Un sistem de achiziții publice transparent și eficient asigură un raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.	10	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Noul sistem electronic de achiziții publice pilotat, concentrându-se pe modulele esențiale impuse de acquis-ul UE, cum ar fi licitația electronică, atribuirea electronică, facturarea electronică și reclamația electronică, inclusiv lansarea cataloagelor electronice de achiziții publice. Linia de referință: În 2024, sistemul electronic de achiziții publice MTender este doar parțial dezvoltat pentru a sprijini cererile de ofertă, licitațiile deschise, licitațiile restrânse, acordurile-cadru și licitațiile electronice. Acesta nu acoperă întregul ciclu de achiziții publice - de la planificarea și derularea procedurilor până la atribuirea și gestionarea contractelor, inclusiv modificările. Sistemul electronic de achiziții publice MTender are următoarele funcționalități: 4 module sunt complet dezvoltate (înregistrare electronică, licitație electronică, autentificare electronică, notificare electronică); 6 module sunt parțial dezvoltate (gestionare electronică a documentelor, planificare electronică, notificare electronică, licitație electronică, calificare electronică, atribuire electronică); 7 module nu sunt dezvoltate (acces electronic, evaluare electronică, cabinete electronice, reclamație electronică, gestionarea contractelor electronice, facturare electronică, monitorizare electronică). Acesta acceptă cereri de ofertă, licitații deschise, licitații restrânse, acorduri-cadru și licitații electronice.	Pilotarea noului sistem electronic de achiziții publice cu cel puțin următoarele module - licitație electronică, atribuire electronică, facturare electronică și reclamație electronică - și lansarea cataloagelor electronice de achiziții. Moldova întreprinde următoarele etape pentru dezvoltarea și lansarea noului sistem electronic de achiziții publice: aprobarea conceptului de reinginerie a sistemului electronic de achiziții publice din perspectiva integrării și interoperabilității acestuia la nivel național și european; descrierea și aprobarea proceselor de afaceri și pregătirea documentației de atribuire pentru implementarea sistemului electronic de achiziții publice; desfășurarea procedurii de achiziții publice pentru selectarea furnizorilor necesari; proiectarea și dezvoltarea sistemului electronic de achiziții publice; instruirea utilizatorilor din cadrul autorităților/entităților contractante și operatorilor economici cu privire la utilizarea sistemului electronic de achiziții publice. Surse de verificare: Rapoartele IT ale MF privind punerea în aplicare a achizițiilor publice electronice; Monitorul Oficial al Republicii Moldova; linkul către procedura de achiziție inițiată; extras din documentul de predare-primire; planul de execuție a lucrărilor; extras din procesul-verbal de recepție a modulelor implementate; anunțuri privind sesiunile de formare publicate pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor și/sau al Agenției Achiziții Publice; extras din documentul de predare-primire al proiectului pilot. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	5	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și	11	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Mai multe servicii fiscale sunt puse la dispoziția întreprinderilor și a cetățenilor pe cale electronică, 18 din 19 (90%) servicii pentru contribuabili fiind digitalizate. Linia de referință: În 2024, 14 din 19 (74%) servicii pentru contribuabili sunt digitalizate.	Patru servicii pentru contribuabili sunt puse la dispoziție în format digital: Autorizare utilizator final, Certificat privind impozitul pe venit achitat de persoanele fizice cetățeni străini sau apatrizi care au obținut statutul de rezident al Republicii Moldova, Confirmare privind reluarea raportării fiscale și Certificat privind impozitul pe venit achitat de un nerezident în Republica Moldova.

		oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi					Sursa de verificare: Rapoartele Serviciului Fiscal. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Gestionarea finanțelor publice	5	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi	12	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Administrația fiscală este modernizată prin (i) consolidarea abordării bazate pe riscuri în ceea ce privește gestionarea riscului de conformitate prin revizuirea și punerea în aplicare a noului program de conformitate și (ii) un sistem automatizat de gestionare a riscului de conformare devine operațional. Linia de referință: Începând cu 2024, există un program de conformare, dar acesta trebuie actualizat. Gestionarea riscului de conformare fiscală și evaluarea riscurilor nu sunt automatizate.	(i) Gestionarea riscului de conformare este reechilibrată între conformitatea voluntară și cea impusă, există o utilizare eficientă a măsurilor punitive, inclusiv a sancțiunilor, în timp ce domeniile prioritare sunt selectate pe baza unei analize cuprinzătoare a riscurilor. (ii) Există un sistem automatizat de gestionare a riscurilor, cu reguli de risc și evaluare a riscurilor încorporate. Soluția IT pentru gestionarea riscului de conformare este operațională, incluzând contribuabili majori și un modul analitic. Sursa de verificare: Rapoartele Serviciului Fiscal de Stat, noul raport TADAT, dacă este disponibil Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	5	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi	13	iunie 2027	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Ponderea controalelor fiscale bazate pe riscuri crește la 30% din totalul controalelor din ultimele 12 luni; procesul de audit fiscal este digitalizat prin implementarea unui sistem automatizat de gestionare a cazurilor și prin crearea unui depozit de date. Linia de referință: Sistemul de control nu este automatizat și nu este legat de analiza de evaluare a riscurilor. O mică parte din activitățile legate de auditul STS sunt bazate pe riscuri, 93% din cazurile de control fiind mandatate/nebazate pe riscuri. Sistemul de control fiscal nu respectă normele privind protecția datelor.	(i) Ponderea cazurilor de control fiscal bazate pe riscuri este majorată la cel puțin 30 % din totalul controalelor pentru perioada iulie 2026 - iunie 2027; (ii) este pus în aplicare un sistem automatizat de gestionare a cazurilor și (iii) este asigurat un depozit de date în care SFS poate compara, extrage și analiza cu ușurință volume mai mari de date. Sursa de verificare: Datele/raportul Serviciului Fiscal de Stat furnizat către UE Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	14	iunie 2026	Ministerul Finanțelor	Sunt adoptate modificări legislative care sporesc independența bugetară a Curții de Conturi. Linia de referință: în 2024, Instituția Supremă de Audit din MD (Curtea de Conturi) se bucură de o independență bugetară limitată. Independența financiară a ISA este limitată de Legea 260/2017 privind funcționarea și organizarea Curții de conturi a Republicii Moldova, care stipulează că bugetul Curții de Conturi este aprobat în conformitate cu Legea 181/2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale pentru autoritățile bugetare independente/autonome. Bugetul Curții de Conturi este elaborat și aprobat ca bugetul fiecărei instituții bugetare, trimis și negociat cu Ministerul Finanțelor înainte de a fi inclus în proiectul legii bugetare anuale. Conform raportului	Sunt adoptate modificări juridice la Legea 260/2017 privind funcționarea și organizarea Curții de conturi a Republicii Moldova și, eventual, la alte legi, pentru a alinia legislația CC la cele mai bune practici internaționale și pentru a reduce dispozițiile contradictorii din alte legi. Dispozițiile juridice permit ca bugetul Curții de Conturi să fie aprobat de Parlament fără ca puterea executivă să modifice proiectul de lege. Procedurile Parlamentului sunt ajustate în consecință. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Parlamentului. Nivelul de ambiție: Categoria 2

						SIGMA privind RAP 2023, unele dispoziții legale intră în conflict cu legislația CC.	
Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	15	iunie 2027	Curtea de Conturi; beneficiarii auditurilor ISA	Funcția de audit extern este consolidată prin audituri de performanță îmbunătățite și o mai bună urmărire a recomandărilor: (i) Ponderea capacității totale de audit a Curții de Conturi dedicată auditurilor de performanță crește la 15%; (ii) Ponderea recomandărilor Curții de Conturi adresate instituțiilor publice auditate pentru toate tipurile de audituri efectuate în 2025 se află pe o tendință pozitivă, cu cel puțin 50 % din recomandări implementate parțial sau integral. (iii) Capacitățile Curții de Conturi sunt consolidate. Linia de referință: În 2022, ponderea recomandărilor CC realizate în 2021 a fost de 20 % pentru implementarea integrală, 40 % pentru implementarea parțială sau integrală (raportul ISA, raportul de evaluare SIGMA din 2023). În 2024, capacitățile de audit al performanței în cadrul CC sunt foarte limitate.	Funcția de audit extern este consolidată prin intensificarea auditurilor de performanță și o mai bună urmărire a recomandărilor privind toate tipurile de audit de către instituțiile publice auditate. Ponderea capacității totale de audit a Curții de Conturi dedicată auditurilor de performanță crește la 15% din întreaga capacitate de audit. Ponderea recomandărilor Curții de Conturi adresate instituțiilor publice auditate pentru toate tipurile de audituri în 2025 se află pe o tendință pozitivă, cu cel puțin 50 % din recomandări implementate parțial sau integral. Capacitățile Curții de Conturi sunt consolidate prin intermediul cursurilor de formare oferite pentru a dezvolta recomandări de bună calitate și pentru a avea o colaborare eficientă cu entitățile auditate. Sursa de verificare: pagina web oficială a ISA/raportul de activitate al ISA. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	16	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor	Abordarea gestionării riscurilor în cadrul Controlului financiar public intern (CFPI) este implementată: (i) ghidul privind managementul riscurilor în autoritățile publice centrale este aliniat la cele mai bune practici ale UE, este bazat pe cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și este implementat în cel puțin 50% din utilizatorii de buget de prim nivel (ministere, autorități subordonate, agenții); (ii) instrumentul de gestionare a riscurilor, care sprijină și este aliniat la ghidul privind managementul riscurilor bazat pe cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, este integrat în sistemul informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central (SI “E-monitorizare”) și este operațional în cel puțin 50% de autorități publice centrale ale Guvernului. Linia de referință: În 2024, abordarea gestionării riscurilor nu este utilizată pe scară largă în autoritățile publice centrale ale Guvernului.	(i) Ghidul privind managementul riscurilor este îmbunătățit în conformitate cu cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și cel puțin un exercițiu pilot este realizat în cadrul unei autorități publice centrale (minister/agenție) privind punerea în aplicare a ghidurilor. Rezultatele exercițiilor pilot sunt utilizate pentru a desfășura implementarea practică a ghidului la nivelul administrației publice centrale (ministere, autorități subordonate, agenții). (ii) Instrumentul de gestionare a riscurilor este integrat în cadrul sistemului informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central (SI “E-monitorizare”) în cel puțin 50% din organismele publice ale administrației publice centrale (ministere, autorități subordonate și agenții). Sursa de verificare: Pagina web oficială/Raportul Cancelariei de Stat Raportul anual consolidat al CFPI Nivelul de ambiție: Categoria 3

Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	17	iunie 2027	Ministerul Finanțelor	Sistemul de control financiar public intern (CFPI) este consolidat: (i) Mandatul Consiliului CFPI este consolidat prin creșterea capacităților de supraveghere privind independența funcțională a activității de audit intern. (ii) Capacitatea și resursele Unității centrale de Armonizare (UCA) sunt consolidate, inclusiv prin creșterea numărului de angajați ai UCA, iar instrumentul digitalizat de raportare privind CFPI este extins către administrația publică locală; (iii) rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale. Linia de referință: Personalul UCA în 2024 era în număr de 7 unități. Independență limitată a supravegherii auditului intern. Nu există un instrument digitalizat de monitorizare și raportare pentru supravegherea administrațiilor publice locale de către UCA.	(i) Organizarea și Regulamentul Consiliului CFPI sunt revizuite, pentru extinderea mandatului acestuia privind competențele de supraveghere a independenței funcției de audit intern. Acest lucru se referă în special la asigurarea faptului că auditul intern poate funcționa fără influențe nejustificate și poate evalua în mod obiectiv sistemele publice de gestionare și control. (ii) Capacitățile UCA sunt fortificate, inclusiv prin creșterea personalului UCA la cel puțin 10 persoane. Instrumentul digitalizat de raportare al CFPI este extins către administrația publică locală (orașe și autorități/raioane de nivelul al doilea) cu peste 50.000 de locuitori; (iii) Rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale (municipii și autorități/raioane de nivelul al doilea). Sursa de verificare: Pagina web oficială a Ministerului Finanțelor, rapoartele Ministerului Finanțelor; raportul de activitate al Consiliului CFPI Nivelul de ambiție: Categoria 4
Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	18	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Rețeaua AFCOS este creată și pusă în aplicare prin desemnarea oficială a coordonatorului național AFCOS, modificarea cadrului de reglementare în vederea înființării Platformei de coordonare antifraudă și semnarea acordurilor relevante între instituțiile publice naționale din MD care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Linia de referință: Din decembrie 2024, rețeaua AFCOS nu este instituită.	(i) Se adoptă Hotărârea de Guvern pentru atribuirea Inspectoratului de Stat pentru Control Financiar a rolului de Autoritate Națională de Coordonare Antifraudă, ceea ce va conferi Inspectoratului de Stat pentru Control Financiar atât responsabilități sporite, cât și drepturi în contextul programelor de cooperare transfrontalieră. Această modificare facilitează o colaborare mai eficientă între instituțiile implicate, cu scopul de a consolida mecanismele de prevenire și combatere a fraudei. (ii) Se adoptă Hotărârea de Guvern care reglementează cadrul instituțional și punerea în aplicare a mecanismului de funcționare a sistemului de coordonare antifraudă (AFCOS); (iii) Se semnează Acorduri de cooperare între autoritățile publice competente din MD care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Sursa de verificare: Portalul guvernamental pentru hotărâri de Guvern Nivelul de ambiție: Categoria 5

Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	19	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor	(i) Se adoptă un cadru strategic multianual antifraudă. Acesta include un plan de acțiune cuprinzător aliniat la orientările stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) pentru strategiile naționale antifraudă. (ii) Este adoptată metodologia de gestionare/investigare a neregulilor și a fraudei, asigurându-se o abordare structurată și coerentă a raportării acestor cazuri. Noua metodologie este pilotată în cel puțin 2 autorități publice care utilizează fonduri UE și apoi implementată la nivel național. Linia de referință: strategia antifraudă și metodologia de gestionare/ investigare a neregulilor și a fraudei nu sunt aliniate la orientările OLAF.	(i) Cadrul strategic național pe termen mediu pentru protecția intereselor financiare ale UE este adoptat și pus în aplicare cu garanții solide împotriva fraudei și deturnării de fonduri. Acest cadru include un plan de acțiune cuprinzător, aliniat la orientările stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) pentru strategiile naționale antifraudă. (ii) Metodologia de gestionare/ investigare a fraudelor și neregulilor este aprobată prin ordin al MF și pusă la dispoziția ministerelor de resort pentru a fi pusă în aplicare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Ministerului Finanțelor; Strategia este partajată cu serviciile Comisiei (OLAF/ENEST). Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	20	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă este operațional. Sistemul informațional integrează module-cheie pentru eficientizarea proceselor antifraudă, inclusiv Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă. Linia de referință: Începând cu 2024, sistemul de informare antifraudă nu este în funcțiune, iar MD nu raportează nereguli către UE.	Aprobarea prin hotărâre a Guvernului a conceptului sistemului informațional și a regulamentului resursei informaționale, aprobarea caietului de sarcini a sistemului informațional, testarea și lansarea sistemului în conformitate cu prevederile cadrului normativ. Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă, denumit generic „SI MCAF” (Monitorizare și Coordonare Antifraudă), integrează module esențiale pentru eficientizarea proceselor antifraudă. Printre acestea se numără Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă (RNSF), care identifică și documentează cazurile potențiale de fraudă, și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă (RDM SCAF), destinat coordonării și monitorizării măsurilor antifraudă la nivel operațional. SI MCAF permite transferul de informații relevante către Comisie prin intermediul Sistemului de gestionare a neregulilor (SGI). Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, portalul informațional de stat “Registrul de stat al actelor juridice din Republica Moldova” (www.legis.md), raportul de pe pagina web oficială a Guvernului Nivelul de ambiție: Categoria 4
Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor	*21*	iunie 2026	Ministerul Justiției	În consultare cu serviciile Comisiei Europene, consolidarea sistemului de investigare a criminalității financiare, prin revizuirea competențelor juridice și creșterea capacităților organismelor naționale specializate de investigare de a detecta și investiga în mod proactiv criminalitatea financiară	Modificări normative adoptate. Autoritatea (autoritățile) competentă(e) a (au) fost abilitată(e).

		financiare ale UE			Ministerul Finanțelor	și actele ilegale conexe care afectează interesele financiare ale statelor membre și ale UE. Linia de referință: în pofida cadrului de reglementare corespunzător, investigațiile/urmăririle penale privind criminalitatea financiară sunt limitate.	Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Legea bugetului pentru anii 2025 și 2026, pagina web oficială a Guvernului, rapoarte ale instituțiilor relevante. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Reforma întreprinderilor de stat	8	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	22	iunie 2026	Agenția Proprietății Publice	Sunt elaborate profiluri de investiții pentru 5 întreprinderi de stat și sunt lansate proceduri de privatizare. Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare nu a început.	Elaborarea profilului de investiții pentru 5 întreprinderi de stat (din cele 10 clasificate pentru privatizare imediată) și lansarea procedurii de privatizare pentru acestea. Hotărârea de Guvern privind mecanismul de triaj al întreprinderilor de stat cuprindea: Categoria 1 - întreprinderi care nu sunt eligibile pentru privatizare - 66 întreprinderi de stat; Categoria 2 - întreprinderi recomandate pentru reorganizare într-o altă formă juridică de organizare - 55 întreprinderi de stat; Categoria 3 - întreprinderi considerate eligibile pentru privatizare după reorganizare/restructurare - 10 întreprinderi de stat; Categoria 4 - întreprinderi recomandate pentru privatizare imediată - întreprinderi de stat; Categoria 5 - întreprinderi recomandate pentru lichidare; Guvernanța corporativă a întreprinderilor de stat din Moldova - 97 întreprinderi de stat. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Economiei privind punerea în aplicare a triajului. Rapoartele Agenției Proprietății Publice. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma întreprinderilor de stat	8	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	23	decembrie 2026	Agenția Proprietății Publice	Cel puțin 10 întreprinderi de stat [din 97 inactive și generatoare de pierderi] sunt lichidate și cel puțin 15 sunt reorganizate (din 55 clasificate pentru schimbarea formei juridice de organizare) Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare (lichidarea și reorganizarea întreprinderilor de stat) nu a început.	Această acțiune privește categoria 2 și categoria 5 de întreprinderi de stat în procesul de triaj. Hotărârea de Guvern privind mecanismul de triaj al întreprinderilor de stat cuprindea: Categoria 1 - întreprinderi care nu sunt eligibile pentru privatizare - 66 întreprinderi de stat; Categoria 2 - întreprinderi recomandate pentru reorganizare într-o altă formă juridică de organizare - 55 întreprinderi de stat; Categoria 3 - întreprinderi considerate eligibile pentru privatizare după reorganizare/restructurare - 10 întreprinderi de stat; Categoria 4 - întreprinderi recomandate pentru privatizare imediată - întreprinderi de stat; Categoria 5 - întreprinderi recomandate pentru lichidare; Guvernanța corporativă a întreprinderilor de stat din Moldova - 97 întreprinderi de stat.

							Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind punerea în aplicare a triajului. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma întreprinderilor de stat	8	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	24	iunie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Agenția Proprietății Publice	Responsabilitatea întreprinderilor de stat și guvernanța corporativă sunt consolidate: (i) Normele sunt modificate pentru a impune numirea a 1/3 din membrii independenți ai Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului, în timp ce normele de remunerare și indicatorii cheie de performanță pentru membrii Consiliului de administrație al întreprinderilor de stat sunt ajustate pentru a asigura remunerarea corespunzătoare a membrilor Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului. Normele sunt modificate prin introducerea cerinței ca un membru independent să facă parte din comitetul de selecție. (ii) Sunt numite noi Consilii de administrație în 12 întreprinderi de stat cheie, inclusiv în telecomunicații, căi ferate, energie electrică, gaze și prelucrarea metalelor, cel puțin 1/3 din membri fiind independenți. (iii) Este introdusă cerința de a publica auditurile întreprinderilor de stat, în timp ce cerințele de calitate ale acestora sunt consolidate; Codul de guvernanță corporativă pentru întreprinderile de stat este adoptat la nivel de societate de cel puțin 90% din întreprinderile de stat active și sunt publicate rapoartele anuale de punere în aplicare a guvernanței corporative. Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare nu a început. Există un audit extern obligatoriu al întreprinderilor de stat care are loc o dată pe an, însă rezultatele auditului sunt rareori publicate. Codul model de guvernanță corporativă pentru întreprinderile de stat a fost aprobat în octombrie 2023. Până în martie 2025, 37 din cele 70 de întreprinderi de stat active au adoptat Codul.	(i) Cadrul juridic primar este modificat pentru a înlocui includerea opțională a membrilor independenți în cadrul Consiliului de administrație cu includerea obligatorie și pentru a solicita întreprinderilor de stat (cele care vor rămâne în proprietatea statului) să aibă cel puțin 1/3 din membrii independenți în cadrul Consiliului de administrație. Regulamentul privind selectarea candidaților pentru funcția de membru al Consiliilor de administrație este modificat prin introducerea cerinței ca un membru independent să facă parte din comitetul de selecție. Normele de remunerare și indicatorii-cheie de performanță pentru membrii Consiliilor de administrație ale întreprinderilor de stat sunt ajustate. (ii) Noile Consilii de administrație sunt numite în 12 întreprinderi de stat-cheie, cel puțin 1/3 din membri fiind independenți, inclusiv SA „Moldtelecom”; SA „Termoelectrica”; „Energocom”; SA„Metalferos”; SA „Moldexpo”; ÎS „Poșta Moldovei”; ÎS „Aeroportul Internațional Chișinău”; ÎS „Expediția Hidro-Geologică din Moldova”, Rețelele Electrice de Distribuție Nord, CET Nord (Bălți), Portul Fluvial Ungheni, Societatea pe Acțiuni „Administrația de Stat a Drumurilor”, în conformitate cu rezultatele exercițiului guvernamental de triaj. (iii) Cadrul juridic este modificat pentru a îmbunătăți calitatea auditurilor independente ale întreprinderilor de stat; regulamentul relevant este modificat pentru a impune publicarea rapoartelor anuale de audit independent pe paginile web ale Ministerului sau ale Agenției Proprietății Publice. Codul de guvernanță corporativă al întreprinderilor de stat este aprobat la nivel de societate de cel puțin 90% din întreprinderile de stat active și sunt publicate rapoarte anuale de punere în aplicare a guvernanței corporative a întreprinderilor de stat. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, pagina web oficială/rapoartele Agenției Proprietății Publice Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma administrației publice	9	Asigurarea unui sistem instituțional flexibil și eficient al	25	decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Instituțiile publice (reglementate de dispozițiile Legii privind instituțiile publice) sunt aliniate la cadrul de reglementare standard (guvernanță internă, gestionarea resurselor umane, sistemul de salarizare și planificarea și	(i) Cadrul normativ privind instituțiile publice este modificată pentru a permite tuturor instituțiilor publice să adere la un cadru de reglementare coerent și transparent, Legea privind instituțiile publice, cu excepția celor din domeniile educației, cercetării, sănătății, culturii, tineretului și sportului, care sunt reglementate

		administrației publice centrale, prin reformarea autorităților publice subordonate guvernului și a instituțiilor publice, prin creșterea capacității administrative a acestora				raportarea bugetară, inclusiv cu privire la subvenții), prin elaborarea și aprobarea legislației primare și secundare. Autoritățile publice centrale subordonate Guvernului sunt restructurate pe baza analizei funcțiilor și competențelor lor și sunt aliniate la principiile SIGMA (ministerele se concentrează pe elaborarea politicilor, iar autoritățile administrative subordonate ministerelor asigură implementarea politicilor). 90% din autoritățile publice centrale care sunt subordonate Guvernului sunt restructurate. Linia de referință: 80 de instituții publice care furnizează servicii administrative nu aderă la un cadru de reglementare unic.	prin legi specifice. 80 instituțiile publice care furnizează servicii publice de interes general este ajustată în acest fel, cu excepția celor din domeniile educației, cercetării, sănătății, culturii, tineretului și sportului, care sunt reglementate prin legi specifice. (ii) Autoritățile administrative centrale aflate în subordinea Guvernului migrează în subordinea ministerelor de resort, unde se elaborează politicile, în timp ce doar cele cu responsabilități intersectoriale rămân în coordonarea directă a Guvernului. 90% din autoritățile publice centrale care sunt în subordinea Guvernului sunt restructurate. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); paginile web ale ministerelor și statutele ale instituțiilor publice, disponibile pe pagina web oficială ale acestora. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma administrație i publice	10	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant	26	iunie 2027	Cancelaria de Stat Ministerul Finanțelor	Reforma salarială a funcției publice este pusă în aplicare prin: (i) Adoptarea unei noi grile de salarizare bazate pe rezultatele evaluării posturilor; (i) Reducerea valorilor de referință ale grilei de salarizare de la 9 la cel mult 6 sunt adoptate și implementate; (ii) Creșterea părții salariale fixe la 70% din bugetul de salarii al instituției; (iv) Definirea unor condiții clare pentru suplimentele salariale direcționate în funcție de performanță. Linia de referință: Grila de salarizare trebuie actualizată pentru a se alinia rezultatelor evaluării posturilor. Partea fixă din salariile funcționarilor publici în 2024 variază de la 10 % la 90 %, în funcție de tipurile specifice de posturi. Numărul valorilor de referință este de 9 în sectorul bugetar, inclusiv 3 valori de referință pentru sistemul judiciar/procuraturii. Condițiile pentru stabilirea suplimentelor salariale nu sunt suficient de clare.	(i) În urma adoptării Planului de acțiuni privind reforma salarială, grila de salarizare este revizuită pe baza noii metodologii riguroase de evaluare a posturilor și a rezultatelor evaluării posturilor. Grila salarială revizuită este adoptată prin intermediul legislației primare și secundare. (ii) Partea salarială fixă atinge 70 % din bugetul de salarii al instituției bugetare de linia întâi (principalul titular al bugetului) prin modificări ale legislației primare și secundare. (iii) Sunt introduse modificări ale cadrului de reglementare pentru a reduce numărul de valori de referință, pe baza unui plan de acțiune adoptat, de la 9 la cel mult 6 până în iunie 2027 și la cel mult 4 până în 2032 (și anume 2 în administrația publică și 2 pentru procurori și judecători supuși unei evaluări externe/extraordinare și judecători ai Curții Constituționale) Reducerea valorilor de referință la cel mult 6 este pusă în aplicare. (iv)Se adoptă și se pune în aplicare legislația primară și secundară care stabilește condiții clare bazate pe performanță pentru stabilirea suplimentelor salariale, inclusiv pentru activitatea legată de sarcinile UE. Sursa de verificare: portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); acte administrative interne aprobate de Ministerul Finanțelor. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma administrație i publice	10	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a	27	decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Este instituit un sistem informatic de gestionare a resurselor umane (HRMIS) pentru toate instituțiile guvernamentale de nivel central, cel puțin 3 module fiind operaționale.	Se adoptă cadrul legislativ și de reglementare, inclusiv conceptul, regulamentul și specificațiile tehnice pentru sistemul informatic;

		carierei și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant			Ministerul Finanțelor	Linia de referință: În 2024, nu există niciun HRMIS.	(i) Crearea unei unități speciale în cadrul Departamentului Cancelariei de Stat privind gestionarea funcției publice, responsabilă de dezvoltarea, coordonarea și monitorizarea punerii în aplicare corespunzătoare a HRMIS în întreaga funcție publică. (ii) Derularea procedurilor de achiziții publice pentru selectarea și contractarea unui dezvoltator de soluții informatice, asigurându-se că dezvoltarea și monitorizarea sistemului se realizează modular, fiecare componentă îndeplinind cerințele de interoperabilitate și funcționale, fiind implementată mai întâi la nivelul autorităților publice centrale; (iii)Implementarea a până la 3 module la nivelul autorităților publice centrale, efectuarea testelor finale pentru aceste module și organizarea sesiunilor de formare pentru personalul de resurse umane vizat. Sursa de verificare: portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); Raportul intermediar privind implementarea Strategiei de reformă a administrației publice pe pagina web oficială a Guvernului; accesul la HRMIS. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Reforma administrație i publice	10	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant	28	decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Cadrul de dezvoltare a carierei este consolidat în cadrul autorităților publice centrale prin pilotarea sistemului centralizat de recrutare, implementarea uniformă a promovării și evaluării performanțelor și adoptarea unui nou cadru de competențe: (i) Pentru a asigura accesul uniform la posturile de funcționar public, noul sistem centralizat de recrutare este pilotat. (ii) MD implementează practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin instituirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic și furnizarea de cursuri de formare. (iii) Este adoptat un nou cadru de competențe. Linia de referință: Începând cu 2024, procesul de recrutare și selecție pentru funcțiile de conducere de nivel mediu și pentru cele care nu sunt de conducere este descentralizat, în timp ce recrutarea și selecția pentru funcțiile de conducere de nivel superior urmează o abordare centralizată. Strategia RAP prevede punerea în aplicare a recrutării centralizate în cadrul autorităților administrației publice centrale până în 2030. Recrutarea și selecția, procedurile standard de	(i) Procesul de recrutare centralizat cuprinde un test scris standardizat pe o platformă digitală securizată, asigurând meritocrația, transparența și o intervenție umană minimă. Proiectul pilot vizează două tipuri de funcții în cadrul administrației publice centrale. Proiectul pilot vizează două tipuri de funcții în cadrul câtorva ministere, permițând testarea sistemului înainte de implementarea pe scară largă în cadrul administrației publice centrale. Pentru punerea în aplicare a acestei etape, se înființează o unitate specială în cadrul Departamentului Cancelariei de Stat pentru gestionarea funcției publice; se adoptă conceptul privind sistemul centralizat de recrutare; se adoptă cadrul de reglementare primar și secundar pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare; se finalizează aranjamentele instituționale, metodologice, tehnice și logistice pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare. (ii) MD implementează practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin instituirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic pentru manageri și furnizarea de instruiri pentru managerii de nivel mediu privind evaluarea performanțelor. (iii) Un nou cadru de competențe pentru autoritățile publice centrale este adoptat prin ordinul Cancelariei de Stat, iar cunoștințele și abilitățile-cheie sunt testate în cadrul sistemului pilotat de recrutare centralizată menționat la punctul i).

						promovare internă sunt reglementate prin legislație specială. Cu toate acestea, comisiile de concurs funcționează cu capacități limitate, iar transparența rămâne o provocare. Nu există un cadru de competențe.	Sursa de verificare: portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); Raportul intermediar privind implementarea Strategiei de reformă a administrației publice pe pagina web oficială a Guvernului; Ordinul Cancelariei de Stat privind adoptarea cadrului de competențe; Raportul Cancelariei de Stat privind rezultatele pilotului. Nivelul de ambiție: Categoria 1

Pilonul 4: Capitalul social

Subdomeniu	Reforma nr.	Titlul reformei	Măsura nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățirea învățământului profesional tehnic	1	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Cadrul calificărilor în ÎPT este consolidat, cu cel puțin 50 % din programele de studiu ÎPT active aliniate la programe de studii bazate pe calificări și cel puțin 4 programe ÎPT privind tranziția ecologică sunt aprobate (elaborate în colaborare cu sectorul privat). Linia de referință: În 2024, 0% din programele de studiu active în prezent în instituțiile de ÎPT sunt aliniate la programe de studiu bazate pe calificări și nici un program de studiu din ÎPT nu este elaborat în colaborare cu sectorul privat în domenii de calificare care permit tranziția ecologică. În 2024, 215 programe de studii/curricule în domeniul ÎPT sunt active la toate nivelurile de ÎPT (100 la nivelul ISCED 3 și 115 la nivelul ISCED 4), dar niciunul dintre acestea nu este aliniat la standardele de calificare. De asemenea, în prezent, niciun program de studii/curricule în domeniul ÎPT nu este elaborat în colaborare cu sectorul privat în domeniile de competențe care permit tranziția ecologică.	MD accelerează elaborarea standardelor de calificare și elaborează programe/curricule de ÎPT de nivel ISCED 3 și ISCED 4 în conformitate cu standardele de calificare identificate. Dezvoltă și aprobă cel puțin 4 programe de studii/curricule de ÎPT privind tranziția ecologică în colaborare cu sectorul privat, aprobă și asigură introducerea în instituțiile de ÎPT a programelor/curriculelor de ÎPT bazate pe calificări. Sursa de verificare: Registrul național al calificărilor și SIME (EMIS - Sistemul Informațional de Management în Educație), rapoartele anuale ale Ministerului Educației și Cercetării, registrul național al calificărilor. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățirea învățământului profesional tehnic	2	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Cel puțin 50% din programele active de învățământ profesional tehnic sunt conduse de cadre didactice din învățământul profesional tehnic care au participat la cursuri de formare continuă și utilizează materiale de predare și învățare sensibile la gen și dizabilități, aprobate prin ordinul Ministerului Educației și Cercetării. Linia de referință: În 2024, 0 % din programele de ÎPT active utilizează materiale de predare și învățare sensibile la gen și dizabilități, garantate din punct de vedere al calității și aprobate de organismele de supraveghere, iar 0 % din cadrele didactice din ÎPT au fost formate în cadrul unui sistem coordonat de formare continuă a cadrelor didactice.	MD revizuiește mecanismele actuale de dezvoltare, asigurare a calității producției și distribuire a materialelor didactice și de învățare din domeniul ÎPT pentru programele de studiu din ÎPT la nivelurile ISCED 3 și ISCED 4, încorporând principiile sensibilității la gen și la dizabilități. MD asigură formarea cadrelor didactice pentru profesorii din cadrul ÎPT care lucrează la nivelurile ISCED 3 și ISCED 4 cu privire la utilizarea noilor resurse de predare și învățare aprobate. Sursa de verificare: Rapoarte anuale furnizate de Ministerul Educației și Cercetării, pe baza rapoartelor instituțiilor din cadrul ÎPT și a altor documente (liste de prezență la formare, procese-verbale etc.) colectate de departamentul ÎPT al Ministerului. Nivelul de ambiție: Categoria 3

Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățire a învățământului profesional tehnic	3	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Competențele digitale ale populației sunt consolidate, cel puțin 25 % dintre profesori (din sistemul de învățământ general și ÎPT) obținând o certificare de nivel minim A1 privind competențele digitale, pe baza Cadrului DigiCompEdu, iar ponderea studenților de nivel terțiar în disciplinele STEAM și TIC crește la cel puțin 25 %. Linia de referință: În 2024, 0% din personalul didactic din țară are o certificare privind competențele digitale, iar ponderea studenților înscriși la disciplinele STEAM (știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică) și TIC la nivelul învățământului terțiar este de 17% din totalul studenților.	MD organizează și asigură desfășurarea formării continue a cadrelor didactice privind competențele digitale în conformitate cu Cadrul EduComp. Cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice certificate cel puțin la nivelul A1 și ponderea studenților de nivel terțiar înscriși la disciplinele STEAM și TIC este de cel puțin 25% din totalul studenților Sursa de verificare: Raportul anual al Ministerului Educației și Cercetării, Dovezi documentare ale formării cadrelor didactice (liste de prezență, certificate eliberate de furnizorii de formare. Pentru ponderea studenților din învățământul superior, date din SIME/EMIS al Ministerului Educației și de la Biroul Național de Statistică. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățire a învățământului profesional tehnic	4	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Reforma învățământului dual este avansată, crescând numărul total de studenți înscriși în programe de ÎPT dual la cel puțin 6.000 pentru anii 2025-27 cumulativ și crescând numărul de studenți în programe de învățământ superior dual la cel puțin 600 pentru 2025-27 cumulativ. Linia de referință: În anul universitar 2024-25, 1.700 de studenți sunt înscriși în programe de ÎPT dual și 90 de studenți sunt înscriși în programe de învățământ superior dual.	MD îmbunătățește cadrul juridic și de politică pentru învățământul dual, inclusiv un mecanism solid de stimulente pentru întreprinderi pentru a intra într-o formă de colaborare cu instituțiile de învățământ (la nivelurile de ÎPT dual și terțiar dual/învățământ superior). MD să promoveze învățământul dual în rândul tinerilor prin campanii ad-hoc de informare/comunicare, cu scopul de a face această oportunitate de învățare mai atractivă. Sursa de verificare: SIME/EMIS (Sistemul Informațional în Educație), Rapoartele Ministerului Educației și Cercetării, rapoartele de admitere furnizate de IÎS către MEC, raportul consolidat de admitere al MEC. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	2	Îmbunătățire a calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățire a accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	5	decembrie 2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Furnizarea de servicii de îngrijire a copiilor în sectorul public și privat este consolidată, numărul de copii încadrați în servicii de creșă urmând să crească cu 5.000 față de 2024. Linia de referință: există 15.000 de locuri de îngrijire a copiilor.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale va supraveghea renovarea și crearea de noi locuri de îngrijire a copiilor, colaborând în același timp cu sectorul privat pentru a atinge obiectivul. Sursa de verificare: rapoarte privind numărul efectiv de copii care beneficiază de servicii de îngrijire a copiilor atât în mediul public, cât și în cel privat, rapoarte ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Nivelul de ambiție: Categoria 1

Învățământ	2	Îmbunătățire a calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățire a accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	6	decembrie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	Reforma curriculară este avansată, cu operaționalizarea unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua progresul performanțelor studenților, inclusiv evaluări standardizate ale studenților bazate pe eșantioane. Linia de referință: Până în decembrie 2024, Ministerul Educației și Cercetării a inițiat o revizuire a curriculei naționale din învățământul primar până la învățământul secundar superior, dar nu există un sistem bazat pe dovezi pentru a evalua progresele înregistrate.	MD concepe și pune în funcțiune un sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua impactul reformei și pentru a formula recomandări pentru revizuiri ulterioare. Sistemul de evidență integrează măsuri pentru a evalua progresul copiilor cu cerințe educaționale speciale. MD efectuează anual teste pe bază de eșantion pentru elevii din clasele a IV-a, a IX-a și a XII-a, pentru a evalua rezultatele punerii în aplicare a programelor de învățământ general revizuite. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Educației și Cercetării (inclusiv toate dovezile privind mecanismele de monitorizare și evaluare a programelor școlare instituite și dovezile documentare privind testele pe bază de eșantion efectuate) și rapoartele ANCE (Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare). Nivelul de ambiție: Categoria 4
Învățământ	2	Îmbunătățire a calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățire a accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	7	decembrie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	Sunt revizuite și aprobate toate curriculele pentru disciplinele obligatorii din învățământul secundar inferior și superior, iar cadrele didactice beneficiază de sprijin pedagogic pentru punerea lor în aplicare, cel puțin 25 % din totalul cadrelor didactice din învățământul secundar inferior și superior fiind formate pentru a preda în conformitate cu curriculele revizuite, prin programe specifice de formare a cadrelor didactice și de mentorat (8.000 de cadre didactice din totalul de 33.000 de cadre didactice din sistemul de învățământ general). Linia de referință: În 2024, 0% din cadrele didactice din învățământul secundar inferior și superior sunt formate pe baza noilor curricule (iar revizuirea curriculei nu este încă finalizată). 28 de programe pentru disciplinele obligatorii în vigoare.	MD finalizează revizuirea curentă a curriculumului pentru toate cele 28 de discipline obligatorii din învățământul secundar inferior și superior și lansează formarea continuă a cadrelor didactice cu cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice care au participat la formarea continuă specifică a cadrelor didactice (dovedită prin certificat de participare) Sursa de verificare: Ordinul ministerial privind revizuirea curriculumului, raportul Ministerului Educației privind revizuirea curriculumului, rapoartele de formare a cadrelor didactice de la furnizorii de formare. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	3	Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar	8	iunie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	25% din programele de nivel de doctorat din Instituțiile de învățământ superior din MD sunt acreditate internațional de agențiile înregistrate EQAR (Registrul European al Agenţiilor de Asigurare a Calităţii), aliniind în continuare țara la procesul Bologna și la standardele SEIS. Linia de referință: În decembrie 2024, 0% din programele de nivel doctoral din MD Universitis sunt acreditate	MD promovează evaluarea și acreditarea programelor naționale de doctorat de către agențiile internaționale de asigurare a calității (înregistrate EQAR), asigurând transparența și echivalența diplomelor între Moldova și țările din EHEA (Spațiul European al Învățământului Superior). Cel puțin 25% din totalul programelor de doctorat active în Moldova sunt acreditate internațional prin EQAR.

						internațional. Există 46 de instituții de doctorat „autorizate provizoriu”. În timp ce pentru programele de licență și masterat există mecanisme de evaluare a calității, pentru studiile doctorale nu au fost întreprinse acțiuni. În plus, în MD nu există o metodologie specifică de acreditare a școlilor doctorale, fiind nevoie de expertiză internațională în domeniu.	Sursa de verificare: Baza de date EQAR a programelor de doctorat acreditate de pe pagina web oficială EQAR. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	3	Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar	9	iunie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	În universitățile din MD sunt implementate măsuri anticorupție și antifraudă solide, cu adoptarea unui software național unic de detectare a plagiatului și cu participarea a cel puțin 50% din studenții de la ciclurile de licență din instituțiile de învățământ superior la instruiri și campanii de sensibilizare on-line sau off-line privind etica și măsurile anti-plagiat, cu implicarea Centrului Național Anticorupție. Linia de referință: În decembrie 2024, în universitățile din MD nu se utilizează niciun instrument IT anti-plagiat avansat și nu se desfășoară în mod regulat campanii de instruire și sensibilizare privind integritatea academică. Diferitele universități utilizează ocazional softuri anti-plagiat de diferite tipuri, de obicei cu performanțe de calitate scăzută și fără întreținerea continuă necesară. De asemenea, nu există un cadru normativ și politic cuprinzător privind integritatea academică.	Ministerul Educației utilizează o soluție software unică pentru anti-plagiat în teze și disertații la toate nivelurile de învățământ superior, de la licență la doctorat, precum și pentru lansarea unei campanii privind integritatea academică. MD elaborează cadrul normativ și de politici pentru integritate/anticorupție în învățământul superior, în conlucrare cu Centrul Național Anticorupție. MD instalează un singur software IT avansat pentru detectarea plagiatului în toate instituțiile de ÎS din țară și în agențiile naționale de asigurare a calității, asigurând, de asemenea, interoperabilitatea cu modulele SIMIS (Sistemul informațional de management în învățământului superior). MD elaborează și implementează, în parteneriat cu Centrul Național Anticorupție, module de instruire (online și fizic) pentru studenții universitari privind etica, transparența, integritatea și campanii de comunicare/conștientizare privind efectele corupției în învățământul superior. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Educației, inclusiv Planul anticorupție aprobat anual, dovezi documentare privind achiziționarea și instalarea software-ului anti-plagiat în toate instituțiile de învățământ superior și dovezi documentare privind participarea la cursuri de instruire și campaniile de comunicare implementate. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecție socială		Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și	10	decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Reglementările privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale sunt actualizate. Linia de referință: În 2024, există reglementări îmbunătățite și actualizate pentru 10% din serviciile sociale.	Reforma vizează îmbunătățirea calității serviciilor sociale prin revizuiri ale reglementărilor privind asigurarea calității și standardele minime de calitate. Serviciile sociale vizate cuprind 47 de servicii sociale, reprezentând 100% din numărul total. Dintre acestea, 10% (5 servicii sociale - centru de zi pentru copiii aflați în situații de risc, centru regional de asistență integrată pentru copiii victime și martori ai infracțiunilor, casă comunitară pentru persoanele cu dizabilități, serviciu de asistență telefonică

	4	necesitățile populației					gratuită pentru persoanele cu dizabilități și serviciu social de asistență telefonică gratuită pentru copii) funcționează deja în temeiul unor reglementări îmbunătățite și actualizate. Din restul de 90 %, 70 % (32 de servicii) sunt supuse actualizării în conformitate cu prioritățile Ministerului Muncii și Protecției Sociale, progresând către obiectivul final de acoperire de 80 %. Sursa de verificare: Pagina web oficială a ministerului care confirmă adoptarea regulamentului privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale. Date de conformitate de la MMPS care monitorizează calitatea serviciilor sociale. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecție socială	4	Îmbunătățire a calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației	11	decembrie 2026	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Prin intermediul sistemului de gestiune a cazurilor beneficiază cel puțin 30 000 de persoane. Acest sistem coerent cuprinde 15 măsuri de asistență socială și de ocupare a forței de muncă. Linia de referință: În 2024, 3 440 de persoane au fost asistate prin sistemul de gestiune a cazurilor. Nu există un sistem de gestiune a cazurilor pentru 15 servicii sociale.	Sistemul de gestiune a cazurilor este implementat pentru 15 servicii de asistență socială și de ocupare a forței de muncă. Pentru fiecare dintre cele 15 servicii sociale și de ocupare a forței de muncă, acesta cuprinde manuale de operațiuni care includ următoarele elemente-cheie: înregistrarea și primirea cazurilor, evaluarea necesităților, elaborarea planului de caz, furnizarea și monitorizarea serviciilor, revizuirea și închiderea cazurilor, precum și monitorizarea după închiderea cazurilor. Sursa de verificare: Pagina de web oficială a ministerului, raportul ministerului privind manualele de gestiune a cazurilor pentru 15 servicii sociale și de ocupare a forței de muncă. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecție socială	4	Îmbunătățire a calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației	12	decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Sistemul de protecție a copilului este consolidat prin recrutarea și menținerea a încă 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat. Linia de referință 2024: 35 de specialiști în protecția copilului angajați din bugetul de stat.	MD își consolidează sistemul de protecție a copilului prin asigurarea recrutării și menținerii a 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat. Sursa de verificare: Raportul Agenției teritoriale de asistență socială cu privire la resursele umane angajate. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Protecție socială	4	Îmbunătățire a calității și	13		Ministerul Muncii și	Sistemul informatic automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este operațional, integrând cadrul actual	eSocial este o platformă digitală centralizată pentru modernizarea serviciilor de protecție socială prin înlocuirea sistemelor învechite

		accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației		iunie 2027	Protecției Sociale	de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Următoarele module sunt incluse - modulele de asistență socială, ocupare a forței de muncă și dizabilități - și sunt complet implementate și accesibile asistenților sociali și agențiilor guvernamentale. Situații de referință 2024: Cadrul de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale și al instituțiilor subordonate constă în 14 sisteme și registre autonome care nu comunică între ele. Conceptul pentru sistemul informațional automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este aprobat. Platforma de vulnerabilitate energetică (EVRF) este integrată în eSocial.	bazate pe suport de hârtie cu o soluție sigură și integrată. Aceasta servește ca un sistem de tip „ghișeu unic” pentru gestionarea prestațiilor și serviciilor sociale. Sunt aprobate următoarele module: module de asistență socială, de ocupare a forței de muncă și de dizabilitate. Modulul de asistență socială include gestionarea cazurilor de asistență socială (Ajutor Social) și servicii sociale, registrul de consultații, integrarea cu sistemele de protecție a copilului și a refugiaților. Modulul privind ocuparea forței de muncă include gestionarea cazurilor de șomaj. Modulul pentru persoanele cu dizabilități include fluxul de documente, tabloul de bord, integrarea cu serviciile sociale, analiza riscurilor și raportarea. eSocial este complet integrat în cadrul de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale și este capabil să partajeze informații cu alte sisteme guvernamentale, cum ar fi sănătatea, educația, ocuparea forței de muncă și justiția, prin intermediul platformei de interoperabilitate MConnect. Sursa de verificare: Documente ale Ministerului Muncii care confirmă lansarea și funcționarea eSocial. Documente și rapoarte tehnice, inclusiv înregistrări bugetare. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Ocuparea forței de muncă și piața muncii	5	Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă	14	decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Inspectoratul de Stat al Muncii este reformat și are competența de a efectua vizite de inspecție inopinate, în timp ce limitările legate de Legea 131/2012 privind controlul de stat sunt eliminate. Este instituit un sistem de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție. Linia de referință: Legea 131 privind controlul de stat este în contradicție cu convențiile OIM privind inspecțiile muncii 81 și 129.	Cadrul normativ referitor la mandatul Inspectoratului de Stat al Muncii este revizuit în conformitate cu standardele internaționale de muncă și asigură posibilitatea realizării controalelor inopinate în domeniul securității și sănătății în muncă. A fost instituit un sistem de monitorizare a executării prescripțiilor formulate de inspectorii de muncă în procesul-verbal de control, întocmit în urma controlului realizat. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Rapoartele anuale de activitate ale Inspectoratului de Stat al Muncii. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Ocuparea forței de muncă și piața muncii	5		15	decembrie 2026		Proiect-pilot privind voucherele digitale pentru combaterea muncii nedeclarate în agricultură. 6 000 de lucrători din agricultură înregistrați și plătitori de	La nivel național programul de vouchere în agricultură. Sistemul de informații este operațional. 6 000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și plătesc contribuții sociale. Aceasta reprezintă 20 % din lucrătorii

						contribuții sociale, iar sistemul de informații este operațional. Linia de referință: 0 lucrători care utilizează sistemul de bonuri digitale	neoficiali din agricultură în conformitate cu Sondajul privind participarea la muncă în 2023. Sursa de verificare: Rapoarte furnizate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și pagina web oficială relevantă pentru sectorul agricol www.zilieri.gov.md. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Ocuparea forței de muncă și piața muncii	5	Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă	16	decembrie 2026	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Numărul de beneficiari ai măsurilor active pe piața muncii implementate de Guvern crește cu 400% față de 2024. Cel puțin 60% dintre beneficiari reprezintă femei. Cel puțin 10% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități. Linia de referință: în 2024, un total de 1326 de persoane au beneficiat de măsuri active pe piața muncii. 61,7% dintre beneficiari au fost femei, 7% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități.	Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă a MD dispune de 4 măsuri active pe piața muncii: instruire profesională; subvenționarea creării locurilor de muncă; sprijin pentru crearea sau adaptarea postului de muncă/locului de muncă; stimularea mobilității forței de muncă. Sursa de verificare: Rapoarte furnizate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Sănătate	6	Îmbunătățire a calității furnizării serviciilor medicale la nivel național	17	iunie 2027	Ministerul Sănătății	În cadrul reformei sistemului spitalicesc orientate spre descentralizarea asistenței medicale specializate, se avansează integrare a spitalelor regionale specializate existente și viitoarea în rețeaua națională spitalicească, prin dezvoltarea unei rețele regionale integrate de referire. Linia de referință 2024: Există o rețea regională de spitale de referință pentru o singură arie patologică. Nu există rețele de spitale regionale de referință pentru alte servicii de asistență medicală înalt specializate. Spitalele regionale care urmează să fie construite în Bălți și Cahul nu sunt integrate nici în rețelele regionale de referire, nici în planificarea strategică și a forței de muncă, nici în procesele de îmbunătățire a prestării serviciilor sau în optimizarea mecanismelor de referire ale sistemului spitalicesc național.	Republica Moldova elaborează și pune în aplicare rețele regionale integrate de referire pentru servicii de sănătate specializate, care includ un mecanism de finanțare dedicat, structuri administrative clare și o clasificare a nivelurilor de îngrijire în funcție de capacitatea de prestare a serviciilor și profilul de paturi al fiecărui spital din teritoriu.. Ca rezultat, cel puțin 10 spitale regionale de referință sunt incluse în rețea. Sursa de verificare: Documente ale Guvernului care confirmă punerea în aplicare a rețelelor regionale integrate de referire pentru servicii de sănătate înalt specializate, cu includerea a cel puțin 10 spitale de referință în cadrul rețelei. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Sănătate	6	Îmbunătățire a calității furnizării	18	decembrie 2027	Ministerul Sănătății	Se introduce sistemul național de licențiere profesioniștilor din domeniul sănătății pentru a se asigura că toți lucrătorii medicali sunt calificați să ofere servicii	Este implementat un sistem național de licențiere pentru profesioniștii din domeniul sănătății, care acoperă următoarele profesii: medici, stomatologi, asistenți medicali și moașe. Este

		serviciilor medicale la nivel național				medicale sigure și de calitate și cel puțin 200 de profesioniști din domeniul sănătății beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire. Linia de referință 2024: Nu există nicio autoritate responsabilă de monitorizarea respectării cerințelor de licențiere și înregistrare/certificare.	instituit un serviciu dedicat pentru reglementarea accesului în profesie și a asigurarea respectării cerințelor de certificare. În vederea alinierii sectorului de sănătate din Republica Moldova la standardele UE, este actualizat cadrul juridic care reglementează accesul și exercitarea profesiilor din domeniul sănătății și cel puțin 200 de cadre medicale beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire. Sursa de verificare: Publicarea oficială a deciziei privind instituirea unei autorități naționale responsabile de monitorizarea cerințelor de acordare a licențelor și de înregistrare/certificare. Documente administrative care atestă structura, personalul și funcționarea autorității. Rapoarte ale noii autorități de licențiere privind activitatea desfășurată, licențele eliberate și monitorizarea conformității. Publicație oficială care confirmă actualizarea cadrului juridic privind accesul și exercitarea profesiilor medicale. Documente care confirmă consolidarea capacităților a 200 de profesioniști din domeniul medical. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Sănătate	7	Există instrumente integrate de transformare digitală pentru a asigura un acces mai bun și o mai mare calitate a asistenței medicale	19	decembrie 2027	Ministerul Sănătății	Digitalizarea sectorului medical este consolidată prin punerea în aplicare a dosarelor electronice de sănătate (DES) pentru 40% din populația asigurată. Linia de referință: În decembrie 2024, dosarele electronice de sănătate nu sunt implementate.	Serviciile de sănătate sunt îmbunătățite prin implementarea dosarelor electronice (DES), care înlocuiesc fișele medicale pe suport de hârtie cu un sistem digital securizat ce permite medicilor, spitalelor și furnizorilor de servicii medicale să acceseze și să actualizeze în timp real informațiile despre pacienți (istoric medical complet, inclusiv diagnosticele, tratamentele, rezultatele investigațiilor și rețetele) în timp real. Ca urmare a aprobării Strategiei naționale de e-sănătate, DES sunt implementate și populate pentru cel puțin 40 % din populația asigurată. Pentru a asigura o utilizare eficientă a sistemului, personalul tehnic din instituțiile de reglementare și profesioniștii din domeniul sănătății beneficiază de instruire privind utilizarea DES. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, specificațiile tehnice ale sistemului DES, documente privind implementare, datele statistice generate de sistem, evidențele privind instruirile desfășurate de la Ministerul Sănătății. Nivelul de ambiție: Categoria 2

Sănătate	7	Există instrumente integrate de transformare digitală pentru a asigura un acces mai bun și o mai mare calitate a asistenței medicale	20	decembrie 2026	Ministerul Sănătății	Serviciile din sectorul medical sunt digitalizate prin punerea în aplicare a unui sistem integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor. Linia de referință: În decembrie 2024, Sistemul integrat de urmărire și localizare a medicamentelor nu este implementat. Sunt elaborate nota conceptuală și arhitectura.	Sistemul integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor este operațional, permițând furnizorilor și prestatorilor de servicii medicale să raporteze periodic stocurile de medicamente, în timp ce Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale monitorizează disponibilitatea și adoptă măsuri proactive pentru prevenirea penuriei. Sursa de verificare: specificațiile sistemului de monitorizare și localizare a medicamentelor, înregistrările de implementare, rapoartele de utilizare a sistemului. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Sănătate	8	Acces sporit la tratamente noi pentru pacienții cu un număr mare de boli	21	decembrie 2026	Ministerul Sănătății Ministerul Finanțelor	Republica Moldova revizuiește Legea nr. 1409/1997 cu privire la medicamente și include cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă de compensare. Legislația este revizuită cu scopul de a permite acordurile contractuale de partajare a riscurilor. Linia de Referință: Legea cu privire la medicamente este depășită. Nu sunt incluse medicamente inovatoare în lista de rambursare pozitivă. Reglementările nu permit acorduri de partajare a riscurilor.	Republica Moldova revizuiește Legea nr. 1409/1997 cu privire la medicamente și utilizează procesul de evaluare a tehnologiilor medicale pentru a ghida deciziile privind includerea medicamentelor inovatoare în lista pozitivă de compensare. Cel puțin două medicamente inovatoare sunt incluse în lista pozitivă de compensare. Reglementările sunt revizuite pentru a permite încheierea de acorduri contractuale de partajare a riscurilor în vederea asigurării unei alocări eficiente a resurselor pentru achiziționarea de medicamente inovatoare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova datele statistice din DES, pagina web oficială a Guvernului pentru hotărârile de Guvern; paginile web și rapoartele Ministerului Sănătății și ale Companiei Naționale de Asigurări în Medicină. Nivelul de ambiție: Categoria 2

Pilonul 5 Tranziție verde și capital natural:

Subdomeniu	Reforma nr.	Titlul reformei	Măsura nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Protecția mediului și acțiuni climatice	1	Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizarea guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	1	iunie 2026	Ministerul Mediului	Domeniul reglementării și aplicării legislației de mediu este consolidat substanțial prin implementarea funcțiilor cheie ale Ministerului Mediului, ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului și ale Agenției de Mediu, prin aplicarea funcției de control/reglementare de mediu și a funcțiilor care decurg din directivele orizontale (inclusiv Evaluarea Impactului asupra Mediului, Evaluarea Strategică de Mediu), asigurându-se numărul de personal relevant pentru o implementare eficientă. Linia de referință: Lipsa unui cadru instituțional clar, cu roluri definite (de exemplu, lipsa competențelor în materie de gestionare a substanțelor chimice, competențe insuficiente pentru a pune în aplicare pe deplin EIM, acțiuni climatice)	Inspectoratul pentru Protecția Mediului : (i) Este instituită o capacitate permanentă de răspuns rapid la incidentele de mediu de către inspectorat - integrarea platformei de alertă ecologică în sistemul de control al Inspectoratului pentru Protecția Mediului; (ii) Este instituită o capacitate eficientă de răspuns 24/7 pe tot parcursul anului la incidentele de mediu, împreună cu o metodă de urmărire a soluționării sesizărilor de mediu - personalul de răspuns este disponibil, adică contractat 24/7 pe tot parcursul anului pentru a înregistra alertele. (iii) Sunt adoptate reguli de creștere a eficienței timpului de răspuns la reclamațiile de mediu pentru a asigura un răspuns în maximum 24 de ore (iv) Rezultatele inspecțiilor sunt transparente și accesibile publicului (publicarea de rapoarte și acte de inspecție depersonalizate); (v) Este adoptat și pus la dispoziția publicului un document de orientare privind politica de punere în aplicare - sunt elaborate chestionare de control și liste de verificare; (vi) Este adoptată planificarea inspecțiilor, inclusiv elaborarea de categorii clare de risc, metodologia de planificare și desfășurare a inspecțiilor în conformitate cu standardele UE. Este adoptat ordinul ministrului de aprobare a criteriilor minime pentru inspecțiile/controalele de mediu. Agenția de Mediu: (i) Competențe clarificate pentru a asigura punerea în aplicare și monitorizarea eficientă a mediului, sistemului de autorizare; (ii) Este instituit un mecanism de verificare a rapoartelor de automonitorizare; (iii) Sunt elaborate metodologii pentru cerințele de raportare pentru sectorul privat. Este instituit un mecanism instituțional de consultare a sectorului privat; (iv) Este creată și se actualizează periodic o bază de date unificată a autorizațiilor de mediu , ușor accesibilă, (v) Responsabilitatea pentru autorizarea și monitorizarea substanțelor chimice, a emisiilor de gaze cu efect de seră a fost atribuită Agenției de ediu; (vi) Evaluările impactului asupra mediului sunt efectuate pentru toate proiectele de investiții

							majore și evaluările strategice de mediu sunt efectuate pentru toate planurile și programele majore; (vii) Agenția aprobă organigrama revizuită și sunt angajați adițional minimum 40 de membri ai personalului Agenției de Mediu. Ministerul Mediului: Evaluările strategice de mediu sunt efectuate pentru toate planurile și programele majore în conformitate cu prevederile legislației naționale privind ESM. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Agenției de Mediu și rapoarte, pagina web oficială a Inspectoratului pentru Protecția Mediului și rapoarte. Nivelul de ambiție: Categoria 3
	1		2	decembrie 2025		Reforma Fondului Național pentru Mediu este finalizată, în special prin asigurarea unei finanțări adecvate, publicarea apelurilor de propuneri de proiecte/oportunităților de finanțare, adoptarea unor norme și criterii de selecție clare și transparente pentru proiecte, instituirea unui comitet de evaluare și publicarea proiectelor care urmează să fie finanțate și a proiectelor deja finanțate, precum și raportarea privind implementarea proiectelor Linia de referință: Cadru instituțional și tehnic limitat și capacitate limitată de punere în aplicare a unor norme clare și transparente pentru alocarea de fonduri în cadrul Fondului Național pentru Mediu	Cererile de propuneri sunt publicate în monitoarele oficiale și pe platformele media, existând dovezi ale difuzării către părțile interesate relevante (inclusiv ONG-uri, întreprinderi, instituții de cercetare). Ministerul Mediului aprobă orientări transparente de finanțare prin ordin al ministrului (care să includă rapoarte privind consultarea părților interesate care să demonstreze implicarea societății civile și a experților în elaborarea normelor); criteriile de finanțare sunt disponibile pe pagina web oficială. Ministerul Mediului aprobă înființarea unui comitet de evaluare independent și publicarea periodică a proiectelor selectate, inclusiv alocarea bugetară și rezultatele preconizate, rapoarte periodice privind debursarea fondurilor și progresul implementării proiectelor (la fiecare 6 luni). Sursa de verificare: Pagina web oficială a ONIPM, pagina web oficială a Ministerului Mediului, ordinul ministrului privind comitetul de evaluare Nivelul de ambiție: Categoria 3

Protecția mediului și acțiuni climatice	1	Condiții de concurență ecologice prin modernizarea guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	3	iunie 2026	Ministerul Mediului	Aplicabilitatea noii Legii privind răspunderea de mediu cu referire la prevenirea și repararea daunelor aduse mediului este asigurată în conformitate cu Directiva 2004/35/CE. Linia de referință: Legea privind răspunderea pentru mediul înconjurător și practica în materie de răspundere pentru mediul înconjurător nu există în prezent	(i) Este stabilit cadrul normativ necesar pentru respectarea cerințelor privind răspunderea pentru mediul înconjurător, inclusiv normele privind penalitățile/amenzile aplicabile în cazul încălcării cadrului normativ , precum și sunt aplicate măsurile necesare pentru punerea în aplicare. (ii) este stabilită o metodologie clară pentru evaluarea daunelor aduse mediului și garanția financiară de mediu și sunt aprobate criteriile de remediere a daunelor aduse mediului, precum și orientările tehnice și protocoalele de evaluare pentru autoritățile de mediu. (iii) Este adoptată Legea privind la prevenirea și repararea daunelor aduse mediului și publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. (iv) Sunt organizate cursuri de instruire pentru inspectori și personalul relevant privind evaluarea daunelor aduse mediului. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, hotărâre de Guvern privind metodologia de evaluare a daunelor aduse mediului și garanția financiară, ordin al ministrului privind orientările tehnice și protocoalele de evaluare, rapoarte ale instruirilor și seminarelor). Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	1	Condiții de concurență ecologice prin modernizarea guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	4	iunie 2027	Ministerul Mediului	Este instituit un sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale. Linia de referință: Sistemul actual de plăți este învechit și nu reflectă principiile de bază ale impozitării mediului - principiul „poluatorul plătește”, eficiența economică, echitatea socială abordarea domeniilor-cheie de impozitare - impozitarea energiei, impozitarea transporturilor, impozitarea poluării, impozitarea utilizării resurselor	Este stabilit un sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale, în conformitate cu cerințele UE. Este instituit un sistem de asigurare a conformității și de punere în aplicare pentru noile plăți și taxe, inclusiv penalități pentru nerespectare. Stabilirea cadrului juridic și a mecanismelor eficiente de punere în aplicare. Adoptarea noii legi privind plățile pentru poluare și taxele pentru poluare, inclusiv prin intermediul unui proces decizional participativ; aprobarea rapoartelor privind colectarea veniturilor și a orientărilor privind modul de calculare și colectare a plăților. Se introduc taxe sectoriale pentru utilizarea apei, emisii și eliminarea deșeurilor (de exemplu, taxe pentru captarea apei, taxe CO_2, taxe pentru depozitarea deșeurilor). Sursa de verificare: Monitorul oficial al Republicii Moldova privind noile plăți/taxe de poluare, rapoarte de consultare publică, un ordin al ministrului pentru orientările aprobate Rapoarte anuale privind colectarea veniturilor și alocarea acestora în scopuri de mediu. Nivelul de ambiție: Categoria 1

Protecția mediului și acțiuni climatice	2	Sistem de monitorizare și colectare de date pentru a contribui la formularea politicilor de mediu	5	decembrie 2027	Ministerul Mediului	În vederea asigurării accesului publicului la informațiile de mediu, se pregătește o platformă unică de informare privind mediul, se finalizează specificațiile IT pentru dezvoltarea sistemului informațional integrat și se lansează procesul de achiziții publice. Linia de referință: În decembrie 2024, nu există niciun sistem integrat de date de mediu.	Sistemele de monitorizare a mediului sunt aliniate la cerințele UE, în special la obligațiile de raportare ale SEE (Spațiului Economic European). Elaborarea și aprobarea conceptului tehnic al unei platforme informaționale unice în domeniul mediului, pe care sunt integrate toate datele și informațiile privind mediul. Evaluarea externă a conformității sistemului integrat cu standardele UE este finalizată cu un feedback pozitiv. A demarat procesul de achiziție a sistemelor informatice aliniate în proporție de 100% la standardele naționale și UE în materie de achiziții publice. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, hotărârea de Guvern privind aprobarea conceptului tehnic al sistemului informațional integrat de mediu; raportul de evaluare externă a conformității; specificațiile tehnice publicate pe pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	3	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale	6	decembrie 2027	Ministerul Mediului	Inventarierea fondului forestier național este instituționalizată și finalizată (100%) în conformitate cu baza legală și metodologia modificate și este instituit inventarul forestier continuu. Linia de bază: În 2024, 0% din inventarul forestier este finalizat.	Pădurea este gestionată în cadrul unui inventar forestier continuu (CFI) care utilizează eșantionarea sistematică. Această abordare combină măsurători repetate în parcele de eșantionare permanente cu măsurători în parcele de eșantionare temporare. Inventarul forestier se desfășoară în două etape, incluzând evaluări ale pădurilor și măsurători pe ortofotocarte, urmate de măsurători pe teren. Inventarul forestier cuprinde întregul teritoriu al țării. Datele sunt colectate și verificate pentru întreaga suprafață forestieră. Procesul de verificare internă a fost finalizat cu verificarea încrucișată a măsurătorilor pe teren și a datelor de la distanță (pentru a include verificarea și validarea de către terți independenți). Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice (ICAS) a fost desemnat ca instituție publică distinctă aflată în subordinea directă a Ministerului Mediului și i s-a atribuit responsabilitatea pentru inventarierea fondului forestier. Cel puțin 75 % din personalul ICAS responsabil cu inventarierea pădurilor a fost instruit pentru a efectua și a întreține un inventar forestier continuu Sursa de verificare: Ordin al ministrului, hotărâre de Guvern, rapoarte intermediare de progres, inclusiv rapoarte de verificare prin detectare la distanță (hărți ortofotografice) care demonstrează acoperirea și precizia) Nivelul de ambiție: Categoria 2

Protecția mediului și acțiuni climatice	3	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale	7	decembrie 2026	Ministerul Mediului	Este înființată și operațională o instituție separată responsabilă de gestionarea tuturor ariilor naturale protejate și de asigurarea resurselor suficiente pentru gestionarea acestora inclusiv temeiul juridic, sediul alocat, orientările și procedurile operaționale pentru autoritate sunt aprobate și minim 50% din personal este recrutat. Linia de referință: Nu există o instituție separată pentru gestionarea ariilor naturale protejate, competențele referitoare la ariile naturale protejate sunt atribuite Agenției ”Moldsilva” (formând un set conflictual de competențe) și altor instituții. Nu există o abordare sistematică și o punere în aplicare a politicii privind ariile naturale protejate.	Se instituie și este operațională o nouă autoritate responsabilă cu punerea în aplicare a politicii de stat în materie de protecție și gestionare a tuturor ariilor naturale protejate. Această autoritate exercită funcții de gestionare de stat, inclusiv monitorizarea și protejarea valorilor naturale legate de peisaj și de diversitatea biologică, pregătirea documentelor de planificare strategică pentru ariile naturale protejate și supravegherea activităților din aceste arii. De asemenea, este responsabilă de pregătirea pentru NATURA2000. Personalul minim necesar este de 20 de persoane. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova privind Decizia de înființare a instituției , hotărâri de Guvern, bugetul 2027 cu privire la bugetul alocat pentru funcționare, organigrama oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	3	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale	8	decembrie 2027	Ministerul Mediului	Propunerea MD pentru siturile Natura 2000 (Directiva privind păsările și habitatele) este pregătită în conformitate cu criteriile științifice și prezentată Comisiei Europene. Linia de referință: Nu există nicio propunere.	Cartografierea detaliată a habitatului și datele privind populația speciilor sunt finalizate pentru siturile potențiale. Propunerea, inclusiv obiectivele de conservare și planurile de gestionare specifice sitului, este finalizată și prezentată Comisiei Europene. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Mediului Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	4	Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor	9	decembrie 2026	Ministerul Mediului	Laboratorul de Referință de mediu (LRM) din cadrul Agenției de Mediu este operațional pentru toate componentele de mediu pentru care este responsabil: apă, aer, sol, deșeuri, radioactivitatea mediului. LRM pune în aplicare o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt comunicate publicului și părților interesate relevante într-un mod transparent. Linia de referință: Echipamentele și metodele nu permit efectuarea de investigații în conformitate cu standardele UE. Baza de date există, însă nu este ușor de utilizat.	Laboratorul de Referință de Mediu al Agenției de Mediu este acreditat în conformitate cu standardele ISO relevante și este operațional, inclusiv în ceea ce privește componenta de deșeuri. Numărul parametrilor acreditați a crescut cu cel puțin 10%. Laboratorul este capabil să efectueze sarcini de rutină de monitorizare a mediului (de exemplu, teste de calitate a apei, aerului și solului, investigații privind deșeurile periculoase) în conformitate cu standardele UE. LRM pune în aplicare o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt comunicate publicului și părților interesate relevante într-un mod transparent. Sursa de verificare: Pagina web oficială a MOLDAC (unde este publicat certificatul de acreditare); Accesul la baza de date de monitorizare pe pagina web oficială a Agenției de Mediu; Raportul privind consolidarea capacităților tehnice ale LRM

							Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiuni climatice	4	Consolidarea productivității i resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor	10	decembrie 2027	Ministerul Mediului	Se înființează prin hotărâre de Guvern un centru de gestionare a deșeurilor periculoase, se ia o decizie cu privire la sediu și se aprobă alocarea bugetară pentru 2028. Linia de referință: Nu există un centru centralizat de gestionare a deșeurilor periculoase, iar acestea sunt gestionate prin măsuri ad-hoc	Centrul pentru gestionarea deșeurilor periculoase (CGDP) este instituționalizat, existând un cadru juridic pentru înființarea Centrului de gestionare a deșeurilor (CGD) pentru managementul ecologic al deșeurilor periculoase. Acest centru gestionează materialele periculoase în conformitate cu reglementările de mediu și standardele de siguranță, protejând sănătatea publică și mediul. Selectarea și desemnarea unui teren specific pentru înființarea unui centru dedicat gestionării deșeurilor periculoase. Acest proces include planificarea, aprobarea terenului și obținerea autorizațiilor necesare. Identificarea și alocarea de resurse financiare în legea bugetului sau în acordul cu instituțiile financiare. Finanțarea din bugetul anual 2028 este alocată pentru înființarea CGD. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern pentru înființarea CGD publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Actele permisive pentru dezvoltarea CGD și decizia autorităților publice locale pentru alocarea terenurilor emise. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiuni climatice	5	Planificarea strategică în domeniul protecției mediului și al acțiunilor climatice	11	iunie 2027	Ministerul Mediului Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Educației și Cercetării	În conformitate cu Strategia de mediu a MD, programele restante cu planuri de acțiune cu costuri sunt elaborate și aprobate prin hotărâri de Guvern sau ordine ale ministrului. Linia de referință: Strategia de mediu a MD pentru 2024-2030 a fost aprobată în 2024. Strategia stabilește implementarea progresivă a măsurilor și activităților sectoriale de mediu cu obiective clar definite până în 2030. Implementarea strategiei urmează a fi efectuată în etape, în funcție de resursele disponibile, prioritizând măsurile cu impact imediat asupra sănătății publice și protecției ecosistemelor, cu scopul de a atinge durabilitatea și conformitatea cu standardele europene.	În conformitate cu Strategia de mediu a MD, programele restante cu planuri de acțiune cu costuri sunt elaborate și aprobate prin hotărâri de Guvern sau ordine ale ministrului. Acestea includ: - Programul de dezvoltare a sistemului integrat de monitorizare a mediului - Planurile privind calitatea aerului și planuri pentru menținerea calității aerului în zone și aglomerări - Programul de control al poluării aerului cu măsuri de prevenire a poluării și de protecție a aerului atmosferic - Programul pentru utilizarea durabilă a resurselor minerale - Programul privind combaterea deșertificării, refacerea terenurilor și solurilor degradate - Programul privind biodiversitatea pentru anii 2024-2030 - Programul național privind ecologizarea întreprinderilor mici și mijlocii - Noul program de gestionare a deșeurilor 2028-2032 - 6 Programele de educație și instruire în domeniul mediului împreună cu Ministerul Educației - 5 Programe de cercetare fundamentală și aplicată în domeniul protecției mediului și al schimbărilor climatice împreună cu Ministerul Educației

							Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, hotărâri de Guvern pentru aprobarea programelor sau ordine ale ministrului pentru aprobarea programelor. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiunile climatice	5	Acțiuni climatice și decarbonizare	12	iunie 2026	Ministerul Mediului	Republica Moldova adoptă cadrul de reglementare relevant pentru alinierea deplină cu acquis-ul Comunității Energetice (CEn) privind monitorizarea, raportarea, verificarea și acreditarea (MRV-A) emisiilor de gaze cu efect de seră (GES). Linia de referință: În aprilie 2025, cadrul de reglementare pentru sistemul de monitorizare, raportare, verificare pentru GES nu este complet și sistemul nu este operațional.	Republica Moldova adoptă cadrul de reglementare relevant pentru alinierea deplină cu acquis-ul MRV-A al Comunității Energetice (Monitorizare, Raportare, Verificare și Acreditare), permițând ca implementarea sistemului MRVA să înceapă în ianuarie 2027. Aceasta include ajustarea cadrului de reglementare privind permisele de emisii de GES, planurile de monitorizare, precum și cerințele specifice aplicabile acreditării verificatorilor rapoartelor privind emisiile GES. Se aplică prevederi de reglementare care impun ca instalațiile acoperite de cadrul regulator să înceapă să își monitorizeze emisiile de la 1 ianuarie 2027, companiile își transmit planurile de monitorizare autorității competente în 2026 sau la începutul anului 2027, în timp ce raportarea datelor verificate de către instalații este operațională până la sfârșitul lunii martie 2028. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Notă: Acest pas se referă numai la acquis-ul Comunității Energetice privind MRV-A. Nu împiedică alinierea Moldovei la acquis-ul mai larg al UE în domeniul climei privind EU ETS, care include prevederi MRV-A mai ambițioase care depășesc acquis-ul CEn. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiunile climatice	6	Acțiuni climatice și decarbonizare	13	decembrie 2026	Ministerul Mediului	Un sistem de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră aliniat cu cerințele Comunității Energetice este pe deplin operațional. Linia de referință: În aprilie 2025, cadrul de reglementare pentru sistemul de monitorizare, raportare, verificare pentru GES nu este complet și sistemul nu este operațional.	Implementarea completă a monitorizării, raportării, verificării și acreditării (MRVA) prin dezvoltarea instituțională și pregătirea pieței. Sistemul MRVA este complet operațional și gata de utilizare. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Mediului Nivelul de ambiție: Categoria 2

Pilonul 6 Securitate și eficiență energetică

Subdomeniu	Reforma nr	Titlul reformei	Măsura nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	1	decembrie 2025	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Î.S. Moldelectrica	Termenii și condițiile naționale pentru echilibrare sunt stabilite în conformitate cu prevederile EBGL și alte acquis-uri ale Comunității Energetice. Linia de referință: nu există termeni și condiții pentru piața de echilibrare.	Elaborarea termenilor și condițiilor naționale pentru echilibrare în conformitate cu acquis-ul CE, în special cu Pachetul privind integrarea piețelor energiei electrică, care include Regulamentul (UE) 2019/943 privind piața internă de energie electrică și Regulamentul (UE) 2017/2195 de stabilire a unor linii directoare privind alocarea capacităților și gestionarea congestiilor. Legea ar trebui să fie adoptată de Parlament, apoi, pe baza legii, EBGL ar trebui să fie adoptată de ANRE și, pe acest temei juridic, Moldelectrica ar trebui să adopte termeni și condiții pentru echilibrare, deoarece acestea sunt o cerință în temeiul Articolului 18 din EBGL. Acest lucru va garanta condiții echitabile, nediscriminatorii și transparente pentru furnizorii de servicii de echilibrare și părțile responsabile de echilibrare, asigurând astfel condiții de concurență echitabile pentru toți participanții la echilibrare. Aceasta va contribui la dezvoltarea de noi investiții în serviciile de echilibrare și la dezvoltarea concurenței pe piața de echilibrare, care lipsește la ora actuală. Aceasta va permite, de asemenea, armonizarea cu normele UE ca una dintre condițiile prealabile pentru aderarea la platformele de echilibrare ale UE Sursa de verificare: EBGL aprobate de ANRE; termeni și condiții pentru echilibrare aprobate de ANRE Nivelul de ambiție: Categoria 3

Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	2	decembrie 2025	Î.S.Moldelectrica Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Î.S. Moldelectrica lansează licitații publice privind achiziția serviciilor de echilibrare pentru capacități noi. Linia de referință: nicio licitație lansată.	Licitațiile ar trebui să fie lansate până în septembrie 2025, urmând să fie verificate în decembrie 2025. Licitațiile de achiziții publice sunt necesare pentru deblocarea investițiilor în capacitățile de echilibrare. Sursa de verificare: Cadrul de licitație publicat pe pagina web oficială Moldelectrica. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	3	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Î.S. Moldelectrica	Piața de echilibrare este în vigoare. Linia de referință: nu există o piață a serviciilor de echilibrare.	Pentru ca piața de echilibrare să fie funcțională, trebuie: ● Stabilirea unui cadru de reglementare și clauze contractuale pentru achiziționarea pe bază de piață a serviciilor de echilibrare, incluzând atât capacitatea, cât și energia de echilibrare. ● ANRE aprobă lansarea pieței de echilibrare prin Hotărâre în conformitate cu legislația în vigoare. Dacă nu este cazul, ANRE ar trebui să aprobe normele prezentate de Moldelectrica. ● Î.S. Moldelectrica este responsabilă de înființarea și operarea pieței de echilibrare, inclusiv de achiziționarea și operaționalizarea platformei IT (în legătură cu planul de investiții: achiziționarea sistemului MMS). Piața de echilibrare este operațională atunci când cadrul de reglementare și clauzele contractuale sunt adoptate și publicate, iar platforma de operare a pieței de echilibrare este în funcțiune, astfel încât participanții la piață interesați să poată încheia contracte cu furnizorii de servicii de echilibrare și să își prezinte ofertele către Î.S. Moldelectrica pentru capacitate/energie de echilibrare. Deschiderea pieței de echilibrare (capacitate și energie de echilibrare) va permite Î.S. Moldelectrica să îmbunătățească echilibrarea sistemului prin achiziționarea și utilizarea serviciilor de echilibrare de la instalațiile existente care au trecut procedura de preselecție (inclusiv furnizorii transfrontalieri (de exemplu: RO, UA). Sursa de verificare: Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE.

							Piața de echilibrare este operațională cu procedura de precalificare, regulile pieței de echilibrare și contractul cadru de echilibrare avizat de ANRE și publicate pe pagina web oficială Î.S. Moldelectrica. Tariful privind prestarea serviciilor de transport a energiei electrice, aprobate de ANRE, includ ex-ante costurile de achiziționare a serviciilor de echilibrare. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	4	iunie 2025	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Operatorul pieței de energiei din Moldova (OPEM)	Operator al pieței de energie electrică desemnat. Linia de referință: în prezent nu este desemnat niciun OPEED	OPEED este desemnat să îndeplinească sarcini legate de cuplarea unică pentru ziua următoare și de cuplarea unică intrazilnică în conformitate cu Regulamentul (UE) 2015/1222 al Comisiei de stabilire a unei linii directoare privind alocarea capacităților și gestionarea congestiilor (CACM). Sursa de verificare: Hotărârea privind desemnarea OPEED adoptată de Consiliul de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	5	decembrie 2025	Ministerul Energiei Ministerul Finanțelor Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Operatorul pieței de energiei din Moldova	Sunt lansate piețele pentru ziua următoare și piața pe parcursul zilei . Linia de referință: nu există nicio piață pentru ziua următoare și nicio piață intrazilnică funcționale.	Lansarea piețelor organizate presupune că operatorul pieței energiei electrice va anunța în avans prima dată de lansare și va începe înregistrarea participanților la piață. Începând cu ziua pentru care au fost anunțate primele tranzacții, platforma va fi inițiată și toți participanții la piață înregistrați vor avea posibilitatea de a-și plasa ofertele. După închiderea tranzacțiilor, operatorul pieței va publica rezultatele tranzacțiilor. Legislația în vigoare condiționează lansarea pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice de decizia ANRE. Piața pentru ziua următoare (PZU) și piața pe parcursul zilei (PPZ) vor oferi un semnal de preț transparent, vor permite participanților la piață să tranzacționeze și să își ehilibreze pozițiile aproape în timp real și vor reduce riscul de manipulare, ceea ce ar trebui să aducă la o scădere a prețurilor la energie electrică. PZU și PPZ operaționale sunt, de asemenea, condiții prealabile pentru cuplarea pieței. Sursa de verificare: Hotărârea ANRE / procedurile operaționale ale operatorului pieței energiei electrice

					Î.S. Moldelectrica		Nivelul de ambiție: Categoria 3
	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	6	iunie 2027	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Operatorul pieței de energie din Moldova (OPEM), Î.S. Moldelectrica Agenția UE pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (ACER)	Îndeplinirea cerințelor pentru cuplarea piețelor și depunerea cererii de acceptare la Comitetul de coordonare pentru cuplarea pieței (MCSC) Linia de referință: fără cuplare a piețelor.	Pentru a depune cererea, următoarele cerințe, trebuie să fie îndeplinite: 1. Transpunerea și implementarea cerințelor de cuplare incluse în Directiva (UE) 2019/944, Regulamentul (UE) 2019/943, Regulamentul (UE) 2019/941, Regulamentul (UE) 2015/1222 al Comisiei și Regulamentul (UE) 1227/2011, astfel cum au fost adaptate și adoptate în Comunitatea Energetică. Conformitatea cu regulamentul de mai sus este verificată de Secretariatul Comunității Energetice. 2. Aderarea contractuală deplină la cuplare unică a pieței pentru ziua următoare și la Regiunea de calcul al capacității din Europa de Est este operațională, cu metodologia de calcul al capacității aprobată. Cererea către MCSC este depusă de Operatorul sistemului de transport și de Operatorul desemnat al pieței de energie electrică. Cuplarea piețelor va contribui la dezvoltarea concurenței și a lichidității și va asigura semnale de preț stabile și fiabile, necesare pentru noi investiții în Moldova, atât în resursele de bază, cât și în cele de flexibilitate. Integrarea pieței va permite Moldovei să acceseze serviciile de echilibrare disponibile pe piața UE, ceea ce este foarte important având în vedere insuficiența acestor servicii pe piața Moldovei și, eventual, va reduce și nevoia de servicii de echilibrare în Moldova. O piață competitivă și integrată ar trebui să aducă prețuri mai mici pentru consumatorii finali. Sursa de verificare: Decizia MCSC privind îndeplinirea tuturor condițiilor pentru punerea în funcțiune. Punerea în funcțiune face obiectul unei decizii comune a OPEED și a OST în cadrul organismului decizional stabilit în acordul operațional pentru ziua următoare (MCSC), cu condiția îndeplinirii tuturor condițiilor definite de MCO IP. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Piața de energie electrică	7				Alinierea parțială a legislației Republicii Moldova privind TVA la cea a UE este necesară pentru a elimina, în cea mai mare măsură , factorii care pot denatura condițiile de concurență pe piață și care pot

		deschisă și competitivă		decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Legea TVA din Moldova, armonizată parțial cu legislația UE, este adoptată de Parlament. Linia de referință: Proiectul de lege existent nearmonizat cu legislația UE privind TVA.	conduce la incertitudine privind procesul de aplicare a TVA. În special, integrarea în platformele de echilibrare SDAC, SIDC și UE necesită un nivel ridicat de armonizare a regimurilor de TVA aplicabile pentru a preveni neimpozitarea, dubla impunere, evaziunea fiscală și frauda fiscală. Acest regim armonizat de taxare inversă a TVA este, de asemenea, prevăzut de Acordul de asociere Uniune a Europeană -Moldova ca una dintre condițiile prealabile pentru crearea unor condiții de concurență echitabile între toți participanții la piața de energie electrică și gaze naturale din Republica Moldova. Sursa de verificare: proiect de lege aprobat de Parlament. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	2	Piață a gazelor naturale deschisă și competitivă	8	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Marii consumatori industriali de gaze naturale achiziționează gaze naturale de pe piața liberă a gazelor. Linia de referință: cadrul juridic existent: Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale	Guvernul Republicii Moldova elimină treptat posibilitatea de aprovizionare cu gaze naturale de către furnizorii care furnizează gaze naturale în contextul obligației de serviciu public pentru marii consumatori industriali. Începând cu 1 octombrie 2025, piața gazelor naturale din Moldova va fi deschisă pentru toți marii consumatori industriali de gaze naturale. Sursa de verificare: modificările la legislație sunt adoptate de Parlament. Nivelul de ambiție: Categoria 1
	2	Piață a gazelor naturale deschisă și competitivă	9	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Furnizorul de ultimă opțiune și furnizorul cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale prevăzute la art. 89 din Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale sunt desemnați de ANRE, pe baza procedurii transparente și nediscriminatorii Linia de referință: cadrul juridic existent.	ANRE organizează o procedură, într-o manieră transparentă și nediscriminatorie, având ca element principal prețul activității pentru un furnizor de ultimă opțiune/furnizor desemnat cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale prevăzute la art. 89 din Legea 108/2016 cu privire la gazele naturale. Sursa de verificare: Hotărârea ANRE este publicată Nivelul de ambiție: Categoria 3

Energie	3	Garantarea securității energetice”	10	decembrie 2027	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Obligația de stocare a gazelor naturale de 15% din consumul total al Republicii Moldova este asigurată anual. Linia de referință: Legislația existentă.	Guvernul Republicii Moldova va: Aprobarea legii pentru a asigura menținerea stocului de gaze naturale, prin utilizarea instrumentelor bazate pe piață definite de Guvernul Republicii Moldova în consultare cu UE și Secretariatul Comunității Energiei. Acesta va asigura stocarea gazului natural pentru 15 % din consumul total la începutul sezonului de încălzire pentru anii: 2025, 2026 și 2027 Sursa de verificare: Date de monitorizare ANRE. Nivelul de ambiție: Categoria 1
	3	Garantarea securității energetice”	11	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	ANRE adoptă o decizie asupra avizului retransmis de Ministerul Energiei și analizează posibilitatea reluării procesului de certificare pentru Vestmoldtransgaz în legătură cu dreptul de proprietate asupra sistemului de transport. Situația de referință: avizul existent.	ANRE adoptă o decizie, până în trimestrul 3 2025, privind transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de la Moldovagaz, către o entitate care nu are legătură cu furnizarea, comercializarea sau distribuția de gaze naturale. Sursă de verificare: Avizul Ministerului Energiei privind situația securității aprovizionării; Decizia de certificare a ANRE publicată pe site. Nivelul de ambiție: Categoria 5
	3	Garantarea securității energetice”	12	decembrie 2025	Guvernul Republicii Moldova Î.S. Moldelectrica	Moldova finalizează construcția liniei de 400 kV Vulcănești - Chișinău pentru a-și securiza sistemul energetic. Linia de referință: nicio linie electrică.	Noua linie internă de 400 kV de la Vulcănești la Chișinău permite transportul direct al energiei electrice importate din România către capitala Moldovei și securizează sistemul în cazul unor posibile întreruperi ale liniei de 400 kV Vulcănești - MGRES (care traversează parțial frontiera cu Ucraina) sau ale liniei de 330 kV MGRES - Chișinău. Sursa de verificare: linia electrică este funcțională și conformă cu toate reglementările necesare. Nivelul de ambiție: Categoria 1

	3	Garantarea securității energetice”	13	iunie 2026	S.A. Termoelectrica Ministerul Energiei	Moldova va progresa în punerea în funcțiune a capacității suplimentare dispecerizabile. Linia de referință: nicio capacitate de generare construită.	Moldova va avansa spre operaționalizarea capacității de producție de 125 MW, care va contribui la creșterea capacității interne de producție a energiei electrice. Aceasta necesită: - Proiectul de lege privind declararea utilității publice a fost aprobat de Guvern; - Înființarea Grupului de lucru și aprobarea Planului de acțiune pentru punerea în funcțiune a turbinei cu gaz natural; - Studiu de fezabilitate și Proiect aprobat. Având în vedere importanța proiectului, acesta va fi declarat de utilitate publică de interes național. Sursa de verificare: Proiect de lege privind declararea utilității publice aprobat de Guvern, grup de lucru instituit și plan de acțiune elaborat. Studii de fezabilitate și proiect aprobat. Nivelul de ambiție: Categoria 3
	3	Garantarea securității energetice	14	decembrie 2027	Ministerul Energiei Î.S. Moldelectrica	Moldova începe construcția unei linii de 400 kV Bălți - Suceava pentru a crește capacitățile transfrontaliere către România. Linia de referință: nicio linie de interconectare directă.	Cel puțin 50 % din lucrările de construcție pentru linia de interconectare de 400 kV Bălți - Suceava pe partea moldoveană au fost finalizate. Sunt necesare fonduri suplimentare pentru a sprijini capacitatea de management de proiect a Ministerului Energiei pentru a garanta livrarea la timp a proiectului. Noua interconectare cu piața UE (România) va spori schimburile posibile între România și Moldova și va contribui la securitatea aprovizionării cu energie electrică prin reducerea dependenței de centrala electrică din regiunea transnistreană. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Energiei sau ale Unității de Implementare a Proiectului, instituita în cadrul Î.S. Moldelectrica. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Energie	4	Promovarea eficienței energetice	15	decembrie 2025	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă	Extinderea Fondului Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM) pentru a oferi stimulente clădirilor rezidențiale cu mai multe apartamente și renovarea caselor individuale, inclusiv gospodăriilor vulnerabile.	Fondul va: - efectua evaluarea obligatorie, pentru subvenții suplimentare; - oferi stimulente pentru renovarea eficientă energetic - trecerea de la sistemele de încălzire pe gaze naturale la sistemele regenerabile de energie; - sobe eficiente energetic;

						Linia de referință: astfel de instrumente nu sunt operaționale.	- contribuirea la reabilitare și transformarea eficientă din punct de vedere al costurilor pentru un număr specific de clădiri cu consum de energie aproape egal cu zero. Sursa de verificare: Rapoartele publice anuale ale CNED. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	4	Promovarea eficienței energetice	16	decembrie 2026	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energiei (UCIPE)	Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Linia de referință: până acum nu au fost efectuate renovări în cadrul FEERM și UCIPE	Implementarea eficienței energetice necesită: - Realizarea a cel puțin 200 de audituri energetice în diferite tipuri de clădiri rezidențiale, inclusiv blocuri locative , case individuale și gospodării rurale. - Elaborarea a cel puțin 20 de proiecte tehnice pentru intervenții în domeniul eficienței energetice pentru clădiri rezidențiale cu mai multe etaje. - Semnarea contractelor de finanțare cu cel puțin 20 de asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje. - Semnarea de contracte de finanțare pentru cel puțin 300 de case individuale, inclusiv cele aparținând gospodăriilor vulnerabile, în vederea implementării de măsuri de eficiență energetică. - FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 20 de clădiri rezidențiale cu mai multe apartamente. - FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 200 de locuințe individuale, fie în curs de execuție, fie finalizate, - Lucrări de renovare a 3 clădiri publice, fie în curs, fie finalizate. Sursa de verificare: Rapoarte publice anuale ale CNED și UCIPE. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	4	Promovarea eficienței energetice	17	decembrie 2027	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED) Unitatea Consolidată pentru Implementarea și	Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Linia de referință: nicio renovare în cadrul REEF și UCIPE efectuată până în prezent.	Implementarea măsurilor de eficiență energetică necesită: - Elaborarea a cel puțin 30 de proiecte tehnice suplimentare pentru intervenții în domeniul eficienței energetice în clădirile rezidențiale cu mai multe etaje. - Semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 30 de asociații de proprietari suplimentare pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje, comparativ cu situația de referință din 2026. - FEERM să sprijine renovarea a cel puțin 30 de clădiri rezidențiale cu mai multe apartamente suplimentare. - Lucrările de renovare a 10 clădiri publice sunt în curs de desfășurare sau finalizate, cu un sprijin financiar de 50% din partea UE.

					Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energiei		- FEERM să sprijine renovarea a cel puțin 250 de case individuale suplimentare, fie în curs de desfășurare, fie finalizate, cu un sprijin financiar de 50% din partea UE. Sursa de verificare: Rapoarte publice anuale ale CNED și UCIPE. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	4	Promovarea eficienței energetice	18	decembrie 2027	Ministerul Energiei Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Centrul Național pentru Energie Durabilă	Cadrul juridic privind performanța energetică a clădirilor (referitor la eliberarea certificatelor de performanță energetică) este în vigoare. Instrumentul pentru certificatele de performanță energetică a clădirilor este complet funcțional. Linia de bază: nu există un astfel de sistem și nu sunt emise certificate începând cu 2024	- Guvernul adoptă cadrul juridic secundar pentru certificatele de performanță energetică. - Sistemul de eliberare a certificatelor de performanță energetică pentru clădiri este pus în funcțiune de către CNED. Sursa de verificare: Instrumentul/sistemul de emitere a certificatelor de performanță energetică a clădirilor este în vigoare. Raport public al CNED privind certificatele de performanță energetică emise. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Energie	4	Promovarea eficienței energetice	19	decembrie 2025	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă	Programul de vouchere pentru electrocasnice (Programul Eco-Voucher) Linia de referință: economii realizate de 0,9 GWh prin repartizarea de eco-vouchere până la 31 decembrie 2024.	Economiile realizate cu distribuirea de EcoVouchere începând cu 31.12.2024 comparativ cu economiile realizate cu distribuirea de ecoVouchere între 01.01.2025 și 31.12.2025. Obiectivul privind economiile în 2025 este de 6 GWh. Sursa de verificare: Rapoartele CNED privind eco-voucherele repartizate Nivelul de ambiție: Categoria 3

	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	20	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Centrul Național pentru Energie Durabilă	Planul de acțiune pentru implementarea energiei regenerabile și stocarea energiei continuă să fie implementat. Linia de referință: 580 MW de capacități regenerabile la sfârșitul anului 2024	Planul de acțiune este implementat de către Guvern și va fi monitorizat în vederea asigurării includerii următoarelor elemente: - examinarea rezultatelor primei licitații; - lansarea de licitații pentru noi surse regenerabile de energie și pentru stocarea energiei în 2025, specificând capacitățile alocate fiecărei tehnologii, cu scopul de a accelera implementarea surselor regenerabile de energie; Sursa de verificare: Publicarea anunțului licitației, inclusiv a documentației de licitație, pe pagina oficială web a Ministerului Energiei. Nivelul de ambiție: Categoria 3
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	21	decembrie 2026	Ministerul Energiei Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Finanțelor	Dezvoltarea mecanismului de sprijin pentru Stocarea energiei în sectorul rezidențial și în întreprinderi. Linia de referință: Lipsa sprijinului pentru consumatorii care achiziționează sisteme de stocare pe baterii	Lansarea mecanismul destinat finanțării sistemelor de stocare a bateriilor pentru sectorul rezidențial și pentru întreprinderi. Acest obiectiv ar putea fi realizat prin extinderea domeniului de aplicare al programelor de finanțare existente pentru domeniul energiei regenerabile și eficienței energetice. Sprijinirea sistemelor de autoconsum va stimula independența energetică și reziliența Moldovei. Prin sprijinirea persoanelor fizice și a întreprinderilor să genereze și să consume propria energie regenerabilă sau să o stocheze, se va diminua dependența de sursele centralizate de energie și de importuri, precum și se va reduce presiunea asupra rețelei prin uniformizarea curbelor de consum și prin creșterea disponibilității energiei în timpul vârfurilor de cerere. Pentru a stimula introducerea energiei regenerabile la nivelul consumatorilor, este necesar un sprijin financiar pentru achiziționarea de sisteme de stocare a bateriilor. Sursa de verificare: Adoptarea produsului financiar Nivelul de ambiție: Categoria 3
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	22	decembrie 2027	Ministerul Energiei	Cadrul legal care stabilește criteriile de durabilitate pentru biomasă, biocombustibili și criteriile de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră este în vigoare	Republica Moldova trebuie să accelereze punerea în aplicare a politicilor de promovare a consumului de energie regenerabilă în sectorul transporturilor, punând accentul, în măsura posibilului, pe industria locală de producere a biocombustibililor. Deși importurile de combustibil, în special din UE, conțin deja biocombustibili în amestecul lor, acestea nu pot fi încă contabilizate pentru obiectivul

						Linia de referință: Lipsa legislației aferentă în vigoare. Guvernul nu raportează utilizare a biocarburanților de către sectorul transporturilor din țară.	sectorial sau raportate din cauza faptului că reglementările relevante nu au intrat în vigoare. Sursa de verificare: Legislația secundară cu privire la criteriile de durabilitate pentru biocarburanți și criteriile pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră au intrat în vigoare. Până în luna decembrie 2027, ANRE și CNED vor furniza rapoartele privind utilizarea biocarburanților, în amestec cu combustibilii fosili, pentru anul 2026. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	23	decembrie 2025	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Ministerul Energiei	Este instituit un registru electronic pentru emiterea, transferul și anularea garanțiilor de origine pentru energia electrică Linia de referință: nu există niciun registru.	Republica Moldova s-a alăturat inițiativei Comunității Energetice de a institui un sistem regional pentru garanțiile de origine (GO). Registrul electronic național pentru GO în Moldova a fost creat și poate fi utilizat de îndată ce autoritatea de reglementare în domeniul energiei, organismul emitent desemnat, semnează un acord cu furnizorul de servicii. Sursa de verificare: acordul cu furnizorul de servicii este semnat și registrul electronic este operațional. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	24	decembrie 2027	Ministerul Energiei Ministerul Mediului Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a	Sunt stabilite proceduri simplificate de acordare a autorizațiilor pentru energia regenerabilă în cadrul unei platforme cu punct unic de informare. Linia de referință: Nu există un punct unic de informare și orientare pentru investitorii în energia regenerabilă.	Implementarea de către Republica Moldova a procedurilor simplificate de acordare a autorizațiilor va accelera dezvoltarea proiectelor de energie regenerabilă, reducând astfel întârzierile birocratice și oferind claritate juridică pentru investitori. Obiectivul este de a simplifica procedurile și de a oferi claritate cu privire la termenele de eliberare a autorizațiilor. Înființarea unei platforme de tip „ghișeu unic” va facilita și mai mult procesul de informare și va ajuta investitorii în obținerea autorizațiilor. Sursa de verificare: A fost instituit un punct unic de informare și de asistență pentru investitori. Platforma online este operațională și accesibilă publicului, oferind investitorilor ghiduri și informații relevante privind procesul de obținere a autorizațiilor. Nivelul de ambiție: Categoria 3

					Republicii Moldova Centrul Național pentru Energie Durabilă		

Pilonul 7: Valori fundamentale

Subdomeniu	Reforma nr	Titlul reformei	Măsura nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Lupta împotriva corupției	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ.	1	iunie 2027	Ministerul Justiției, Procuratura Generală	Îmbunătățirea istoricului investigațiilor, urmăririlor penale și hotărârilor definitive eficace și eficiente în materie de corupție, inclusiv în cazurile de corupție la nivel înalt. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni este revizuită și aliniată la standardele internaționale Linia de referință: media 2021-2022-2023: media investigațiilor, a urmăririlor penale și a hotărârilor definitive în cazurile de corupție, inclusiv corupția la nivel înalt, astfel cum sunt raportate în datele platformei electronice. (395 de anchete/an (corupție la nivel înalt și alte tipuri de corupție), 199 de rechizitorii/an (corupție la nivel înalt și alte tipuri de corupție, 158 de hotărâri definitive pe an privind corupția la nivel înalt și alte tipuri de corupție	Este demonstrată o tendință generală pozitivă a bilanțului, care cuprinde anchete, urmăriri penale și hotărâri judecătorești. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni este revizuită pentru a se alinia standardelor internaționale, legislației UE, UNCAC, ONU și CoE. Sursa de verificare: valoare de referință - 2025 date e-platformă. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	2	decembrie 2026	Autoritatea Națională de Integritate	100 % din declarațiile de avere și interese personale sunt depuse electronic în noua versiune e-Integritate), iar declarațiile marcate de sistem cu steguleţe roșii sunt distribuite automat și aleatoriu inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate . Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin MConect. Linia de referință: Lipsește un sistem informațional care să efectueze verificările și distribuirea menționate mai sus în mod automatizat.	Noua versiune a SIA “e-Integritate” dezvoltată în baza cerințelor tehnice și în proces de pilotare. Sistemul verifică automat, în baza criteriilor de risc stabilite, 100% din declarațiile de avere și interese personale depuse. Sistemul identifică și marchează cu steguleţe roșii 100% din declarații care prezintă riscuri. Declarațiile marcate cu steguleţe roșii sunt atribuite aleatoriu de către sistem inspectorilor de integritate. Noua versiune a SIA “e-Integritate” este interoperabil cu următoarele registre naționale, după cum urmează: -Registrul Serviciului Fiscal de Stat; -Registrul de Stat al Vehiculelor; Registrul de Stat al Unităților de Drept; -Registrul de Stat al Populației; -Registrul bunurilor imobile. Sursa de verificare: Raportul de implementare a proiectului Dezvoltarea și implementarea SIA e-Integritate (versiunea nouă).

							Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	3	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție	100% din recomandările CNA privind măsurile de atenuare a riscurilor de corupție sunt abordate în proiectele de lege finale de către autorul proiectului de lege. În cazul în care unele dintre recomandări nu sunt acceptate, ar trebui prezentată o justificare scrisă. Linia de referință: În 2020-2024: 76% din recomandările CNA sunt incluse în proiectele legislative finale.	CNA asigură evaluarea ex-ante a riscurilor de corupție pentru proiectele de acte normative. Acesta evaluează riscurile de corupție din proiectele de lege și prezintă, în adresa autorului, un raport de expertiză asupra proiectului de act normativ. Autorul proiectului, este obligat să examineze recomandările înaintate și să decidă cu privire la acceptarea totală sau parțială ori respingerea acestora cu motivarea argumentată în sinteză a deciziei. Sursa de verificare: sinteza proiectului și redacția finală a actului normativ publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	4	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție	95% din recomandările CNA privind evaluarea integrității sunt incluse în planurile locale de integritate ale instituțiilor evaluate și cel puțin 85% din recomandări sunt puse în aplicare. Linia de referință: în 2020-2024, 75% din recomandările de evaluare a integrității sunt puse în aplicare de instituțiile evaluate	CNA este responsabil de testarea integrității instituționale. Acesta constă în evaluarea instituțiilor, identificarea riscurilor de corupție și formularea de recomandări pentru abordarea acestor riscuri și ameliorarea mediului de integritate. CNA prezintă rapoarte anuale publice privind punerea în aplicare a recomandărilor sale. Sursa de verificare: raportul CNA privind recomandările acceptate și puse în aplicare, publicat pe pagina web oficială a CNA. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	5	decembrie 2026	Ministerul Justiției	Prin consolidarea cadrului juridic privind o infrastructură de adjudecare anticorupție dedicată, MD realizează o reducere cu 40 % a timpului de soluționare a cazurilor de corupție și a cazurilor conexe în comparație cu 2024 și crește rata de soluționare cu 10 % pentru aceste cazuri în comparație cu 2024. Linia de referință: în 2024, timpul de soluționare a cazurilor de corupție în Judecătoria Chișinău a fost de 775,28 zile. Rata de soluționare era de 30,1 %.	Cazurile conexe sunt conflictul de interese, abuzul de serviciu. Abuzul de putere etc. - acestea sunt definite în legislația MD drept infracțiuni legate de corupție. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Judecătoriei Chișinău, hotărârile CSM privind monitorizarea periodică a cauzelor judiciare Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma sistemului judiciar și a procuraturii	2	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	6	iunie 2026	Ministerul Justiției Consiliul Superior al Magistraturii	Toți membrii colegiile specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii sunt numiți urmare exercițiului de vetting. Linia de referință: În aprilie 2025, Colegiul disciplinar de pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii avea 5 membri verificați (din 7 membri în total). Colegiul de Selecție și Evaluare a procurorilor a avut 6 membri verificați (din 9 membri în total).	Colegiile specializateale CSM sunt responsabile pentru procedurile disciplinare și procedurile de selecție și evaluare a judecătorilor. Aceștia sunt formați în total din 7 membri, respectiv 9 membri Sursa de verificare: Deciziile/rapoartele Comisiilor de vetting privind evaluarea și hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii/Consiliul Superior al Procurorilor (concurs organizat și candidați selectați). Nivelul de ambiție: Categoria 3

	2	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	7	decembrie 2025	Ministerul Justiției	100% dintre judecătorii în funcție ai celor trei Curți de Apel sunt verificați, pentru a fi ulterior confirmați în funcție. Linia de referință: Până în februarie 2025, 1 judecător al Curții de Apel se află în funcție și a fost deja verificat, din totalul de 27 de judecători în funcție care urmează să fie verificați. 18 judecători de la Curtea de Apel Chișinău sunt în curs de verificare și 8 judecători de la celelalte două Curți de Apel.	Procesul de vetting verifică integritatea etică și financiară a judecătorilor și procurorilor de rang înalt din Moldova. Verificarea judecătorilor de la Curțile de Apel urmează prevederile Legii 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative. Evaluarea este efectuată de către Comisia de Evaluare a Judecătorilor constituită din membri națională și internaționali, iar rapoartele de evaluare sunt remise spre examinare Consiliului Superior al Magistraturii. Sursa de verificare: Hotărârile Comisiei de evaluare a judecătorilor și hotărârile CSM (concurs organizat și candidați selectați). Nivelul de ambiție: Categoria 1
	2	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	8	iunie 2027	Ministerul Justiției Consiliul Superior al Magistraturii	Cel puțin 50% dintre posturile vacante din Curțile de Apel sunt ocupate cu judecători verificați, iar 18 membri ai Curții Supreme de Justiție sunt numiți dintre candidații verificați. Linia de referință: În aprilie 2025, există 32 de posturi vacante din 40 de posturi pentru Curțile de Apel Nord și Sud și 38 de posturi vacante din 57 de posturi la Curtea de Apel Centru (total: 70 de posturi vacante/97 de posturi). Curtea Supremă de Justiție (CSJ) are 5 membri permanenți verificați, numiți din 20 de membri. astfel 15 posturi sunt vacante.	Ocuparea posturilor vacante la Curtea de Apel și la Curtea Supremă de Justiție va contribui la asigurarea unui acces efectiv la justiție și la îmbunătățirea eficienței instanțelor. Sursa de verificare: Deciziile Comisiei de evaluare și Hotărârile CSM(concurs organizat și candidați selectați). Nivelul de ambiție: Categoria 2
			9	decembrie 2026	Institutul Național de Justiție Ministerul Justiției	Un nou plan strategic pentru Institutul Național al Justiției (INJ) aliniat cu recomandările de evaluare inter pares TAIEX din 2022 este adoptat și o parte semnificativă din acesta este implementată. Linie de referință: Din aprilie 2025, nu există un plan strategic pentru INJ.	INJ este responsabilă de formarea judecătorilor și procurorilor. Este aprobat un nou Plan Strategic privind activitățile Institutului Național al Justiției, care asigură o funcționare îmbunătățită a acestuia, inclusiv alinierea la recomandările TAIEX Peer Review. Comisia Europeană este consultată cu privire la elaborarea Planului Strategic. Surse de verificare: Rapoartele incluse pe pagina oficială a Institutului Național al Justiției, Raportul de evaluare inter pares TAIEX 2022, legislația secundară a Ministerului Justiției, Monitorul Oficial al Republicii Moldova(după caz). Nivelul de ambiție: Categoria 3
Reforma sistemului judiciar și a procuraturii	3	Construirea în continuare a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și ușor de manevrat a	10	decembrie 2027	Ministerul Justiției Agenția Digitalizare în Justiție și Administrare	Pentru a crește transparența și eficiența sectorului justiției, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ)" este operațională în toate instanțele de prim grad de jurisdicție și cel puțin 15% din toate cazurile sunt prezentate și prelucrate prin intermediul acestei aplicații. Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD) este operațional, acoperind 100 % din toate	Soluția informatică e-Dosar judiciar" (SI e-DJ) este utilizat pentru crearea și gestionarea dosarelor judiciare electronice, accesul fiind acordat participanților la proces. Cel puțin 15 % din totalul cauzelor (penale, civile, contravenționale) sunt introduse și prelucrate prin intermediul aplicației aplicației E-file. PIGD este o aplicație pentru documentarea, înregistrarea și controlul automat al activității de gestionare electronică a dosarelor și a altor

		sectorului justiției			Judecătorească	cauzele, toate datele fiind accesibile în format electronic și conexiunea cu 7 sisteme informatice este asigurată. Linia de referință: Soluția informatică e-Dosar judiciar" (SI e-DJ) se află în proces de pilotare în toate instanțelor judecătorești, dar acoperirea este de 0,4 % din toate cazurile. PIGD este aplicat din 2009 în toate instanțele, dar se află încă într-un stadiu de pilotare, deoarece nu a fost implementat.	materiale procedurale emise de instanțe. Acesta este conectat la 7 sisteme informatice naționale pentru a asigura un schimb fluid de date. Interoperabilitatea între sisteme este aplicată la toate etapele de examinare a cauzelor. Sursa de verificare: Rapoarte ale Agenției Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească, rapoarte statistice ale PIGD și soluția E-Court File. Poate fi verificată, de asemenea, prin intermediul unui extras sau al verificărilor la fața locului. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Reforma sistemului judiciar și a procuraturii	3	Construirea în continuare a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și ușor de manevrat a sectorului justiției	11	decembrie 2027	Consiliul Superior al Magistraturii	Reducerea cu 30 % a timpului de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond față de 2023. Creșterea ratei de soluționare la 110% pentru cauzele civile și comerciale și la 100% pentru cauzele administrative în instanțele de fond și de apel. Linia de referință: conform raportului CEPEJ 2024, date 2023: Timpul de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond în 2023: 544 de zile. Rata de soluționare a cauzelor civile și comerciale: 98 % (prima instanță) și 96 % (a doua instanță) în 2023. Rata de soluționare a cauzelor administrative: 76% (prima instanță) și 96% (a doua instanță) în 2023.	Timpul de soluționare compară numărul de cazuri soluționate în timpul perioadei observate și numărul de cazuri nesoluționate la sfârșitul perioadei observate. 365 este împărțit la numărul de cazuri soluționate împărțit la numărul de cazuri nesoluționate la sfârșit, pentru a putea fi exprimat în zile. Raportul măsoară cât timp este necesar pentru ca un tip de cazuri să fie soluționate. Rata de soluționare este raportul dintre cazurile noi și cazurile soluționate într-o anumită perioadă, exprimat în procente. Sursa de verificare: Tabloul de bord al justiției. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare	4	Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor	12	decembrie 2025	Agenția Servicii Publice	Un registru central al beneficiarilor efectivi (BE) este pe deplin operațional și actualizat, asigurând un acces transparent pentru autoritățile competente, UIF și entitățile obligate; iar sancțiunile pentru nerespectarea obligațiilor BE sunt aplicate, după caz. 90% dintre întreprinderile active au depus declarația de BE. Acces acordat (i) tuturor autorităților competente și UIF, (ii) entităților obligate în cadrul CDD și (iii) oricărei persoane/organizații care poate demonstra un interes legitim. Linia de referință: Până în decembrie 2024, aproximativ 75% din persoanele juridice active au declarat BE și 88% din marii contribuabili au declarat BE. Au fost înregistrate 164.905 persoane juridice cu scop lucrativ, iar 83978 au depus deja declarația de BE. Începând cu decembrie 2024, peste 43 000 de companii nu au flux de numerar.	Entitățile active sunt persoanele juridice care înregistrează activități lucrative. Companiile inactive vor fi considerate cele fără activitate și fără flux de numerar pentru mai mult de un an. Acces acordat unui număr de 18 autorități publice competente și entități raportoare și unui număr de 18 entități private și neguvernamentale (instituții financiare, mass-media de investigare) în conformitate cu Legea 308/2017 privind combaterea spălării banilor. Sursa de verificare: Registrul de Stat al Unităților de Drept (RSUD) Nivelul de ambiție: Categoria 3
Investigații privind combatere	4	Crearea unor condiții de concurență	13	decembrie 2026	Serviciul Prevenirea și	Un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor este instituit și operațional, cu cel puțin	Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor oferă certificare pentru o perioadă de 3 ani pentru cel puțin 500 de profesioniști. Procesul de certificare în domeniul combaterii spălării

a spălării banilor și a criminalității financiare		echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor			Combaterea Spălării Banilor	500 de profesioniști în domeniul combaterii spălării banilor certificați. Linia de referință: Nu există un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor.	banilor respectă standardele FATF, iar profesioniștii certificați în domeniul combaterii spălării banilor își reînnoiesc certificarea la fiecare 3 ani. Instruirea în domeniul combaterii spălării banilor include detectarea fraudei financiare în cadrul proiectelor finanțate de UE. Sursa de verificare: Rapoartele anuale ale UIF pe pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare	4	Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor	14	decembrie 2026	Ministerul Justiției (ADJAJ), Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Centrul Național Anticorupție, Serviciul Fiscal de Stat și Serviciul Vamal, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (Unitatea de Informații Financiare a Republicii Moldova)	Îmbunătățirea istoricului în ceea ce privește investigațiile, punerea sub învinuire, hotărârile judecătorești și condamnările pentru spălare de bani (inclusiv pe componența de infracțiuni separată de spălarea banilor). Linia de referință: Investigații: 24 (2021-2023) Puneri sub învinuire: 13,5 (2021-2022) Hotărâri judecătorești definitive: 6 (2021-2023) Condamnări definitive: 2 (2021-2022) 2023: Investigații: 33 - Puneri sub învinuire: N/A - Hotărâri judecătorești definitive: 14 - Condamnări definitive: N/A 2022: Investigații: 18 - Puneri sub învinuire: 14 Hotărâri judecătorești definitive: 1 - Condamnări definitive: 1 2021: Investigații: 22 - Puneri sub învinuire: 13 - Hotărâri judecătorești definitive: 3 - Condamnări definitive: 3	Numărul mediu de investigații și de hotărâri judecătorești definitive pentru cazurile de spălare a banilor este îmbunătățit în comparație cu media între 2021-2023. Sursa de verificare: Platforma electronică Nivelul de ambiție: Categoria 2
Drepturile fundamentale	5	Nivelul violenței împotriva femeilor și violenței în familie este redus, iar accesul la justiție și la	15	decembrie 2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Agenția Națională pentru Prevenirea și	Pentru a aborda violența împotriva femeilor și violența în familie, cât și traficul de persoane, este operaționalizată de către Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență împotriva femeilor și violența în familie, în timp ce rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței în familie și traficului de ființe umane este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri destinate acestora.	Baza de date centralizată privind violența împotriva femeilor și violența în familie este creată și operațională. Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței în familie este extinsă pentru a ajunge la un total cumulat de 260 de locuri destinate acestora, în conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul și ale Directivei (UE) 2024/1385 privind combaterea efectivă a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Locuri suplimentare sunt stabilite prin crearea de noi facilități în clădirile publice reamenajate. Adăposturile pentru victimele violenței împotriva femeilor și violența în familie oferă servicii de

		servicii pentru victime este ameliorat			Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie	Linia de referință: În decembrie 2024, nu există o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind violența împotriva femeilor și violenței în familie, în timp ce existau 182 de locuri în adăposturi pentru victime. Până în decembrie 2025, se preconizează că vor exista 207 locuri existente și operaționale ca parte a activității Guvernului Republicii Moldova cu partenerii de dezvoltare în afara Planului de Creștere.	sprijin integrate și specializate, inclusiv servicii de cazare temporară, asistență medicală, asistență juridică, psihologică, programe de abilitare economică pentru victimele violenței împotriva femeilor și violenței în familie. Standardele minime de calitate includ facilități sigure și securizate cu săli de consultații private, zone de dormit, spații adaptate copiilor, caracteristici de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități. Sursa de verificare: Documente de la Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie care confirmă înființarea și operaționalizarea bazei de date centralizate privind violența împotriva femeilor și violența în familie. Rapoarte periodice generate de baza de date privind violența împotriva femeilor și violența în familie care prezintă intrările de date, utilizarea sistemului și parametrii de performanță. Rapoarte din partea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care confirmă înființarea, capacitatea (numărul de locuri suplimentare) și starea operațională a noilor adăposturi împotriva violenței în familie, inclusiv numărul de beneficiari și tipurile de servicii furnizate. Raportul GREVIO, dacă este disponibil. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea frontierelor	6	Consolidarea gestionării integrate a frontierei de stat	16	decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Interne	Sistemul de control al frontierei este consolidat în conformitate cu standardele UE, în special prin consolidarea controalelor de linia a doua la punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional. Capacitățile de monitorizare a frontierelor sunt îmbunătățite, inclusiv prin intermediul capacităților de control biometric, precum și al sistemelor de monitorizare fixe și mobile. Linia de referință: Până în decembrie 2024, MD avea 0% controale de linia a doua efectuate în conformitate cu standardele UE; capacități de control biometric - 0%; sisteme fixe de supraveghere - 13 sisteme; sisteme mobile de supraveghere - 9 sisteme.	100% din punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional sunt dotate cu echipamentul necesar pentru controalele de linia întâi și a doua, în conformitate cu standardele UE. Republica Moldova mărește capacitățile biometrice și numărul de sisteme de supraveghere fixe și mobile. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Afacerilor Interne, rapoartele Poliției de Frontieră. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Alinierea politicii privind vizele	7	Alinierea cerințelor privind vizele la standardele UE	17	decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Externe/ Ministerul Afacerilor Interne	Alinierea la Regulamentul 2018/1806 al UE pentru cel puțin trei țări care au obligația de a deține viză pentru UE. Linia de referință: În decembrie 2024, politica în materie de vize a Moldovei nu este aliniată la cea a UE.	Republica Moldova se aliniază în continuare la Regulamentul UE 2018/1806 cu cel puțin trei țări care au obligația de a deține viză pentru UE. Sursa de verificare: Ministerul Afacerilor Externe, aspecte consulare Nivelul de ambiție: Categoria 3

Lupta împotriva criminalității organizate	8	Recuperarea și gestionarea activelor	18	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție Ministerul Justiției	Este introdus un mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale sau în interes public și un mecanism de confiscare civilă. 20% din bunurile infracționale recuperate în anul precedent sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public. Linia de referință: 0% din bunurile infracționale confiscate sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public.	Mecanismul de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale sau în interes public, precum și mecanismul de confiscare civilă sunt aprobate și introduse în legislația Republicii Moldova. 20% din bunurile infracționale recuperate în anii precedenți sunt utilizate în scopuri sociale sau în interes public. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Centrului Național Anticorupție, care va fi disponibil și pe pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Lupta împotriva criminalității organizate	8	Recuperarea și gestionarea activelor	19	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție, Procuratura Generală	Creșterea valorii totale a sechestrelor aplicate asupra bunurilor infracționale și confiscarea în comparație cu media ultimilor 3 ani. Crește ratei investigațiilor financiare paralele în cauze penale privind generarea de bunuri infracționale. Linia de referință: Media ultimilor trei ani: 2021-23, Sechestru/înghețarea: 44,135,755 EUR; Confiscare: 3,944,853 EUR, date colectate din platforma electronică. Raportul investigațiilor financiare paralele în 2024: 0,1 % din numărul total de cauze (262/2784 cauze penale). Valorile bunurilor infracționale sechestrate/confiscate: 2023: Sechestre: 98,256,469 EUR - Confiscate: 8,890,219 EUR. 2022:Sechestre: 7,682,760 EUR - Confiscate: 568,967 EUR 2021: Sechestre: 26,468,036 EUR - Confiscate: 2,375,374 EUR Medie: Sechestre/înghețate : 44.135.755 EUR - Confiscate: 3,944,853 EUR	Un bilanț pozitiv în ceea ce privește numărul și valoarea sechestrelor aplicate în urma desfășurării investigațiilor financiare paralele, precum și a confiscării bunurilor infracționale identificate, în comparație cu media ultimilor trei ani: 2021-2023. Creșterea ratei și a raportului investigațiilor financiare paralele în cauzele penale generatoare de bunuri infracționale, pornite și desfășurate de organele de urmărire penală și procurori. Sursă de verificare: Date statistice de la COM conduse de platforma electronică. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Lupta împotriva criminalității organizate	8	Recuperarea și gestionarea activelor	20	decembrie 2025	Centrul Național Anticorupție, Procuratura Generală, Serviciul Fiscal de Stat, Consiliul Superior al Magistraturii, Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești, Ministerul	Registrul Bunurilor Infracționale Indisponibilizate este complet operațional și conține date relevante, fiind capabil să genere și să disemineze statistici și rapoarte semnificative privind bunurile infracționale indisponibilizate. Linia de referință: În 2024, registrul bunurilor infracționale indisponibilizate a fost lansat oficial, dar nu a fost completat operațional; nu era interconectat funcțional cu autoritățile publice implicate în recuperarea bunurilor infracționale. Datele completate cu privire la bunurile infracționale indisponibilizate nu sunt diseminate, stocate și raportate.	100% din bunurile sechestrate/înghețate și confiscate sunt înregistrate în sistemul informațional, informațiile relevante fiind accesibile tuturor utilizatorilor autorizați. Este operațional modulul de generare a datelor statistice privind numărul și valoarea sechestrelor aplicate, valoarea și cantitatea bunurilor infracționale confiscate, numărul de cereri formulate/executate peste hotarele țării cu privire la sechestru, confiscare, partajare și repatriere, precum și informații privind bunurile infracționale confiscate utilizate în scopuri sociale sau în interes public. Registrul urmează să fie completat cu informații. Accesul urmează sa fie oferit tuturor organelor de drept implicate în recuperarea bunurilor infracționale. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Centrului Național Anticorupție

					Afacerilor Interne, Serviciul Vamal		Nivelul de ambiție: Categoria 2
Lupta împotriva criminalității organizate	9	Lupta cu criminalitatea organizată	21	decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	Îmbunătățirea istoricului de investigații, urmăriri penale și condamnări eficace și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată Linia de referință: cifra medie pentru 2022-24 privind media investigațiilor, urmăririlor penale și hotărârilor definitive în cazurile de criminalitate gravă și organizată, astfel cum sunt raportate în datele platformei electronice.	Se observă o tendință generală pozitivă a bilanțului, care cuprinde investigații, urmăriri penale și hotărâri judecătorești. Infracțiunile grave sunt spălarea banilor, criminalitatea cibernetică, producția și traficul de droguri, infracțiunile legate de armele de foc, terorismul, traficul de ființe umane și introducerea ilegală de persoane. Sursa de verificare: date privind valoarea de referință a platformei electronice Nivelul de ambiție: Categoria 1
Statistică	10	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	22	decembrie 2027	Biroul Național de Statistică	Biroul Național de Statistică produce și diseminează pe pagina sa web principalii indicatori macroeconomici în conformitate cu SEC 2010, precum și indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) și datele colectate în cadrul Programului european de comparare. Linia de referință: În decembrie 2024, producția limitată de date, diseminarea pe pagina web a BNS și transmiterea către Eurostat a indicatorilor macroeconomici aliniați la UE, a IAPC și a datelor din cadrul Programului european de comparare.	Producția și diseminarea pe pagina web oficială a BNS a principalelor agregate ale conturilor naționale (cel puțin 5 tabele cu date) aliniate la SEC 2010 este sporită. Coerența datelor agregate ale principalelor conturi naționale cu SEC 2010 este îmbunătățită. Indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) este produs și diseminat pe pagina web oficială a BNS Colectarea datelor este realizată de BNS în cadrul Programului european de comparare pentru cel puțin 11 anchete statistice. Sursa de verificare: Pagina web oficială a BNS; raportul BNS privind alinierea la UE Nivelul de ambiție: Categoria 3
Statistică	10	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	23	decembrie 2026	Biroul Național de Statistică	Biroul Național de Statistică prelucrează și diseminează datele Recensământului Populației și Locuințelor din 2024 în funcție de caracteristicele recensământului și de dezagregările acestora pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE. Linia de referință: În decembrie 2024, rezultatele recensământului nu au fost diseminate.	Rezultatele finale ale Recensământului Populației și Locuințelor 2024 sunt diseminate pe pagina web oficială a BNS în două etape, în conformitate cu programul de diseminare (pe 35 tematici și dezagregarea acestora în conformitate cu Regulamentul UE nr. 2017/543). Baza de date geospațială statistică este creată și devine funcțională pe baza Recensământului Populației și Locuințelor din 2024. Datele privind tematicile selectate (cel puțin 6 în conformitate cu anexa I la Regulamentul (UE) nr. 2018/1799) și dezagregările acestora din rezultatele Recensământului Populației și Locuințelor

							din 2024, geocodate la nivel de griduri de 1 km², sunt diseminate pe pagina web oficială a BNS. Sursa de verificare: Pagina web oficială a BNS, raportul BNS privind alinierea la UE Nivelul de ambiție: Categoria 3
Statistică	10	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	24	iunie 2027	Biroul Național de Statistică	Moldova aprobă hotărârea de Guvern cu privire la organizarea recensământului general agricol în conformitate cu cerințele UE. Linia de referință: Nu este aprobată o hotărâre de Guvern cu privire la efectuarea recensământului general agricol.	Hotărârea de Guvern cu privire la organizarea recensământului general agricol care va avea loc în runda 2030 este aprobată. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nivelul de ambiție: Categoria 3